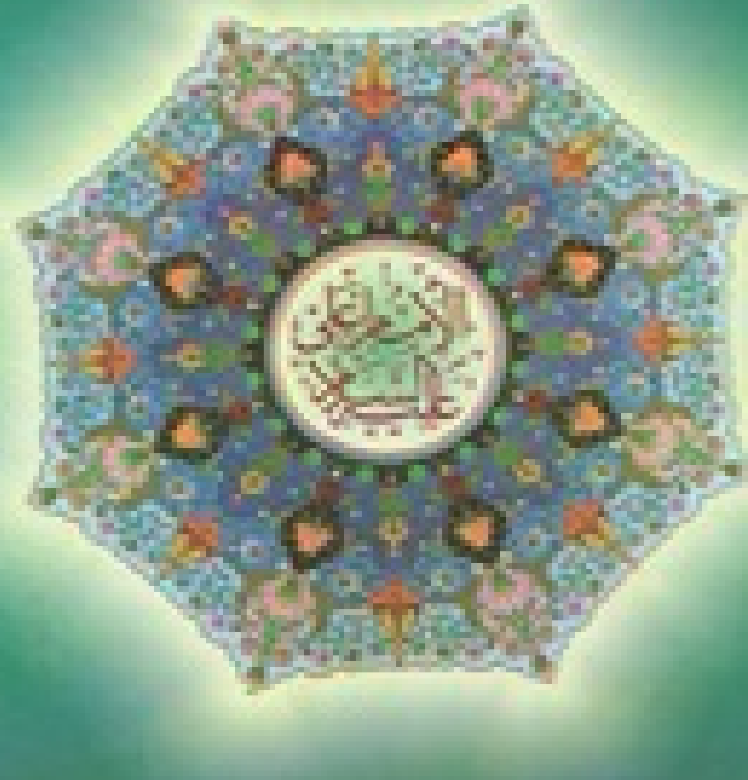
IMAM ALI

NAHJ AL-BALAGHAH

ARABIC & ENGLISH

VOLUME. 3

SELECTION FROM SERMONS, LETTERS, AND SAYINGS OF AMIR AL-MU'MININ; ALI IBN ABI TALIB (A.S)

بسم الله الرحمن الرحیم

Nahj Albalaghe

:Writer

Syed Razi

:Published in print

Ansariyan

:Digital Publisher

Ghaemiyeh center of computerized researches

Contents

Contents ----- ۵
Nahj Albalaghe Sermons ۳ ----- ۱۶
ID Book ----- ۱۶
Selection from sermons ----- ۱۶
SERMON ۱۸۵ ----- ۱۶
In English ----- ۱۶
In Arabic ----- ۲۰
In Persian ----- ۲۲
Footnote ----- ۲۵
SERMON ۱۸۶ ----- ۲۵
In English ----- ۲۵
In Arabic ----- ۳۱
In Persian ----- ۳۳
Footnote ----- ۳۷
SERMON ۱۸۷ ----- ۳۷
In English ----- ۳۷
In Arabic ----- ۳۹
In Persian ----- ۳۹
Footnote ----- ۴۰
SERMON ۱۸۸ ----- ۴۱
In English ----- ۴۱
In Arabic ----- ۴۲
In Persian ----- ۴۲

SERMON ۱۸۹ ۴۴
In English ۴۴
In Arabic ۴۴
In Persian ۴۵
Footnote ۴۷
SERMON ۱۹۰ ۵۰
In English ۵۰
In Arabic ۵۳
In Persian ۵۵
SERMON ۱۹۱ ۵۷
In English ۵۷
In Arabic ۶۰
In Persian ۶۲
SERMON ۱۹۲ ۶۴
In English ۶۴
In Arabic ۸۱
In Persian ۹۰
Footnote ۱۰۶
SERMON ۱۹۳ ۱۱۵
In English ۱۱۵
In Arabic ۱۲۰
In Persian ۱۲۲
Footnote ۱۲۶
SERMON ۱۹۴ ۱۲۶

In English ۱۲۶
In Arabic ۱۲۹
In Persian ۱۲۹
SERMON ۱۹۵ ۱۳۱
In English ۱۳۱
In Arabic ۱۳۳
In Persian ۱۳۴
SERMON ۱۹۶ ۱۳۵
In English ۱۳۵
In Arabic ۱۳۷
In Persian ۱۳۷
SERMON ۱۹۷ ۱۳۸
In English ۱۳۸
In Arabic ۱۳۹
In Persian ۱۳۹
Footnote ۱۴۰
SERMON ۱۹۸ ۱۴۳
In English ۱۴۳
In Arabic ۱۴۷
In Persian ۱۴۹
SERMON ۱۹۹ ۱۵۳
In English ۱۵۳
In Arabic ۱۵۵
In Persian ۱۵۶

SERMON ۲۰۰ ۱۵۸
In English ۱۵۸
In Arabic ۱۵۸
Footnote ۱۵۸
In Persian ۱۶۲
SERMON ۲۰۱ ۱۶۳
In English ۱۶۳
In Arabic ۱۶۳
In Persian ۱۶۴
Footnote ۱۶۴
SERMON ۲۰۲ ۱۶۶
In English ۱۶۶
In Arabic ۱۶۷
In Persian ۱۶۸
Footnote ۱۶۹
SERMON ۲۰۳ ۱۷۰
In English ۱۷۰
In Arabic ۱۷۰
In Persian ۱۷۰
SERMON ۲۰۴ ۱۷۱
In English ۱۷۱
In Arabic ۱۷۱
In Persian ۱۷۲
SERMON ۲۰۵ ۱۷۲

In English ---------- ١٧٢
In Arabic ---------- ١٧۴
In Persian ---------- ١٧۵
SERMON ٢٠۶ ---------- ١٧۶
In English ---------- ١٧۶
In Arabic ---------- ١٧۶
In Persian ---------- ١٧٧
SERMON ٢٠٧ ---------- ١٧٧
In English ---------- ١٧٧
In Arabic ---------- ١٧٧
In Persian ---------- ١٧٨
SERMON ٢٠٨ ---------- ١٧٨
In English ---------- ١٧٨
In Arabic ---------- ١٧٨
In Persian ---------- ١٧٩
Footnote ---------- ١٧٩
SERMON ٢٠٩ ---------- ١٨١
In English ---------- ١٨١
In Arabic ---------- ١٨٢
In Persian ---------- ١٨٢
Footnote ---------- ١٨٣
SERMON ٢١٠ ---------- ١٨٩
In English ---------- ١٨٩
In Arabic ---------- ١٩٢

In Persian ۱۹۳
Footnote ۱۹۶
SERMON ۲۱۱ ۲۰۴
In English ۲۰۴
In Arabic ۲۰۵
In Persian ۲۰۶
SERMON ۲۱۲ ۲۰۷
In English ۲۰۷
In Arabic ۲۰۷
In Persian ۲۰۸
SERMON ۲۱۳ ۲۰۸
In English ۲۰۸
In Arabic ۲۰۹
In Persian ۲۰۹
SERMON ۲۱۴ ۲۱۰
In English ۲۱۰
In Arabic ۲۱۱
In Persian ۲۱۲
SERMON ۲۱۵ ۲۱۳
In English ۲۱۳
In Arabic ۲۱۴
In Persian ۲۱۴
SERMON ۲۱۶ ۲۱۵
In English ۲۱۵

In Arabic ----- ۲۱۹
In Persian ----- ۲۲۱
Footnote ----- ۲۲۴
SERMON ۲۱۷ ----- ۲۲۵
In English ----- ۲۲۵
In Arabic ----- ۲۲۶
In Persian ----- ۲۲۷
Footnote ----- ۲۲۷
SERMON ۲۱۸ ----- ۲۲۸
In English ----- ۲۲۸
In Arabic ----- ۲۲۸
In Persian ----- ۲۲۸
SERMON ۲۱۹ ----- ۲۲۸
In English ----- ۲۲۸
In Arabic ----- ۲۲۹
In Persian ----- ۲۲۹
Footnote ----- ۲۳۰
SERMON ۲۲۰ ----- ۲۳۰
In English ----- ۲۳۰
In Arabic ----- ۲۳۰
In Persian ----- ۲۳۱
SERMON ۲۲۱ ----- ۲۳۱
In English ----- ۲۳۱
In Arabic ----- ۲۳۵

In Persian ۲۳۷
Footnote ۲۴۰
SERMON ۲۲۲ ۲۴۱
In English ۲۴۱
In Arabic ۲۴۳
In Persian ۲۴۴
SERMON ۲۲۳ ۲۴۶
In English ۲۴۶
In Arabic ۲۴۸
In Persian ۲۴۹
SERMON ۲۲۴ ۲۵۱
In English ۲۵۱
In Arabic ۲۵۳
In Persian ۲۵۴
Footnote ۲۵۵
SERMON ۲۲۵ ۲۵۵
In English ۲۵۵
In Arabic ۲۵۶
In Persian ۲۵۶
SERMON ۲۲۶ ۲۵۶
In English ۲۵۶
In Arabic ۲۵۸
In Persian ۲۵۹
SERMON ۲۲۷ ۲۶۰

In English ----- ٢۶٠
In Arabic ----- ٢۶٠
In Persian ----- ٢۶١
SERMON ٢٢٨ ----- ٢۶١
In English ----- ٢۶١
In Arabic ----- ٢۶٢
In Persian ----- ٢۶٢
Footnote ----- ٢۶٣
SERMON ٢٢٩ ----- ٢٧٠
In English ----- ٢٧٠
In Arabic ----- ٢٧٠
In Persian ----- ٢٧٠
SERMON ٢٣٠ ----- ٢٧١
In English ----- ٢٧١
In Arabic ----- ٢٧٢
In Persian ----- ٢٧۴
SERMON ٢٣١ ----- ٢٧۵
In English ----- ٢٧۵
In Arabic ----- ٢٧۶
In Persian ----- ٢٧۶
SERMON ٢٣٢ ----- ٢٧۶
In English ----- ٢٧۶
In Arabic ----- ٢٧٧
In Persian ----- ٢٧٧

SERMON ۲۳۳ ۲۷۷
In English ۲۷۷
In Arabic ۲۷۸
In Persian ۲۷۸
Footnote ۲۷۹
SERMON ۲۳۴ ۲۸۲
In English ۲۸۲
In Arabic ۲۸۲
In Persian ۲۸۳
SERMON ۲۳۵ ۲۸۴
In English ۲۸۴
In Arabic ۲۸۵
In Persian ۲۸۵
SERMON ۲۳۶ ۲۸۶
In English ۲۸۶
In Arabic ۲۸۶
In Persian ۲۸۶
Footnote ۲۸۸
SERMON ۲۳۷ ۲۹۰
In English ۲۹۰
In Arabic ۲۹۰
In Persian ۲۹۱
SERMON ۲۳۸ ۲۹۱
In English ۲۹۱

In Arabic ۲۹۲
In Persian ۲۹۲
SERMON ۲۳۹ ۲۹۳
In English ۲۹۳
In Arabic ۲۹۴
In Persian ۲۹۴
SERMON ۲۴۰ ۲۹۴
In English ۲۹۴
In Arabic ۲۹۵
In Persian ۲۹۵
SERMON ۲۴۱ ۲۹۶
In English ۲۹۶
In Arabic ۲۹۶
In Persian ۲۹۶
About center ۲۹۸

Nahj Albalaghe Sermons ۳

ID Book

Sermons of Nahj Al Balagha

Sermons of Imam Ali b.Abitalib

Authour: Syed Razi

English translator: Moulana Mufti Jafar Husain

Persian Translator: Muhammad Dashti

Published by: Ansariyan Publications / Qum

Selection from sermons

SERMON ۱۸۵

In English

Praise of Allah and His wonderful creatures

Praise be to Allah. He is such that senses cannot perceive Him place cannot contain Him eyes cannot see Him and veils cannot cover Him. He proves His eternity by the coming into existence of His creation and (also) by originating His creation (He proves) His existence and by their (mutual) similarity He proves that there is nothing similar to Him. He is true in His promise. He is too high to be unjust to His creatures. He stands by equity among His creation and practices justice over them in His commands. He provides evidence through the creation of things of His being from ever through their marks of incapability of His power and through their powerlessness against death of His eternity. its small body and delicate form. It can hardly be seen in the corner of the eye nor by the perception of the imagination - how it moves on the earth and leaps at its livelihood. It carries the grain to its hole and deposits it in its place of stay. It collects during the summer for its winter and during strength for the period of its weakness. Its livelihood is guaranteed and it is fed according to fitness. Allah the Kind does not forget it and (Allah the Giver) does not deprive it even though it may be in dry stone or fixed rocks.

p: ۱

If you have thought about its digestive tracts in its high and low parts the carapace of its belly and its eyes and its ears in its head you would be amazed at its creation and you would feel difficulty in describing it. Exalted is He who made it stand on its legs and erected it on its pillars (of limbs). No other originator took part with Him in its origination and no one having power assisted Him in its creation. If you tread on the paths of your imagination and reach its extremity it will not lead you anywhere except that the Originator of the ant is the same as He who is the Originator of the date-palm because .everything has (the same) delicacy and detail and every living being has little difference

The Creation of the Universe

In His creation the big the delicate the heavy the light the strong the weak are all equal.(١) So is the sky the air the winds and the water. Therefore you look at the sun moon vegetation, plants water stone the difference of this night and day the springing of the streams the large number of the mountains the height of their peaks the diversity of languages and the variety of tongues. Then woe be to him who disbelieves in the Ordainer and denies the Ruler. They believe that they are like grass for which there is no cultivator nor any maker for their diverse shapes. They have not relied on any argument for what they assert nor on any research for what they have heard. Can there be any .construction without a Constructor or any offence without an offender

p: ٢

The wonderful creation of the locust

If you wish you can tell about the locust (as well). Allah gave it two red eves lighted for them two moon -- like pupils made for it small ears opened for it a suitable mouth and gave it keen sense gave it two teeth to cut with and two sickle-like feet to grip with. The farmers are afraid of it in the matter of crops since they cannot drive it away even though they may join together. The locust attacks the fields and satisfies its desires (of hunger) .from them although its body is not equal to a thin finger

About the Glory of Allah

Glorified is Allah before Whom every one in the skies or the earth bows in prostration willingly or unwillingly submits to Him by placing his cheeks and face (in the dust) drops before Him (in obedience) peacefully and humbly and hands over to Him full control in .fear and apprehension

The birds are bound by His commands. He knows the number of their feathers and their breaths. He has made their feet to stand on water and on land. He has ordained their livelihoods. He knows their species: this is the crow this is the eagle this is the pigeon and this is the ostrich. He called out every bird with its name (while creating it) and provided it with its livelihood. He created heavy clouds and produced from them heavy rain and spread it on various lands. He drenched the earth after its dryness and grew vegetation .from it after its barrenness

p: ۳

In Arabic

[۱۸۵] ومن خطبه له عليه السلام

يحمدالله فيها ويثنى على رسوله ويصف خلقاً من الحيوان

حمد الله تعالى

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى لاَ تُدْرِكُهُ الشَّوَاهِدُ، وَلاَ تَحْوِيهِ الْمَشَاهِدُ، وَلاَ تَرَاهُ النَّوَاظِرُ، وَلاَ تَحْجُبُهُ السَّوَاتِرُ، الدَّالِّ عَلَى قِدَمِهِ بِحُدُوثِ خَلْقِهِ، وَبِحُدُوثِ خَلْقِهِ عَلَى وجُودِهِ، وَبِاشْتِبَاهِهِمْ عَلَى أنْ لاَ شَبَهَ لَهُ، الَّذِى صَدَقَ فِى مِيعَادِهِ، وَارْتَفَعَ عَنْ ظُلْمِ عِبَادِه، وَقَامَ بِالْقِسطِ فِى خَلْقِهِ، وَعَدَلَ عَلَيْهِمْ فِى حُكْمِهِ، مُسْتَشْهِدٌ بِحُدُوثِ الْأَشْيَاءِ عَلَى أَزَلِيَّتِهِ، وَبِمَا وَسَمَهَا بِهِ مِنَ الْعَجْزِ عَلَى قُدْرَتِهِ، وَبِمَا اضْطَرَّهَا إِلَيْهِ مِنَ الْفَنَاءِ عَلَى دَوَامِهِ. (۱۵)

وَاحِدٌ لاَ بِعَدَدٍ (۱) ، وَدَائِمٌ لاَ بِأَمَدٍ (۲) ، وَقَائِمٌ لاَ بَعَمَدٍ، تَتَلَقَّاهُ الْأَذْهَانُ لاَ بِمُشَاعَرَهٍ (۳) ، وَتَشْهَدُ لَهُ الْمَرَائِى (۴) لاَ بِمُحَاضَرَهٍ، لَمْ تُحِطْ بِهِ الْأَوْهَامُ، بَلْ تَجَلَّى لَهَا بِهَا، وَبِهَا امْتَنَعَ مِنهَا، وَإِلَيْهَا حَاكَمَهَا، لَيْسَ بِذِى كِبَرٍ امْتَدَّتْ بِهِ النِّهَايَاتُ فَكَبَّرَتْهُ تَجْسِيماً، وَلاَ بِذِى عِظَمٍ تَنَاهَتْ بِهِ الْغَايَاتُ فَعَظَّمَتْهُ تَجْسِيداً بَلْ كَبُرَ شَأْناً، وَعَظُمَ سُلْطَاناً.

الرسول الاعظم

وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ الصَّفِيُّ، وَأَمِينُهُ الرَّضِيُّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- أَرْسَلَهُ بِوُجُوبِ الْحُجَجِ، وَظُهُورِ الْفَلَجِ (۵) ، وَإِيضَاحِ الْمَنْهَجِ، فَبَلَّغَ الرِّسَالَهَ صَادِعاً (۶) بِهَا، وَحَمَلَ عَلَى الْمَحَجَّهِ دالاًّ عَلَيْهَا، وَأَقَامَ أَعْلاَمَ الْإِهْتِدَاءِ وَمَنَارَ الضِّيَاءِ، وَجَعَلَ أَمْرَاسَ (۷) الْإِسْلاَمِ مَتِينَهً، وَعُرَا الْإِيمَانِ وَثِيقَهً.

منها فى صفه عجيب خلق أصناف من الحيوان

وَلَوْ فَكَّروا فِى عَظِيمِ الْقُدْرَهِ، وَجَسِيمِ النِّعْمَهِ، لَرَجَعُوا إِلَى الطَّرِيقِ، وَخَافُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ، وَلكِنَّ الْقُلُوبَ عَلِيلَهٌ، وَالْأَبْصَارَ مَدْخُولَهٌ! أَلاَ تَنْظُرُونَ إِلَى صَغِيرِ مَا خَلَقَ اللهُ، كَيْفَ أَحْكَمَ خَلْقَهُ، وَأَتْقَنَ تَرْكِيبَهُ، وَفَلَقَ لَهُ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ، وَسَوَّى لَهُ الْعَظْمَ وَالْبَشَرَ (۸) ! انْظُرُوا إِلَى (۱۷)

النَّمْلَهِ فِی صِغَرِ جُثَّتِهَا، وَلَطَافَهِ هَیْئَتِهَا، لاَ تَکَادُ تُنَالُ بِلَحْظِ الْبَصَرِ، وَلاَ بِمُسْتَدْرَکِ الْفِکَرِ، کَیْفَ دَبَّتْ عَلَی أَرْضِهَا، وَصَبَتْ عَلَی رِزْقِهَا، تَنْقُلُ الْحَبَّهَ إِلَی جُحْرِهَا، وَتُعِدُّهَا فِی مُسْتَقَرِّهَا. تَجْمَعُ فِی حَرِّهَا لِبَرْدِهَا، وَفِی وِرْدِهَا لِصَدَرِهَا (۹) ، مَکْفُولٌ بِرِزْقِهَا، مَرْزُوقَهٌ بِوِفْقِهَا (۱۰) ، لاَ یُغْفِلُهَا الْمَنَّانُ، وَلاَ یَحْرِمُهَا الدَّیَّانُ، وَلَوْ فِی الصَّفَا (۱۱) الْیَابِسِ، وَالْحَجَرِ الْجَامِسِ! وَلَوْ فَکَّرْتَ فِی مَجَارِی أُکْلِهَا، وَفِی عُلْوِهَا وَسُفْلِهَا، وَمَا فِی الجَوْفِ مِنْ شَرَاسِیفِ (۱۲) بَطْنِهَا، وَمَا فِی الرَّأْسِ مِنْ عَیْنِهَا وَأُذُنِهَا، لَقَضَیْتَ مِنْ خَلْقِهَا عَجَباً، وَلَقِیتَ مِنْ وَصْفِهَا تَعَباً! فَتَعَالَی الَّذِی أَقَامَهَا عَلَی قَوَائِمِهَا، وَبَنَاهَا عَلَی دَعَائِمِهَا! لَمْ یَشْرَکْهُ فِی فِطْرَتِهَا فَاطِرٌ. وَلَمْ یُعِنْهُ عَلَی خَلْقِهَا قَادِرٌ. وَلَوْ ضَرَبْتَ فِی مَذَاهِبِ فِکْرِکَ لِتَبْلُغَ غَایَاتِهِ، مَا دَلَّتْکَ الدَّلاَلَهُ إِلاَّ عَلَی أَنَّ فَاطِرَ النَّمْلَهِ هُوَ فَاطِرُ النَّخْلَهِ، لِدَقِیقِ تَفْصِیلِ کُلِّ شَیْءٍ، وَغَامِضِ اخْتِلاَفِ کُلِّ حَیٍّ. وَمَا الْجَلِیلُ وَاللَّطِیفُ، وَالثَّقِیلُ والخَفِیفُ، وَالْقَوِیُّ وَالضَّعِیفُ، فِی خَلْقِهِ إِلاَّ سَوَاءٌ.

خلقه السماء والکون

وَکَذلِکَ السَّماءُ وَالْهَوَاءُ، وَالرِّیَاحُ وَالْمَاءُ. فَانْظُرْ إِلَی الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ،

وَالنَّبَاتِ وَالشَّجَرِ، وَالْمَاءِ وَالْحَجَرِ، وَاخْتِلاَفِ هذَا اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ، وَتَفَجُّرِ هذِهِ الْبِحَارِ، وَکَثْرَهِ هذِهِ الْجِبَالِ، وَطُولِ هذِهِ الْقِلاَلِ (۱۳) ، وَتَفَرُّقِ هذِهِ اللُّغَاتِ، وَالْأَلْسُنِ الْمُخْتَلِفَاتِ. فَالوَیْلُ لِمَنْ جَحَدَ الْمُقَدِّرَ، وَأَنْکَرَ الْمُدَبِّرَ! زَعَمُوا أَنَّهُمْ کَالنَّبَاتِ مَا لَهُمْ زَارِعٌ، وَلاَ لاِخْتِلاَفِ صُوَرِهِمْ صَانِعٌ، وَلَمْ یَلْجَؤُوا (۱۴) إِلَی حُجَّهٍ فِیما ادَّعَوا، وَلاَ تَحْقِیقٍ لِمَا أَوْعَوْا (۱۵) ، وَهَلْ یَکُونُ بِنَاءٌ مِنْ غَیْرِ بَانٍ، أَوْ جِنَایَهٌ مِن غَیْرِ جَانٍ!

خلقه الجراده

وَإِنْ شِئْتَ قُلْتَ فِی الْجَرَادَهِ، إِذْ خَلَقَ لَهَا عَیْنَیْنِ حَمْرَاوَیْنِ، وَأَسْرَجَ لَهَا حَدَقَتَیْنِ قَمْرَاوَیْنِ (۱۶) ، وَجَعَلَ لَهَا السَّمْعَ الْخَفِیَّ، وَفَتَحَ لَهَا الْفَمَ السَّوِیَّ، وَجَعَلَ لَهَا الْحِسَّ الْقَوِیَّ، وَنَابَیْنِ بِهِمَا تَقْرِضُ، وَمِنْجَلَیْنِ (۱۷) بِهِمَا تَقْبِضُ، یَرْهَبُهَا الزُّرَّاعُ فِی زَرْعِهِمْ، وَلاَ یَسْتَطِیعُونَ ذَبَّهَا (۱۸) ، وَلَوْ أَجْلَبُوا بِجَمْعِهِمِ، حَتَّی تَرِدَ الْحَرْثَ فِی نَزَوَاتِهَا (۱۹) ، وَتَقْضِی مِنْهُ شَهَوَاتِهَا، وَخَلْقُهَا کُلُّهُ لاَ یُکَوِّنُ إِصْبَعاً مُسْتَدِقَّهً. فَتَبَارَکَ اللهُ الَّذِی (یَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِی السَّماوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعاً وَکَرْهاً)، وَیُعَفِّرُ لَهُ خَدّاً وَوَجْهاً، وَیُلْقِی بِالْطَّاعَهِ إِلَیْهِ سِلْماً وَضَعْفاً، وَیُعْطِی الْقِیَادَ رَهْبَهً وَخَوْفاً! فَالطَّیْرُ مُسَخَّرَهٌ لِأَمْرِهِ، أَحْصَی عَدَدَ الرِّیشِ مِنْهَا وَالنَّفَسَ، وَأَرْسَی قَوَائِمَهَا عَلَی النَّدَی (۲۰) وَالْیَبَسِ، قَدَّرَ أَقْوَاتَهَا،وَأَحْصَی أَجْنَاسَهَا، فَهذَا غُرابٌ وَهذَا عُقَابٌ، وَهذَا حَمَامٌ وَهذَا نَعَامٌ، دَعَا کُلَّ طَائِرٍ بَاسْمِهِ، وَکَفَلَ لَهُ بِرِزْقِهِ. وَأَنْشَأَ (السَّحَابَ الثِّقَالَ)، فَأَهْطَلَ (۲۱) دِیَمَهَا (۲۲) ، وَعَدَّدَ قِسَمَهَا (۲۳) ، فَبَلَّ الْأَرْضَ بَعْدَ جُفُوفِهَا، وَأَخْرَجَ نَبْتَهَا بَعْدَ جُدُوبِهَا (۲۴) .

In Persian

۱ خدا شناسی

ستایش خداوندی را سزاست که حواس پنجگانه او را درک نکنند، و مکان ها او را در برنگیرند، دیدگان او را ننگرند، و پوشش ها او را پنهان نسازند با حدوث آفرینش ازلی بودن خود را ثابت کرد، و با پیدایش انواع پدیده ها، وجود خود را اثبات فرمود و با همانند داشتن مخلوقات ثابت شد که خدا همانندی ندارد. خدا در وعده های خود راستگو، و برتر از آن است که بر بندگان ستم روا دارد، میان مخلوقات به عدل و داد رفتار کرد، و در اجرای احکام عادلانه فرمان داد ، حادث بودن اشیاء، گواه بر ازلیّت او، و ناتوانی پدیده ها، دلیل قدرت بی مانند او، و نابودی پدیده ها، گواه دائمی بودن اوست. خدا یکی است نه با شمارش، و همبستگی است نه با محاسبه زمان، بر پاست نه با نگهدارنده ای اندیشه ها او را می شناسند نه با درک حواس، نشانه های خلقت به او گواهی می دهند نه به حضور مادّی فکرها و اندیشه ها بر ذات او احاطه ندارند، که با آثار عظمت خود بر آنها تجلّی کرده است، و نشان داد که او را نمی توانند تصوّر کنند، و داوری این ناتوانی را بر عهده فکرها و اندیشه ها نهاد. بزرگی نیست دارای درازا و پهنا و ژرفها، که از جسم بزرگی برخوردار باشد، و با عظمتی نیست که کالبدش بی نهایت بزرگ و ستبر باشد، بلکه بزرگی خدا در مقام و رتبت، و عظمت او در قدرت و حکومت اوست.

۲ ویژگی های پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

گواهی می دهم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و فرستاده خدا، و پیامبر برگزیده، و امانت دار پسندیده اوست «درود خدا بر او و عترت او باد» خدا او را با حجّت های الزام کننده و پیروزی آشکار، و راه روشن فرستاد، پس رسالت خود را آشکارا رساند، و مردم را به راه راست وا داشت، و آن را به همگان نشان داد، و نشانه های هدایت را بر افراشت، و چراغ های روشن را بر سر راه آدمیان گرفت، رشته های اسلام را استوار کرد، و دستگیره های ایمان را محکم و پایدار کرد.

p: ۶

۳ راه های خداشناسی

اگر مردم در عظمت قدرت خدا، و بزرگی نعمت های او می اندیشیدند، به راه راست باز می گشتند، و از آتش سوزان می ترسیدند ، امّا دل ها بیمار، و چشم ها معیوب است. آیا به مخلوقات کوچک خدا نمی نگرند؟ که چگونه آفرینش آن را استحکام بخشید؟ و ترکیب اندام آن را برقرار، و گوش و چشم برای آن پدید آورد، و استخوان و پوست متناسب خلق کرد؟ به مورچه و کوچکی جثّه آن بنگرید، که چگونه لطافت خلقت او با چشم و اندیشه انسان درک نمی شود، نگاه کنید چگونه روی زمین راه می رود، و برای به دست آوردن روزی خود تلاش می کند؟

دانه ها را به لانه خود منتقل می سازد، و در جایگاه مخصوص نگه می دارد ، در فصل گرما برای زمستان تلاش کرده، و به هنگام درون رفتن، بیرون آمدن را فراموش نمی کند!. «۱» روزی مورچه تضمین گردیده، و غذاهای متناسب با طبعش آفریده شده است.

خداوند منّان از او غفلت نمی کند، و پروردگار پاداش دهنده محرومش نمی سازد، گر چه در دل سنگی سخت و صاف یا در میان صخره ای خشک باشد. اگر در مجاری خوراک و قسمتهای بالا و پایین دستگاه گوارش و آنچه در درون شکم او از غضروف های آویخته به دنده و شکم، و آنچه در سر اوست از چشم و گوش، اندیشه نمایی، از آفرینش مورچه دچار شگفتی شده و از وصف او به زحمت خواهی افتاد. پس بزرگ است خدایی که مورچه را بر روی دست و پایش بر پاداشت، و پیکره وجودش را با استحکام نگاه داشت ، و در آفرینش آن هیچ قدرتی او را یاری نداد، و هیچ آفریننده ای کمکش نکرد. اگر اندیشه ات را به کار گیری تا به راز آفرینش پی برده باشی، دلائل روشن به تو خواهند گفت که آفریننده مورچه کوچک همان آفریدگار درخت بزرگ خرماست ، به جهت دقّتی که جدا جدا در آفرینش هر چیزی به کار رفته،و اختلافات و تفاوت های پیچیده ای که در خلقت هر پدیده حیاتی نهفته است. همه موجودات سنگین و سبک، بزرگ و کوچک، نیرومند و ضعیف، در اصول حیات و هستی یکسانند و خلقت آسمان و هوا و بادها و آب یکی است.پس اندیشه کن در آفتاب و ماه، و درخت و گیاه، و آب و سنگ «۱»، و اختلاف شب و روز، و جوشش دریاها، و فراوانی کوه ها، و بلندای قلّه ها، و گوناگونی لغت ها، و تفاوت زبان ها، که نشانه های روشن پروردگارند. «۲» پس وای بر آن کس که تقدیر کننده را نپذیرد، و تدبیر کننده را انکار کند! گمان کردند که چون گیاهانند و زارعی ندارند، و اختلاف صورت هایشان را سازنده ای نیست ، بر آنچه ادّعا می کنند حجّت و دلیلی ندارند، و بر آنچه در سر می پرورانند تحقیقی نمی کنند، آیا ممکن است ساختمانی بدون سازنده، یا جنایتی بدون جنایتکار باشد؟!

p: ۷

۴ شگفتی آفرینش ملخ

و اگر خواهی در شگفتی ملخ سخن گو، که خدا برای او دو چشم سرخ، دو حدقه چونان ماه تابان آفرید، و به او گوش پنهان، و دهانی متناسب اندامش بخشیده است، دارای حواس نیرومند، و دو دندان پیشین است که گیاهان را می چیند، و دو پای داس مانند که اشیاء را بر می دارد. کشاورزان برای زراعت از آنها می ترسند و قدرت دفع آنها را ندارند گرچه همه متّحد شوند. ملخ ها نیرومندانه وارد کشتزار می شوند و آنچه میل دارند می خورند ، در حالی که تمام اندامشان به اندازه یک انگشت باریک نیست! «۳».

۵ نشانه های خدا در طبیعت

پس بزرگ است خداوندی که تمام موجودات آسمان و زمین، خواه و ناخواه او را سجده می کنند، و در برابر او با خضوع چهره بر خاک می نهند ، و رشته اطاعت او را در تندرستی و ناتوانی به گردن می نهند، و از روی ترس و بیم، زمام اختیار خود را به او می سپارند. پرندگان رام فرمان اویند، و از تعداد پرها و نفس های پرندگان آگاه است، برخی را پرنده آبی و گروهی را پرنده خشکی آفرید، و روزی آنها را مقدّر فرمود، و اقسام گوناگون آنها را می داند این کلاغ است و آن عقاب، این شتر مرغ است و آن کبوتر. هر پرنده ای را با نام خاصّی فرا خواند، و روزی اش را فراهم کرد. خدایی که ابرهای سنگین را ایجاد، و باران های پی در پی را فرستاد، و سهم باران هر جایی را معیّن فرمود ، زمین های خشک را آبیاری کرد، و گیاهان را پس از خشکسالی رویاند.

p: ۸

---

(۱) اشاره به علم پترولوژی YGOLORTEP (سنگ شناسی)

(۲) اشاره به علم: فیلولوژی YGOLOLIHP (زبان شناسی)

(۳) اشاره به علم: انتومولژی YGOLOMOTNE (حشره شناسی)

Footnote

(۱). The meaning is that if the smallest thing in creation is examined it will be found to contain all that which is found in the biggest creatures and each will exhibit the same reflection of natures workmanship and performance and the ratio of each to Allah's might and power will be the same whether it be as small as an ant or as big as a date palm. Is it not that making a small thing is easy for Him while the making of a big thing is difficult for Him because the diversity of colour volume and quantity is just based on the dictates of His sagacity and expediency but as regards creation itself there is no difference among them. Therefore this uniformity of creation is a proof of the oneness and unity of the Creator.

SERMON ۱۸۶

In English

About the Oneness of Allah. This sermon contains principles of knowledge which no other sermon contains

He who assigns to Him (different) conditions does not believe in His oneness nor does he who likens Him grasp His reality. He who illustrates Him does not signify Him. He who points at Him and imagines Him does not mean Him. Everything that is known through itself has been created and everything that exists by virtue of other things is the effect (of a cause). He works but not with the help of instruments. He fixes measures but not with the activity of thinking. He is rich but not by acquisition.

p: ۹

Times do not keep company with Him and implements do not help Him. His Being precedes times. His Existence precedes non-existence and His eternity precedes beginning. By His creating the senses it is known that He has no senses. By the contraries in various matters it is known that He has no contrary and by the similarity between things it is known that there is nothing similar to Him. He has made light the contrary of darkness brightness that of gloom dryness that of moisture and heat that of cold. He .produces affection among inimical things

He fuses together diverse things brings near remote things and separates things which are joined together. He is not con fined by limits nor counted by numbers. Material parts can surround things of their own kind and organs can point out things similar to themselves. The word (۱) "mundhu" (i.e. since) disproves their eternity the word "qad" (that denotes nearness of time of occurrence) disproves their being from ever and the .word "lawla" (if it were not) keep them remote from perfection

Through them the Creator manifests Himself to the intelligence and through them He is guarded from the sight of the eyes. Stillness and motion do not occur in Him and how can that thing occur in Him which He has Himself made to occur and how can a thing revert to Him which He first created and how can a thing appear in Him which He first brought to appearance. If it had not been so His Self would have become subject to diversity His Being would have become divisible (into parts) and His reality would have been prevented from being deemed Eternal. If there was a front to Him there would have been a rear also for Him . He would need completing only if shortage befell Him. In that case signs of the created would appear in Him and He would become a sign (leading to other objects) instead of signs leading to Him. Through the might of His abstention (from affectedness) He is far above being affected by things which effect others. He is that which does not change or vanish. The process of setting does not behove Him. He has not begotten any one lest He be regarded as having been born. He has not been begotten otherwise He would be contained within limits. He is too High to have sons. He is too purified to contact women. Imagination cannot reach Him so as to assign Him quantity. Understanding cannot think of Him so as to give him shape. Senses do not perceive Him so as to feel Him. Hands cannot touch Him so as to rub against Him. He does not change into any condition. He does not pass from one state to another. Nights and days do not turn Him old. Light .and darkness do not alter Him

p: ۱۰

It cannot be said that He has a limit or extremity or end or termination; nor do things control Him so as to raise Him or lower Him nor does anything carry Him so as to bend Him or keep Him erect. He is not inside things nor outside them. He conveys news but not with the tongue or voice. He listens but not with the holes of the ears or the organs of hearing. He says but does not utter words. He remembers but does not memorise. He determines but not by exercising His mind. He loves and approves without any sentimentality (of heart). He hates and feels angry without any painstaking. When He intends to create someone He says "Be" and there he is but not through a voice that strikes (the ears) is that call heard. His speech is an act of His creation. His like never .existed before this. If had been eternal it would have been the second god

It cannot be said that He came into being after He had not been in existence because in that case the attributes of the created things would be assigned to Him and there would remain no difference between them and Him and He would have no distinction over them. Thus the Creator and the created would become equal and the initiator and the initiated would be on the same level. He created (the whole of) creation without any example made by someone else and He did not secure the assistance of any one out of His .creation for creating it

p: ١١

He created the earth and suspended it without being busy retained it without support made it stand without legs raised it without pillars protected it against bendings and curvings and defended it against crumbling and splitting (into parts). He fixed mountains on it like stumps solidified its rocks caused its streams to flow and opened wide its valleys. Whatever He made did not suffer from any flow and whatever He strengthened did not .show any weakness

He manifests Himself over the earth with His authority and greatness. He is aware of its inside through his knowledge and understanding. He has power over every thing in the earth by virtue of His sublimity and dignity. Nothing from the earth that he may ask for defies Him nor does it oppose Him so as to overpower Him. No swift-footed creature can run away from Him so as to surpass Him. He is not needy towards any possessing person so that he should feed Him. All things bow to Him and are humble before His greatness. They cannot flee away from His authority to someone else in order to escape His benefit or His harm. There is no parallel for Him who may match Him and no one like Him so as to .equal Him

He will destroy the earth after its existence till all that exists on it will become non-existent. But the extinction of the world after its creation is no stranger than its first formation and invention. How could it be? Even if all the animals of the earth whether birds or beasts stabled cattle or pasturing ones of different origins and species dull people and sagacious men -- all jointly try to create (even) a mosquito they are not able to bring it into being and do not understand what is the way to its creation. Their wits are bewildered and wandering. Their powers fall short and fail and return disappointed and tired knowing that they are defeated and admitting their inability to produce it also .realising that they are too weak (even) to destroy it

p: ۱۲

Surely after the extinction of the world Allah the Glorified will remain alone with nothing else beside Him. He will be after its extinction as He was before its production: without time or place or moment or period. At this moment period and time will not exist and years and hours will disappear. There will be nothing except Allah the One the All-powerful. To Him is the return of all matters. Its initial creation was not in its power; and the prevention of its extinction was (also) not in its power. If it had the power to prevent it it would have existed for ever. When He made anything of the world the making of it did not cause Him any difficulty and the creation of anything which He created and formed did not fatigue Him. He did not create it to heighten His authority nor for fear of loss or harm nor to seek its help against an overwhelming foe nor to guard against any avenging opponent with its help nor for the extension of His domain by its help nor for boasting (over largeness of His possession) against a partner nor because He felt lonely and .desired to seek its company

Then after its creation He will destroy it but not because any worry has overcome Him in its upkeep and administration nor for any pleasure that will accrue to Him nor for the cumbrousness of anything over Him. The length of its life does not weary Him so as to induce Him to its quick destruction. But Allah the Glorified has maintained it with His kindness kept it intact with His command and perfected it with His power. Then after its destruction He will resuscitate it but not for any need of His own towards it nor to seek the assistance of any of its things against it nor to change over from the condition of loneliness to that of company nor from the condition of ignorance and blindness to that of knowledge and search nor from paucity and need towards needlessness and plenty nor .from disgrace and lowliness towards honour and prestige

p: ١٣

In Arabic

[١٨۶] ومن خطبه له عليه السلام

فى التوحيد وتجمع هذه الخطبه من أصول العلوم ما لا تجمعه خطبه

مَا وَحَّدَهُ مَنْ كَيَّفَهُ، وَلاَ حَقِيقَتَهُ أَصَابَ مَنْ مَثَّلَهُ، وَلاَ إِيَّاهُ عَنَى مَنْ شَبَّهَهُ، وَلاَ صَمَدَهُ (١) مَنْ أَشَارَ إِلَيْهِ وَتَوَهَّمَهُ. كُلُّ مَعْرُوفٍ بِنَفْسِهِ مَصْنُوعٌ (٢) ، وَكُلُّ قَائِم فِى سِوَاهُ مَعْلُولٌ. فَاعِلٌ لاَ بِاضْطِرَابِ آلَهٍ، مُقَدِّرٌ لاَ بِجَوْلِ فِكْرَهٍ، غَنِيٌّ لاَ بِاسْتِفَادَهٍ. لاَ تَصْحَبُهُ الْأَوْقَاتُ، وَلاَ تَرْفِدُهُ (٣) الْأَدَوَاتُ، سَبَقَ الْأَوْقَاتَ كَوْنُهُ، وَالْعَدَمَ وُجُودُهُ، وَالْإِبْتِدَاءَ أَزَلُهُ. بِتَشْعِيرِهِ الْمَشَاعِرَ عُرِفَ أَنْ لاَ مَشْعَرَ لَهُ (۴) ، وَبِمُضَادَّتِهِ بَيْنَ الْأُمُورِ عُرِفَ أَنْ لاَ ضِدَّ لَهُ، وَبِمُقَارَنَتِهِ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ عُرِفَ أَنْ لاَ قَرِينَ لَهُ. ضَادَّ النُّورَ بِالظُّلْمَهِ، وَالْوُضُوحَ بِالْبُهْمَهِ، وَالْجُمُودَ بِالْبَلَلِ، وَالْحَرُورَ بِالصَّرَدِ (۵) . مُؤَلِّفٌ بَيْنَ مُتَعَادِيَاتِهَا، مُقَارِنٌ بَيْنَ مُتَبَايِنَاتِهَا، مُقَرِّبٌ بَيْنَ مُتَبَاعِدَاتِهَا، مُفَرِّقٌ بَيْنَ مُتَدَانِيَاتِهَا (۶) . لاَ يُشْمَلُ بِحَدٍّ، وَلاَ يُحْسَبُ بِعَدٍّ، وَإِنَّمَا تَحُدُّ الْأَدَوَاتُ أَنْفُسَهَا، وَتُشِيرُ الْآلاَتُ إِلَى نَظَائِرِهَا، مَنَعَتْهَا «مُنْذُ» الْقِدْمَهَ، وَحَمَتْهَا «قَدُ» الْأَزَلِيَّهَ، وَجَنَّبَتْهَا «لَوْلاَ» التَّكْمِلَهَ (٧) ! بِهَا تَجَلَّى صَانِعُهَا لِلْعُقُولِ، وَبِهَا امْتَنَعَ عَنْ نَظَرِ الْعُيُونِ. لاَ يَجْرِى عَلَيْهِ السُّكُونُ وَالْحَرَكَهُ، وَكَيْفَ يَجْرِى عَلَيْهِ مَا هُوَ أَجْرَاهُ، وَيَعُودُ فِيهِ مَا هُوَ أَبْدَاهُ، وَيَحْدُثُ فِيهِ مَا هُوَ أَحْدَثَهُ! إِذاً لَتَفَاوَتَتْ ذَاتُهُ (٨) ، وَلَتَجَزَّأَ كُنْهُهُ، وَلاَمْتَنَعَ مِنَ الْأَزَلِ مَعْنَاهُ، وَلَكَانَ لَهُ وَرَاءٌ إِذْ وُجِدَ لَهُ أَمَامٌ، وَلاَلْتَمَسَ التَّمَامَ إِذْ لَزِمَهُ النُّقْصَانُ. وَإِذاً لَقَامَتْ آيَهُ الْمَصْنُوعِ فِيهِ، وَلَتَحَوَّلَ دَلِيلاً بَعْدَ أَنْ كَانَ مَدْلُولاً عَلَيْهِ، وَخَرَجَ بِسُلْطَانِ الْإِمْتِنَاعِ (٩) مِنْ أَنْ يُؤَثِّرَ فِيهِ مَا يُؤَثِّرُ فِى غَيْرِهِ. الَّذِى لاَ (٢۵)

يَحُولُ وَلاَ يَزُولُ، وَلاَ يَجُوزُ عَلَيْهِ الْأُفُولُ (١٠) . لَمْ يَلِدْ فَيَكُونَ مَوْلُوداً (١١) ، وَلَمْ يُولَدْ فَيَصِيرَ مَحْدُوداً، جَلَّ عَنِ اتِّخَاذِ الْأَبْنَاءِ، وَطَهُرَ عَنْ مُلاَمَسَهِ النِّسَاءِ. لاَ تَنَالُهُ الْأَوْهَامُ فَتُقَدِّرَهُ، وَلاَ تَتَوَهَّمُهُ الْفِطَنُ فَتُصَوِّرَهُ، وَلاَ تُدْرِكُهُ الْحَوَاسُّ فَتُحِسَّهُ، وَلاَ تَلْمِسُهُ الْأَيْدِى فَتَمَسَّهُ. وَلاَ يَتَغَيَّرُ بِحَالٍ، وَلاَ يَتَبَدَّلُ فِى الْأَحْوَالِ، وَلاَ تُبْلِيهِ اللَّيَالِى وَالْأَيَّامُ، وَلاَ يُغَيِّرُهُ الضِّيَاءُ وَالظَّلاَمُ، وَلاَ يُوصَفُ بِشَىءٍ مِنَ الْأَجْزَاءِ(١٢) ، وَلاَ بِالجَوَارِحِ وَالْأَعْضَاءِ، وَلاَ بِعَرَض مِنَ الْأَعْرَاضِ، وَلاَ بِالْغَيْرِيَّهِ والْأَبْعَاضِ. وَلاَ يُقَالُ: لَهُ حَدٌّ وَلاَ نِهَايَهٌ، وَلاَ انْقِطَاعٌ وَلاَ غَايَهٌ، وَلاَ أَنَّ الْأَشْيَاءَ تَحْوِيهِ فَتُقِلَّهُ (١٣) أَوْ تُهْوِيَهُ (١۴) ، أَوْ أَنَّ شَيْئاً يَحْمِلُهُ، فَيُمِيلَهُ أَوْ يُعَدِّلَهُ. لَيْسَ فِى الْأَشْيَاءِ بِوَالِجٍ (١۵) ، وَلاَ عَنْهَا بِخَارِجٍ. يُخْبِرُ لاَ بِلِسَان وَلَهَوَاتٍ (١۶) ، وَيَسْمَعُ لاَ بِخُرُوقٍ وَأَدَوَات، يَقُولُ وَلاَ يَلْفِظُ، وَيَحْفَظُ وَلاَ يَتَحَفَّظُ (١٧) ، وَيُرِيدُ وَلاَ يُضْمِرُ. يُحِبُّ وَيَرْضَى مِنْ غَيْرِ رِقَّهٍ، وَيُبْغِضُ وَيَغْضَبُ مِنْ غَيْرِ مَشَقَّهٍ. يَقُولُ لِمَا أَرَادَ كَوْنَهُ: (كُنْ فَيَكُونُ)، لاَ بِصَوْت يَقْرَعُ، وَلاَ بِنِدَاءٍ يُسْمَعُ، وَإِنَّمَا كَلاَمُهُ سُبْحَانَهُ فِعْلٌ مِنْهُ أَنْشَأَهُ وَمَثَّلَهُ، لَمْ يَكُنْ مِنْ قَبْلِ ذلِكَ كَائِناً، وَلَوْ كَانَ قَدِيماً لَكَانَ إِلهاً ثَانِياً.

لاَ يُقَالُ: كَانَ بَعْدَ أنْ لَمْ يَكُنْ، فَتَجْرِي عَلَيْهِ الصِّفَاتُ الْمُحْدَثَاتُ، وَلاَ يَكُونُ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ فَصْلٌ، وَلاَ لَهُ عَلَيْهَا فَضْلٌ، فَيَسْتَوِيَ الصَّانِعُ والْمَصْنُوعُ، وَيَتَكَافَأَ الْمُبْتَدَعُ وَالْبَدِيعُ. خَلَقَ الْخَلاَئِقَ عَلَى غَيْرِ مِثَالٍ (٢٧)

خَلاَ مِنْ غَيْرِهِ، وَلَمْ يَسْتَعِنْ عَلَى خَلْقِهَا بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ. وَأَنْشَأَ الْأَرْضَ فَأَمْسَكَهَا مِنْ غَيْرِ اشْتِغَالٍ، وَأَرْسَاهَا عَلَى غَيْرِ قَرَارٍ، وَأَقَامَهَا بِغَيْرِ قَوَائِمَ، وَرَفَعَهَا بِغَيْرِ دَعائِمَ، وَحَصَّنَهَا مِنَ الْأَوَدِ (١٨) وَالْإِعْوِجَاجِ، وَمَنَعَهَا مِنَ التَّهَافُتِ (١٩) وَالْإِنْفِرَاجِ (٢٠) ، أَرْسَى أَوْتَادَهَا (٢١) ، وَضَرَبَ أَسْدَادَهَا (٢٢) ، وَاسْتَفَاضَ عُيُونَهَا، وَخَدَّ (٢٣) أَوْدِيَتَهَا، فَلَمْ يَهِنْ (٢٤) مَا بَنَاهُ، وَلاَ ضَعُفَ مَا قَوَّاهُ. هُوَ الظّاهِرُ عَلَيْهَا بِسُلْطَانِهِ وَعَظَمَتِهِ، وَهُوَ الْبَاطِنُ لَهَا بِعِلْمِهِ وَمَعْرِفَتِهِ، وَالْعَالِى عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مِنهَا بِجَلاَلِهِ وَعِزَّتِهِ. لاَ يُعْجِزُهُ شَيْءٌ مِنْهَا طَلَبَهُ، وَلاَ يَمْتَنِعُ عَلَيْهِ فَيَغْلِبَهُ، وَلاَ يَفُوتُهُ السَّرِيعُ مِنْهَا فَيَسْبِقَهُ، وَلاَ يَحْتَاجُ إِلَى ذِى مَال فَيَرْزُقَهُ. خَضَعَتِ الْأَشْيَاءُ لَهُ، وَذَلَّتْ مُسْتَكِينَةً لِعَظَمَتِهِ، لاَ تَسْتَطِيعُ الْهَرَبَ مِنْ سُلْطَانِهِ إِلَى غَيْرِهِ فَتَمْتَنِعَ مِنْ نَفْعِهِ وَضَرِّهِ، وَلاَ كُفؤَ لَهُ فَيُكَافِئَهُ، وَلاَ نَظِيرَ لَهُ فَيُسَاوِيَهُ. هُوَ الْمُفْنِى لَهَا بَعْدَ وُجُودِهَا، حَتَّى يَصِيرَ مَوْجُودُهَا كَمَفْقُودِهَا.

وَلَيْسَ فَنَاءُ الدُّنْيَا بَعْدَ ابْتِدَاعِهَا بِأَعْجَبَ مِنْ إنْشَائِهَا وَاخْتِرَاعِهَا، وَكَيفَ وَلَوْ اجْتَمَعَ جَمِيعُ حَيَوانِهَا مِنْ طَيْرِهَا وَبَهَائِمِهَا، ومَا كَانَ مِنْ مُرَاحِهَا (٢٥) وَسَائِمِهَا (٢٦) ، وَأَصْنَافِ أَسْنَاخِهَا (٢٧) وَأَجْنَاسِهَا، وَمُتَبَلِّدَهِ (٢٨) أُمَمِهَا وَأَكْيَاسِهَا (٢٩) ، عَلَى إِحْدَاثِ بَعُوضَةٍ، مَا قَدَرَتْ عَلَى إِحْدَاثِهَا، وَلاَ عَرَفَتْ كَيْفَ السَّبِيلُ إِلَى إِيجَادِهَا، وَلَتَحَيَّرَتْ عُقُولُهَا فِى عِلْمِ ذلِكَ وَتاهَتْ، وَعَجِزَتْ قُوَاهَا وَتَنَاهَتْ، وَرَجَعَتْ (٢٩)

خَاسِئَةً (٣٠) حَسِيرَةً (٣١) ، عَارِفَةً بِأَنَّهَا مَقْهُورَةٌ، مُقِرَّةً بِالْعَجْزِ عَنْ إنْشَائِهَا، مُذْعِنَةً بِالضَّعْفِ عَنْ إفْنَائِهَا!

وَإِنَّ اللَّه سُبْحَانَهُ، يَعُودُ بَعْدَ فَنَاءِ الدُّنْيَا وَحْدَهُ لاَ شَيْءَ مَعَهُ، كَمَا كَانَ قَبْلَ ابْتِدَائِهَا، كَذلِكَ يَكُونُ بَعْدَ فَنَائِهَا، بِلاَ وَقْتٍ وَلاَ مَكَانٍ، وَلاَ حِينٍ وَلاَ زَمَانٍ، عُدِمَتْ عِنْدَ ذلِكَ الْآجَالُ وَالْأَوْقَاتُ، وَزَالَتِ السِّنُونَ وَالسَّاعَاتُ، فَلاَ شَيْءَ إلاَّ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ الَّذِى إلَيْهِ مَصِيرُ جَمِيعِ الْأُمُورِ، بِلاَ قُدْرَه مِنْهَا كَانَ ابْتِدَاءُ خَلْقِهَا، وَبِغَيْرِ امْتِنَاع مِنْهَا كَانَ فَنَاؤُهَا، وَلَوْ قَدَرَتْ عَلَى الْإِمْتِنَاعِ لَدَامَ بَقَاؤُهَا. لَمْ يَتَكَاءَدْهُ (٣٢) صُنْعُ شَيْءٍ مِنْهَا إذْ صَنَعَهُ، وَلَمْ يَؤُدْهُ (٣٣) مِنْهَا خَلْقُ مَا خَلَقَهُ وَبَرَأَهُ (٣٤) وَلَمْ يُكَوِّنْهَا لِتَشْدِيدِ سُلْطَانٍ، وَلاَ لِخَوْفٍ مِنْ زَوَالٍ وَنُقْصَانٍ، وَلاَ لِلْإِسْتِعَانَهِ بِهَا عَلَى نِدٍّ (٣٥) مُكَاثِرٍ (٣٦) ، وَلاَ لِلْإِحْتِرَازِ بِهَا مِنْ ضِدٍّ مُثَاوِر (٣٧) ، وَلاَ لِلْإِزْدِيَادِ بِهَا فِى مُلْكِهِ، وَلاَ لِمُكَاثَرَهِ شَرِيكٍ فِى شِرْكِهِ، وَلاَ لِوَحْشَةٍ كَانَتْ مِنْهُ، فَأَرَادَ أنْ يَسْتَأْنِسَ إلَيْهَا.

p: ١٥

ثُمَّ هُوَ يُفْنِيهَا بَعْدَ تَكْوِينِهَا، لَا لِسَأَمٍ دَخَلَ عَلَيْهِ فِي تَصْرِيفِهَا وَتَدْبِيرِهَا، وَلَا لِرَاحَةٍ وَاصِلَةٍ إِلَيْهِ، وَلَا لِثِقَلِ شَيْءٍ مِنْهَا عَلَيْهِ. لَا يُمِلُّهُ طُولُ بَقَائِهَا فَيَدْعُوَهُ إِلَى سُرْعَةِ إِفْنَائِهَا، لكِنَّهُ سُبْحَانَهُ دَبَّرَهَا بِلُطْفِهِ، وَأمسَكَهَا بِأَمْرِهِ، وَأَتْقَنَهَا بِقُدْرَتِهِ. ثُمَّ يُعِيدُهَا بَعْدَ الْفَنَاءِ مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ مِنْهُ إِلَيْهَا، وَلَا اسْتِعَانَةٍ بَشَيْءٍ مِنْهَا عَلَيْهَا، وَلَا لِانْصِرَافٍ مِنْ حَالِ وَحْشَةٍ إِلَى حَالِ اسْتِئْنَاسٍ، وَلَا مِنْ حَالِ جَهْلٍ وَعَمىً إِلَى حَالِ عِلْمٍ وَالْتِمَاسٍ، وَلَا مِنْ فَقْرٍ وَحَاجَةٍ إِلَى غِنىً وَكَثْرَةٍ، وَلَا مِنْ ذُلٍّ وَضَعَةٍ إِلَى عِزٍّ وَقُدْرَةٍ.

In Persian

(در اصول کافی ج ۱ ص ۱۳۱ آمده است که این سخنرانی در شهر کوفه ایراد شد در پیرامون توحید و خداشناسی است که اصول علمی آن در هیچ خطبه ای یافت نمی شود.)

۱ شناساندن صحیح خداوند سبحان

کسی که کیفیّتی «۱» برای خدا قائل شد یگانگی او را انکار کرده، و آن کس که همانندی برای او قرار داد به حقیقت خدا نرسیده است. کسی که خدا را به چیزی تشبیه کرد به مقصد نرسید. آن کس که به او اشاره کند یا در وهم آورد، خدا را بی نیاز ندانسته است. هر چه که ذاتش شناخته شده باشد آفریده است، و آنچه در هستی به دیگری متّکی باشد دارای آفریننده است. سازنده ای غیر محتاج به ابزار، اندازه گیرنده ای بی نیاز از فکر و اندیشه، و بی نیاز از یاری دیگران است. با زمان ها همراه نبوده، و از ابزار و وسائل کمک نگرفته است. هستی او برتر از زمان، و وجود او بر نیستی مقدّم است، و ازلیّت او را آغازی نیست. با پدید آوردن حواس، روشن می شود که حواسّی ندارد، و با آفرینش اشیاء متضاد، ثابت می شود که دارای ضدّی نیست، و با هماهنگ کردن اشیاء دانسته می شود که همانندی ندارد. خدایی که روشنی را با تاریکی، آشکار را با نهان، خشکی را با تری، گرمی را با سردی، ضدّ هم قرار داد، و عناصر متضاد را با هم ترکیب و هماهنگ کرد، و بین موجودات ضدّ هم، وحدت ایجاد کرد، آنها را که با هم دور بودند نزدیک کرد، و بین آنها که با هم نزدیک بودند فاصله انداخت. خدایی که حدّی ندارد، و با شماره محاسبه نمی گردد، که همانا ابزار و آلات، دلیل محدود بودن خویشند و به همانند خود اشاره می شوند. اینکه می گوییم موجودات از فلان زمان پدید آمده اند پس قدیم نمی توانند باشند و حادثند، و این که می گوییم حتما پدید آمدند، ازلی بودن آنها رد می شود، و اینکه می گوییم اگر چنین بودند کامل می شدند، پس در تمام جهات کامل نیستند.

p: ۱۶

خدا با خلق پدیده ها در برابر عقل ها جلوه کرد، و از مشاهده چشم ها برتر و والاتر است ، و حرکت و سکون در او راه ندارد، زیرا او خود حرکت و سکون را آفرید، چگونه ممکن است آنچه را که خود آفریده در او اثر بگذارد؟ یا خود از پدیده های خویش اثر پذیرد؟

اگر چنین شود، ذاتش چون دیگر پدیده ها تغییر می کند، و اصل وجودش تجزیه می پذیرد، و دیگر ازلی نمی تواند باشد ، و هنگامی که (به فرض محال) آغازی برای او تصوّر شود پس سرآمدی نیز خواهد داشت، و این آغاز و انجام، دلیل روشن نقص، و نقصان و ضعف دلیل مخلوق بودن، و نیاز به خالقی دیگر داشتن است. پس نمی تواند آفریدگار همه هستی باشد، و از صفات پروردگار که «هیچ چیز در او مؤثر نیست و نابودی و تغییر و پنهان شدن در او راه ندارد» خارج می شود.

۲ والاتر از صفات پدیده ها

خدا فرزندی ندارد تا فرزند دیگری باشد، و زاده نشده تا محدود به حدودی گردد، و برتر است از آن که پسرانی داشته باشد، و منزّه است که با زنانی ازدواج کند. اندیشه ها به او نمی رسند تا اندازه ای برای خدا تصوّر کنند، و فکرهای تیزبین نمی توانند او را درک کنند، تا صورتی از او تصوّر نمایند، حواس از احساس کردن او عاجز «۲»، و دست ها از لمس کردن او ناتوان است و تغییر و دگرگونی در او راه ندارد، و گذشت زمان تأثیری در او نمی گذارد، گذران روز و شب او را سالخورده نسازد، و روشنایی و تاریکی در او اثر ندارد. خدا با هیچ یک از اجزاء و جوارح و اعضاء و اندام، و نه با عرضی از اعراض، و نه با دگرگونی ها و تجزیه، وصف نمی گردد. برای او اندازه و نهایتی وجود ندارد، و نیستی و سرآمدی نخواهد داشت، چیزی او را در خود نمی گنجاند که بالا و پایینش ببرد، و نه چیزی او را حمل می کند که کج یا راست نگه دارد، نه در درون اشیاء قرار دارد و نه بیرون آن، حرف می زند نه با زبان و کام و دهان، می شنود نه با سوراخ های گوش و عضو شنوایی، سخن می گوید نه با به کار گرفتن الفاظ در بیان، حفظ می کند نه با رنج به خاطر سپردن، می خواهد نه با به کار گیری اندیشه، دوست دارد و خشنود می شود نه از راه دلسوزی، دشمن می دارد و به خشم می آید نه از روی رنج و نگرانی ، به هر چه اراده کند، می فرماید «باش»، پدید می آید نه با صوتی که در گوش ها نشیند، و نه فریادی که شنیده می شود، بلکه سخن خدای سبحان همان کاری است که ایجاد می کند.

p: ۱۷

۳ شناخت قدرت پروردگار

پیش از او چیزی وجود نداشته و گر نه خدای دیگری می بود. نمی شود گفت «خدا نبود و پدید آمد» که در آن صورت صفات پدیده ها را پیدا می کند، و نمی شود گفت «بین خدا و پدیده ها جدایی است» و «خدا بر پدیده ها برتری دارد» تا سازنده و ساخته شده همانند تصوّر شوند، و خالق و پدید آمده با یکدیگر تشبیه گردند. مخلوقات را بدون استفاده از طرح و الگوی دیگران آفرید، و در آفرینش پدیده ها از هیچ کسی یاری نگرفت، زمین را آفرید و آن را بر پا نگهداشت بدون آن که مشغولش سازد، و در حرکت و بی قراری، آن را نظم و اعتدال بخشید، و بدون ستونی آن را به پاداشت، و بدون استوانه ها بالایش برد، و از کجی و فرو ریختن نگهداشت و از سقوط و درهم شکافتن حفظ کرد، میخ های زمین را محکم، و کوه های آن را استوار، و چشمه هایش را جاری، و درّه ها را ایجاد کرد. آنچه بنا کرده به سستی نگرایید، و آنچه را توانا کرد ناتوان نشد. خدا با بزرگی و قدرت بر آفریده ها حاکم است، و با علم و آگاهی از باطن و درونشان با خبر است، و با جلال و عزّت خود از همه برتر و بالاتر است، چیزی از فرمان او سرپیچی نمی کند، و چیزی قدرت مخالفت با او را ندارد تا بر او پیروز گردد، و شتابنده ای از او توان گریختن ندارد که بر او پیشی گیرد، و به سرمایه داری نیاز ندارد تا او را روزی دهد. همه در برابر او فروتنند، و در برابر عظمت او ذلیل و خوارند. از قدرت و حکومت او به سوی دیگری نمی توان گریخت، که از سود و زیانش در امان ماند. همتایی ندارد تا با او برابری کند، و او را همانندی نیست که شبیه او باشد. اوست نابود کننده پدیده ها پس از آفرینش،

p: ۱۸

۴- معاد و آفرینش دو باره پدیده ها

نـابودی جهـان پس از پدیـد آمـدن، شـگفت آورتر از آفرینش آغـازین آن نیسـت. چگـونه محـال اسـت در صـورتی کـه اگر همه جانـداران جهـان، از پرنـدگان و چهارپایان، آنچه در آغل است و آنچه در بیابان سـرگرم چراست، از تمام نژادها و جنس ها، درس نخوانده و انسان های زیرک، گرد هم آیند تا پشّه ای را بیافرینند، توان پدید آوردن آن را ندارند و راه پیدایش آن را نمی شناسند، که عقلهایشـان سـرگردان و در شـناخت آن حیران میماننـد، و نیروی آنهـا سـست و به پایان می رسـد، و رانـده و درمانـده باز می گردنـد، آنگاه اعتراف به شـکست می کننـد، و اقرار دارند که نمی توانند پشّه ای بیافرینند و از نابود ساختنش ناتوانند!. و همانا پس از نـابودی جهـان تنهـا خـدای سـبحان بـاقی می مانـد، تنهای تنها که چیزی با او نیست، آنگونه که قبل از آفرینش جهان چیزی با او نبود، نه زمانی و نه مکان، بی وقت و بی زمان. در آن هنگام مهلت ها به سر آید، سال ها و ساعت ها سپری شود و چیزی جز خدای یگانه قهّار باقی نمی ماند که بازگشت همه چیز به سوی اوست. پدیده ها، چنان که در آغاز آفریده شدن قدرتی نداشـتند، به هنگام نابودی نیز قـدرت مخالفتی ندارنـد، زیرا اگر می توانسـتند پایـدار می ماندند. آفرینش چیزی برای خدا رنج آور نبوده و در آفرینش موجودات دچـار فرسودگی و ناتوانی نشـده است. موجودات را برای اسـتحکام حکومتش نیافریـده، و برای ترس از کمبود و نقصان پدید نیاورده است.

آفرینش مخلوقات نه برای یاری خواسـتن در برابر همتایی بود که ممکن است بر او غلبه یابد و نه برای پرهیز از دشمنی بود که به او هجوم آورد، و نه برای طولانـی شـدن دوران حکومت، و نه برای پیروز شـدن بر شـریک و همتـائی مخـالف، و نه برای رفع تنهـایی. سپس همه موجودات را نابود می کنـد، نه برای خسـتگی از اداره آنها، و نه برای آسایش و استراحت، و نه به خاطر رنـج و سـنگینی که برای او داشـتند، و نه برای طولانـی شـدن ملال آور زنـدگیشان، بلکه خداونـد با لطف خود موجودات را اداره می فرمایـد، و با فرمان خود همه را بر پا می دارد، و با قدرت خود همه را اسـتوار می کند. سپس بدون آن که نیازی داشته باشد بار دیگر همه را باز می گرداند ، نه برای اینکه از آنها کمکی بگیرد، و نه برای رها شدن از تنهایی تا با آنها مأنوس شود، و نه آن که تجربه ای به دست آورد، و نه برای آن که از فقر و نیاز به توانگری رسد،و یا از ذلّت و خواری به عزّت و قدرت راه یابد.

p: ۱۹

---

(۱) کیفیّت و چگونگی، مانند تقسیم، ترکیب، نسبت، تعریف، حدود و مرز، که همه از صفات مادّه و مخلوق می باشد.

(۲) نفی تفکّر: سنسوآلیسم SNESUMSILA (حس گرایی و اصالت دادن به حواسّ) که گویا موجودی نبود.

Footnote

The meaning is that the sense for which the words "mundhu" "qad" and "lawla" have .(۱) been formed is opposed to the attributes of "Ever" "Eternal" and "Perfect". Therefore their application to anything would prove that they have come into existence from non-existence and are imperfect. For example "mundhu" is used to denote time as is "qad wujida mundu kadha" (this thing is found since so-and-so). Here a time limit has been stated and anything for which a limit of time can be described cannot exist from ever or for ever. The word "qad" shows (indicating the present perfect tense) the immediate past. This sense also can apply to a thing which is limited in time. The word "lawla" is used to denote the negation of something in another thing as "ma ahsanahu wa akmalahu lawla annahu kadha" (how handsome and perfect it would be if it were so-and-so). Therefore the thing for which this word is used would be in need of others in .handsomeness and perfection and would remain deficient by itself

SERMON ۱۸۷

In English

Regarding the vicissitudes of time

(The mischiefs that are to occur and the absence of lawful ways of livelihood)

May my father and my mother be sacrificed for those few whose names are well-known in the sky and not known on the earth. Beware you should expect what is to befall you such as adversity in your affairs severance of relations and the rising up of inferior people. This will happen when the blow of a sword will be easier for a believer than to secure one Dirham lawfully. This will happen (۱) when the reward of the beggar is more than that of the giver. This will be when you are intoxicated not by drinking but with wealth and plenty you are swearing without compulsion and are speaking lies without compulsion. This will be when troubles hurt you as the saddle hurts the hump of the

camel. How long will these tribulations be and how distant the hope (for deliverance from them)? O' people throw away the reins of the horses who carry on their backs the weight of your hands (i.e. sins) do not cut away from your chief (Imam) otherwise you will blame yourself for your own doings. Do not jump in the fire which is in flames in front of you; keep away from its courses and leave the middle way for it. Because by my life the .believer will die in its flames and others will remain safe in it

p: ٢٠

I am among you like a lamp in the darkness. Whoever enters by it will be lit from it. So listen O' men preserve it and remain attentive with the ears of your hearts so that you may understand.

In Arabic

[١٨٧] ومن خطبه له عليه السلام

و هی فی ذکر الملاحم

أَلاَ بِأَبِی وَأُمِّی، هُمْ مِنْ عِدَّه أَسْمَاؤُهُمْ فِی السَّماءِ مَعْرُوفَهٌ وَفِی الْأَرْضِ مَجْهُولَهٌ. أَلاَ فَتَوَقَّعُوا مَا یَکُونُ مِنْ إِدْبَارِ أُمُورِکُمْ، وَانْقِطَاعِ وُصَلِکُمْ، وَاسْتِعْمَالِ صِغَارِکُمْ: ذاکَ حَیْثُ تَکُونُ ضَرْبَهُ السَّیْفِ عَلَی الْمُؤْمِنِ أَهْوَنَ مِنَ الدِّرْهَمِ مِنْ حِلِّهِ! ذَاکَ حَیْثُ یَکُونُ الْمُعْطَی أَعْظَمَ أَجْراً مِنَ الْمُعْطِی! ذَاکَ حَیْثُ تَسْکَرُونَ مِنْ غَیْرِ شَرَابٍ، بَلْ مِنَ النِّعْمَهِ والنَّعِیمِ، وَتَحْلِفُونَ مِنْ غَیْرِ اضْطِرَارٍ، وَتَکْذِبُونَ مِنْ غیْرِ إِحْرَاجٍ (١) ذَاکَ إِذَا عَضَّکُمُ الْبَلاَءُ کَمَا یَعَضُّ الْقَتَبُ (٢) غَارِبَ الْبَعِیرِ (٣) . مَا أَطْوَلَ هذَا الْعَنَاءَ، وَأَبْعَدَ هَذَا الرَّجَاءَ! أَیُّهَا النَّاسُ، أَلْقُوا هذِهِ الْأَزِمَّهَ (۴) الَّتِی تَحْمِلُ ظُهُورُهَا الْأَثْقَالَ مِنْ أَیْدِیکُمْ، وَلاَ تَصَدَّعُوا (۵) عَلَی سُلْطَانِکُمْ فَتَذُمُّوا غِبَّ فِعَالِکُمْ، وَلاَ تَقْتَحِمُوا مَا اسْتَقْبَلْتُمْ مِنْ فَوْرِ نَارِ (۶) الْفِتْنَهِ، وأَمِیطُوا عَنْ سَنَنِهَا (٧) ، وَخَلُّو قَصْدَ السَّبِیلِ (٨) لَهَا: فَقدْ لَعَمْرِی یَهْلِکُ فِی لَهَبِهَا الْمُؤْمِنُ، وَیَسْلَمُ فِیهَا غَیْرُ الْمُسْلِمِ.

إِنَّمَا مَثَلی بَیْنَکُمْ کَمَثَلِ السِّرَاجِ فِی الظُّلْمَهِ، یَسْتَضِیءُ بِهِ مَنْ وَلَجَهَا. فَاسْمَعَوا أَیُّهَا النَّاسُ وَعُوا، وَأَحْضِروا آذَانَ قُلُوبِکُمْ تَفْهَمُوا.

In Persian

(این سخنرانی پس از جنگ نهروان در سال ٣٨ هجری در کوفه ایراد شد)

١ خبر از حوادث آینده

آگاه باشید! آنان که پدر و مادرم فدایشان باد، از کسانی هستند که در آسمان ها معروف، و در زمین گمنامند. هان ای مردم! در آینده پشت کردن روزگار خوش، و قطع شدن پیوندها، و روی کار آمدن خردسالان را انتظار کشید، و این روزگاری است که ضربات شمشیر بر مؤمن آسان تر از یافتن مال حلال است، روزگاری که پاداش گیرنده از دهنده بیشتر است.و آن روزگاری که بی نوشیدن شراب مست می شوید، با فراوانی نعمت ها، بدون اجبار سوگند می خورید، و نه از روی ناچاری دروغ می گویید. و آن روزگاری است که بلاها شما را می گزد، چونان گزیدن و زخم کردن دوش شتران از پالان! آه! آن رنج و اندوه چقدر طولانی، و امید گشایش چقدر دور است!

p: ٢١

۲ ضرورت اطاعت از رهبری

ای مردم! مهـار بـار سـنگین گناهان را رها کنیـد، و امام خود را تنها مگذاریـد، که در آینـده خود را سـرزنش می کنیـد. خود را در آتش فتنه ای که پیشاپیش افروخته اید نیفکنید، راه خود گیرید، و از راهی که به سوی فتنه ها کشانده می شود دوری کنید. به جانم سوگند که مؤمن در شـعله آن فتنه ها نابود شود. امّا مدّعیان دروغین اسـلام در امان خواهند بود. همانا من در میان شما چونان چراغ درخشنده در تاریکی هستم، که هر کس به آن روی می آورد از نورش بهرمند می گردد.

ای مردم سخنان مرا بشنوید، و به خوبی حفظ کنید، گوش دل خود را باز کنید تا گفته های مرا بفهمید.

Footnote

In that period the reward of the beggar who takes will be higher than that of the giver .(۱) because the ways of earning livelihood of the rich will be unlawful and whatever he will donate of it its purpose will be showing himself hypocrisy and seeking fame for which he will not be entitled to any reward while the poor who take it by force of their poverty and helplessness, and to spend it in the right manner will deserve more reward and .recompense

The commentator Ibn Abi'l-Hadid has written another meaning of it also namely if the beggar does not take the wealth from the rich and it remains with him he will spend it on unlawful matters and enjoyments and since his taking it from him prevents him from using it in unlawful manner; therefore for this prevention of evil the beggar will deserve (more reward and recompense. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۳ p. ۹۷

p: ۲۲

SERMON ۱۸۸

In English

Allah's favours

I advise you O' people to fear Allah and to praise Him profusely for His favours to you and His reward for you and His obligations on you. See how He chose you for favours and dealt with you with mercy. You sinned openly; He kept you covered. You behaved in a way to incur His punishment but He gave you more time.

Condition of persons facing death

I also advise you to remember death and to lessen your heedlessness towards it. Why should you be heedless of Him Who is not heedless of you? Why expect from him (i.e. the angel of death) who will not give you time? The dead whom you have been watching suffice as preachers. They were carried to their graves not riding themselves and were placed in them but not of their own accord. It seems as if they never lived in this world and as if the next world had always been their abode. They have made lonely the place where they were living and are now living where they used to feel lonely. They remained busy about what they had to leave and did not care for where they were to go. Now they cannot remove themselves from۱۲۷; evil nor add to their virtues They were attached to the world and it deceived them. They trusted it and it overturned them.

Transience of this world

May Allah have pity on you. You should therefore hasten towards (the preparation of) houses which you have been commanded to populate and towards which you have been called and invited. Seek the completion of Allah's favours on you by exercising endurance in His obedience and abstention from His disobedience because tomorrow is close to today. How fast are the hours of the day how fast are the days in the month how fast are the months in the years and how fast the years in a life.

p: ۲۳

In Arabic

[۱۸۸] ومن خطبه له عليه السلام

فى الوصيه بأمور

التقوى

أُوصِيكُمْ، أَيُّهَا النَّاسُ، بِتَقْوَى اللهِ، وَكَثْرَهِ حَمْدِهِ عَلَى آلاَئِهِ إِلَيْكُمْ، وَنَعْمَائِهِ عَلَيْكُمْ، وَبَلاَئِهِ (۱) لَدَيْكُمْ. فَكَمْ خَصَّكُمْ بِنِعْمَهٍ، وَتَدَارَكَكُمْ بِرَحْمَهٍ! أَعْوَرْتُمْ (۲) لَهُ فَسَتَرَكُمْ، وَتَعَرَّضْتُمْ لِأَخْذِهِ (۳) فَأَمْهَلَكُمْ!

الموت

وَأُوصِيكُمْ بِذِكْرِ الْمَوْتِ، وَإِقْلاَلِ الْغَفْلَهِ عَنْهُ، وَكَيْفَ غَفْلَتُكُمْ عَمَّا لَيسَ يُغْفِلُكُمْ (۴) ، وَطَمَعُكُمْ فِيمَنْ لَيْسَ يُمْهِلُكُمْ! فَكَفَى وَاعِظاً بِمَوْتَى عَايَنْتُمُوهُمْ، حُمِلُوا إِلَى قُبُورِهِمْ غَيْرَ رَاكِبينَ، وَأُنْزِلُوا فِيهَا غَيْرَ نَازِلِينَ، كَأَنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا لِلدُّنْيَا عُمَّاراً، وَكَأَنَّ الْآخِرَهَ لَمْ تَزَلْ لَهُمْ دَاراً، أَوْحَشُوا مَا كَانُوا يُوطِنُونَ (۵) ، وَأَوْطَنُوا مَا كَانُوا يُوحِشُونَ (۶) ، وَاشْتَغَلُوا بِمَا فَارَقُوا، وَأَضَاعُوا مَا إِلَيْهِ انْتَقَلُوا. لاَ عَنْ قَبِيحٍ يَسْتَطِيعُونَ انْتِقَالاً، وَلاَ فِي حَسَنٍ يَسْتَطِيعُونَ ازْدِيَاداً، أَنِسُوا بِالدُّنْيَا فَغَرَّتْهُمْ، وَوَثِقُوا بِهَا فَصَرَعَتْهُمْ.

سرعه النفاد

فَسَابِقُوا رَحِمَكُمُ اللهُ إِلَى مَنَازِلِكُمْ الَّتِي أُمِرْتُمْ أَنْ تَعْمُرُوهَا، وَالَّتِي رُغِّبْتُمْ فِيهَا، وَدُعِيتُمْ إِلَيْهَا. وَاسْتَتِمُّوا نِعَمَ اللهِ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ عَلَى طَاعَتِهِ، وَالْمُجَانَبَهِ لِمَعْصِيَتِهِ، فَإِنَّ غَداً مِنَ الْيَوْمِ قَرِيبٌ. مَا أَسْرَعَ السَّاعَاتِ فِي الْيَوْمِ، وَأَسْرَعَ الْأَيَّامَ فِي الشَّهْرِ، وَأَسْرَعَ الشُّهُورَ فِي السَّنَهِ، وَأَسْرَعَ السِّنِينَ فِي الْعُمُرِ!

In Persian

۱ سفارش به پرهيزكارى

اى مردم، شما را به پرهيزگارى، و شكر فراوان در برابر نعمت ها، و عطاهاى الهى، و احسانى كه به شما رسيده سفارش مى كنم ، چه نعمت هايى كه به شما اختصاص داده، و رحمت هايى كه براى شما فراهم فرمود. شما عيب هاى خود را آشكار كرديد و او پوشاند، خود را در معرض كيفر او قرار داديد و او به شما مهلت داد.

۲ ارزش ياد مرگ

مردم! شما را به ياد آورى مرگ، سفارش مى كنم، از مرگ كمتر غفلت كنيد، چگونه مرگ را فراموش مى كنيد در حالى كه او شما را فراموش نمى كند؟

p: ۲۴

و چگونه طمع می ورزید در حالی که به شما مهلت نمی دهد؟ مرگ گذشتگان برای عبرت شما کافی است، آنها را به گورشان حمل می کردند، بی آن که بر مرکبی سوار باشند، آنان را در قبر فرود آوردند بی آن که خود فرود آیند. چنان از یاد رفتند گویا از آباد کنندگان دنیا نبودند و آخرت همواره خانه شان بود! آنچه را وطن «۱» خود می دانستند از آن رمیدند، و در آنجا که از آن رمیدند، آرام گرفتند، و از چیزهایی که با آنها مشغول بودند جدا شدند، و آنجا را که سرانجامشان بود ضایع کردند.

اکنون نه قدرت دارند از اعمال زشت خود دوری کنند، و نه می توانند عمل نیکی بر نیکی های خود بیفزایند. به دنیایی انس گرفتند که مغرورشان کرد، چون به آن اطمینان داشتند سر انجام مغلوبشان کرد.

۳ ضرورت شتاب در نیکوکاری ها

خدا شما را رحمت کند! پس بشتابید به سوی آباد کردن خانه هایی که شما را به آبادانی آن فرمان دادند، و تشویقتان کرده، به سوی آن دعوت کرده اند، و با صبر و استقامت، نعمت های خدا را بر خود تمام گردانید، و از عصیان و نافرمانی کناره گیرید، که فردا به امروز نزدیک است. وه! چگونه ساعت ها در روز، و روزها در ماه، و ماه ها در سال، و سال ها در عمر آدمی شتابان می گذرد؟!

---

(۱) اصل علاقه به وطن مورد تأیید است، امّا نباید مطلق شود و به تفکّر: پاتریوتیسم MSITOIRTAP (میهن پرستی) کشیده شود.

SERMON ۱۸۹

In English

Steadfast and transient belief

One belief is that which is firm and steadfast in hearts and one is that which remains temporarily in the heart and the breast up to a certain time. If you were to acquit (yourself) before any person you should wait till death approaches him for that is the time .limit for being acquitted

And immigration stands as its original position. Allah has no need towards him who secretly accepts belief or him who openly does so. Immigration will not apply to any one unless he recognises the proof (of Allah) on the earth. Whoever recognises him and acknowledges him would be a muhajir (immigrant). Istid'af (i.e. freedom from the obligation of immigration) does not apply to him whom the proof (of Allah) reaches and he (hears it and his heart preserves it.(۱

The challenge "Ask me before you miss me" and prophecy about the Umayyads

Certainly our case is difficult and complicated. No one can bear it except a believer whose heart Allah has tried with belief. Our traditions will not be preserved except by .trustworthy hearts and (men of) solid understanding

O' people! ask me before you miss me because certainly I am acquainted with the passages of the sky more than the passages of the earth (۲) and before that mischief springs upon its feet which would trample even the nosestring and destroy the wits of the .people

In Arabic

[۱۸۹] ومن خطبه له علیه السلام

p: ۲۶

فی الایمان ووجوب الهجره

أقسام الایمان

فَمِنَ الْإِیمَـانِ مَـا یَکُونُ ثَابِتاً مُسْتَقِرّاً فِی الْقُلُوبِ، وَمِنْهُ مَا یَکُونُ عَوَارِیَ (۱) بَیْنَ الْقُلُوبِ وَالصُّدورِ، (إِلَی أَجَـلٍ مَعْلُومٍ)، فَـإِذَا کَانَتْ لَکُمْ بَرَاءَهٌ مِنْ أَحَدٍ فَقِفُوهُ حَتّی یَحْضُرَهُ الْمَوْتُ، فَعِنْدَ ذَلِکَ یَقَعُ حدُّ الْبَرَاءَهِ.

وجوب الهجره

وَالْهِجْرَهُ قَائِمَهٌ عَلَی حَدِّهَا الْأَوَّلِ (۲) ، مَا کَانَ لِلَّهِ فِی أَهْلِ الْأَرْضِ حَاجَهٌ مِنْ مُسْتَسِرِّ (۳) الْأُمَّهِ (۴) وَمُعْلِنِهَا، لَا یَقَعُ اسْمُ الْهِجْرَهِ عَلَی أَحَدٍ إِلاَّ بِمَعْرِفَهِ الْحُجَّهِ فی الْأَرْضِ، فَمَنْ عَرَفَهَا وَأَقَرَّ بِهَا فَهُوَ مُهَاجِرٌ، وَلَا یَقعُ اسْمُ الْإِسْتِضْعَافِ عَلَی مَنْ بَلَغَتْهُ الْحُجَّهُ فَسَمِعَتْهَا أُذُنُهُ وَوَعَاهَا قَلْبُهُ.

صعوبه الایمان

إِنَّ أَمْرَنا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ، لَا یَحْتَمِلُهُ إِلاَّ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ امْتَحَنَ اللهُ قَلْبَهُ لِلْإِیمَانِ، وَلَا یَعِی حَدِیثَنَا إِلاَّ صُدُورٌ أَمِینَهٌ، وَأَحْلَامٌ (۵) رَزِینَهٌ.

علم الوصی

أَیُّهَـا النَّاسُ، سَلُونی قَبْـلَ أَنْ تَفْقِـدُونی، فَلَأَنَـا بِطُرُقِ السَّماءِ أَعْلَمُ مِنِّی بِطُرُقِ الْأَرْضِ، قَبْلَ أَنْ تَشْـغَرَ بِرِجْلِهَا (۶) فِتْنَهٌ تَطَـأُ فِی خِطَامِهَا (۷) وَتَذْهَبُ بِأَحْلَامِ قَوْمِهَا.

In Persian

(این سخنرانی که در مسجد کوفه در سال ۳۸ هجری ایراد شد با اسناد و مدارک فراوانی آمده است)

۱ اقسام ایمان

ایمان بر دو قسم است: یکی ایمانی که در دل ها ثابت و برقرار، و دیگری در میان دل ها و سـینه ها ناپایـدار است، تا سر آمدی که تعیین شده است.

پس اگر از کسی بیزارید، او را به حال خود گذارید تا مرگ او فرارسد، پس در آن هنگام وقت بیزاری جستن است.

۲ شناخت هجرت و مهاجر واقعی

و هجرت، بر جایگاه ارزشی نخستین خود قرار دارد. خدا را به ایمان اهل زمین نیازی نیست،

چه ایمان خود را پنهان دارند یا آشـکار کنند. و نام مهاجر را بر کسـی نمی توان گذاشت جز آن کس که حجّت خدا بر روی زمین را بشناسد.

هر کس حجّت خدا را شناخت، و به امامت او اقرار کرد مهاجر است.

و نـام مستضـعف در دین، بر کسـی که حجّت بر او تمـام شـد، و گوشـش آن را شـنید، و قلبش آن را دریافت، صـدق نمی کنـد (و معذور نیست)

۳ مشکل فهم برخی از احادیث عترت علیهم السّلام

همانا کار ما «ولایت» ما اهل بیت پیامبر علیهم السّلام سـخت و تحمّل آن دشوار است، که جز مؤمن دیندار که خدا او را آزموده، و ایمانش در دل اسـتوار بوده، قـدرت پـذیرش و تحمّل آن را نـدارد، و حدیث ما را جز سینه های امانت پذیر، و عقل های بردبار فرا نگیرد.

۴ آگاهی ژرف امام علیه السّلام

ای مردم پیش از آن که مرا نیابیـد، آنچه می خواهید از من بپرسـید، که من راههای آسـمان را بهتر از راههای زمین می شـناسم «۱»، بپرسـید قبل از آن که فتنه ها چونان شتری بی صاحب حرکت کنـد، و مهار خود را پایمال نماید، و مردم را بکوبد و بیازارد، و عقل ها را سرگردان کند.

---

(۱) اشاره به علم: کاسمولوژی YGOLOMSOC (کیهان شناسی)

Footnote

This is the interpretation of the word "muhajir" and "mustad'af" as mentioned in the .(۱) :Holy Qur'an

Verily those whom the angels take away (at death) while they are unjust to their (own) selves (in sin) they (the angels) shall ask (the sinning souls): "In what state were ye?" They shall reply "Weakened (mustad'af - and oppressed)were we in the land;" They (angels) will say "Was not the land of Allah vast (enough) for you to immigrate therein?" So these (are those) whose refuge shall be Hell; and what a bad resort it is. Except the (really) weakened ones from among the men and the women and the children who have not in their power the means (to escape from the unbelievers) and nor do they find the (right) way. So these may be Allah will pardon them; and Allah is the Clement the Oft-forgiving. ((۴:۹۷-۹۹

p: ۲۸

The meaning of Amir al-mu'minin here is that hijrah (immigration) was not only obligatory during the lifetime of the Holy Prophet but it is a permanent obligation. This immigration is even now obligatory for attaining the proof of Allah and the true religion. Therefore if one has attained the proof of Allah and believed۱۲۷; in it even if he is in midst of the unbelievers of his locality he is not duty bound to immigrate.

The "mustad'af" (weakened) is one who is living among the unbelievers and is far from being informed of the proofs of Allah and at the same time he is unable to immigrate in order to attain the proofs of Allah.

(۲). Some people have explained this saying of Amir al-mu'minin to mean that by the passages of the earth he means matters of the world and by passages of the sky matters of religious law and that Amir al-mu'minin intends to say that he knows the matters of religious law and commandments more than the worldly matters. Thus Ibn Maytham al-Bahrani writes (in Sharh Nahj al-balaghah vol. ۴ pp. ۲۰۰-۲۰۱): It is related from al-'Allamah al-Wabari that he said that Amir al-mu'minin's intention is to say that the scope of his religious knowledge is larger than his knowledge about matters of the world.

But taking the context into account this explanation cannot be held to be correct because this sentence (which is the subject of explanation) has been used as the cause of the sentence "Ask me before you miss me" and after it is the prophesy about revolt. In between these two the occurrence of the sentence that "I know religious matters more than worldly matters" makes the whole utterance quite uncounted because Amir al-mu'minin's challenge to ask whatever one likes is not confined to matters of religious law only so this sentence could be held as its cause. Then after that the prophesy of the rising up of the revolt has nothing to do with matters of religious law so that it could be put forth as a proof of more knowledge of religious matters. To ignore the clear import of the words and to interpret them in a way which does not suit the occasion does not exhibit a correct spirit when from the context also the same meaning accrues which the words openly convey. Thus it is to give a warning about the Umayyad's mischief that Amir al-mu'minin uttered the words: "'Ask me whatever you like'; because I know the paths and courses of divine destiny more than the passages of the earth. So even if you ask me about matters which are recorded in the 'preserved tablet' and concern divine destiny I can tell you and a serious mischief is to rise against me in those matters in which you

should have doubt because my eyes are more acquainted with those ethereal lines which concern the occurrence of events and mischiefs than with what I know about live appearing on the earth. The occurrence of this mischief is as certain as an object seen with eyes. You should therefore ask me its details and the way to keep safe from it so that you may be able to manage your defence when the times comes." This meaning is supported by the successive sayings of Amir al-mu'minin which he uttered in connection with the unknown and to which the future testified. Thus Ibn Abi'l Hadid comments on this :claim of Amir al-mu'minin as follows

p: ۲۹

Amir al-mu'minin's claim is also supported by his sayings about future events which he uttered not once or a hundred times but continuously and successively from which there remains no doubt that whatever he spoke was on the basis of knowledge and certainly (and not in the way of chance. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۳ p. ۱۰۶

In connection with this saying of Amir al-mu'minin it has already been shown and explained (in Sermon ۹۲ Foot-note No. ۲) that no one else dared advance such a claim and those who made such a claim had to face only disgrace and humility. About the prophecies made by Amir al-mu'minin see Ibn Abi'l-Hadid Sharh Nahj al-balaghah vol. ۷ .pp. ۴۷-۵۱; al-Qadi Nuru'l-Lah al-Mar'ashi Ihqaq al-haqq (New ed.) vol. ۸ pp. ۸۷-۱۸۲

SERMON ۱۹۰

In English

Importance of fear of Allah desolateless of the grave and about the death of the lover of Ahlu'l-bayt being like that of a martyr

I praise Him out of gratefulness for His reward and I seek His assistance in fulfilling His .rights. He has a strong army. His dignity is grand

The Prophet's Character

I stand witness that Muhammad - peace and blessing of Allah be upon him and his progeny - is His slave and His Prophet. He called (people) to His obedience and overpowered His enemies by fighting for the sake of His religion. People's joining .together to falsify him and their attempt to extinguish His light did not prevent him from it

p: ۳۰

You should therefore exercise fear of Allah because it has a rope whose twist is strong and its pinnacle is lofty and invulnerable. Hasten toward death in its pangs (by doing good acts) and be prepared for it before its approach because the ultimate end is the Day of Judgement. This is enough preaching for one who understands and enough of a lesson for one who does not know. What idea do you have before reaching that end of the narrowness of grave the hardship of loneliness fear of the passage towards the next world the pangs of fear the shifting of ribs here and there (due to narrowing of the grave) the deafness of ears the darkness of the grave fear of the promised punishment the closing of the receptacle of the grave and the laying of stones? Therefore (fear) Allah (fear) Allah O' creatures of Allah because the world is behaving with you in the usual way and you and the Day of Judgement are in the same rope (close to each other). As though it has come with its signs has approached with its pleas and has made you stand in its way; and as though it has come forward with all its quakings and has settled down with its chest on the ground while the world has parted from its people and has turned them out of its lap. It was like a day that has passed or a month that has gone by. Its new things .have become old and the fat ones have become thin

p: ۳۱

They are in a narrow place in very complicated affairs and in a fire whose pain is sharp cries are loud flames are rising sound is trembling burning is severe abatement is remote; its fuel is burning its threats are fearful its hollows are hidden its sides are dark its vessels .are aflame and everything about it is abominable

And shall be conveyed those who feared (the wrath of) their Lord in companies unto the (garden. . . (Qur'an. ۳۹:۷۳

They are safe from chastisement away from punishment and kept aloof from fire. Their abode will be peaceful and they will be pleased with their longing and their place of stay. These are the people whose acts in this world were chaste their eyes were tearful their nights in this world were like days because of fearing and seeking forgiveness and their days were like nights because of feeling of loneliness and separation. Therefore Allah made Paradise the place of their (eventual) return and a reward in recompense.... They were most eligible and suitable for it;... (Qur'an ۴۸:۲۶) in the eternal domain and .everlasting favours

Therefore O' creatures of Allah pay regard to all that by being regardful of which one will succeed and by ignoring which one will incur loss and hasten towards your death by means of your (good) acts because you are bound by what you have done in the past and you have to your credit only what (good acts) you have sent forward. (Behave in such a way) as though the feared event (death) has come upon you so that you cannot return (to do good acts) nor can you be cleared of evil acts. Allah may prompt us and you for His .obedience and obedience of His Prophet and forgive us and you by His great mercy

p: ۳۲

Stick to the earth keep patient in trials do not move your hands and swords after the liking of your tongues and do not make haste in matters in which Allah has not asked for haste because any one of you who dies in his bed while he had knowledge of the rights of Allah and the rights of His Prophet and members of the Prophet's house will die as martyr. His reward is incumbent on Allah. He is also eligible to the recompense of what good acts he has intended to do since his intention takes the place of drawing his sword. Certainly for .every thing there is a time and a limit

In Arabic

[۱۹۰] ومن خطبه له عليه السلام

يحمد الله ويثنى على نبيّه ويعظ بالتقوى

حمد الله

أَحْمَدُهُ شُكْراً لِإِنْعَامِهِ، وَأَسْتَعِينُهُ عَلَى وَظَائِفِ حُقُوقِهِ، عَزِيزَ الْجُنْدِ، عَظِيمَ الْمَجْدِ.

الثناء على النبى

وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، دَعَا إِلَى طَاعَتِهِ، وَقَاهَرَ أَعْدَاءَهُ جِهَاداً عَنْ دِينِهِ، لاَ يَثْنِيهِ عَنْ ذلِكَ اجْتِماعٌ على تَكْذِيبِهِ، وَالْتِمَاسٌ لِإِطْفَاءِ نُورِهِ.

العظه بالتقوى

فَاعْتَصِمُوا بِتَقْوَى اللهِ، فَإِنَّ لَهَا حَبْلاً وَثِيقاً عُرْوَتُهُ، وَمَعْقِلاً (۱) مَنِيعاً ذِرْوَتُهُ (۲) ، وَبَادِرُوا (۳) الْمَوْتَ وَغَمَرَاتِهِ (۴) ، وَامْهَدُوا (۵) لَهُ قَبْلَ حُلُولِهِ، وأَعِدُّوا لَهُ قَبْلَ نُزُولِهِ، فَإِنَّ الْغَايَةَ الْقِيَامَهُ، وَكَفَى بِذلِكَ وَاعِظاً لِمَنْ عَقَلَ، وَمُعْتَبَراً لِمَنْ جَهِلَ! وَقَبْلَ بُلُوغِ الْغَايَةِ مَا تَعْلَمُونَ مِنْ ضِيقِ الْأَرْمَاسِ (۶) ، وَشِدَّهِ الْإِبْلَاسِ (۷) ، وَهَوْلِ الْمُطَّلَعِ (۸) ، وَرَوْعَاتِ الْفَزَعِ، وَاخْتلَافِ الْأَضْلَاعِ (۹) ، وَاسْتِكَاكِ الْأَسْمَاعِ (۱۰) ، وَظُلْمَهِ اللَّحْدِ (۱۱) ، وَخِيفَهِ الْوَعْدِ، وغَمِّ الضَّرِيحِ، وَرَدْمِ الصَّفِيحِ (۱۲) .

p: ۳۳

فَاللهَ اللهَ عِبَادَ اللهِ! فَإِنَّ الدُّنْيَا مَاضِيَةٌ بِكُمْ عَلَى سَنَنٍ (۱۳) ، وَأَنْتُمْ وَالسَّاعَةُ فِي قَرَنٍ (۱۴) ، وَكَأَنَّهَا قَدْ جَاءَتْ بِأَشْرَاطِهَا (۱۵) ، وَأَزِفَتْ (۱۶) بِأَفْرَاطِهَا (۱۷) ، وَوَقَفَتْ بِكُمْ عَلَى صِرَاطِهَا. وَكَأَنَّهَا قَدْ أَشْرَفَتْ بِزَلَازِلِهَا، وَأَنَاخَتْ بِكَلَاكِلِهَا (۱۸) ، وَانْصَرَمَتِ (۱۹) الدُّنْيَا بِأَهْلِهَا، وَأَخْرَجَتْهُمْ مَنْ حِضْنِهَا، فَكَانَتْ كَيَوْمٍ مَضَى وَشَهْرٍ انْقَضَى، وَصَارَ جَدِيدُهَا رَثّاً (۲۰) ، وَسَمِينُهَا غَثّاً (۲۱) . فِي مَوْقِفٍ ضَنْكِ الْمَقَامِ، وَأُمُورٍ مُشْتَبِهَةٍ عِظَامٍ، ونَارٍ شَدِيدٍ كَلَبُهَا (۲۲) ، عَالٍ لَجَبُهَا (۲۳) ، سَاطِعٍ لَهَبُهَا، مُتَغَيِّظٍ (۲۴) زَفِيرُهَا (۲۵) ، مُتَأَجِّجٍ سَعِيرِهَا، بَعِيدٍ خُمُودُهَا، ذَاكٍ (۲۶) وُقُودُهَا، مَخُوفٍ وعِيدُهَا، عُمٍ قَرارُهَا (۲۷) ، مُظْلِمَةٍ أَقْطَارُهَا، حَامِيَةٍ قُدُورُهَا، فَظِيعَةٍ أُمُورُهَا. (وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَراً). قَدْ أُمِنَ الْعَذَابُ، وَانْقَطَعَ الْعِتَابُ، وَزُحْزِحُوا عَنِ النَّارِ، وَاطْمَأَنَّتْ بِهِمُ الدَّارُ، وَرَضُوا الْمَثْوَى وَالْقَرَارَ. الَّذِينَ كَانَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا زَاكِيَةً، وَأَعْيُنُهُمْ بَاكِيَةً، وَكَانَ لَيْلُهُمْ فِي دُنْيَاهُمْ نَهَاراً، تَخَشُّعاً وَاسْتِغفَاراً، وَكَانَ نَهَارُهُمْ لَيْلاً، تَوَحُّشاً (۲۸) وَانقِطَاعاً، فَجَعَلَ اللهُ لَهُمُ الْجَنَّةَ مَآباً، وَالْجَزاءَ ثَوَاباً، (وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَها) في مُلْكٍ دَائِمٍ، وَنَعِيمٍ قَائِمٍ.

فَارْعَوْا عِبَادَ اللهِ مَا بِرِعَايَتِهِ يَفُوزُ فَائِزُكُمْ، وَبِإِضَاعَتِهِ يَخْسَرُ مُبْطِلُكُمْ، وَبَادِرُوا آجَالَكُمْ بِأَعْمَالِكُمْ، فَإِنَّكُمْ مُرْتَهَنُونَ بِمَا أَسْلَفْتُمْ، وَمَدِينُونَ (۴۷)

بِمَا قدَّمْتُمْ. وَكَأَنْ قَدْ نَزَلَ بِكُمُ الْمَخُوفُ، فَلاَ رَجْعَةَ تَنَالُونَ، وَلاَ عَثْرَةً تُقَالُونَ. اسْتَعْمَلَنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ بِطَاعَتِهِ وَطَاعَهِ رَسُولِهِ، وعَفَا عَنَّا وَعَنْكُمْ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ.

الْزَمُوا الْأَرْضَ (۲۹) ، وَاصْبِرُوا عَلَى الْبَلاءِ، وَلاَ تُحرِّكُوا بأَيْدِيكُمْ وَسُيُوفِكُمْ فِي هَوَى أَلْسِنَتِكُمْ، وَلاَ تَسْتَعْجِلُوا بِمَا لَمْ يُعَجِّلْهُ اللهُ لَكُمْ. فَإِنّهُ مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ عَلَى فِرَاشِهِ وَهُوَ عَلَى مَعْرِفَهِ حَقِّ رَبِّهِ وَحَقِّ رَسُولِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ مَاتَ شَهِيداً، وَوَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللهِ، واسْتَوْجَبَ ثَوَابَ مَا نَوَى مِنْ صَالِحِ عَمَلِهِ، وَقَامَتِ النِّيَّةُ مَقَامَ إِصْلاَتِهِ لِسَيْفِهِ (۳۰) ، فإِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مُدَّةً وَأَجَلاً.

p: ۳۴

In Persian

(این سخنرانی در شهر کوفه پیرامون خوارج ایراد شد).

۱ ضرورت شکرگزاری

خدا را برابر نعمت هایش شکرگزارم، و بر انجام حقوق الهی از او یاری می طلبم، پروردگاری که سپاهش نیرومند، و مقام او بزرگ است. و گواهی می دهم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و پیامبر اوست، انسان ها را به اطاعت خدا دعوت فرمود، و با دشمنان خدا در راه دین او پیکار و مغلوبشان کرد.

هرگز همداستانی دشمنان که او را دروغگو خواندند، او را از دعوت حق باز نداشت، و تلاش آنان برای خاموش کردن نور رسالت به نتیجه ای نرسید.

۲ سفارش به پرهیزکاری و یاد مرگ

پس به تقوا و ترس از خدا، روی آورید، که رشته آن استوار، و دستگیره آن محکم، و قلّه بلند آن پناهگاهی مطمئن می باشد. قبل از فرارسیدن مرگ، خود را برای پیش آمدهای آن آماده سازید، پیش از آن که مرگ شما را دریابد آنچه لازمه ملاقات است فراهم آورید، زیرا مرگ پایان زندگی است و هدف نهایی، قیامت است. مرگ برای خردمندان پند و اندرز، و برای جاهلان وسیله عبرت آموزی است. پیش از فرارسیدن مرگ، از تنگی قبرها، و شدّت غم و اندوه، و ترس از قیامت، و در هم ریختن استخوان ها، و کر شدن گوش ها، و تاریکی لحد، و وحشت از آینده، و غم و اندوه فراوان در تنگنای گور، و پوشانده شدن آن با سنگ و خاک، چه می دانید؟! پس ای بندگان! خدا را! خدا را! پروا کنید، که دنیا با قانونمندی خاصّی می گذرد، شما با قیامت به رشته ای اتّصال دارید، گویا نشانه های قیامت، آشکار می شود،و شما را در راه خود متوقف کرده، با زلزله هایش سر رسیده است، سنگینی بار آن را بر دوش شما نهاده، و رشته پیوند مردم با دنیا را قطع کرده، همه را از آغوش گرم دنیا خارج ساخته است!. گویی دنیا یک روز بود و گذشت، یا ماهی بود و سپری شد.

p: ۳۵

تازه های دنیا کهنه شده، و فربه هایش لاغر گردیدند، سپس به سوی جایگاهی تنگ، در میان مشکلاتی بزرگ، و آتشی پر شراره می رونـد که صـدای زبانه هایش وحشت زا، شـعله هایش بلنـد، غرّشـش پر هیجان ، پر نور و گدازنـده، خاموشـی شـعله هایش غیر ممکن، شعله هـایش در فـوران، تهدیـدهایش هراس انگیز، ژرفـایش ناپیـدا، پیرامـونش تاریـک و سـیاه، دیگهـایش در جوشـش، و اوضاعش سخت وحشتناك است.

۳ آینده پرهیزکاران

و در آن میـان (پرهیزکـاران را گروه، گروه، به سوی بهشت رهنمون می شونـد) آنـان از کیفر و عـذاب در امانـنـد، و از سـرزنش ها آسوده، و از آتش دورند، در خانه های امن الهی، از جایگاه خود خشـنودند، آنان در دنیا رفتارشان پاك، دیدگانشان گریان ، شب هایشان با خشوع و اسـتغفار چونان روز، و روزشان از ترس گناه چونان شب می ماند. پس خداوند بهشت را منزلگه نهایی آنان قرار داد، و پاداش ایشان را نیکو پرداخت، که سـزاوار آن نعمت ها بودنـد، و لایق ملکی جاودانه و نعمت هایی پایدار شدند. ای بندگان خدا، مراقب چیزی باشید که رستگاران با پاس داشتن آن سعادتمند شدند، و تبهکاران با ضایع کردن آن به خسران و زیان رسیدند.

پیش از آن که مرگ شـما فرا رسـد با اعمال نیکو آماده باشـید، زیرا در گرو کارهایی هستیـد که انجام داده ایـد، و پاداش داده می شوید به کارهایی که از پیش مرتکب شده اید. ناگهان مرگ وحشتناك سر می رسد، که دیگر باز گشتی در آن نیست، و از لغزش ها نمی توان پوزش خواست. خداوند ما و شـما را در راه خود و پیامبرش اسـتوار سازد، و از گناهان ما و شما به فضل و رحمتش در گذرد.

۴ آموزش نظامی

سربازان! بر جای خود محکم بایستید، در برابر بلاها و مشـکلات اسـتقامت کنید، شمشیرها و دست ها را در هوای زبان های خویش به کار مگیرید، و آنچه که خداوند شـتاب در آن را لازم ندانسـته شـتاب نکنید ، زیرا هر کس از شما که در بستر خویش با شناخت خدا و پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم و اهل بیت پیامبر علیه السّلام بمیرد، شهید از دنیا رفته و پاداش او بر خداست، و ثواب اعمال نیکویی که قصد انجام آن را داشته خواهد برد، و نیّت او ثواب شمشیر کشیدن را دارد.

p: ۳۶

همانا هر چیزی را وقت مشخّص و سرآمدی معیّن است.

---

(۱) اشاره به علم: کاسمولوژی YGOLOMSOC (کیهان شناسی)

SERMON ۱۹۱

In English

Praise of Allah

Praise be to Allah Whose praise is wide-spread Whose army is over-powering and Whose dignity is grand. I praise Him for His successive favours and His great gifts. His forbearance is high so that He forgives and is just in whatever He decides. He knows what is going on and what has already passed. He crafted all creation by His knowledge and produced it by His intelligence without limitation without learning without following the example of any intelligent producer without committing any mistake and without the availability of any group (for help); I stand witness that Muhammad - the peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - is His slave and His messenger whom He deputed (at a time) when people were collecting in the abyss and moving in bewilderment. The reins of destruction were dragging them and the locks of malice lay .fixed on their hearts

Advice about fear of Allah and an account of this world and its people

I advise you O' creature of Allah that you should have fear of Allah because it is a right of Allah over you and it creates your right over Allah and that you should seek Allah's help in it and its help in (meeting) Allah. Certainly for today fear of Allah is a protection and a shield and for tomorrow (the Day of Judgement) it is the road to Paradise. Its way is clear and he who treads it is the gainer. Whoever holds it guards it. It has presented itself to the people who have already passed and to those coming from behind because they will need it tomorrow (on the Day of Judgement) when Allah will revive His creation again take back what He has given and take account of what He has bestowed. How few will be those who accept it and practise it as it ought to be practised. They will be very few in number and they are the people who correspond to the description given by Allah the Glorified

:when He says

p: ٣٧

(And very few of My creatures are grateful! (Qur'an. ۳۴:۱۳ ...

Therefore hasten with your ears towards it and intensify your efforts for it. Make it a substitute for all your past (short-comings) to take their place as a successor and make it your supporter against every opponent. Turn your sleep into wakefulness by its help and pass your days with it. Make it the equipment of your hearts wash your sins with it treat your ailments with it and hasten towards your death with it. Take a lesson from him who neglects it so that others who follow it should not take a lesson from you (i.e. from your neglecting it). Beware therefore; you should take care of it and should take care of .yourselves through it

Keep away from this world and proceed towards the next world infatuatedly. Do not regard humble he whom fear Allah has given a high position and do not accord a high position to him whom this world has given a high position. Do not keep your eyes on the shining clouds of the world do not listen to him who speaks of it do not respond to him who calls towards it do not seek light from its glare and do not die in its precious things because its brightness is deceitful its words are false its wealth is liable to be looted and .its precious thing are to be taken away

Beware this world attracts and then turns away. It is stubborn refusing to go ahead. It speaks lies and misappropriates. It disowns and is ungrateful. It is malicious and abandons (its lovers). It attracts but causes trouble. Its condition is changing its step shaking its honour disgrace its seriousness jest and its height lowliness. It is a place of plunder and pillage and ruin and destruction. Its people are ready with their feet to drive to overtake and to depart. Its routes are bewildering its exits are baffling and its schemes end in disappointment. Consequently strongholds betray them houses throw them out .and cunning fails them

p: ۳۸

Some of them are like hocked camel some like butchered meat some like severed limbs some like spilt blood some are biting their hands (in pain) some are rubbing their palms (in remorse) some are holding their cheeks on their hands (in anxiety) some are cursing their own views and some are retreating from their determination. But the time for action has gone away and the hour of calamity has approached while (there was no longer) the time to escape (Qur'an ٣٨:٣). Alas! Alas! what has been lost is lost! what has gone is gone! The world has passed in its usual manner. So wept not on them the heavens and the earth nor (were they respited. (Qur'an ٤٤:٢٩

In Arabic

[١٩١] ومن خطبه له عليه السلام

يحمدالله ويثنى على نبيه ويوصى بالزهد والتقوى

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَاشِى (١) فِى الْخَلْقِ حَمْدُهُ، وَالْغَالِبِ جُنْدُهُ، وَالْمُتَعَالِى جَدُّهُ (٢) . أَحْمَدُهُ عَلَى نِعَمِهِ التُّؤَام (٣) ، وَآلاَئِهِ الْعِظَام. الَّذِى عَظُمَ حِلْمُهُ فَعَفَا، وَعَدَلَ فِى كُلِّ مَا قَضَى، وَعَلِمَ مَا يَمْضِى وَمَا مَضَى، مُبْتَدِعِ الْخَلاَئِقِ بِعِلْمِهِ، وَمُنْشِئِهِمْ بِحُكْمِهِ (٤) ، بِلاَ اقْتِدَاءٍ وَلاَ تَعْلِيمٍ، وَلاَ احْتِذَاءٍ لِمِثَالِ صَانِعٍ حَكِيمٍ، وَلاَ إِصابَهِ خَطَأٍ، وَلاَ حَضْرَهِ مَلَأٍ.

الرسول الاعظم

وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، ابْتَعَثَهُ وَالنَّاسُ يَضْرِبُونَ فِى غَمْرَهٍ (٥) ، وَيَمُوجُونَ فِى حَيْرَهٍ، قَدْ قَادَتْهُمْ أَزِمَّهُ (٦) الْحَيْنِ (٧) ، وَاسْتَغْلَقَتْ عَلَى أَفْئِدَتِهِمْ أَقْفَالُ الرَّيْنِ (٨) .

الوصيه بالزهد والتقوى

عِبَادَ اللهِ ! أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ، فَإِنَّهَا حَقُّ اللهِ عَلَيْكُمْ، وَالْمُوجِبَهُ عَلَى اللهِ حَقَّكُمْ، وَأَنْ تَسْتَعِينُوا عَلَيْهَا بِاللهِ، وَتَسْتَعِينُوا بِهَا عَلَى اللهِ: فَإِنَّ التَّقْوَى فِى الْيَوْمِ الْحِرْزُ وَالْجُنَّهُ، وَفِى غَدٍ الطَّرِيقُ إِلَى الْجَنَّهِ، مَسْلَكُهَا وَاضِحٌ، وَسَالِكُهَا رَابِحٌ، وَمُسْتَوْدَعُهَا (٩) حَافِظٌ. لَمْ تَبْرَحْ عَارِضَهً نَفْسَهَا عَلَى الْأُمَمِ الْمَاضِينَ وَالْغَابِرِينَ لِحَاجَتِهِمْ إِلَيْهَا غَداً، إِذَا أَعَادَ اللهُ مَا أَبْدَى، وَأَخَذَ مَا أَعْطَى، وَسَأَلَ عَمَّا أَسْدَى (١٠) . فَمَا أَقَلَّ مَنْ قَبِلَهَا، وَحَمَلَهَا حَقَّ حَمْلِهَا! أُولئِكَ الْأَقَلُّونَ عَدَداً، وَهُمْ أَهْلُ صِفَهِ اللهِ سُبْحَانَهُ إِذْ يَقُولُ: (وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِىَ الشَّكُورُ) فَأَهْطِعُوا (١١) بِأَسْمَاعِكُمْ إِلَيْهَا، وأَلِظُّوا (١٢) بِجِدِّكُمْ عَلَيْهَا، وَاعْتَاضُوهَا مِنْ كُلِّ سَلَفٍ خَلَفاً، وَمِنْ كُلِّ مُخَالِفٍ مُوَافِقاً. أَيْقِظُوا بِهَا نَوْمَكُمْ، واقْطَعُوا بِهَا يَوْمَكُمْ، وَأَشْعِرُوهَا قُلُوبَكُمْ، وَارْحَضُوا (١٣) بِهَا ذُنُوبَكُمْ، وَدَاوُوا بِهَا الْأَسْقَامَ، وَبَادِرُوا بِهَا الْحِمَامَ، وَاعْتَبِرُوا بِمَنْ أَضَاعَهَا، وَلاَ يَعْتَبِرَنَّ بِكُمْ مَنْ أَطَاعَهَا. أَلاَ وصُونُوهَا وَتَصَوَّنُوا (١٤) بِهَا، وَكُونُو عَنِ الدُّنْيَا نُزَّاهاً (١٥) ، وَإِلَى الْآخِرَهِ وُلَّاهاً (١٦) . وَلاَ تَضَعُوا مَنْ رَفَعَتْهُ التَّقْوَى، وَلاَ تَرْفَعُوا مَنْ رَفَعَتْهُ الدُّنْيَا، وَلاَ تَشِيمُوا (١٧) بَارِقَهَا (١٨) ، وَلاَ تَسْمَعُوا نَاطِقَهَا، وَلاَ تُجِيبُوا نَاعِقَهَا، وَلاَ تَسْتَضِيئُوا بِإِشْرَاقِهَا، وَلاَ تُفْتَنُوا بِأَعْلاَقِهَا (١٩) ، فَإِنَّ بَرْقَهَا خَالِبٌ (٢٠) ، وَنُطْقَهَا كَاذِبٌ، وَأَمْوَالَهَا مَحْرُوبهٌ (٢١) ، وَأَعْلاَقَهَا مَسْلُوبَهٌ. أَلاَ وَهِىَ الْمُتَصَدِّيَهُ (٢٢) الْعَنُونُ (٢٣) ، وَالْجَامِحَهُ الْحَرُونُ (٢٤) ، وَالْمَائِنَهُ الْخَؤُون (٢٥) ، وَالْجَحُودُ الْكَنُودُ (٢٦) ، وَالْعَنُودُ الصَّدُودُ (٢٧) ، وَالْحَيُودُ الْمَيُودُ (٢٨) . حَالُهَا انْتِقَالٌ،

وَوَطْأَتُهَا زِلْزَالٌ، وَعِزُّهَا ذُلٌّ، وَجِدُّهَا هَزْلٌ، وَعُلْوُهَا سُفْلٌ، دَارُ حَرَبٍ (۲۹) وَسَلَبٍ، وَنَهْبٍ وَعَطَبٍ، أَهْلُهَا عَلَى سَاقٍ وَسِيَاقٍ (۳۰) ، وَلَحَاقٍ وَفِرَاقٍ (۳۱) . قَدْ تَحَيَّرَتْ مَذَاهِبُهَا (۳۲) ، وَأَعْجَزَتْ مَهَارِبُهَا (۳۳) ، وَخَابَتْ مَطَالِبُهَا، فَأَسْلَمَتْهُمُ الْمَعَاقِلُ، وَلَفَظَتْهُمُ الْمَنَازِلُ، وَأَعْيَتْهُمُ الْمَحَاوِلُ (۳۴) : فَمِنْ نَاجٍ مَعْقُورٍ (۳۵) ، وَلَحْمٍ مَجْزُورٍ (۳۶) ، وَشِلْو (۳۷) مَذْبُوحٍ، وَدَمٍ مَسْفُوحٍ (۳۸) ، وَعَاضٍّ عَلَى يَدَيْهِ، وَصَافِقٍ لِكَفَّيْهِ، وَمُرْتَفِقٍ بِخَدَّيْهِ (۳۹) ، وَزَارٍ عَلَى رَأْيِهِ (۴۰) ، وَرَاجِعٍ عَنْ عَزْمِهِ، وَقَدْ أَدْبَرَتِ الْحِيلَةُ، وَأَقْبَلَتِ الْغِيلَةُ (۴۱) ، (وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ) (۴۲) . هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ! قَدْ فَاتَ مَا فَاتَ، وَذَهَبَ مَا ذَهَبَ، ومَضَتِ الدُّنْيَا لِحَالِ بَالِهَا (۴۳) ، (فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ) (۴۴) .

p: ۳۹

In Persian

۱ شناخت پروردگار

سپاس خداونـدی را سـزاست که سـتایش او در خلق آشـکار، و سـپاهش پیروز، و بزرگی او والا و بیکرانه است. خدا را برای نعمت های پی در پی، و بخشـش های بزرگش سـتایش می کنم، خـدایی که حلمش بزرگ و عفوش فراگیر است، در فرمانش عادل، و از گذشـته و آینـده بـا خبر است ، بـا علم خود جهـان هستی را پدیـد آورده، و بـا فرمان خود موجودات را آفریـده است، بی آن که از کسـی پیروی کند، و یا بیاموزد، و یا از طرح حکیم دیگری استفاده نماید، در آفرینش پدیده ها، دچار اشتباهی نشده، و نه با حضور و مشورت گروهی، آفریده است. گواهی می دهم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و فرستاده اوست، هنگامی او را مبعوث فرمود که مردم در گرداب جهالت فرو رفته بودند، و در حیرت و سـرگردانی به سر می بردند، هلاکت آنان را مهار کرده و به سوی خود می کشید، و گمراهی بر جان و دلشان قفل زده بود.

۲ ره آورد پرهیزکاری

ای بندگان خدا! شما را به پرهیزکاری سفارش می کنم، که حق خداوند بر شماست، و نیز موجب حق شما بر پروردگار است.

از خدا برای پرهیزکاری یاری بخواهید، و برای انجام دستورات خدا از تقوا یاری جویید ، زیرا تقوا، امروز سپر بلا، و فردا راه رسیدن به بهشت است، راه تقوا روشن، و رونده آن بهرمند، و امانت دارش خدا، که حافظ آن خواهد بود. تقوا همواره خود را بر امّت های گذشته (و حال) عرضه کرده و بر آینده نیز عرضه می کند، زیرا فردای قیامت، همه به آن نیازمندند.

p: ۴۰

آنگـاه که در قیامت آفریـده ها را گرد می آورد و آنچه باز داده است باز پس می گیرد و در باره همه نعمت ها می پرسـد، پس چه اندکند آنان که تقوا را برگزیدند و بار آن را بدرستی بر دوش کشـیدند آری پرهیزکاران تعدادشان اندک است و شایسـته سـتایش خداوند سـبحان که فرمود «بندگان سپاسـگزار من اندکند» پس گوش جان را به ندای تقوا بسپارید، و برای بدست آوردن آن تلاش کنید.

تقوا را به جای آنچه از دست رفته به دست آورید و عوض هر کار مخالفی که مرتکب شده اید انتخاب کنید، با تقوا خواب خود را به بیداری تبدیل، و روزتان را با آن سپری کنید، دل های خود را با تقوا زنده کنید، و گناهان خود را با آن شستشو دهید.

بیمـاری هـای روان و جـان خود را با تقوا درمان، و خود را آماده سـفر آخرت گردانیـد، از تباه کننـدگان تقوا عبرت گیریـد و خود عبرت پرهیزکاران نشوید. آگاه باشید! تقوا را حفظ کنید و خویشتن را با تقوا حفظ نمایید.

۳ پرهیز از دنیای حرام

برابر دنیا خویشتن دار و برابر آخرت دلباخته باشید.

آن کس را که تقوا بلنـد مرتبت کرد خوار نشـمارید، و آن را که دنیا عزیزش کرد گرامی نداریـد. برق درخشـنده دنیا شـما را خیره نکند، و سـخن سـتاینده دنیا را نشـنوید. به دعوت کننده دنیا پاسخ ندهید، و از تابش دنیا روشنایی نخواهید، و فریفته کالاهای گران قـدر دنیـا نگردیـد. همانـا برق دنیـای حرام بی فروغ است، و سـخنش دروغ، و اموالش به غارت رفتنی، و کالاهای آن تاراج شـدنی است. آگاه باشـید! دنیای حرام چونان عشوه گر هرزه ای است که تسـلیم نشود، و مرکب سرکشـی است که فرمان نبرد، دروغگویی خیانتکـار، ناسـپاس حـق نشـناس، دشـمنی حیله گر، پشت کننـده ای سـرگردان ، حالاـتش مـتزلزل، عزّتش خواری، جـدّش بـازی و شوخی، و بلندی آن سقوط است. خانه جنگ و غارتگری، تبهکاری و هلاکت، و سر منزل نا آرامی است، جایگاه دیدار کردن ها و جدایی هاست. راه های آن حیرت زا، گریزگاهایش ناپیدا، و خواسـته هایش نومید کننده و زیانبار است، پناهگاه های آن دنیا انسان را تسلیم مرگ می کند، و از خانه های خود بیرون می راند، و چاره اندیشی های آن ناتوان کننده است.

p: ۴۱

۴ اقسام دنیا پرستان

نجات یافته ای مجروح، یا مجروحی پاره پاره تن، دسته ای سر از تن جدا، و دسته ای دیگر در خون خود تپیده، گروهی انگشت به دندان، و جمعی از حسرت و اندوه دست بر دست می مالاند، برخی سر بر روی دست ها نهاده به فکر فرو رفته اند، عدّه ای بر اشتباهات گذشته افسوس می خورند و خویشتن را محکوم می کنند، و عدّه ای دیگر از عزم و تصمیم ها دست برداشته اند ، چرا که راه فرار و هر نوع حیله گری بسته شده، و دنیا آنها را غافلگیر کرده است، و کار از کار گذشته، و عمر گرانبها هدر رفته است، هیهات! هیهات! آنچه از دست رفت گذشت، و آنچه سپری شد رفت، و جهان چنانکه می خواست به پایان رسید. «نه آسمان بر آنها گریست و نه زمین، و هرگز دیگر به آنها مهلتی داده نشد.»

SERMON ۱۹۲

In English

(Known as "al-Khutbah al-Qasi'ah" (Sermon of Disparagement

It comprises disparagement of Satan [Iblis] for his vanity and his refusing to prostrate) before Adam [pbuh] and his being the first to display bigotry and to act through vanity; it (comprises a warning to people treading in Satan's path

Praise be to Allah who wears the apparel of Honour and Dignity and has chosen them for Himself instead of for His creation. He has made them inaccessible and unlawful for others. He has selected them for His own great self and has hurled a curse on him who .contests with Him concerning them

Allah's trial and the vanity of Iblis

Then He put His angels on trial concerning these attributes in order to distinguish those who are modest from those who are vain. Therefore Allah who is aware of whatever is :hidden in the hearts and whatever lies behind the unseen said

p: ۴۲

Verily I am about to create man from clay " And when I have completed and have . . ." breathed into him of My spirit then fall ye prostrating in obeisance unto him. And did fall (prostrating in obeisance the angels all together Save Iblis;... (Qur'an. ۳۸:۷۱-۷۴

His vanity stood in his way. Consequently he felt proud over Adam by virtue of his creation and boasted over him on account of his origin. Thus this enemy of Allah is the leader of those who boast and the fore-runner of the vain. It is he who laid the foundation of factionalism quarreled with Allah about the robe of greatness put on the dress of haughtiness and took off the covering of humility. Do you not see how Allah made him low on account of his vanity and humiliated him for his feigning to be high? He discarded him .in this world and provided for him burning fire in the next world

If Allah had wanted to create Adam from a light whose glare would have dazzled the eyes whose handsomeness would have amazed the wits and whose smell would have caught the breath He could have done so; and if He had done so people would have bowed to him in humility and the trial of the angels through him would have become easier. But Allah the Glorified tries His creatures by means of those things whose real nature they do not know in order to distinguish (good and bad) for them through the trial and to remove .vanity from them and keep them and keep them aloof from pride and self-admiration

p: ۴۳

You should take a lesson from what Allah did with Satan; namely He nullified his great acts and extensive efforts on account of the vanity of one moment although Satan had worshipped Allah for six thousand years – whether by the reckoning of this world or of the next world is not known. Who now can remain safe from Allah after Satan by committing a similar disobedience? None at all. Allah the Glorified cannot let a human being enter Paradise if he does the same thing for which Allah turned out from it an angel. His command for the inhabitants in the sky and of the earth is the same. There is no friendship between Allah and any individual out of His creation so as to give him license .for an undesirable thing which He has held unlawful for all the worlds

Warning against Satan

Therefore you should fear lest Satan infects you with his disease or leads you astray through his call or marches on you with his horsemen and footmen because by my life he has put the arrow in the bow for you has stretched the bow strongly and has aimed at you :from a nearby position and

He (Satan) said: "My Lord! because Thou hast left me to stray certainly will I adorn unto (them the path of error and certainly will I cause them all to go astray." (Qur'an ۱۵:۳۹

Although he (Satan) had said so only by guessing about the unknown future and by wrong conjecturing yet the sons of vanity the brothers of haughtiness and the horsemen of pride and intolerance proved him to be true so much so that when disobedient persons from among you bowed before him and his greed about you gained strength; and what was a hidden secret turned into a clear fact he spread his full control over you and .marched with his forces towards you

p: ۴۴

Then they pushed you into the hollows of disgrace threw you into the whirlpools of slaughter and trampled you wounding you by striking your eyes with spears cutting your throats tearing your nostrils breaking your limbs and taking you in ropes of control towards the fire already prepared. In this way he became more harmful to your religion and a greater kindler of flames (of mischief) about your worldly matters than the enemies against whom you showed open opposition and against whom you marched your forces. You should therefore spend all your force against him and all your efforts against him because by Allah he boasted over your (i.e. Adam's) origin questioned your position and spoke lightly of your lineage. He advanced on you with his army and brought his footmen towards your path. They are chasing you from every place and they are hitting you at every finger joint. You are not able to defend by any means nor can you repulse them by any determination. You are in the thick of disgrace the ring of straitness the field of death .and the way of distress

You should therefore put out the fires of haughtiness and the flames of intolerance that are hidden in your hearts. This vanity can exist in a Muslim only by the machinations of Satan his haughtiness mischief and whisperings. Make up your mind to have humility over your heads to trample self-pride under your feet and to cast off vanity from your necks. Adopt humility as the weapon between you and your enemy Satan and his forces. He certainly has from every people fighters helpers footmen and horsemen. Do not be like him who feigned superiority over the son of his own mother without any distinction given to him by Allah except the feeling of envy which his feeling of greatness created in him and the fire of anger that vanity kindled in his heart. Satan blew into his nose his own vanity after which Allah gave him remorse and made him responsible for the sins of all .killers up to the Day of Judgement

p: ۴۵

Caution against vanity and boasting about ignorance

Beware! you strove hard in revolting and created mischief on the earth in open opposition to Allah and in challenging the believers over fighting. (You should fear) Allah! Allah! in feeling proud of your vanity and boasting over ignorance because this is the root of enmity and the design of Satan wherewith he has been deceiving past people and bygone ages with the result that they fell into the gloom of his ignorance and the hollows of his misguidance submitting to his driving and accepting his leadership. In this matter the hearts of all the people were similar and centuries passed by one after the other in just .the same way and there was vanity with which chests were tightened

Caution against obeying haughty leaders and elders

Beware! beware of obeying your leaders and elders who felt proud of their achievements and boasted about their lineage. They hurled the (liability for) things on Allah and quarrelled with Allah in what He did with them contesting His decree and disputing His favours. Certainly they are the main foundation of obstinacy the chief pillars of mischief and the swords of pre-Islamic boasting over forefathers. Therefore fear Allah do not become antagonistic to His favours on you nor jealous of His bounty over you (۱) and do not obey the claimants (of Islam) whose dirty water you drink along with your clean one whose ailments you mix with your healthiness and whose wrongs you allow to enter into .your rightful matters

p: ۴۶

They are the foundation of vice and the linings of disobedience. Satan has made them carriers of misguidance and the soldiers with whom he attacks men. They are interpreters through whom he speaks in order to steal away your wits enter into your eyes and blow into your ears. In this way he makes you the victim of his arrows the treading ground of his footsteps and source of strength for his hands. Take instruction from how he brought Allah's wrath violence chastisement and punishment on those who were vain among the past people. Take admonition from their lying on their cheeks and falling on their sides and seek Allah's protection from the dangers of vanity as you seek .His protection from calamities

The humbleness of the Holy Prophet

Certainly. if Allah were to allow anyone to indulge in pride He would have allowed it to his selected prophets and vicegerents. But Allah the Sublime disliked vanity for them and liked humbleness for them. Therefore they laid their cheeks on the ground smeared their faces with dust bent themselves down for the believers and remained humble people. Allah tried them with hunger afflicted them with difficulty tested them with fear and upset them with troubles. Therefore do not regard wealth and progeny the criterion for Allah's pleasure and displeasure as you are not aware of the chances of mischief and trials :during richness and power as Allah the Glorified the Sublime has said

What! Think they that what We aid them with of wealth and children We are hastening (unto them the good things? Nay! they (only) perceive not. (Qur'an ۲۳:۵۵-۵۶

p: ۴۷

Certainly Allah the Glorified tries His creatures who are vain about themselves through His beloved persons who are humble in their eyes. When Musa son of 'Imran went to Pharaoh along with his brother Harun (Aaron) wearing (coarse) shirts of wool and holding sticks in their hands they guaranteed him retention of his country and continuity of his honour if he submitted; but he said: "Do you not wonder at these two men guaranteeing me the continuity of my honour and the retention of my country although you see their poverty and lowliness. Otherwise why do they not have gold bangles on their wrists?" He said so feeling proud of his gold and collected possessions and considering wool and its .cloth as nothing

When Allah the Glorified deputed His prophets if He had wished to open for them treasures and mines of gold and (surround them with) planted gardens and to collect around them birds of the skies and beasts of the earth He could have done so. If He had done so then there would have been no trial nor recompense and no tidings (about the affairs of the next world). Those who accepted (His message) could not be given the recompense falling due after trial and the believers could not deserve the reward for good acts and all these words (٢) would not have retained their meanings. But Allah the Glorified makes His Prophets firm in their determination and gives them weakness of appearance as seen from the eyes along with contentment that fills the hearts and eyes .resulting from care-freeness and with want that pains the eyes and ears

p: ۴٨

If the prophets possessed authority that could not be assaulted or honour that could not be damaged or domain towards which the necks of people would turn and the saddles of mounts could be set it would have been very easy for people to seek les sons and quite difficult to feel vanity. They would have then accepted belief out of fear felt by them or inclination attracting them and the intention of them all would have been the same although their actions would have been different. Therefore Allah the Glorified decided that people should follow His prophets acknowledge His books remain humble before His face obey His command and accept His obedience with sincerity in which there should not be an iota of anything else; and as the trial and tribulation would be stiffer the reward and .recompense too should be larger

The Holy Ka'bah

Do you not see that Allah the Glorified has tried all the people among those who came before beginning with Adam upto the last ones in this world with stones which yield neither benefit nor harm which neither see nor hear. He made those stones into His sacred house which He made a standby for the people. He placed it in the most rugged stony part of the earth and on a highland with least soil thereon among the most narrow valleys between rough mountains. soft sandy plains springs of scanty water and .scattered habitants where neither camels nor horses nor cows and sheep can prosper

p: ۴۹

Then He commanded Adam and his sons to turn their attention towards it. In this way it became the centre of their journey in seeking pastures and the rendezvous for meeting of their carrier-beasts so that human spirits hasten towards it from distant waterless deserts deep and low lying valleys and scattered islands

(۶۸)

in the seas. They shake their shoulders in humbleness recite the slogan of having reached His audience march with swift feet and have dishevelled hair and dusted faces. They throw their pieces of cloth on their backs they have marred the beauty of their faces by leaving the hair uncut as a matter of great test severe tribulation open trial and extreme .refining. Allah has made it a means to His mercy and an approach to His Paradise

If Allah the Glorified had placed His sacred House and His great signs among plantations streams soft and level plains plenty of trees an abundance of fruits a thick population close habitats golden wheat lush gardens green land watered plains thriving orchards and crowded streets the amount of recompense would have decreased because of the lightness of the trial. If the foundation on which the House is borne and the stones with which it has been raised had been of green emerald and red rubies and there had been brightness and effulgence then this would have lessened the action of doubts in the breasts would have dismissed the effect of Satan's activity from the hearts and would have stopped the surging of misgivings in people. But Allah tries His creatures by means of different troubles wants them to render worship through hardships and involves them in distresses all in order to extract out vanity from their hearts to settle down humbleness in their spirits and to make all this an open door for His favours and an easy means for His forgiveness (for their sins). Caution against rebellion and oppressiveness

p: ۵۰

Fear) Allah! Allah! from the immediate consequence of rebellion (to accrue in this world)) and the eventual consequence of weighty oppressiveness (to accrue in the next world) and from the evil result of vanity because it is the great trap of Satan and his big deceit which enters the hearts of the people like a fatal poison. It never goes waste nor misses .anyone - neither the learned because of his knowledge nor the destitute (٣) in his rags

The Benefits Of Religious Duties

This is the thing against which Allah has protected His creatures who are believers by means of prayers and alms-giving and suffering the hardship of fasting in the days in which it has been made obligatory in order to give their limbs peacefulness to cast fear in their eyes to make their spirits humble to give their hearts humility and to remove haughtiness from them. All this is achieved through the covering of their delicate cheeks with dust in humility prostrating their main limbs on the ground in humbleness and retracting of their bellies so as to reach to their backs due to fasting by way of lowliness (before Allah) besides giving all sorts of products of the earth to the needy and the .destitute by way of alms

Look what there is in these acts by way of curbing the appearance of pride and suppressing the traces of vanity. I cast my glance and noticed that no one in the world except you feels vanity for anything without a cause which may appeal to the ignorant or a reason which may cling to the minds of the foolish because you feel vanity for something for which no reason is discernible nor any ground. As for Satan he felt proud over Adam because of his origin and taunted at him about his creation since he said "I am of fire while you are of clay." In the same way the rich among the prosperous :communities have been feeling vanity because of their riches as (Allah) said

And said they: "We are more (than you) in wealth and in children and we shall not be (chastised." (Qur'an ٣۴:٣۵

Enthusiasm for attractive manners respectable position and taking lessons from the past

In case you cannot avoid vanity your vanity should be for good qualities praiseworthy acts and admirable matters with which the dignified and noble chiefs of the Arab families distinguished themselves as attractive manners high thinking respectable position and good performances. You too should show vanity in praiseworthy habits like the protection of the neighbour the fulfilment of agreements obedience to the virtuous opposition to the haughty extending generosity to others abstention from rebellion keeping aloof from blood-shed doing justice to people suppressing anger and avoiding trouble on the earth. You should also fear what calamities befell peoples before you on account of their evil deeds and detestable actions. Remember during good or bad circumstances what .happened to them and be cautious that you do not become like them

After you have thought over both the conditions of these people attach yourself to everything with which their position became honourable on account of which enemies remained away from them through which safety spread over them by reason of which riches bowed before them and as a result of which distinction connected itself with their rope. These things were abstention from division sticking to unity calling each other to it and advising each other about it. You avoid everything which broke their backbone and weakened their power such as malice in the heart hatred in the chest turning away (from .each other's help) and withholding the hand from one another's assistance

p: ۵٢

Think about the condition of people from among the believers who passed before you. What distresses and trials they were in! Were they not the most over-burdened among all the people and in the most straitened circumstances in the whole world? The Pharaohs took them as slaves. They inflicted on them the worst punishments and bitter sufferings. They continuously remained in this state of ruinous disgrace and severe subjugation. They found no method for escape and no way for protection. Till when Allah the Glorified noticed that they were enduring troubles in His love and bearing distresses out of fear for Him He provided escape from the distress of trials. So He changed their disgrace into honour and fear into safety. Consequently they became ruling kings and conspicuous leaders. and Allah's favours over them reached limits to which their own wishes had not .reached

Look how they were when their groups were united their views were unanimous their hearts were moderate their hands used to help one another their swords were intended for assisting one another their eyes were sharp and their aims were the same. Did they not become masters of the corners of the earth and rulers over the neck of all the worlds? Thereafter also see what happened to them towards the end when division overtook them unity became fractured and differences arose between their words and their hearts. They divided into various groups and were scattered fighting among themselves. Then Allah took away from them the apparel of His honour and deprived them of the prosperity produced by His favours. Only their stories have remained among .you for the guidance of those who may learn the lesson from them

p: ۵٣

You should take a lesson from the fate of the progeny of Ismael the children of Isaac and the children of Israel. How similar are their affairs and how akin are their examples. In connection with the details of their division and disunity think of the days when Kisras of Persia and the Caesars of Rome had become their masters (۴). They turned them out from the pastures of their lands the rivers of Iraq and the fertility of the world towards thorny forests the passages of (hot) winds and hardships in livelihood. In this way they turned them into just herders of camels. Their houses were the worst in the world and their places of stay were the most drought-stricken. There was not one voice towards which they could turn for protection nor any shade of affection on whose strength they .could repose trust

Their condition was full of distress. Their hands were scattered. Their majority was divided. They were in great anguish and under layers of ignorance. They buried their daughters alive worshipped idols disregarded kinship and practised robbery. Now look at the various favours of Allah upon them that He deputed towards them a prophet who got them to pledge their obedience to him and made them unite at his call. (Look) how (Allah's) bounty spread the wings of its favours over them and flowed for them streams of its blessing and the whole community became wrapped in blissful prosperity. Consequently they were submerged under its bounty and enjoyed its lush life. Their affairs were settled under the protection of a powerful ruler and circumstances offered them overpowering honour and all things became easy for them under the auspices of a strong country. They became rulers over the world and kings in the (various) parts of the earth. They became masters of those who were formerly their masters and began issuing commands over those who used to command them. They were so strong that .neither did their spears need testing nor did their weapons have any flaw

p: ۵۴

Condemning his people

Beware! You have shaken your hands loose from the rope of obedience and broken the divine fort around you by (resorting to) pre-Islamic rules. Certainly it is a great blessing of Allah the Glorified that He has engendered among them unity through the cord of affection in whose shade they walk and take shelter. This is a blessing whose value no one in the whole world realises because it is more valuable than any price and higher than .any wealth

You should know that you have again reverted to the position of the Bedouin Arabs after immigration (to Islam) and have become different parties after having been once united. You do not possess anything of Islam except its name and know nothing of belief save its show. You say "The Fire yes. but no shameful position " as if you would throw down Islam on its face in order to defame its honour and break its pledge (for brotherhood) which Allah gave you as a sacred trust on His earth and (a source of) peace among the people. Be sure that if you incline towards anything other than Islam. the unbelievers will fight you. Then there will be neither Gabriel nor Michael neithermuhajirun nor ansar to help .you but only the clashing of swords till Allah settles the matter for you

Certainly there are examples before you of Allah's wrath punishment days of tribulations and happenings. Therefore do not disregard His promises ignoring His punishment making light His wrath and not expecting His violence because Allah the Glorified did not curse the past ages except because they had left off asking others to do good acts and refraining them from bad acts. In fact Allah cursed the foolish for committing sins and the wise because they gave up refraining others from evils. Beware! You have broken the .shackles of Islam have transgressed its limits and have destroyed its commands

p: ۵۵

Amir al-mu'minin's high position and wonderful deeds in Islam

Beware! surely Allah has commanded me to fight those who revolt or who break the pledge or create trouble on the earth. As regards pledge-breakers I have fought them as regards deviators from truth I have waged holy war against them and as regards those who have gone out of the faith I have put them in (serious) disgrace (۵). As for Satan of the pit (۶) he too has been dealt with by me through the loud cry with which the scream of his heart and shaking of his chest was also heard. Only a small portion of the rebels has remained. If Allah allows me one more chance over them I will annihilate them except a .few remnants that may remain scattered in the suburb of the cities

"His Courage and Merits "May Peace be Upon him

Even in my boyhood I had lowered the chest of (the famous men) of Arabia and broken the horn points (i.e. defeated the chiefs) of the tribes of Rabi'ah and Mudar. Certainly you know my position of close kinship and special relationship with the Prophet of Allah - peace and blessing of Allah be upon him and his descendants. When I was only a child he took charge of me. He used to press me to his chest and lay me beside him in his bed bring his body close to mine and make me smell his smell. He used to chew something and .then feed me with it. He found no lie in my speaking nor weakness in any act

p: ۵۶

From the time of his weaning Allah had put a mighty angel with him to take him along the path of high character and good behaviour through day and night while I used to follow him like a young camel following in the footprints of its mother. Every day he would show me in the form of a banner some of his high traits and commanded me to follow it. Every year he used to go in seclusion to the hill of Hira' where I saw him but no one else saw him. In those days Islam did not exist in any house except that of the Prophet of Allah - peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - and Khadijah while I was the third after these two. I used to see and watch the effulgence of divine revelation and message and breathed the scent of Prophethood. When the revelation descended on the Prophet of Allah - peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - I heard the moan of Satan. I said "O' Prophet of Allah what is this moan?" and he replied "This is Satan who has lost all hope of being worshipped. O' 'Ali you see all that I see and you hear all that I hear except that you are not a Prophet but you are a vicegerent and you are ."surely on (the path of) virtue

I was with him when a party of the Quraysh came to him and said to him "O' Muhammad you have made a big claim which none of your fore-fathers or those of your family have made. We ask you one thing; if you give us an answer to it and show it to us we will believe that you are a prophet and a messenger but if you cannot do it we will know that ."you are a sorcerer and a liar

p: ۵٧

The Messenger of Allah said: "What do you ask for?" They said: "Ask this tree to move for us even with its roots and stop before you." The Prophet said "Verily Allah has power over everything. If Allah does it for you will you then believe and stand witness to the truth?" They said "Yes". Then he said "I shall show you whatever you want but I know that you won't bend towards virtue and there are among you those who will be thrown into the pit and those who will form parties (against me)." Then the Holy Prophet said: "O' tree if you do believe in Allah and the Day of Judgement and know that I am the Prophet of Allah come up with your roots and stand before me with the permission of Allah." By Him who deputed the Prophet with truth the tree did remove itself with its root and came with a great humming sound and a flapping like the flapping of the wings of birds till it stopped before the Messenger of Allah while some of its twigs came down onto my shoulders and .I was on the right side of the Holy Prophet

When the people saw this they said by way of pride and vanity. "Now you order half of it to come to you and the other half of it remain (in its place)." The Holy Prophet ordered the tree to do the same. Then half of the tree advanced towards him in an amazing manner and with greater humming. It was about to touch the Prophet of Allah. Then they said disbelieving and revolting "Ask this half to get back to its other half and be as it was." The Prophet ordered it and it returned. Then I said "O' Prophet of Allah I am the first to believe in you and to acknowledge that the tree did what it did just now with the command of Allah the Sublime in testimony to your Prophethood and to heighten your word. Upon this all the people shouted "Rather a sorcerer a liar; it is wonderful sorcery he is very adept in ."it. Only a man like this (pointing to me) can stand testimony to you in your affairs

p: ۵۸

Certainly I belong to the group of people who care not for the reproach of anybody in matters concerning Allah. Their countenance is the countenance of the truthful and their speech is the speech of the virtuous. They are wakeful during the nights (in devotion to Allah) and over beacons (of guidance) in the day. They hold fast to the rope of the Qur'an. revive the traditions of Allah and of His Prophet. They do not boast nor indulge in self conceit nor misappropriate nor create mischief. Their hearts are in Paradise while their .bodies are busy in (good) acts

In Arabic

[۱۹۲] ومن خطبه له علیه السلام

تسمّی القاصعه (۱) .

وهی تتضمن ذم إبلیس لعنه اللّه، عَلی استکباره، وترکه السجود لآدم علیه السلام، وأنه أول من أظهر العصبیه (۲) وتبع الحمیه، وتحذیر الناس من سلوک طریقته.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَبِسَ الْعِزَّ وَالْکِبْرِیَاءَ، وَاخْتَارَهُمَا لِنَفْسِهِ دُونَ خَلْقِهِ، وَجَعَلَهُمَا حِمیً (۳) وَحَرَماً عَلَی غَیْرِهِ، وَاصْطَفَاهُمَا (۴) لِجَلاَلِهِ.

رأس العصیان

وَجَعَلَ اللَّعْنَهَ عَلَی مَنْ نَازَعَهُ فِیهِمَا مِنْ عِبَادِهِ، ثُمَّ اخْتَبَرَ بِذلِکَ مَلاَئِکَتَهُ الْمُقَرَّبِینَ، لِیَمِیزَ الْمُتَوَاضِعِینَ مِنْهُمْ مِنَ الْمُسْتَکْبِرِینَ، فَقَالَ سُبْحَانَهُ وَهُوَ الْعَالِمُ بِمُضْمَرَاتِ الْقُلُوبِ، وَمَحْجُوبَاتِ الْغُیُوبِ: (إِنِّی خَالِقٌ بَشَراً مِنْ طِینٍ * فَإِذَا سَوَّیْتُهُ وَنَفَخْتُ فِیهِ مِنْ رُوحِی فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِینَ * فَسَجَدَ الْمَلاَئِکَهُ کُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ * إِلاَّ إِبْلِیسَ) اعْتَرَضَتْهُ الْحَمِیَّهُ، فَافْتَخَرَ عَلَی آدَمَ بَخَلْقِهِ، وَتَعَصَّبَ عَلَیْهِ لِأَصْلِهِ. فَعَدُوُّ اللهِ إِمَامُ الْمُتَعَصِّبِینَ، وَسَلَفُ الْمُسْتَکْبِرِینَ، الَّذِی وَضَعَ أَسَاسَ الْعَصَبِیَّهِ، وَنازَعَ اللهَ رِدَاءَ الْجَبْرِیَّهِ، وَادَّرَعَ لِبَاسَ التَّعَزُّزِ، وَخَلَعَ قِنَاعَ التَّذَلُّلِ. أَلاَ تَرَوْنَ کَیْفَ صَغَّرَهُ اللهُ بِتَکَبُّرِهِ، وَوَضَعَهُ بِتَرَفُّعِهِ، فَجَعَلَهُ فِی الدُّنْیَا مَدْحُوراً، وَأَعَدَّ لَهُ فِی الْآخِرَهِ سَعِیراً؟!

p: ۵۹

ابتلاء الله لخلقه

وَلَوْ أَرَادَ اللهُ أَنْ يَخْلُقَ آدَمَ مِنْ نُورٍ يَخْطَفُ الْأَبْصَارَ ضِيَاؤُهُ، وَيَبْهَرُ الْعُقُولَ رُوَاؤُهُ (۵) ، وَطِيبٍ يَأْخُذُ الْأَنْفَاسَ عَرْفُهُ (۶) ، لَفَعَلَ، وَلَوْ فَعَلَ لَظَلَّتْ لَهُ الْأَعْنَاقُ خَاضِعَةً، وَلَخَفَّتِ الْبَلْوَى فِيهِ عَلَى المَلائِكَهِ. وَلكِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يَبْتَلِي خَلْقَهُ بِبَعْضِ مَا يَجْهَلُونَ أَصْلَهُ، تَمْيِيزاً بِالْإِخْتِبَارِ لَهُمْ، وَنَفْياً لِلْإِسْتِكْبَارِ عَنْهُمْ، وَإِبْعَاداً لِلْخُيَلاَءِ مِنْهُم.

طلب العبره

فَاعْتَبِروا بِمَا كَانَ مِنْ فِعْلِ اللهِ بِإِبْلِيسَ، إِذْ أَحْبَطَ (۷) عَمَلَهُ الطَّوِيلَ، وَجَهْدَهُ الْجَهِيدَ، وَكَانَ قَدْ عَبَدَ اللهَ سِتَّةَ آلاَفِ سَنَهٍ، لاَ يُدْرَى أَمِنْ سِنِي الدُّنْيَا أَمْ مِنْ سِنِي الْآخِرَه، عَنْ كِبْرِ سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ. فَمَنْ بَعْدَ إِبْلِيسَ يَسْلَمُ عَلَى اللهِ بِمِثْلِ مَعْصِيَتِهِ؟ كَلَّا، مَا كَانَ اللهُ سُبْحَانَهُ لِيُدْخِلَ الْجَنَّهَ بَشَراً بِأَمْرٍ أَخْرَجَ بِهِ مِنْهَا مَلَكاً. إِنَّ حُكْمَهُ فِي أَهْلِ

السَّماءِ وأَهْلِ الْأَرْضِ لَوَاحِدٌ، وَمَا بَيْنَ اللهِ وَبَيْنَ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ هَوَادَهٌ (۸) فِي إِبَاحَهِ حِمىً حَرَّمَهُ عَلَى الْعَالَمينَ.

التحذير من الشيطان

فَاحْذَرُوا عَدُوَّ اللهِ أَنْ يُعْدِيَكُمْ بِدَائِهِ (۹) ، وَأَنْ يَسْتَفِزَّكُم (۱۰) بِنِدَائِهِ، وَأَنْ يُجْلِبَ عَلَيْكُمْ بِخَيْلِهِ وَرَجِلِهِ (۱۱) . فَلَعَمْرِي لَقَدْ فَوَّقَ (۱۲) لَكُمْ سَهْمَ الْوَعِيدِ، وَأَغْرَقَ (۱۳) لَكُم بِالنَّزْعِ (۱۴) الشَّدِيدِ، وَرَمَاكُمْ مِنْ مَكَان قَرِيب، فَقَالَ: (رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ)، قَذْفاً بِغَيْبٍ بَعِيدٍ، وَرَجْماً بِظَنٍّ غَيْرِ مُصِيبٍ، صَدَّقَهُ بِهِ أَبْنَاءُ الْحَمِيَّهِ، وَإِخْوَانُ الْعَصَبِيَّهِ، وَفُرْسَانُ الْكِبْرِ وَالْجَاهِلِيَّهِ. حَتَّى إِذَا انْقَادَتْ لَهُ الْجَامِحَهُ (۱۵) مِنْكُمْ، وَاسْتَحْكَمَتِ الطَّمَاعِيَّهُ (۱۶) مِنْهُ فِيكُمْ، فَنَجَمَتِ (۱۷) الْحَالُ مِنَ السِّرِّ الْخَفِيِّ إِلَى الْأَمْرِ الْجَلِيِّ، اسْتَفْحَلَ سُلْطَانُهُ عَلَيْكُمْ، وَدَلَفَ (۱۸) بِجُنُودِهِ نَحْوَكُمْ، فَأَقْحَمُوكُمْ (۱۹) وَلَجَاتِ (۲۰) الذُّلِّ، وَأَحَلُّوكم وَرَطَاتِ الْقَتْلِ، وَأَوْطَأُوكُمْ (۲۱) إِثْخَانَ (۲۲) الْجِرَاحِهِ، طَعْناً فِي عُيُونِكُم، وَحَزّاً فِي حُلُوقِكُمْ، وَدَقّاً لِمَنَاخِرِكُمْ، وَقَصْداً لِمَقَاتِلِكُمْ، وَسوقاً بِخَزَائِم (۲۳) الْقَهْرِ إِلَى النَّارِ المُعَدَّهِ لَكُمْ، فَأَصْبَحَ أَعْظَمَ فِي دِينِكُمْ جَرْحاً، وَأَوْرَى (۲۴) فِي دُنْيَاكُمْ قَدْحاً، مِنَ الَّذِينَ أَصْبَحْتُمْ لَهُمْ مُنَاصِبِينَ (۲۵) ، وَعَلَيْهِمْ (۵۹)

مُتَأَلِّبِينَ (۲۶) . فَاجْعَلُوا عَلَيْهِ حَدَّكُمْ (۲۷) ، وَلَهُ جِدَّكُمْ (۲۸) ، فَلَعَمْرُ اللهِ لَقَدْ فَخَرَ عَلَى أَصْلِكُمْ، وَوَقَعَ فى حَسَبِكُمْ، وَدَفَعَ فِى نَسَبِكُمْ، وَأَجْلَبَ بِخَيْلِهِ عَلَيْكُمْ، وَقَصَدَ بِرَجِلِهِ سَبِيلَكُمْ، يَقْتَنِصُونَكُمْ بِكُلِّ مَكَانٍ، وَيَضْرِبُونَ مِنْكُمْ كُلَّ بَنَانٍ (۲۹) ، لاَ تَمْتَنِعُونَ بِحِيلَهٍ، وَلاَ تَدْفَعُونَ بِعَزِيمَهٍ، فِى حَوْمَهِ ذُلٍّ (۳۰) ، وَحَلْقَهِ ضِيقٍ، وَعَرْصَهِ مَوْتٍ، وَجَوْلَهِ بَلاَءٍ. فَأَطْفِئُوا مَا كَمَنَ فِى قُلُوبِكُمْ مِنْ نِيرَانِ الْعَصَبِيَّهِ، وَأَحْقَادِ الْجَاهِلِيَّهِ، وإنَّمَا تِلْكَ الْحَمِيَّهُ تَكُونُ فِى الْمُسْلِمِ مِنْ خَطَرَاتِ الشَّيْطَانِ وَنَخَوَاتِهِ (۳۱) ، وَنَزَغَاتِهِ (۳۲) وَنَفَثَاتِهِ (۳۳) . وَاعْتَمِدُوا وَضْعَ التَّذَلُّلِ عَلَى رُؤُوسِكُمْ، وَإِلْقَاءَ التَّعَزُّزِ تَحتْ أَقْدَامِكُمْ، وَخَلْعَ التَّكَبُّرِ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ. وَاتَّخِذُوا التَّوَاضُعَ مَسْلَحَهً (۳۴) بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّكُمْ إِبْلِيسَ وَجُنُودِهِ، فَإِنَّ لَهُ مِنْ كُلِّ أُمَّه جُنُوداً وأَعْوَاناً، وَرَجِلاً وَفُرْسَاناً، وَلاَ تَكُونُوا كَالْمُتَكَبِّرِ عَلَى ابْنِ أُمِّهِ مِنْ غَيْرِ مَا فَضْلٍ جَعَلَهُ اللهُ فِيهِ سِوَى مَا أَلْحَقَتِ الْعَظَمَهُ بِنَفْسِهِ مِنْ عَدَاوَهِ الْحَسَدِ، وَقَدَحَتِ الْحَمِيَّهُ فِى قَلْبِهِ مِنْ نَارِ الْغَضَبِ، وَنَفَخَ الشَّيْطَانُ فِى أَنْفِهِ مِنْ رِيحِ الْكِبْرِ الَّذِى أَعْقَبَهُ اللهُ بِهِ النَّدَامَهَ، وَأَلْزَمَهُ آثَامَ الْقَاتِلِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَهِ.

التحذير من الكبر

أَلاَ وَقدْ أَمْعَنْتُمْ (۳۵) فِى الْبَغْيِ، وَأَفْسَدْتُمْ فِى الْأَرْضِ، مُصَارَحَهً (۳۶) لِلَّهِ بِالمُنَاصَبَهِ، وَمُبَارَزَهً لِلْمُؤْمِنِينَ بِالْمحَارَبَهِ. فَاللهَ اللهَ فى كِبْرِ الْحَمِيَّهِ،

وَفَخْرِ الْجَاهِلِيَّهِ! فَإِنَّهُ مَلاَقِحُ (۳۷) الشَّنَآنِ (۳۸) ، وَمَنَافِخُ الشَّيْطانِ، اَلَّتِى خَدَعَ بِهَا الْأُمَمَ الْمَاضِيَه، والْقُرُونَ الْخَالِيَه، حَتَّى أَعْنَقُوا (۳۹) فِى حَنَادِسِ (۴۰) جَهَالَتِهِ، وَمهَاوِى (۴۱) ضَلاَلَتِهِ، ذُلُلًا (۴۲) عَنْ سِيَاقِهِ، سُلُساً (۴۳) فِى قِيَادِهِ، أَمْراً تَشَابَهَتِ الْقُلُوبُ فِيهِ، وَتَتَابَعَتِ الْقُرُونُ عَلَيْهِ، وَكِبْراً تَضَايَقَتِ الصُّدُورُ بِهِ.

التحذير من طاعه الكبراء

أَلاَ فَالْحَذَرَ الْحَذَرَ مِنْ طَاعَهِ سَادَاتِكُمْ وَكُبَرَائِكُمْ! الَّذِينَ تَكَبَّرُوا عَنْ حَسَبِهِمْ، وَتَرَفَّعُوا فَوْقَ نَسَبِهِمْ، وَأَلْقَوُا الْهَجِينَهَ (۴۴) عَلَى رَبِّهِمْ، وَجَاحَدُوا اللهَ مَا صَنَعَ بِهِمْ، مُكَابَرَهً لِقَضَائِهِ، وَمُغَالَبَهً لِآلائِهِ (۴۵) ، فَإِنَّهُمْ قَوَاعِدُ أَسَاسِ الْعَصَبِيَّهِ، وَدَعَائِمُ أَرْكَانِ الْفِتْنَهِ، وَسُيُوفُ إعْتِزَاءِ (۴۶) الْجَاهِلِيَّهِ. فَاتَّقُوا اللهَ وَلاَ تَكُونُوا لِنِعَمِهِ عَلَيْكُمْ أَضْدَاداً، وَلاَ لِفَضْلِهِ عِنْدَكُمْ حُسَّاداً، وَلاَ تُطِيعُوا الْأَدْعِيَاءَ (۴۷) الَّذِينَ شَرِبْتُمْ بِصَفْوِكُمْ كَدَرَهُمْ (۴۸) ، وَخَلَطْتُمْ بِصِحَّتِكُمْ مَرَضَهُمْ، وَأَدْخَلْتُمْ فِى حَقِّكُمْ بَاطِلَهُمْ، وَهُمْ أَسَاسُ (۴۹) الْفُسُوقِ، وَأَحْلاَسُ الْعُقُوقِ (۵۰) ، اتَّخَذَهُمْ إِبْلِيسُ مَطَايَا ضَلاَلٍ، وَجُنْداً بِهِمْ يَصُولُ عَلَى النَّاسِ، وَتَرَاجِمَهً يَنْطِقُ عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ، اسْتِرَاقاً لِعُقُولِكُمْ، وَدُخُولاً فِى عُيُونِكُمْ، وَنَفْثاً فِى أَسْمَاعِكُمْ، فَجَعَلَكُمْ مَرْمَى نَبْلِهِ (۵۱) ، وَمَوْطِىءَ قَدَمِهِ، وَمأْخَذَ يَدِهِ. (۶۳)

العبره بالماضين

فَاعْتَبِرُوا بِمَا أَصَابَ الْأُمَمَ الْمُسْتَكْبِرِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنْ بَأْسِ اللهِ وَصَوْلاَتِهِ، وَوَقَائِعِهِ وَمَثُلاَتِهِ (۵۲) ، وَاتَّعِظُوا بِمَثَاوِی خُدُودِهِمْ (۵۳) ، وَمَصَارِعِ جُنُوبِهِمْ (۵۴) ، وَاسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ لَوَاقِحِ الْكِبْرِ (۵۵) ، كَمَا تَسْتَعِيذُونَهُ مِنْ طَوَارِقِ الدَّهْرِ، فَلَوْ رَخَّصَ اللهُ فِی الْكِبْرِ لِأَحَدٍ مِنْ عِبَادِهِ لَرَخَّصَ فِيهِ لِخَاصَّهِ أَنبِيَائِهِ وَأَولِيائِهِ، وَلكِنَّهُ سُبْحَانَهُ كَرَّهَ إِلَيْهِمُ التَّكَابُرَ، وَرَضِیَ لَهُمُ التَّوَاضُعَ، فَأَلْصَقُوا بِالْأَرْضِ خُدُودَهُمْ، وَعَفَّرُوا فِی التُّرَابِ وُجُوهَهُمْ. وَخَفَضُوا أَجْنِحَتَهُمْ لِلْمُؤمِنِينَ، وَكَانُوا قَوْماً مُسْتَضْعَفِينَ، قَدِ اخْتَبَرَهُمُ اللهُ بِالْمَخْمَصَهِ (۵۶) ، وَابْتَلاَهُمْ بِالْمَجْهَدَهِ (۵۷) ، وَامْتَحَنَهُمْ بِالْمَخَاوِفِ، وَمَخَضَهُمْ (۵۸) بِالْمَكَارِهِ، فَلاَ تَعْتَبِرُوا الرِّضَی وَالسُّخْطَ بِالمَالِ وَالْوَلَدِ جَهْلًا بِمَوَاقِعِ الْفِتْنَهِ، وَالْإِخْتِبارِ فِی مَوَاضِعِ الْغِنَی وَالْإِقْتِدَارِ، فَقَدْ قَالَ سُبْحَانَهُ تَعَالَی: (أَيَحْسَبُونَ أَنَّ مَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ * نُسَارِعُ لَهُمْ فِی الْخَيْرَاتِ بَلْ لاَ يَشْعُرُونَ)، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يَخْتَبِرُ عِبَادَهُ الْمُسْتَكْبِرِينَ فِی أَنْفُسِهِمْ بِأَوْلِيَائِهِ الْمُسْتَضْعَفِينَ فِی أَعْيُنِهِمْ.

تواضع الانبياء

وَلَقَدْ دَخَلَ مُوسَی بْنُ عِمْرَانَ وَمَعَهُ أَخُوهُ هَارُونُ -عَلَيْهِمَا السَّلامُ- عَلَی فِرْعَوْنَ، وَعَلَيْهِمَا مَدَارِعُ الصُّوفِ، وَبِأَيْدِيهِمَا الْعِصِیُّ، فَشَرَطَا لَهُ إنْ أَسْلَمَ بَقَاءَ مُلْكِهِ، وَدَوامَ عِزِّهِ، فَقَالَ: أَلاَ تَعْجَبُونَ مِنْ هذَيْنِ يَشْرِطَانِ لِی دَوَامَ الْعِزِّ، وَبَقَاءَ الْمُلْكِ، وَهُمَا بِمَا تَرَوْنَ مِنْ حَالِ الْفَقْرِ وَالذُّلِّ، فَهَلاَّ أُلْقِیَ عَلَيْهِمَا أَسَاوِرَهٌ مِنْ ذَهَبٍ؟ إعْظَاماً لِلذَّهَبِ وَجَمْعِهِ، وَاحْتِقَاراً لِلصُّوفِ وَلُبْسِهِ! وَلَوْ أَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ لِأَنْبِيَائِهِ حَيْثُ بَعَثَهُمْ أَنْ يَفْتَحَ لَهُمْ كُنُوزَ الْذِّهْبَانِ (۵۹) ، وَمَعَادِنَ الْعِقْيَانِ (۶۰) ، وَمَغَارِسَ الْجِنَانِ، وَأَنْ يَحْشُرَ مَعَهُمْ طُيُورَ السَّماءِ وَوُحُوشَ الْأَرَضِينَ لَفَعَلَ، وَلَوْ فَعَلَ لَسَقَطَ الْبَلاَءُ (۶۱) ، وَبَطَلَ الْجَزَاءُ، وَاضْمَحَلَّتِ الْأَنْبَاءُ، وَلَمَا وَجَبَ لِلْقَابِلِينَ أُجُورُ الْمُبْتَلِينَ، وَلاَ اسْتَحَقَّ الْمُؤمِنُونَ ثَوَابَ الْمُحْسِنِينَ، وَلاَ لَزِمَتِ الْأَسْمَاءُ مَعَانِيَهَا، وَلكِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ جَعَلَ رُسُلَهُ أُولِی قُوَّهٍ فِی عَزَائِمِهِمْ، وَضَعَفَهً فِيما تَرَی الْأَعْيُنُ مِنْ حَالاَتِهِمْ، مَعَ قَنَاعَهٍ تَمْلَأُ الْقُلُوبَ وَالْعُيُونَ غِنیً، وَخَصَاصَه (۶۲) تَمْلَأُ الْأَبْصَارَ وَالْأَسْمَاعَ أذیً.

وَلَوْ كَانَتِ الْأَنْبِيَاءُ أَهْلَ قُوَّهٍ لاَ تُرَامُ، وَعِزَّهٍ لاَ تُضَامُ، وَمُلْكٍ تُمَدُّ نَحْوَهُ أَعْنَاقُ الرِّجَالِ، وَتُشَدُّ إِلَيْهِ عُقَدُ الرِّحَالِ، لَكَانَ ذَلِکَ أَهْوَنَ عَلَى (۶۷)

الْخَلْقِ فِی الْإِعَتِبِارِ، وَأَبْعَدَ لَهُمْ مِنَ الْإِسْتِکْبَارِ، وَلَآمَنُوا عَنْ رَهْبَهٍ قَاهِرَهٍ لَهُمْ، أَوْ رَغْبَهٍ مَائِلَهٍ بِهِمْ، فَکَانَتِ النِّیَّاتُ مُشْتَرَکَهً، وَالْحَسَنَاتُ مُقْتَسَمَهً. وَلکِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ أَرَادَ أَنْ یَکُونَ الْإِتِّبَاعُ لِرُسُلِهِ، وَالتَّصْدِیقُ بِکُتُبِهِ، وَالْخُشُوعُ لِوَجْهِهِ، وَالْإِسْتِکَانَهُ لِأَمْرِهِ، وَالْإِسْتِسْلاَمُ لِطَاعَتِهِ، أُمُوراً لَهُ خَاصَّهً، لاَ تَشُوبُهَا مِنْ غَیْرِهَا شَائِبَهٌ، وَکُلَّمَا کَانَتِ الْبَلْوَى وَالْإِخْتِبَارُ أَعْظَمَ کَانَتِ الْمَثُوبَهُ وَالْجَ زَاءُ أَجْزَلَ.

الكعبه المقدسه

أَلاَ تَرَوْنَ أَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ، اخْتَبَرَ الْأَوَّلِینَ مِنْ لَدُنْ آدَمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَیْهِ، إِلَى الْآخِرِینَ مِنْ هَذَا الْعَالَمِ، بِأَحْجَارٍ لاَ تَضُرُّ وَلاَ تَنْفَعُ، وَلاَ تُبْصِرُ وَلاَ تَسْمَعُ، فَجَعَلَهَا بَیْتَهُ الْحَرَامَ (الَّذِی جَعَلَهُ لِلنَّاسِ قِیَاماً). ثُمَّ وَضَعَهُ بِأَوْعَرِ بِقَاعِ الْأَرْضِ حَجَراً، وَأَقَلِّ نَتَائِقِ (۶۳) الدُّنْیَا مَدَراً (۶۴) ، وَأَضْیَقِ بُطُونِ الْأَوْدِیَهِ قُطْراً، بَیْنَ جِبَالٍ خَشِنَهٍ، وَرِمَالٍ دَمِثَهٍ (۶۵) ، وَعُیُونٍ وَشِلَهٍ (۶۶) ، وَقُرىً مُنْقَطِعَهٍ، لا یَزْکُو بِهَا خُفٌّ وَلاَ حَافِرٌ وَلاَ ظِلْفٌ (۶۷) . ثُمَّ أَمَرَ آدَمَ عَلَیْهِ السَّلاَمُ وَوَلَدَهُ أَنْ یَثْنُوا أَعْطَافَهُمْ (۶۸) نَحْوَهُ، فَصَارَ مَثَابَهً لِمُنْتَجَعِ (۶۹) أَسْفَارِهِمْ، وَغَایَهً لِمُلْقَى (۷۰) رِحَالِهِمْ، تَهْوِی إِلَیْهِ (۷۱) ثِمَارُ الْأَفْئِدَهِ مِنْ مَفَاوِزِ (۷۲) قِفَارٍ سَحِیقَهٍ (۷۳) ، وَمَهَاوِی (۷۴) فِجَاجٍ (۷۵) عَمِیقَهٍ، وَجَزَائِرِ بِحَارٍ مُنْقَطِعَهٍ، حَتَّى (۶۹)

یَهُزُّوا مَنَاکِبَهُمْ (۷۶) ذُلُلاً یُهَلِّلُونَ لِلَّهِ حَوْلَهُ، وَیَرْمُلُونَ (۷۷) عَلَى أَقْدَامِهِمْ شُعْثاً (۷۸) غُبْراً (۷۹) لَهُ. قَدْ نَبَذُوا السَّرَابِیلَ (۸۰) وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ، وَشَوَّهُوا بِإِعْفَاءِ الشُّعُورِ (۸۱) مَحَاسِنَ خَلْقِهِمْ، ابْتِلاَءً عَظِیماً، وَامْتِحَاناً شَدِیداً، وَاخْتِبَاراً مُبِیناً، وَتَمْحِیصاً بَلِیغاً، جَعَلَهُ اللهُ سَبَباً لِرَحْمَتِهِ، وَوُصْلَهً إِلَى جَنَّتِهِ. وَلَوْ أَرَادَ سُبْحَانَهُ أَنْ یَضَعَ بَیْتَهُ الْحَرَامَ، وَمَشَاعِرَهُ الْعِظَامَ، بَیْنَ جَنَّاتٍ وَأَنْهَارٍ، وَسَهْلٍ وَقَرَارٍ (۸۲) ، جَمَّ الْأَشْجَارِ (۸۳) ، دَانِیَ الثِّمارِ، مُلْتَفَّ الْبُنَى (۸۴) ، مُتَّصِلَ الْقُرَى، بَیْنَ بُرَّهٍ (۸۵) سَمْرَاءَ، وَرَوْضَهٍ خَضْرَاءَ، وَأَرْیَافٍ (۸۶) مُحْدِقَهٍ، وَعِرَاصٍ (۸۷) مُغْدِقَهٍ (۸۸) ، وَرِیَاضٍ نَاضِرَهٍ، وَطُرُقٍ عَامِرَهٍ، لَکَانَ قَدْ صَغُرَ قَدْرُ الْجَزَاءِ عَلَى حَسَبِ ضَعْفِ الْبَلاَءِ. وَلَوْ کَانَ الْإِسَاسُ (۸۹) الْمَحْمُولُ عَلَیْهَا، وَ الْأَحْجَارُ الْمَرْفُوعُ بِهَا، بَیْنَ زُمُرُّدَهٍ خَضْرَاءَ، وَیَاقُوتَهٍ حَمْرَاءَ، وَنُورٍ وَضِیَاءٍ، لَخَفَّفَ ذَلِکَ مُصَارَعَهَ الشَّکِّ فِی الصُّدُورِ، وَلَوَضَعَ مُجَاهَدَهَ إِبْلِیسَ عَنِ الْقُلُوبِ، وَلَنَفَى مُعْتَلَجَ (۹۰) الرَّیْبِ مِنَ النَّاسِ. وَلکِنَّ اللهَ یَخْتَبِرُ عِبَادَهُ بِأَنْوَاعِ الشَّدَائِدِ، وَیَتَعَبَّدُهُمْ بِأَلْوَانِ الْمَجَاهِدِ، وَیَبْتَلِیهِمْ بِضُرُوبِ الْمَکَارِهِ، إِخْرَاجاً لِلتَّکَبُّرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ، وَإِسْکَاناً لِلتَّذَلُّلِ فِی نُفُوسِهِمْ، وَلِیَجْعَلَ ذَلِکَ أَبْوَاباً فُتُحاً (۹۱) إِلَى فَضْلِهِ، وَأَسْبَاباً ذُلُلاً لِعَفْوِهِ.

p: ۶۳

عود إلى التحذير

فَاللهَ اللهَ فِى عَاجِلِ الْبَغْيِ، وَآجِلِ وَخَامَةِ الظُّلْمِ، وَسُوءِ عَاقِبَةِ الْكِبْرِ، فَإِنَّهَا مَصْيَدَةُ إِبْلِيسَ الْعُظْمَى، وَمَكِيدَتُهُ الْكُبْرَى، الَّتِى تُسَاوِرُ (۹۲) قُلُوبَ الرِّجَالِ مُسَاوَرَةَ السُّمُومِ الْقَاتِلَهِ، فَمَا تُكْدِى (۹۳) أَبَداً، وَلاَ تُشْوِى (۹۴) أَحَداً، لاَ عَالِماً لِعِلْمِهِ، وَلاَ مُقِلاًّ فى طِمْرِهِ (۹۵) . وَعَنْ ذلِكَ مَا حَرَسَ اللهُ عِبَادَهُ الْمُؤْمِنِينَ بِالصَّلَوَاتِ وَالزَّكَوَاتِ، وَمُجَاهَدَهِ الصِّيَامِ فِى الْأَيَّامِ الْمَفْرُوضَاتِ، تسْكِيناً لِأَطْرَافِهِمْ (۹۶) ، وَتَخْشِيعاً لِأَبْصَارِهِمْ، وَتَذْلِيلاً لِنُفُوسِهِمْ، وَتَخْفِيضاً لِقُلُوبِهِمْ، وَإِذْهَاباً لِلْخُيَلاَءِ عَنْهُمْ، لِمَا فِى ذَلِكَ مِنْ تَعْفِيرِ عِتَاقِ الْوُجُوهِ (۹۷) بالتُّرَابِ تَوَاضُعاً، وَالْتِصَاقِ كَرَائِمِ الْجَوَارِحِ بِالْأَرْضِ تَصَاغُراً، وَلُحُوقِ الْبُطُونِ بِالمُتونِ (۹۸) مِنَ الصِّيَامِ تَذَلُّلاً، مَعَ مَا فِى الزَّكَاهِ مِنْ صَرْفِ ثَمَرَاتِ الْأَرْضِ وَغَيْرِ ذَلِكَ إِلَى أَهْلِ الْمَسْكَنَهِ وَالْفَقْرِ.

فضائل الفرائض

انْظُرُوا إِلَى مَا فِى هذِهِ الْأَفْعَالِ مِنْ قَمْعِ (۹۹) نَوَاجِمِ (۱۰۰) الْفَخْرِ، وَقَدْعِ (۱۰۱) طَوَالِعِ الْكِبْرِ! وَلَقَدْ نَظَرْتُ فَمَا وَجَدْتُ أَحداً مِنَ الْعَالَمِينَ يَتَعَصَّبُ لِشَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ إِلاَّ عَنْ عِلَّهٍ تَحْتَمِلُ تَمْوِيهَ الْجُهَلاَءِ، أَوْ حُجَّه تَلِيطُ (۱۰۲) بِعُقُولِ السُّفَهَاءِ غَيْرَكُمْ، فَإِنَّكُمْ تَتَعَصَّبُونَ لِأَمْرٍ مَا يُعْرَفُ لَهُ سَبَبٌ وَلاَ عِلَّهٌ.

أَمَّا إِبْلِيسُ فَتَعَصَّبَ عَلَى آدمَ لِأَصْلِهِ، وَطَعَنَ عَلَيْهِ فِى خِلْقَتِهِ، فَقَالَ: أَنَا نَارِيٌّ وَأَنْتَ طِينِيٌّ.

عصبيه المال

وَأَمَّا الْأَغْنِيَاءُ مِنْ مُتْرَفَهِ (۱۰۳) الْأُمَمِ، فَتَعَصَّبُوا لِآثَارِ مَوَاقِعِ النِّعَمِ (۱۰۴) ، فَقَالُوا: (نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالاً وَأَوْلاَداً وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ) فَإِنْ كَانَ لاَبُدَّ مِنَ الْعَصَبِيَّهِ، فَلْيَكُنْ تَعَصُّبُهُمْ لِمَكَارِمِ الْخِصَالِ، وَمَحَامِدِ الْأَفْعَالِ، وَمَحَاسِنِ الْأُمُورِ، الَّتِى تَفَاضَلَتْ فِيهَا الْمُجَدَاءُ وَالنُّجَدَاءُ مِنْ بُيُوتَاتِ الْعَرَبِ وَيَعَاسِيبِ (۱۰۵) الْقَبَائِلِ، بِالْأَخْلاَقِ الرَّغِيبَهِ (۱۰۶) ، وَ الْأَحْلاَمِ (۱۰۷) الْعَظِيمَهِ، وَ الْأَخْطَارِ الْجَلِيلَهِ، وَ الْآثَارِ المَحْمُودَهِ. فَتَعَصَّبُوا لِخِلاَلِ الْحَمْدِ مِنَ الْحِفْظِ لِلْجِوَارِ (۱۰۸) ، وَالْوَفَاءِ بِالذِّمَامِ (۱۰۹) ، وَالطَّاعَهِ لِلْبِرِّ، وَالْمَعْصِيَهِ لِلْكِبْرِ، وَ الْأَخْذِ بِالْفَضْلِ، وَالْكَفِّ عَنِ الْبَغْيِ، وَ الْإِعْظَامِ لِلْقَتْلِ، و الْإِنْصَافِ لِلْخَلْقِ، وَالْكَظْمِ لِلْغَيْظِ، وَاجْتِنَابِ الْفَسَادِ فِى الْأَرْضِ. واحْذَرُوا مَا نَزَلَ بِالْأُمَمِ قَبْلَكُمْ مِنَ الْمَثُلاَتِ (۱۱۰) بِسُوءِ الْأَفْعَالِ، وَذَمِيمِ الْأَعْمَالِ، فَتَذَكَّرُوا فِى الْخَيْرِ وَالشَّرِّ أَحْوَالَهُمْ، وَاحْذَرُوا أَنْ تَكُونُوا أَمْثَالَهُمْ.

فَإِذَا تَفَكَّرْتُمْ فِی تَفَاوُتِ (۱۱۱) حَالَیْهِمْ، فَالْزَمُوا کُلَّ أَمْرٍ لَزِمَتِ الْعِزَّهُ بِهِ حَالَهُمْ، وَزَاحَتِ الْأَعْدَاءُ لَهُ عَنْهُمْ، وَمُدَّتِ (۱۱۲) الْعَافِیَهُ بِهِ عَلَیْهِمْ، (۷۵)

وَانْقَادَتِ النِّعْمَهُ لَهُ مَعَهُمْ، وَوَصَلَتِ الْکَرَامَهُ عَلَیْهِ حَبْلَهُمْ مِنَ الْإِجْتِنَابِ لِلْفُرْقَهِ، وَاللُّزُومِ لِلْأُلْفَهِ، وَالتَّحَاضِّ عَلَیْهَا، وَالتَّوَاصِی بِهَا. وَاجْتَنِبُوا کُلَّ أَمْرٍ کَسَرَ فِقْرَتَهُمْ (۱۱۳) ، وَأَوْهَنَ (۱۱۴) مُنَّتَهُمْ (۱۱۵) مِنْ تَضَاغُنِ الْقُلُوبِ، وَتَشَاحُنِ الصُّدُورِ، وتَدَابُرِ النُّفُوسِ، وَتَخَاذُلِ الْأَیْدِی. وَتَدَبَّرُوا أَحْوَالَ الْمَاضِینَ مِنَ الْمُؤمِنِینَ قَبْلَکُمْ، کَیْفَ کَانُوا فِی حَالِ التَّمحِیصِ (۱۱۶) وَالْبَلاَءِ. أَلَمْ یَکُونُوا أَثْقَلَ الْخَلاَئِقِ أَعْبَاءً، وَأَجْهَدَ الْعِبَادِ بَلاَءً، وَأَضْیَقَ أَهْلِ الدُّنْیَا حَالاً. اتَّخَذَتْهُمُ الْفَرَاعِنَهُ عَبِیداً فَسَامُوهُم سُوءَ الْعَذَابِ، وَجَرَّعُوهُمُ الْمُرَارَ (۱۱۷) ، فَلَمْ تَبْرَحِ الْحَالُ بِهِمْ فِی ذُلِّ الْهَلَکَهِ وَقَهْرِ الْغَلَبَهِ، لاَ یَجِدُونَ حِیلَهً فِی امْتِنَاعٍ، وَلاَ سَبِیلاً إِلَی دِفَاعٍ، حَتَّی إِذَا رَأَی اللهُ جِدَّ الصَّبْرِ مِنْهُمْ عَلَی الْأَذَی فِی مَحَبَّتِهِ، وَالْإِحْتِمَالَ لِلْمَکْرُوهِ مِنْ خَوْفِهِ، جَعَلَ لَهُمْ مِنْ مَضَایِقِ الْبَلاَءِ فَرَجاً، فَأَبْدَلَهُمُ الْعِزَّ مَکَانَ الذُّلِّ، وَ الْأَمْنَ مَکَانَ الْخَوْفِ، فَصَارُوا مُلُوکاً حُکَّاماً، وأَئِمَّهً أَعْلاَماً، وَبَلَغَتِ الْکَرَامَهُ مِنَ اللهِ لَهُمْ مَا لَمْ تَذْهَبِ الْآمَالُ إِلَیْهِ بِهِمْ.

فَانْظُرُوا کَیْفَ کَانُوا حَیْثُ کَانَتِ الْأَمْلاَءُ (۱۱۸) مُجْتَمِعَهً، وَ الْأَهْوَاءُ مُؤْتَلِفَهً، وَالْقُلُوبُ مُعْتَدِلَهً، وَ الْأَیْدِی مُتَرَادِفَهً، وَالسُّیُوفُ مُتَنَاصِرَهً، وَالْبَصَائِرُ نَافِذَهً، وَالْعَزَائِمُ وَاحِدَهً، أَلَمْ یَکُونُوا أَرْبَاباً (۱۱۹) فِی أَقْطَارِ الْأَرَضِینَ، وَمُلُوکاً عَلَی رِقَابِ الْعَالَمِینَ! فَانْظُرُوا إِلَی مَا صَارُوا إِلَیْهِ فِی

آخِرِ أُمُورِهِمْ، حِینَ وَقَعَتِ الْفُرْقَهُ، وَتَشَتَّتَتِ الْأُلْفَهُ، وَاخْتَلَفَتِ الْکَلِمَهُ وَ الْأَفْئِدَهُ، وَتَشَعَّبُوا مُخْتَلِفِینَ، وَتَفَرَّقُوا مُتَحَارِبِینَ، قَدْ خَلَعَ اللهُ عَنْهُمْ لِبَاسَ کَرَامَتِهِ، وَسَلَبَهُمْ غَضَارَهَ نِعْمَتِهِ (۱۲۰) ، وَبَقّی قَصَصَ أَخْبَارِهِمْ فِیکُمْ عِبَراً لِلْمُعْتَبِرِینَ.

الاعتبار بالامم

فَاعْتَبِرُوا بِحَالِ وَلَدِ إِسْمَاعِیلَ وَبَنِی إِسْحَاقَ وَبَنِی إِسْرَائِیلَ عَلَیْهِمُ السَّلَامُ ، فَمَا أَشَدَّ اعْتِدَالَ (۱۲۱) الْأَحْوَالِ، وَأَقْرَبَ اشْتِبَاهَ (۱۲۲) الْأَمْثَالِ! تَأَمَّلُوا أَمْرَهُمْ فِی حَالِ تَشَتُّتِهِمْ، وَتَفَرُّقِهِمْ، لَیَالِیَ کَانَتِ الْأَکَاسِرَهُ وَالْقَیَاصِرَهُ أَرْبَاباً لَهُمْ، یَحْتَازُونَهُمْ (۱۲۳) عَنْ رِیفِ الْآفَاقِ، وَبَحْرِ الْعِرَاقِ، وَخُضْرَهِ الدُّنْیَا، إِلَی مَنَابِتِ الشِّیحِ، وَمَهَافِی (۱۲۴) الرِّیحِ، وَنَکَدِ (۱۲۵) الْمَعَاشِ، فَتَرَکُوهُمْ عَالَهً مَسَاکِینَ إِخْوَانَ دَبَرٍ (۱۲۶) وَوَبَرٍ (۱۲۷) ، أَذَلَّ الْأُمَمِ داراً، وَأَجْدَبَهُمْ قَرَاراً، لاَ یَأْوُونَ (۱۲۸) إِلَی جَنَاحِ دَعْوَهٍ یَعْتَصِمُونَ بِهَا، وَلاَ إِلَی ظِلِّ أُلْفَهٍ یَعْتَمِدُونَ عَلَی عِزِّهَا، فَالْأَحْوَالُ مُضْطَرِبَهٌ، وَ الْأَیْدِی مُخْتَلِفَهٌ، وَالْکَثْرَهُ مُتَفَرِّقَهٌ، فِی بَلاَءِ أَزْلٍ (۱۲۹) ، وأَطْبَاقِ جَهْلٍ! مِنْ بَنَاتٍ مَوْءُودَهٍ (۱۳۰) ، وَأَصْنَامٍ مَعْبُودَهٍ، وَأَرْحَامٍ مَقْطُوعَهٍ، وَغَارَاتٍ مَشْنُونَهٍ (۱۳۱) . النعمه برسول الله

فَانْظُرُوا إِلَی مَوَاقِعِ نِعَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ عَلَیْهِمْ حِینَ بَعَثَ إِلَیْهِمْ رَسُولاً فَعَقَدَ بِمِلَّتِهِ طَاعَتَهُمْ، وَجَمَعَ عَلَی دَعْوَتِهِ أُلْفَتَهُمْ، کَیْفَ نَشَرَتِ النِّعْمَهُ عَلَیْهِمْ جَنَاحَ کَرَامَتِهَا، وَأَسَالَتْ لَهُمْ جَدَاوِلَ نَعِیمِهَا، وَالْتَفَّتِ الْمِلَّهُ بِهِمْ (۱۳۲) فِی عَوَائِدِ (۱۳۳) بَرَکَتِهَا، فَأَصْبَحُوا فِی نِعْمَتِهَا غَرِقِینَ، وَفِی خُضْرَهِ عَیْشِهَا فَکِهِینَ (۱۳۴) ، قَدْ تَرَبَّعَتِ (۱۳۵) الْأُمُورُ بِهِمْ، فِی ظِلِّ سُلْطَانٍ قَاهِرٍ، وَآوَتْهُمُ الْحَالُ إِلَی کَنَفِ عِزٍّ غَالِبٍ، وَتَعَطَّفَتِ الْأُمُورُ عَلَیْهِمْ فِی ذُرَی مُلْکٍ ثَابِتٍ، فَهُمْ حُکَّامٌ عَلَی الْعَالَمِینَ، وَمُلُوکٌ فِی أَطْرَافِ الْأَرَضِینَ، یَمْلِکُونَ الْأُمُورَ عَلَی مَنْ کَانَ یَمْلِکُهَا عَلَیْهِمْ، وَیُمْضُونَ الْأَحْکَامَ فِیمَنْ کَانَ یُمْضِیهَا فِیهِمْ! لاَ تُغْمَزُ لَهُمْ قَنَاهٌ (۱۳۶) ، وَلاَ تُقْرَعُ لَهُمْ صَفَاهٌ (۱۳۷) !

لوم العصاه

أَلاَ وَإِنَّکُمْ قَد نَفَضْتُمْ أَیْدِیَکُمْ مِنْ حَبْلِ الطاعَهِ، وَثَلَمْتُمْ (۱۳۸) حِصْنَ اللهِ الْمَضْرُوبَ عَلَیْکُمْ، بِأَحْکَامِ الْجَاهِلِیَّهِ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ قَدْ امْتَنَّ عَلَی جَمَاعَهِ هذِهِ الْأُمَّهِ فِیما عَقَدَ بَیْنَهُمْ مِنْ حَبْلِ هذِهِ الْأُلْفَهِ الَّتِی یَنْتَقِلُونَ فِی ظِلِّهَا، وَیَأْوُونَ إِلَی کَنَفِهَا، بِنِعْمَهٍ لاَ یَعْرِفُ أَحَدٌ مِنَ الْمَخْلُوقِینَ لَهَا قِیمَهً، لِأَنَّهَا أَرْجَحُ مِنْ کُلِّ ثَمَنٍ، وَأَجَلُّ مِنْ کُلِّ خَطَرٍ.

وَاعْلَمُوا أَنَّکُمْ صِرْتُمْ بَعْدَ الْهِجْرَهِ أَعْرَاباً، وَبَعْدَ الْمُوَالاَهِ (۱۳۹) أَحْزَاباً،

مَا تَتَعَلَّقُونَ مِنَ الْإِسْلاَمِ إِلاَّ بِاسْمِهِ، وَلاَ تَعْرِفُونَ مِنَ الْإِیمَانِ إِلاَّ رَسْمَهُ.

تَقُولُونَ: النَّارَ وَلاَ الْعَارَ! کَأَنَّکُمْ تُرِیدُونَ أَنْ تُکْفِئُوا الْإِسْلاَمَ عَلَی وَجْهِهِ،انْتِهَاکاً لِحَرِیمِهِ، وَنَقْضاً لِمِیثَاقِهِ الَّذِی وَضَعَهُ اللهُ لَکُمْ حَرَماً فِی أَرْضِهِ، وأَمْناً بَیْنَ خَلْقِهِ. وإِنَّکُمْ إِنْ لَجَأْتُمْ إِلی غَیْرِهِ حَارَبَکُمْ أَهْلُ الْکُفْرِ، ثُمَّ لاَ جَبْرَائِیلُ وَلاَ مِیکَائِیلُ وَلاَ مُهَاجِرُونَ وَلاَ أَنْصَارٌ یَنْصُرُونَکُمْ إِلاَّ الْمُقَارَعَهَ بِالسَّیْفِ حَتَّی یَحْکُمَ اللهُ بَیْنَکُمْ.

وَإِنَّ عِنْدَکُمُ الْأَمْثَالَ مِنْ بَأْسِ اللهِ تَعَالَی وَقَوَارِعِهِ، وَأَیَّامِهِ وَوَقَائِعِهِ، فَلاَ تَسْتَبْطِئُوا وَعِیدَهُ جَهْلًا بَأَخْذِهِ، وَتَهَاوُناً بِبَطْشِهِ، وَیأْساً مِنْ بَأْسِهِ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یَلْعَنِ الْقَرْنَ الْمَاضِیَ بَیْنَ أَیْدِیکُمْ إِلاَّ لِتَرْکِهِمُ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْیَ عَنِ المُنکَرِ، فَلَعَنَ السُّفَهَاءَ لِرُکُوبِ الْمَعَاصِی، وَالْحُلَمَاءَ لِتَرْکِ الْتَّنَاهِیْ!

أَلَا وَقَدْ قَطَعْتُمْ قَيْدَ الْإِسْلَام، وَعَطَّلْتُمْ حُدُودَهُ، وَأَمَتُّمْ أَحْكَامَهُ. أَلَا وَقَدْ أَمَرَنِی اللهُ بِقِتَالِ أَهْلِ الْبَغْی وَالنَّكْثِ (۱۴۰) وَالْفَسَادِ فِی الْأَرْضِ، فَأَمَّا النَّاكِثُونَ فَقَدْ قَاتَلْتُ، وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ (۱۴۱) فَقَدْ جَاهَدْتُ، وَأَمَّا الْمَارِقَهُ (۱۴۲) فَقَدْ دَوَّخْتُ (۱۴۳) ، وَأَمَّا شَیْطَانُ الرَّدْهَهِ (۱۴۴) فَقَدْ كُفِیتُهُ بِصَعْقَهٍ (۱۴۵) سَمِعْتُ لَهَا وَجْبَهَ قَلْبِهِ (۱۴۶) وَرَجَّهَ صَدْرِهِ (۱۴۷) ، وَبَقِیَتْ (۸۳)

بَقِیَّهٌ مِنْ أَهْلِ الْبَغْی، وَلَئِنْ أَذِنَ اللهُ فِی الْكَرَّهِ عَلَیْهِمْ لَأُدِیلَنَّ مِنْهُمْ (۱۴۸) إِلَّا مَا یَتَشَذَّرُ (۱۴۹) فِی أَطْرَافِ الْأَرْضِ تَشَذُّراً!

شجاعته و فضله (علیه السلام)

أَنَا وَضَعْتُ فِی الصِّغَرِ بَكَلَاكِلِ (۱۵۰) الْعَرَبِ، وَكَسَرْتُ نَوَاجِمَ (۱۵۱) قُرُونِ رَبِیعَهَ وَمُضَرَ. وَقَدْ عَلِمْتُمْ مَوْضِعِی مِنْ رَسُولِ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- بِالْقَرَابَهِ الْقَرِیبَهِ، وَالْمَنْزِلَهِ الْخَصِیصَهِ: وَضَعَنِی فِی حِجْرِهِ وَأَنَا وَلَدٌ یَضُمُّنِی إِلَی صَدْرِهِ، وَیَكْنُفُنِی فِی فِرَاشِهِ، وَیُمِسُّنِی جَسَدَهُ، وَیُشِمُّنِی عَرْفَهُ (۱۵۲) . وَكَانَ یَمْضَغُ الشَّیْءَ ثُمَّ یُلْقِمُنِیهِ، وَمَا وَجَدَ لِی كَذْبَهً فِی قَوْلٍ، وَلَا خَطْلَهً (۱۵۳) فِی فِعْلٍ. وَلَقَدْ قَرَنَ اللهُ بِهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- مِنْ لَدُنْ أَنْ كَانَ فَطِیماً أَعْظَمَ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَتِهِ یَسْلُكُ بِهِ طَرِیقَ الْمَكَارِمِ، وَمَحَاسِنَ أَخْلَاقِ الْعَالَمِ، لَیْلَهُ وَنَهَارَهُ، وَلَقَدْ كُنْتُ أَتَّبِعُهُ اتِّبَاعَ الْفَصِیلِ (۱۵۴) أَثَرَ أُمِّهِ، یَرْفَعُ لِی فِی كُلِّ یَوْمٍ عَلَماً (۱۵۵) مِنْ أَخْلاقِهِ، وَیَأْمُرُنی بِالْإِقْتِدَاءِ بِهِ. وَلَقَدْ كَانَ یُجَاوِرُ فِی كُلِّ سَنَه بِحِرَاءَ (۱۵۶) فَأَرَاهُ، وَلَا یَرَاهُ غَیْرِی، وَلَمْ یَجْمَعْ بَیْتٌ وَاحِدٌ یَوْمَئِذٍ فِی الْإِسْلَامِ غَیْرَ رَسُولِ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- وَخَدِیجَهَ وَأَنَا ثَالِثُهُمَا، أَرَی نُورَ الْوَحْیِ وَالرِّسَالَهِ، وَأَشُمُّ رِیحَ النُّبُوَّهِ. وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَنَّهَ الشَّیْطَانِ حِینَ نَزَلَ الْوَحْیُ عَلَیْهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- فَقُلْتُ: یَا رَسُولَ اللهِ مَا هذِهِ الرَّنَّهُ؟ فَقَالَ: «هذَا الشَّیْطَانُ قَدْ أَیِسَ مِنْ عِبَادَتِهِ، إِنَّكَ تَسْمَعُ مَا أَسْمَعُ، وَتَرَی مَا أَرَی، إِلَّا أَنَّكَ لَسْتَ بِنَبِیّ، وَلكِنَّكَ وَزِیرٌ، وَإِنَّكَ لَعَلَی خَیْرٍ». وَلَقَدْ كُنْتُ مَعَهُ-صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- لَمَّا أَتَاهُ المَلَأُ مِنْ قُرَیْشٍ، فَقَالُوا لَهُ: یَا مُحَمَّدُ، إِنَّكَ قَدِ ادَّعَیْتَ عَظِیماً لَمْ یَدَّعِهِ آبَاؤُكَ وَلَا أَحَدٌ مِن بَیْتِكَ، وَنَحْنُ نَسْأَلُكَ أَمْراً إِنْ أَجَبْتَنَا إِلَیْهِ وَأَرَیْتَنَاهُ، عَلِمْنَا أَنَّكَ نَبِیٌّ وَرَسُولٌ، وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ عَلِمْنَا أَنَّكَ سَاحِرٌ كَذَّابٌ. فَقَالَ لهم -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ-: «وَمَا تَسْأَلُونَ؟». قَالُوا: تَدْعُو لَنَا هذِهِ الشَّجَرَهَ حَتَّی تَنْقَلِعَ بِعُرُوقِهَا وَتَقِفَ بَیْنَ یَدَیْكَ. فَقَالَ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ-: «إِنَّ اللهَ عَلَی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ، فإِنْ فَعَلَ اللهُ ذَلِكَ لَكُمْ، أَتُؤْمِنُونَ وَتَشْهَدُونَ بِالْحَقِّ؟». قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: «فَإِنِّی سَأُرِیكُمْ مَا تَطْلُبُونَ، وإِنِّی لَأَعْلَمُ أَنَّكُمْ لَا تَفِیئُونَ (۱۵۷) إِلَی خَیْرٍ، وَإِنَّ فِیكُمْ مَنْ یُطْرَحُ فِی الْقَلِیبِ (۱۵۸) ، وَمَنْ یُحَزِّبُ الْأَحْزَابَ». ثُمَّ قَالَ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ-: «یَا أَیَّتُهَا الشَّجَرَهُ إِنْ كُنْتِ تُؤْمِنِینَ بِاللهِ وَالیَوْمِ الْآخِرِ، وَتَعْلَمِینَ أَنِّی رَسُولُ اللهِ، فَانْقَلِعِی بِعُرُوقِكِ حَتَّی تَقِفِی بَیْنَ یَدَیَّ بِإِذْنِ اللهِ». فَوَالَّذِی بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لَانْقَلَعَتْ بِعُرُوقِهَا، وَجَاءَتْ وَلَهَا دَوِیٌّ شَدِیدٌ، وَقَصْفٌ (۱۵۹) كَقَصْفِ أَجْنِحَهِ الطَّیْرِ، حَتَّی وَقَفَتْ بَیْنَ یَدَیْ رَسُولِ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- مُرَفْرِفَهً،

وَأَلْقَتْ بِغُصْنِهَا الْأَعْلَى عَلَى رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- ، وَبِبَعْضِ أَغْصَانِهَا عَلَى مَنْكِبِي، وَكُنْتُ عَنْ يَمِينِهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ-, فَلَمَّا نَظَرَ الْقَوْمُ إِلَى ذلِكَ قَالُوا عُلُوّاً وَاسْتِكْبَاراً : فَمُرْهَا فَلْيَأْتِكَ نِصْفُهَا وَيَبْقَى نِصْفُهَا. فَأَمَرَهَا بِذلِكَ، فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ نِصْفُهَا كَأَعْجَبِ إِقْبَالٍ وَأَشَدِّهِ دَوِيّاً، فَكَادَتْ تَلْتَفُّ بِرَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ-, فَقَالُوا كُفْراً وَعُتُوّاً : فَمُرْ هذَا النِّصْفَ فَلْيَرْجِعْ إِلَى نِصْفِهِ كَمَا كَانَ. فَأَمَرَهُ فَرَجَعَ, فَقُلْتُ أَنَا: لاَ إِلهَ إِلاَّ اللهُ، إِنِّي أَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِكَ يَا رَسُولَ اللهِ، وَأَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِأَنَّ الشَّجَرَةَ فَعَلَتْ مَا فَعَلَتْ بِأَمْرِ اللهِ تَصْدِيقاً لِنُبُوَّتِكَ، وإِجْلاَلاً لِكَلِمَتِكَ. فَقَالَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ: بَلْ سَاحِرٌ كَذَّابٌ، عَجِيبُ السِّحْرِ خَفِيفٌ فِيهِ، وَهَلْ يُصَدِّقُكَ فِي أَمْرِكَ إِلاَّ مِثْلُ هذَا! (يَعْنُونَنِي). وَإِنِّي لَمِنْ قَوْم لاَ تَأْخُذُهُمْ فِي اللهِ لَوْمَةُ لاَئِم، سِيَماهُمْ سِيَما الصِّدِّيقِينَ، وَكَلاَمُهُمْ كَلاَمُ الْأَبْرَارِ، عُمَّارُ (۱۶۰) اللَّيْلِ، وَمَنَارُ النَّهَارِ، مُتَمَسِّكُونَ بِحَبْلِ الْقُرْآنِ، يُحْيُونَ سُنَنَ اللهِ وسُنَنَ رَسُولِهِ، لاَ يَسْتَكْبِرُونَ وَلاَيَعْلُونَ، وَلاَيَغُلُّونَ (۱۶۱) وَلاَ يُفْسِدُونَ، قُلُوبُهُمْ فِي الْجِنَانِ، وَ أَجْسَادُهُمْ فی الْعَمَلِ!

In Persian

(این خطبه را «قاصعه» یعنی تحقیر کننده نامیدند که در آن ارزشهای جاهلی را کوچک و خوار شمرد و از طولانی ترین سخنرانی های امام است که در سال ۴۰ هجری در حالیکه سوار بر اسب بود ایراد فرمود)

۱ والایی پروردگار

ستایش خداوندی را سزاست که لباس عزّت و بزرگی پوشید، و آن دو را برای خود انتخاب، و از دیگر پدیده ها باز داشت.

آن دو را مرز میان خود و دیگران قرار داد، و آن دو را برای بزرگی و عظمت خویش برگزید، و لعنت کرد آن کس را که در آرزوی عزّت و بزرگی با خدا به ستیزه برخیزد از این رو فرشتگان مقرّب خود را آزمود، و فروتنان را از گردنکشان جدا فرمود. با آن که از آنچه در دل هاست، و از اسرار نهان آگاه است، به فرشتگان فرمود.

p: ۶۸

«من بشـری را از گل و خاک می آفرینم، آنگاه که آفرینش او به اتمام رسـید، و روح در او دمیـدم، برای او سـجده کنید، فرشـتگان همه سجده کردند مگر ابلیس» که حسادت او را فرا گرفت.

۲ نکوهش تکبر و خودپسندی شیطان

شیطـان بر آدم علیه السّـلام به جهت خلقت او از خاک، فخر فروخت، و با تکیه به اصل خود که از آتش است دچار تعصّب و غرور شد.

پس شیطان دشمن خدا و پیشوای متعصّب ها و سر سلسله متکبّران است، که اساس عصبیّت را بنا نهاد، و بر لباس کبریایی و عظمت بـا خـدا در افتـاد، لباس بزرگی را بر تن پوشـید و پوشـش تواضع و فروتنی را از تن در آورد. آیا نمی نگریـد که خـدا به خاطر خود بزرگ بینی، او را کوچک ساخت؟ و به جهت بلنـد پروازی او را پست و خوار گردانیـد؟ پس او را در دنیا طرد شده، و آتش جهنّم را در قیامت برای او مهیّا فرمود؟

۳ آزمایش ها درمان تکبّر

خداونـد اگر اراده می کرد، آدم علیـه السّـلام را از نـوری کـه چشم هـا را خیره کنـد، و زیبـاییش عقلهـا را مبهـوت سـازد، و عطر و پاکیزگی اش حس بویایی را تسـخیر کنـد می آفریـد ، که اگر چنین می کرد، گردن ها در برابر آدم فروتنی می کردند، و آزمایش فرشتگان برای سجده آدم علیه السّلام آسان بود، امّا خداوند مخلوقات خود را با اموری که آگاهی ندارند آزمایش می کند، تا بد و خوب تمیز داده شود، و تکبّر و خودپسندی را از آنها بزداید، و خود بزرگ بینی را از آنان دور کند. پس، از آنچه خداوند نسبت به ابلیس انجام داد عبرت گیرید، زیرا اعمال فراوان و کوشش های مداوم او را با تکبّر از بین برد.

p: ۶۹

او شـش هزار سال عبادت کرد که مشـخّص می باشـد از سال های دنیا یا آخرت است، امّا با ساعتی تکبّر همه را نابود کرد ، چگونه ممکن است پس از ابلیس، فرد دیگری همان اشـتباه را تکرار کنـد و سالم بمانـد؟ نه، هرگز! خداونـد هیچ گاه انسانی را برای عملی وارد بهشت نمی کنـد که برای همان عمل فرشـته ای را محروم سازد. فرمان خـدا در آسـمان و زمین یکسان است «۱»، و بین خدا و خلق، دوستی خاصّی وجود ندارد که به خاطر آن، حرامی را که بر جهانیان ابلاغ فرموده حلال بدارد.

۴ هشدار از دشمنی های شیطان

ای بندگان خدا! از دشـمن خدا پرهیز کنید، مبادا شـما را به بیماری خود مبتلا سازد، و با ندای خود شما را به حرکت در آورد، و با لشـکرهای پیاده و سواره خود بر شـما بتازد! به جانم سوگنـد، شـیطان تیر خطرناکی برای شـکار شـما بر چلّه کمان گذارده، و تا حد توان کشـیده، و از نزدیـک ترین مکـان شـما را هـدف قرار داده است، و خطاب به خـدا گفته: «پروردگارا! به سـبب آن که مرا دور کردی، دنیا را در چشـمهایشان جلوه می دهم، و همه را گمراه خواهم کرد» امّا تیری در تاریکی ها، و سـنگی بـدون نشانه روی رها ساخت، گرچه فرزندان خودپسندی، و برادران تعصّب و خود خواهی، و سواران مرکب جهالت و خود پرستی، او را تصدیق کردند.

افراد سـرکش شـما تسـلیم شـیطان شدند، و طمع ورزی او را در شـما کارگر افتاد، و این حقیقت بر همه آشـکار گردید، و حکومت شیطان بر شـما استوار شد، و با لشکر خویش به شما یورش برد، و شما را به ذلّت سقوط کشانید، و شما را به مرز کشتار و خونریزی کشانـد ، و شـما را با فروکردن نیزه در چشم ها، بریـدن گلوها، کوبیـدن مغزها پایمال کرد، تا شـما را به سوی آتشـی بکشاند که از پیش مهیّا گردید.پس شـیطان بزرگ ترین مانع برای دینداری، و زیانبارترین و آتش افروزترین فرد برای دنیای شـماست! شـیطان از کسانی که دشمن سر سخت شما هستند و برای در هم شکستنشان کمر بسته اید خطرناک تر است. مردم! آتش خشم خود را بر ضد شیطان به کار گیرید، و ارتباط خود را با او قطع کنید. به خدا سوگند، شـیطان بر اصل و ریشه شما فخر فروخت، و بر حسب و نسب شما طعنه زد و عیب گرفت، و با سـپاهیان سواره خود به شما هجوم آورد، و با لشکر پیاده راه شما را بست، که هر کجا شما را بیابند شکار می کننـد، و دست و پای شـما را قطع می کننـد ، نه می توانیـد با حیله و نقشه آنها را بپراکنید، و نه با سوگندها قادرید از سـر راهتان دور کنید. زیرا کمین گاه شیطان ذلّت آور، تنگ و تاریک، مرگ آور،

p: ۷۰

و جولانگاه بلا و سختی هاست ، پس شراره های تعصّب و کینه های جاهلی را در قلب خود خاموش سازید، که تکبر و خود پرستی در دل مسلمان از آفت های شیطان، غرورها، و کشش ها و وسوسه های اوست. تاج تواضع و فروتنی را بر سر نهید، و تکبر و خود پسندی را زیر پا بگذارید، و حلقه های زنجیر خود بزرگ بینی را از گردن باز کنید، و تواضع و فروتنی را سنگر میان خود و شیطان و لشکریانش قرار دهید، زیرا شیطان از هر گروهی لشکریان و یارانی سواره و پیاده دارد. و شما همانا قابیل «۱» نباشید که بر برادرش تکبر کرد، خدا او را برتری نداد، خویشتن را بزرگ می پنداشت، و حسادت او را به دشمنی واداشت، تعصّب آتش کینه در دلش شعله ور کرد، و شیطان باد کبر و غرور در دماغش دمید، و سر انجام پشیمان شد، و خداوند گناه قاتلان را تا روز قیامت بر گردن او نهاد.

۵ پرهیز از تکبر و اخلاق جاهلی

آگاه باشید! در سرکشی و ستم زیاده روی کردید، و در زمین در دشمنی با خداوند فساد به راه انداختید، و آشکارا با بندگان خدا به نبرد پرداختید. خدا را! خدا را! از تکبّر و خودپسندی، و از تفاخر جاهلی بر حذر باشید، که جایگاه بغض و کینه و رشد وسوسه های شیطانی است، که ملّتهای گذشته، و امّتهای پیشین را فریب داده است، تا آنجا که در تاریکی های جهالت فرو رفتند، و در پرتگاه هلاکت سقوط کردند و به آسانی به همان جایی که شیطان می خواست کشانده شدند. کبر و خود پسندی چیزی است که قلب های متکبّران را همانند کرده تا قرن ها به تضاد و خونریزی گذراندند، و سینه ها از کینه ها تنگی گرفت.

p: ۷۱

۶ پرهیز از سران متکبّر و خود پسند

آگـاه باشـید! زنهـار! زنهار! از پیروی و فرمانبرداری سـران و بزرگانتان، آنان که به اصل و حسب خود می نازنـد، و خود را بالاتر از آنچه که هسـتند می پندارنـد، و کارهـای نـادرست را به خـدا نسـبت می دهنـد، و نعمت های گسترده خـدا را انکار می کننـد، تا با خواسـته هـای پروردگـاری مبـارزه کننـد، و نعمـت هـای او را نادیـده انگارنـد. آنـان شـالوده تعصّب جـاهلی، و سـتون هـای فتنه، و شمشـیرهای تفاخر جاهلیّت هسـتند. پس، از خدا پروا کنید، و با نعمت های خدادادی درگیر نشوید، و به فضل و بخشش او حسادت نورزیـد، و از فرومایگـان اطـاعت نکنیـد، آنـان که تیرگی شـان را با صـفای خود نوشـیدید، و بیماری شان را با سـلامت خود درهم آمیخته ایـد، و باطـل آنـان را بـا حق خـویش مخلـوط کرده ایـد ، در حـالی که آنـان ریشه همه فسـق هـا و انحرافـات و همراه انواع گناهانند.

شیطـان آنهـا را برای گمراه کردن مردم، مرکب هـای رام قرار داد، و از آنـان لشـکری برای هجوم به مردم ساخت، و برای دزدیـدن عقل های شـما آنان را سـخنگوی خود برگزید ، که شـما را هدف تیرهای خویش، و پایمال قدم های خود، و دسـتاویز وسوسه های خود گردانید.

۷ ضرورت عبرت از گذشتگان

مردم! از آنچه که بر ملّت های متکبّر گذشـته، از کیفرها و عقوبت ها و سـختگیری ها، و ذلّت و خواری فرود آمـده عبرت گیرید، و از قبرها و خاکی که بر آنچه ره نهادنـد، و زمین هایی که با پهلوها بر آن افتادنـد پند پذیرید، و از آثار زشتی که کبر و غرور در دل ها می گـذارد به خـدا پناه ببرید، همانگونه که از حوادث سـخت به او پناه می برید! اگر خدا تکبّرورزیدن را اجازه می فرمود، حتما به بنـدگان مخصوص خود از پیـامبران و امامـان علیهم السـلام اجـازه می داد، در صورتی که خـدای سـبحان تکبّر و خودپسـندی را نسـبت به آنان ناپسند، و تواضع و فروتنی را برای آنان پسندید ، که چهره بر زمین می گذارند و صورت ها بر خاک می مالند، و در برابر مؤمنـان فروتنی می کننـد، و خود از قشـر مستضـعف جـامعه می باشـند که خـدا آنهـا را با گرسـنگی آزمود، و به سـختی و بلا گرفتارشان کرد، و با ترس و بیم امتحانشان فرمود، و با مشـکلات فراوان، خالصـشان گردانید. پس مال و فرزند را دلیل خشـنودی یا خشم خدا ندانید، که نشانه ناآگاهی به موارد آزمایش، و امتحان در بی نیازی و قدرت است ، زیرا خداوند سبحان فرمود:

«آیا گمان می کنند مال و فرزندانی که به آنها عطا کردیم، به سرعت نیکی ها را برای آنان فراهم می کنیم؟ نه آنان آگاهی ندارند»

۸ فلسفه آزمایش ها

پس همانا خداوند سبحان بندگان متکبّر را با دوستان خود که در چشم آنها ناتوانند می آزماید، وقتی که موسی بن عمران و برادرش هارون علیهم السّلام بر فرعون وارد شدند، و جامه های پشمین بتن، و چوب دستی در دست داشتند، و با فرعون شرط کردند که اگر تسلیم پروردگار شود، حکومت و ملکش جاودانه بماند و عزّتش برقرار باشد ، فرعون گفت:

«آیا از این دو نفر تعجّب نمی کنید؟ که دوام عزّت و جاودانگی حکومتم را به خواسته های خود ربط می دهند؟

در حالی که در فقر و بیچارگی به سر می برند؟ اگر چنین است چرا دستبندهای طلا به همراه ندارند؟» این سخن را فرعون برای بزرگ شمردن طلا و تحقیر پوشش لباسی از پشم گفت، در حالی که اگر خدای سبحان اراده می فرمود، به هنگام بعثت پیامبران، درهای گنج ها، و معدن های جواهرات، و باغات سرسبز را به روی پیامبران می گشود، و پرندگان آسمان و حیوانات وحشی زمین را همراه آنان به حرکت در می آورد. امّا اگر این کار را می کرد، آزمایش از میان می رفت، و پاداش و عذاب بی اثر می شد، و بشارت ها و هشدارهای الهی بی فایده می بود، و بر مؤمنان اجر

و پاداش امتحان شدگان واجب نمی شد، و ایمان آورندگان ثواب نیکوکاران را نمی یافتند، و واژه ها، معانی خود را از دست می داد. در صورتی که خداوند پیامبران را با عزم و اراده قوی، گرچه با ظاهری ساده و فقیر مبعوث کرد، با قناعتی که دل ها و چشم ها را پر سازد، هر چند فقر و نداری ظاهری آنان چشم و گوش ها را خیره سازد. اگر پیامبران الهی، دارای چنان قدرتی بودند که مخالفت با آنان امکان نمی داشت، و توانایی و عزّتی می داشتند که هرگز مغلوب نمی شدند، و سلطنت و حکومتی می داشتند که همه چشم ها به سوی آنان بود، از راه های دور بار سفر به سوی آنان می بستند، اعتبار و ارزششان در میان مردم اندک بود، و متکبّران در برابرشان سر فرود می آوردند ، و تظاهر به ایمان می کردند، از روی ترس یا علاقه ای که به مادّیات داشتند.

p: ۷۳

در آن صورت نیّت هـای خـالص یـافت نمی شـد، و اهـداف غیر الهی در ایمانشـان راه می یافت، و با انگیزه های گوناگون به سوی نیکی ها می شـتافتند.امّا خدای سـبحان اراده فرمود که پیروی از پیامبران، و تصدیق کتب آسـمانی، و فروتنی در عبادت، و تسلیم در برابر فرمان خـدا، و اطاعت محض فرمانبرداری، با نیّت خالص تنها برای خـدا صورت پـذیرد، و اهداف غیر خدایی در آن راه نیابد ، که هر مقدار آزمایش و مشکلات بزرگتر باشد ثواب و پاداش نیز بزرگتر خواهد بود.

۹ فلسفه حج

آیا مشاهده نمی کنید که همانا خداوند سبحان، انسان های پیشین از آدم علیه السّلام تا آیندگان این جهان را با سنگ هایی در مکّه آزمایش کرد که نه زیان می رسانند، و نه نفعی دارنـد، نه می بیننـد، و نه می شـنوند؟ این سـنگ ها را خانه محترم خود قرار داده و آن را عامل پایداری مردم گردانید. سپس کعبه را در سـنگلاخ ترین مکان ها، بی گیاه ترین زمین ها، و کم فاصله ترین درّه ها، در میـان کوه هـای خشن، سـنگریزه های فراوان، و چشـمه های کم آب، و آبادی های از هم دور قرار داد، که نه شتر، نه اسب و گاو و گوسـفند، هیچ کدام در آن سـرزمین آسایش ندارند. سپس آدم علیه السلام و فرزندانش را فرمان داد که به سوی کعبه برگردند، و آن را مرکز اجتماع و سر منزل مقصود و بار اندازشان گردانند، تا مردم با عشق قلب ها ، به سـرعت از میان فلات و دشت های دور، و از درون شـهرها، روسـتاها، درّه هـای عمیـق، و جزایر از هم پراکنـده دریاهـا به مکّه روی آورنـد، شـانه هـای خـود را بجنباننـد، و گرداگرد کعبه لا اله الا اللّه بر زبان جاری سازنـد، و در اطراف خانه طواف کننـد، و با موهای آشـفته، و بدن های پر گرد و غبار در حرکت باشند. لباس های خود را که نشانه شخصیّت هر فرد است در آورند، و با اصلاح نکردن موهای سر، قیافه خود را تغییر دهند، که آزمونی بزرگ، و امتحانی سـخت، و آزمایشـی آشـکار است برای پاکسازی و خالص شـدن، که خداوند آن را سـبب رحمت و رسـیدن به بهشت قرار داد. اگر خداونـد خـانه محترمش، و مکان های انجام مراسم حـج را، در میان باغ ها و نهرها، و سـرزمین های سبز و هموار، و پردرخت و میوه، مناطقی آباد و دارای خانه ها و کاخ های بسیار، و آبادی های به هم پیوسته ، در میان گندمزارها و باغـات خرّم و پر از گـل و گیـاه، دارای منـاظری زیبـا و پر آب، در وسـط باغسـتانی شادی آفرین، و جادّه های آباد قرار می داد، به همان اندازه که آزمایش ساده بود، پاداش نیز سـبک تر می شد. اگر پایه ها و بنیان کعبه، و سـنگ هایی که در ساختمان آن به کار رفته از زمرّد سبز، و یاقوت سـرخ، و دارای نور و روشـنایی بود، دل ها دیرتر به شک و تردید می رسیدند، و تلاش شیطان بر قلب ها کمتر اثر می گـذاشت، و وسوسه های پنهانی او در مردم کارگر نبود. در صورتی که خداونـد بندگان خود را با انواع سـختی ها می آزمایـد، و بـا مشـکلات زیـاد به عبـادت می خوانـد، و به اقسـام گرفتـاری ها مبتلا می سازد، تا کبر و خود پسـندی را از دل هایشان خارج کنـد، و به جای آن فروتنی آورد، و درهای فضل و رحمتش را به روی شان بگشاید، و وسائل عفو و بخشـش را به آسانی در اختیارشان گذارد.

۱۰ پرهیز از ستمکاری

پس، خدا را! خدا را! از تعجیل در عقوبت، و کیفر سرکشی و ستم بر حذر باشید، و از آینده دردناک ظلم، و سر انجام زشت تکبر و خود پسندی که کمین گاه ابلیس است، و جایگاه حیله و نیرنگ اوست، بترسید، حیله و نیرنگی که با دلهای انسان ها، چون زهر کشنده می آمیزد و هرگز بی اثر نخواهد بود، و کسی از هلاکتش جان سالم نخواهد برد: نه دانشمند به خاطر دانشش، و نه فقیر به جهت لباس کهنه اش، در امان می باشد.

۱۱ فلسفه عبادات اسلامی

خداوند بندگانش را، با نماز و زکات و تلاش در روزه داری، حفظ کرده است، تا اعضا و جوارحشان آرام، و دیدگانشان خاشع، و جان و روانشان فروتن، و دل هایشان متواضع باشد، کبر و خودپسندی از آنان رخت بربندد ، چرا که در سجده، بهترین جای صورت را به خاک مالیدن، فروتنی آورد، و گذاردن اعضاء پر ارزش بدن بر زمین، اظهار کوچکی کردن است.

و روزه گرفتن، و چسبیدن شکم به پشت، عامل فروتنی است، و پرداخت زکات، برای مصرف شدن میوه جات زمین و غیر آن، در جهت نیازمندیهای فقرا و مستمندان است. به آثار عبادات بنگرید که چگونه شاخه های درخت تکبّر را در هم می شکند؟

و از روییدن کبر و خودپرستی جلوگیری می کند!

۱۲ تعصّب ورزیدن زشت و زیبا

من در اعمال و رفتار جهانیان نظر دوختم، هیچ کس را نیافتم که بدون علّت در باره چیزی تعصّب ورزد، جز با دلیلی که با آن ناآگاهان را بفریبد، و یا برهانی آورد که در عقل سفیهان نفوذ کند، جز شما! زیرا در باره چیزی تعصّب می ورزید که نه علّتی دارد و نه سببی ، ولی شیطان به خاطر اصل خلقت خود بر آدم علیه السّلام تعصّب ورزید، و آفرینش او را مورد سرزنش قرار داد و گفت «مرا از آتش و تو را از گل ساخته اند»، و سرمایه داران فساد زده امّت ها، برای داشتن نعمت های فراوان تعصّب ورزیدند و گفتند:

p: ۷۵

«ما صاحبان فرزنـدان و اموال فراوانیم و هرگز عذاب نخواهیم شد» «۱» پس اگر در تعصّب ورزیدن ناچارید، برای اخلاق پسـندیده، افعـال نیکو و کارهـای خوب تعصّب داشـته باشـید، همان افعال و کرداری که انسان های با شخصیّت، و شـجاعان خانـدان عرب، و سران قبائل در آنها از یکدیگر پیشـی می گرفتند، یعنی اخلاق پسـندیده، بردباری «۲» به هنگـام خشم فراوان، و کردار و رفتار زیبا و درست، و خصـلت هـای نیکو!پس تعصّب ورزیـد در حمـایت کردن از پناهنـدگان، و همسایگان، وفاداری به عهـد و پیمان، اطاعت کردن از نیکی ها، سرپیچی از تکبر و خود پسندی ها، تلاش در جود و بخشش، خود داری از ستمکاری، بزرگ شمردن خونریزی، انصاف داشتن با مردم، فروخوردن خشم، پرهیز از فساد در زمین، تا رستگار شوید.

۱۳ علل پیروزی و شکست ملّت ها

از کیفرهایی که بر اثر کردار بد و کارهای ناپسند بر امّت های پیشین فرود آمد خود را حفظ کنید، و حالات گذشتگان را در خوبی ها و سـختی ها به یاد آورید، و بترسـید که همانند آنها باشید! پس آنگاه که در زندگی گذشتگان مطالعه و اندیشه می کنید، عهده دار چیزی باشـید که عامل عزّت آنان بود ، و دشـمنان را از سـر راهشان برداشت، و سـلامت و عافیت زنـدگی آنان را فراهم کرد، و نعمـت هـای فراوان را در اختیارشـان گـذاشت، و کرامت و شخصـیّت به آنـان بخشـید، که از تفرقه و جـدایی اجتنـاب کردنـد، و بر وحدت و همدلی همّت گماشـتند، و یکدیگر را به وحدت واداشته به آن سفارش کردند. و از کارهایی که پشت آنها را شکست، و قـدرت آنها را در هم کوبیـد، چون کینه توزی با یکـدیگر، پرکردن دلها از بخل و حسـد، به یکدیگر پشت کردن و از هم بریدن، و دست از یاری هم کشـیدن، بپرهیزید، و در احوالات مؤمنان پیشـین اندیشه کنید، که چگونه در حال آزمایش و امتحان به سر بردند، آیا بیش از همه مشکلات بر دوش آنها نبود؟ و آیا بیش از همه مردم در سختی و زحمت نبودند؟ و آیا از همه مردم جهان بیشتر در تنگنا قرار نداشتند؟ فرعون های زمان، آنها را به بردگی کشاندند، و همواره بدترین شکنجه ها را بر آنان وارد کردند، و انواع تلخی ها را به کامشان ریختنـد، که این دوران ذلّت و هلاکت و مغلوب بودن، تـداوم یافت نه راهی وجود داشت که سـرپیچی کننـد، و نه چاره ای که از خود دفاع نماینـد، تا آن که خداوند، تلاش و اسـتقامت و بردباری در برابر ناملایمات آنها را، در راه دوستی خود، و قـدرت تحمّل ناراحتی ها را برای ترس از خویش، مشاهـده فرمود. آنان را از تنگناهای بلا و سـختی ها نجات داد، و ذلّت آنان را به عزّت و بزرگواری، و ترس آنها را به امنیّت تبـدیل فرمود ، و آنها را حاکم و زمامدار و پیشوای انسانها قرار داد، و آن قدر کرامت و بزرگی از طرف خـدا به آنها رسـید که خیال آن را نیز در سـر نمی پروراندند. پس اندیشه کنید که چگونه بودند آنگاه که: وحدت اجتماعی داشـتند، خواسـته های آنان یکی، قلب های آنان یکسان، و دست های آنان مدد کار یکدیگر، شمشیرها یاری کننده، نگاه ها به یک سو دوخته، و اراده ها واحـد و همسو بود! آیا در آن حال مالک و سـرپرست سراسـر زمین نبودنـد؟ و رهبر و پیشوای همه دنیا نشدنـد؟ پس به پایان کار آنها نیز بنگرید! در آن هنگام که به تفرقه و پراکندگی روی آوردند، و مهربانی و دوستی آنان از بین رفت، و سـخن ها و دل هایشان گوناگون شـد، از هم جـدا شدند، به حزب ها و گروه ها پیوسـتند ، خداوند لباس کرامت خود را از تنشـان بیرون آورد، و نعمت هـای فراوان شـیرین را از آنهـا گرفت، و داسـتان آنهـا در میـان شـما عبرت انگیز بـاقی مانـد. از حالات زنـدگی فرزنـدان اسـماعیل پیامبر، و فرزندان اسـحاق پیامبر، فرزندان اسـراییل «یعقوب» (که درود بر آنان باد) عبرت گیرید، راستی چقـدر حالات ملّتها با هم یکسان، و در صـفات و رفتارشان با یکـدیگر همانند است! در احوالات آنها روزگاری که از هم جـدا و پراکنده بودند اندیشه کنید، زمانی که پادشاهان کسری و قیصر «۱» بر آنان حکومت می کردند «۲»، و آنها را از سرزمین های آباد، از کناره های دجله و فرات، «۳» و از محیطهای سر سبز و خرّم دور کردند، و به صحراهای کم گیاه، و بی آب و علف، محل وزش بادها، و سـرزمین هایی که زنـدگی در آنجاها مشکل بود تبعیـد کردنـد، آنان را در مکان های نامناسب، مسکین و فقیر، همنشـین شتران ساختند، «۴» خانه هاشان پست ترین خانه ملّت ها، و سرزمین زنـدگیشان خشک ترین بیابان ها بود ، نه دعوت حقّی وجود

داشت که به آن روی آورند و پناهنده شوند، و نه سایه محبّتی وجود داشت که در عزّت آن زندگی کنند. حالات آنان دگرگون، و قدرت آنان پراکنده، و جمعیّت انبوهشان متفرّق بود. در بلایی سخت، و در جهالتی فراگیر فرو رفته بودند، دختران را زنده به گور، و بت ها را پرستش می کردند، و قطع رابطه با خویشاوندان، و غارتگری های پیاپی در میانشان رواج یافته بود.

p: ۷۶

۱۴ ره آورد بعثت پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

حال به نعمت های بزرگ الهی که به هنگامه بعثت پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بر آنان فروریخت بنگرید، که چگونه اطاعت آنان را با دین خود پیوند داد. و با دعوتش آنها را به وحدت رساند! چگونه نعمت های الهی بالهای کرامت خود را بر آنان گستراند، و جویبارهای آسایش و رفاه بر ایشان روان ساخت! و تمام برکات آیین حق، آنها را در بر گرفت! در میان نعمت ها غرق گشتند، و در خرّمی زندگانی شادمان شدند، امور اجتماعی آنان در سایه قدرت حکومت اسلام استوار شد، و در پرتو عزّتی پایدار آرام گرفتند، و به حکومتی پایدار رسیدند. آنگاه آنان حاکم و زمامدار جهان شدند، و سلاطین روی زمین گردیدند، و فرمانروای کسانی شدند که در گذشته حاکم بودند، و قوانین الهی را بر کسانی اجراء می کردند که مجریان احکام بودند، و در گذشته کسی قدرت در هم شکستن نیروی آنان را نداشت، و هیچ کس خیال مبارزه با آنان را در سر نمی پروراند.

۱۵ علل نکوهش و سقوط کوفیان

آگاه باشید که شما هم اکنون دست از رشته اطاعت کشیدید، و با زنده کردن ارزش های جاهلیّت، دژ محکم الهی را در هم شکستید، در حالی که خداوند بر این امّت اسلامی بر «وحدت و برادری» منّت گذارده بود، که در سایه آن زندگی کنند، نعمتی بود که هیچ ارزشی نمی توان همانند آن تصوّر کرد، زیرا از هر ارزشی گران قدرتر، و از هر کرامتی والاتر بود. بدانید که پس از هجرت، دوباره چونان اعراب بادیه نشین شده اید، و پس از وحدت و برادری به احزاب گوناگون تبدیل گشته اید، از اسلام تنها نام آن، و از ایمان جز نشانی را نمی شناسید! شعار می دهید: آتش آری، ننگ هرگز! گویا می خواهید اسلام را واژگون، و پرده حرمتش را پاره کنید؟ و پیمانی را که خدا برای حفظ حرمت مسلمین در زمین، و عامل امنیّت و آرامش مردم قرار داد بشکنید؟همانا اگر شما به غیر اسلام پناه برید، کافران با شما نبرد خواهند کرد.

p: ۷۷

آنگاه نه جبرئیل و نه میکائیل، نه مهاجر و نه انصار، وجود ندارند که شما را یاری دهند، و چاره ای جز نبرد با شمشیر ندارید تا خدا در میان شما حکم نماید. مردم! از مثل های قرآن در باره کسانی که عذاب و کیفر شدند، و روزهای سخت آنان، و آسیب های شدیدی که دیدند آگاهید، پس وعده عذاب خدا را دور مپندارید، و به عذر اینکه آگاهی ندارید خود را گرفتار نسازید، و انتقام خدا را سبک، و خود را از کیفر الهی ایمن مپندارید ، زیرا که خدای سبحان، مردم روزگاران گذشته را از رحمت خود دور نساخت مگر برای ترک امر به معروف، و نهی از منکر. پس خدا، بی خردان را برای نافرمانی، و خردمندان را برای ترک باز داشتن دیگران از گناه، لعنت کرد.

آگاه باشید! شما رشته پیوند با اسلام را قطع، و اجرای حدود الهی را تعطیل، و احکام اسلام را به فراموشی سپرده اید!

۱۶ قاطعیّت امام در نبرد با منحرفان

آگاه باشید! خداوند مرا به جنگ با سرکشان تجاوز کار، پیمان شکنان و فساد کنندگان در زمین فرمان داد: با ناکثان پیمان شکن جنگیدم، و با قاسطین تجاوز کار جهاد کردم، و مارقین خارج شده از دین را خوار و زبون ساختم ، و رهبر خوارج (شیطان ردهه) «۱» بانگ صاعقه ای قلبش را به تپش آورد و سینه اش را لرزاند و کارش را ساخت. حال تنها اندکی از سرکشان و ستمگران باقی ماندند، که اگر خداوند مرا باقی گذارد با حمله دیگری نابودشان خواهم کرد، و حکومت حق را در سراسر کشور اسلامی پایدار خواهم کرد، جز مناطق پراکنده و دور دست.

p: ۷۸

۱۷ سوابق درخشان شجاعت و فضائل امام علیه السّلام

من در خردسالی، بزرگان عرب را به خاک افکندم، و شجاعان دو قبیله معروف «ربیعه» و «مضر» را در هم شکستم! شما موقعیّت مرا نسبت به رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم در خویشاوندی نزدیک، در مقام و منزلت ویژه می دانید، پیامبر مرا در اتاق خویش می نشاند، در حالی که کودک بودم مرا در آغوش خود می گرفت، و در بستر مخصوص خود می خوابانید، بدنش را به بدن من می چسباند، و بوی پاکیزه خود را به من می بویاند، و گاهی غذایی را لقمه لقمه در دهانم می گذارد، هرگز دروغی در گفتار من، و اشتباهی در کردارم نیافت. از همان لحظه ای که پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را از شیر گرفتند، خداوند بزرگ ترین فرشته (جبرئیل) خود را مأمور تربیت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم کرد تا شب و روز، او را به راه های بزرگواری و راستی و اخلاق نیکو راهنمایی کند ، و من همواره با پیامبر بودم چونان فرزند که همواره با مادر است، «۲» پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم هر روز نشانه تازه ای از اخلاق نیکو را برایم آشکار می فرمود، و به من فرمان می داد که به او اقتداء نمایم. پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم چند ماه از سال را در غار حراء «۳» می گذراند، تنها من او را مشاهده می کردم، و کسی جز من او را نمی دید، در آن روزها، در هیچ خانه اسلام راه نیافت جز خانه رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم که خدیجه هم در آن بود و من سوّمین آنان بودم. من نور وحی و رسالت را می دیدم، و بوی نبوّت را می بوییدم من هنگامی که وحی بر پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرود می آمد، ناله شیطان را شنیدم، گفتم ای رسول خدا، این ناله کیست؟ گفت: شیطان است که از پرستش خویش مأیوس گردیدو فرمود: «علی! تو آنچه را من می شنوم، می شنوی، و آنچه را که من می بینم، می بینی، جز اینکه تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر من بوده و به راه خیر می روی»

p: ۷۹

۱۸ خیره سری و دشمنی سران قریش

من با پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بودم آنگاه که سران قریش نزد او آمدند و گفتند:

«ای محمد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم تو ادّعای بزرگی کردی، که هیچیک از پدران و خاندانت نکردند ، ما از تو معجزه ای می خواهیم، اگر پاسخ مثبت داده، انجام دهی، می دانیم که تو پیامبر و فرستاده خدایی، و اگر از انجام آن سرباز زنی، خواهیم دانست که ساحر و دروغگویی» پس پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرمود «شما چه می خواهید؟» گفتند: «این درخت را بخوان تا از ریشه کنده شود و در پیش تو بایستد» پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرمود: خداوند بر همه چیز تواناست. حال اگر خداوند این کار را بکند آیا ایمان می آورید؟ و به حق شهادت می دهید؟

گفتند: آری ، پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرمود: من بزودی نشانتان می دهم آنچه را که درخواست کردید، و همانا بهتر از هر کس می دانم که شما به خیر و نیکی باز نخواهید گشت، زیرا در میان شما کسی است که کشته شده و در چاه «بدر» دفن خواهد شد، «۱» و کسی است «۲» که جنگ احزاب را تدارک خواهد کرد. سپس به درخت اشاره کرد و فرمود: «ای درخت! اگر به خدا و روز قیامت ایمان داری، و می دانی من پیامبر خدایم، از زمین با ریشه هایت در آی، و به فرمان خدا در پیش روی من قرار گیر» سوگند به پیامبری که خدا او را به حق مبعوث کرد، درخت با ریشه هایش از زمین کنده شده، و پیش آمد که با صدای شدید چونان به هم خوردن بال پرندگان، یا به هم خوردن شاخه های درختان، جلو آمد و در پیش روی پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم ایستاد که برخی از شاخه های بلند خود را بر روی پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم و بعضی دیگر را روی من انداخت و من در طرف راست پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم ایستاده بودم ، وقتی سران قریش این منظره را مشاهده کردند، با کبر و غرور گفتند: «به درخت فرمان ده، نصفش جلوتر آید، و نصف دیگر در جای خود بماند» پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرمان داد. نیمی از درخت با وضعی شگفت آور و صدایی سخت به پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم نزدیک شد گویا می خواست دور آن حضرت بپیچد امّا سران قریش از روی کفر و سرکشی گفتند: «فرمان ده این نصف باز گردد و به نیم دیگر ملحق شود، و به صورت اول در آید» پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم دستور داد و چنان شد. من گفتم: لا اله الا اللّه، ای رسول خدا من نخستین کسی هستم که به تو ایمان آوردم، و نخستین فردی هستم اقرار می کنم که درخت با فرمان خدا برای تصدیق نبوّت، و بزرگداشت دعوت رسالت، آنچه را خواستی انجام داد. امّا سران قریش همگی گفتند: «او ساحری است دروغگو، که سحری شگفت آور دارد، و سخت با مهارت است».

p: ۸۰

و خطاب به پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم گفتند: «آیا نبوّت تو را کسی جز امثال علی علیه السّلام باور می کند؟»

۱۹ الگوهای کامل ایمان

و همانا من از کسانی هستم که در راه خدا از هیچ سرزنشی نمی ترسند، کسانی که سیمای آنها سیمای صدّیقان، و سخنانشان، سخنان نیکان است، شب زنده داران و روشنی بخشان روزند، به دامن قرآن پناه برده سنّت های خدا و رسولش را زنده می کنند ، نه تکبر و خود پسندی دارند، و نه بر کسی برتری می جویند، نه خیانتکارند و نه در زمین فساد می کنند، قلب هایشان در بهشت، و پیکرهایشان سرگرم اعمال پسندیده است.

---

(۱) ژ. در نسخه های دیگر «لا یدری» دارد یعنی معلوم نیست (بدون استفاده از علم غیب) (در حدیثی از امام رضا علیه السّلام نقل شد که نام ابلیس، حارث بود و پس از رانده شدن از رحمت الهی به ابلیس یعنی «دور» نامیده شد).

که طرفداران مونیسم MSINOM (فلسفه وحدت وجود) تلاش فراوان کردند تا کلیّه عوارض جهان خلقت را در یک اصل وحدت وجود تبیین کنند.

(۲) قابیل بر فرزند مادرش (هابیل) تکبّر کرد.

(۳) نفی حکومت: پلوتوکراسی YCARCOTULP (حکومت سرمایه داری) و سرمایه داران بزرگ

(۴) احلام: را ابن ابی الحدید «عقل و اندیشه» معنا کرد، ولی ابن میثم در جلد چهارم از شرح خود ص ۹۳، احلام را به «بردباری» معنا کرد، و حق با اوست.

(۵) کسری لقب پادشاهان ایران و قیصر لقب پادشاهان روم شرقی بود.

(۶) نفی حکومت: اریستوکراسی YCARCOTSIRA (حکومت های اشرافی) و الیگارشی YHCRAGILO (حکومت استبدادی چند نفر از أغنیا)

p: ۸۱

(۷) بحر العراق: دریای عراق، منظور آبهای میان دجله و فرات است که ساسانیان بر آن حکومت داشتند.

(۸) دبر و وبر، کنایه از شتر است، یعنی آنها را فقیر و تهیدست با شتران رها کردند.

(۹) ردهه: گودالی که رهبر خوارج معروف به «ذو الثدیه» جنازه اش در آن افتاده بود. و ناکثان یعنی «عهد شکنان» اصحاب جمل که در بصره شورش کردند، قاسطین «ستمکاران» یعنی معاویه و پیروان ستمکار او و مارقین یعنی خارج شدگان، خوارج و طرفدارانشان که از لشکر امام و امّت اسلامی کناره گرفتند.

(۱۰) اتّباع الفصیل اثر امّه (شتر بچّه همواره با شتر است) وقتی می خواستند بگویند که آن دو نفر همیشه با هم بودند از این ضرب المثل استفاده می کردند.

(۱۱) حراء: کوهی است که در شمال مکّه به فاصله ۶ کیلو متر، بر دامنه جنوبی کوه و در ارتفاع ۱۶۰ متر، غاری وجود دارد که پیامبران گذشته و حضرت ابراهیم علیه السّلام در آن عبادت می کردند، و خلوتگاه و محل عبادت رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم نیز بود که آیات آغازین قرآن در آنجا بر رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم نازل شد.

(۱۲) این پیش گوئی از آینده به جنگ بدر (چاهی بین مکّه و مدینه) اختصاص دارد که جسد عتبه و شیبه، پسران ربیعه و امیّه و پسران عبد شمس و ابو جهل و برخی دیگر در آن ریخته شد و دسته جمعی در آن دفن شدند.

(۱۳) این شخص ابو سفیان است که جنگ احزاب (خندق) را تدارک دید و سرانجام شکست خورد، که این حوادث در سالهای پس از هجرت اتّفاق افتاد.

p: ۸۲

Footnote

(۱). The intention is that "you should not create conditions by which you may be deprived of Allah's favours like the jealous who aims at harming him of whom he is jealous."

(۲). The intention is to say that if belief is accepted under force of awe and fear and worship is offered under the influence of power and authority then neither will it be belief in the true sense nor worship in real spirit. This is because belief is the name of inner testimony and heart-felt conviction. The conviction produced by force and compulsion can be only verbal but not heart-felt. Similarly worship is the name of open acknowledgement of one's position of servitude. Worship which is devoid of the feeling of servitude or the sense of devotion and which is performed only in view of authority or fear cannot be real worship. Therefore such belief and such worship would not present their correct connotation.

(۳). The reason for specifying the learned and the poor is that the learned has the light of learning to lead him which the destitution of the poor may deny to him. In spite of this both the learned and the poor fall into his deceit.

Then how can the ignorant save himself from his clutches and how can the rich who has all the means to get into wrong ways defend himself against him.

Nay! Verily man is wont to rebel!

As the deemeth himself needless!

(۴). If a glance is cast at the rise and fall and events and happenings of the past people this fact will shine like daylight that the rise and fall of communities is not the result of luck or change but that to a great extent it is affected by their acts and deeds. And of whatever type those deeds are their results and consequences are in accord with them. Consequently the stories and events of past people openly reflect that the result of oppression and evil deeds has always been ruin and destruction while the consequence of virtuous action and peaceful living was always good luck and success. Since time and people make no difference if the same conditions appear again and the same actions are repeated the same results must accrue which had appeared in the earlier set of circumstances because the accrual of the results of good or bad actions is sure and

.certain like the properties and effects of everything

p: ۸۳

It this were not so it would not be possible to kindle hope in the minds of the oppressed and the afflicted by presenting to them past events and their effects nor could the oppressors and tyrants be warned of the ill-effects of their deeds on the ground that it was not necessary that the same would accrue now as had accrued earlier. But it is the universality of causality which makes past events the object of a lesson for posterity. Consequently it was for this purpose that Amir al-mu'minin provoked thinking and consideration and mentioned the various events of Banu Isma'il Banu Ishaq and Banu .Isra'il and their affliction at the hands of the kings of Persia and Rome

The progeny of Ismael the elder son of Ibrahim (Abraham) is called Banu Isma'il while the progeny of his younger son Issac is called Banu Ishaq which later continued to divide into various off-shoots and acquired different names. Their original abode was at Canaan in Palestine where Ibrahim had settled after the immigration from the plains of the Euphrates and the Tigris. His son Isma'il had settled in the Hijaz where Ibrahim had left him and his mother Hajar (Hagar). Isma'il married as-Sayyidah bint Mudad a woman of the tribe of Jurhum which also inhabited this very area. His progeny sprang from her and spread throughout the world. The other son of Ibrahim namely Ishaq remained in Canaan. His son was Ya'qub (Jacob/Israel) who married Liya the daughter of his mother's .brother and after her death married his other daughter

p: ٨۴

Both of them bore him progeny which is known as Banu Isra'il. One of his sons was Yusuf (Joseph) who reached the neighbouring country Egypt through an accident and after suffering slavery and imprisonment eventually became the ruler and occupier of the .throne

After this change he sent for all his relations and kith and kin and in this way Egypt became the abode of Banu Isra'il. For some time they lived there in peace and safety and led a life of respect and esteem but by and by the locals began to view them with disdain and hatred and made them the target of all sorts of tyrannies so much so that they used to kill their children and retained their women as slave-maids as a result of which their determination and courage was trampled and their spirit of freedom was completely subdued. At last conditions changed and the period of their troubles came to an end after four hundred years of the shackles of slavery; when Allah sent Musa to deliver them from .the oppression of the Pharaoh

Musa set off with them to leave Egypt but in order to destroy the Pharaoh Allah turned them towards the Nile where there was all flood in front and on the rear the huge forces of the Pharaoh. This bewildered them much but Allah commanded Musa to enter the river without fear. Thus when he went forward there appeared in the river not only one but several courses to pass through and Musa crossed to the other side of the river along with Banu Isra'il. Pharaoh was closely following. When he saw them passing he too advanced with his arm but when they reached the middle of the stream the still water began moving and engulfing Pharaoh and his army in its waves finished them. About :them the Qur'an says

p: ٨٥

And (remember ye) when We delivered you from Pharaoh's people who afflicted you with grievous torment slaying your sons and by letting your women alive and in that was a great trial from your Lord. (۲:۴۹)

However when after leaving the boundaries of Egypt they entered their motherland Palestine they established their own state and began to live in freedom and Allah changed their lowliness and disgrace into the greatness and sublimity of rule and power. In this connection Allah says:

And made We inheritors the people who were deemed weak (to inherit) the eastern parts of the earth and the western parts of it which we had blessed therein (with fertility) and the good word of thy Lord was fulfilled in the children of Israel for what they did endure; and destroyed We what Pharaoh and his people had wrought and what shade they did make. (Qur'an ۷:۱۳۷)

On occupying the throne of rule and regaining prosperity and peacefulness Banu Isra'il forgot all the ignominies and disgraces of the period of slavery and instead of being thankful to Allah for the favours granted by Him they took to rebellion and revolt. Consequently they shamelessly indulged in vices and misconduct and partook in mischiefs and evil deeds to the maximum made lawful things unlawful and unlawful things lawful by false excuses and disobeyed the prophets who tried to preach and correct them under the command of Allah and even killed them. The natural consequence of their vicious activities was that they were caught in punishment for their deeds. Consequently Nebuchadnezzar who was ruling in Babylon (Iraq) in ۶۰۰ B.C. rose to march against Syria and Palestine and killed seventy thousand Banu Isra'il with his blood-thirsty swords devastated their towns drove away the survivors with him like sheep and goats and threw them in the abyss of ignominy by turning them into slaves.

p: ۸۶

Although after this ruination there seemed no way for them to regain position and power yet nature gave them still another chance to recover. When Nebuchadnezzar died and power came in the hands of Belshazzar he started all sorts of oppression on the people. Being disgusted with this they sent word to the ruler of Persia that they were tired of enduring the oppression of their ruler and that he should rescue them from him and free them from the oppression of Belshazzar. Cyrus the Great who was a just and upright ruler rose up in response to this request and with the co-operation of the local population overturned the government as a consequence of which the yoke of slavery on Banu Isra'il's necks was also removed and they were allowed to return to Palestine.

Thus after seventy years of subjugation they again set foot in their homeland and took over the reins of government. If they had taken their lesson from the past events they would not have committed the same evils as a consequence of which they had to suffer slavery; but the mental constitution of this community was such that whenever they achieved prosperity and freedom from care they lost themselves in the intoxication of riches and in the enjoyment of pleasure mocked the laws of religion derided the prophets and even killing them did not mean anything serious to them. Thus when their ruler Herod at the request of his sweetheart beheaded the Prophet Yahya (John) and presented his head to her none of them raised any voice against this brutality or was affected by it in any manner. This was the state of their unruliness and fierceness when 'Isa made his appearance. He stopped them from evil deeds and exhorted them to adopt good habits but they opposed him too and gave him troubles of various sorts so much so that they tried to end his life. However Allah foiled all their devices and made 'Isa safe against their approach.

p: ٨٧

When their disobedience reached this stage and their capacity to accept guidance was completely wiped out fate decided to ruin them and made full arrangements for their annihilation and destruction. The ruler of Roma (Byzantia) Vespasianus sent his son Titus to attack Syria he laid siege round Jerusalem demolished the houses and broke down the walls of the Synagogue as a result of which thousand of Banu Isra'il left their houses and became scattered abroad while thousands died of hunger; and those who remained were put to sword. Most of them settled in Hijaz but because of their rejecting Prophet Muhammad (p.b.u.h.a.h.p.) their unity was so disturbed that they could never again converge on any one centre of honour and could never regain a life of prestige and .dignity in place of disgrace and ignominy

In the same way the ruler of Persia made serious attacks on Arabia and subjugated the inhabitants of those places. Thus Shapur ibn Hurmuz at the age of sixteen took with him four thousand combatants and attacked Arabs who resided within the boundaries of Persia and then advanced towards Bahrayn Qatif and Hajar and ruined Banu Tamim Banu Bakr ibn Wa'il and Banu 'Abd al-Qays and cut through the shoulders of seventy thousand Arabs after which his nickname became "Dhu'l-Aktaf" (the shoulderer). He forced the Arabs that they should live in tents built of hair should grow long hair on their heads should not wear white clothes and should ride unsaddled horses. Then he settled twelve thousand people of Isfahan and other cities of Persia in the area between Iraq .and Syria

p: ۸۸

In this way he drove the inhabitants of those places from fertile lands to waterless forests which had neither any of the conveniences of life nor means of livelihood and for long these people remained the victims of other's oppression due to their own disunity and division. At last Allah deputed the Prophet and raised them out of disgrace to the highest .pinnacle of progress and sublimity

Amir al-mu'minin Abu Ayyub al-Ansari Jabir ibn 'Abdullah al-Ansari 'Abdullah ibn . (۵) Mas'ud 'Ammar ibn Yasir Abu Sa'id al-Khudri and 'Abdullah ibn 'Abbas narrated that the Holy Prophet commanded 'Ali ibn Abi Talib to fight those who are pledge-breakers (nakithin) deviators from truth (qasitin) and those who have left the faith (mariqin). (al-Mustadrak vol. ٣ p. ١٣٩; al-Isti'ab vol. ٣ p. ١١١٧; Usd al-ghabah vol. ۴ pp. ٣٢-٣٣; ad-Durr al-manthur vol. ۶ p. ١٨; al-Khasa'is al-kubra vol. ٢ p. ١٣٨; Majma' az-zawa'id vol. ۵ p. ١٨۶; vol. ۶ p. ٢٣۵; vol. ٧ p. ٢٣٨; Kanz al-'ummal vol. ۶ pp. ٧٢ ٨٢ ٨٨ ١۵۵ ٢١۵ ٣١٩ ٣٩١ ٣٩٢; Tarikh Baghdad vol. ٨ p. ٣۴٠; vol. ١٣ pp. ١٨۶-١٨٧; al-Tarikh Ibn 'Asakir vol. ۵ p. ۴١; at-Tarikh Ibn Kathir vol. ٧ pp. ٣٠۴-٣٠۶; ar-Riyad an-nadarah vol. ٢ p. ٢۴٠; Sharh al-mawahib al-ladunniyyah vol. ٣ pp. ٣١۶-.(٣١٧; Muwaddah al-awham vol. ١ p. ٣٨۶

Ibn Abi'l-Hadid says: "It has been proved (by right ascription) from the Holy Prophet that :(.he said to 'Ali (p.b.u.h

You will fight after me those who are pledge-breakers deviators from truth and those .who have gone out of the faith

p: ٨٩

The pledge-breakers were the people of Jamal because they broke their allegiance with" him. The deviators from truth were the people of Syria (ash-Sham) at Siffin. Those who have gone out of the faith were the Kharijites at an-Nahrawan. Regarding these three :(groups Allah says (about the first one

Verily those who swear their fealty unto thee do but swear fealty unto Allah; the hand of Allah is above their hands; so whosoever violateth his oath doth violate it only to the hurt (of his (own) self;... (Qur'an ۴۸:۱۰

:About the second group) Allah says)

("And as for the deviators they shall be for the hell a fuel. (Qur'an ۷۲:۱۵

Concerning the third group Ibn Abi'l-Hadid has referred to the following tradition (hadith) that al-Bukhari (in as-Sahih vol. ۴ pp. ۱۶۶-۱۶۷ ۲۴۳) Muslim (in as-Sahih vol. ۳ pp. ۱۰۹-۱۱۷) at-Tirmidhi (in al-Jami' as-Sahih vol. ۴ p. ۴۸۱) Ibn Majah (in as-Sunan vol. I pp. ۵۹-۶۲) an-Nasa'i (in as-Sunan vol. ۳ pp. ۶۵-۶۶) Malik ibn Anas (in al-Muwatta' pp. ۲۰۴-۲۰۵) ad-Dar'qutni (in as-Sunan vol. ۳ pp.۱۳۱-۱۳۲) ad-Darimi (in as-Suman vol. ۲ p. ۱۳۳) Abu Dawud (in as-Sunan vol. ۴ pp. ۲۴۱-۲۴۶) al-Hakim (in al-Mustadrak vol. ۲ pp. ۱۴۵-۱۵۴; vol. ۴ p. ۵۳۱) Ahmad ibn Hanbal (in al-Musnad vol. ۱ pp. ۸۸ ۱۴۰ ۱۴۷; vol. ۳ pp. ۵۶ ۶۵) and al-Bayhaqi (in as-Sunan al-kubra' vol. ۸ pp. ۱۷۰-۱۷۱) have narrated through a group of the companions of the Holy Prophet that he said about Dhu'l-Khuwaysirah (the surname for Dhu'th-Thudayyah Hurqus ibn Zuhayr at-:(Tamimi the chief of the Kharijites

p: ۹۰

From this very person's posterity there will arise people who will recite the Qur'an but it will not go beyond their throat they will kill their followers of Islam and will spare the idol-worshippers. They will glance through the teaching of Islam as hurriedly as the arrow .passes through its prey. If I were to ever find them I would kill them like 'Ad

:Then Ibn Abi'l-Hadid continues

This is the sign for his (Holy Prophet's) prophethood and his prophecy of the secret (knowledge. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۳ p.۱۸۳

By "Satan of the pit" the reference is to Dhu'th-Thudayyah (whose full name already .(۶) mentioned in footnote no. ۵) who was killed in Nahrawan by the stroke of lightning from the sky and there was no need to kill him by sword. The Holy Prophet had foretold his death. Therefore after the annihilation of the Kharijites at Nahrawan Amir al-mu'minin came out in search but could not find his body anywhere. In the meantime ar-Rayyan ibn Sabirah saw forty to fifty bodies in a pit on the bank of the canal. When they were taken out the body of Dhu'th-Thudayyah was also found among them. He was called Dhu'th-Thudayyah because of a mass of flesh on his shoulder. When Amir al-mu'minin saw his body he said "Allah is Great neither I spoke lie nor was I told wrong." (Ibn Abi'l-Hadid vol. .(۱۳ pp. ۱۸۳-۱۸۴; at-Tabari vol ۱ pp. ۳۳۸۳-۳۳۸۴; Ibn al-Athir vol. ۳ p. ۳۴۸

SERMON ۱۹۳

In English

p: ۹۱

It is related that a companion of Amir al-mu'minin called Hammam (۱) who was a man devoted to worship said to him "O' Amir al-mu'minin describe to me the pious man in such a way as though I see them." Amir al-mu'minin avoided the reply and said "O' Hammam fear Allah and perform good acts because 'Verily Allah is with those who guard (themselves against evil) and those who do good (to others)'" (Qur'an ۱۶:۱۲۸). Hammam was not satisfied with this and pushed him to speak. Thereupon Amir al-mu'minin praised :Allah and extolled Him and sought His blessings on the Holy Prophet and then spoke

Now then Allah the Glorified the Sublime created (the things of) creation. He created them without any need for their obedience or being safe from their sinning because the sin of anyone who sins does not harm Him nor does the obedience of anyone who obeys Him benefit Him. He has distributed among them their livelihood and has assigned them their .positions in the world

Thus the God-fearing in it are the people of distinction. Their speech is to the point their dress is moderate and their gait is humble. They keep their eyes closed to what Allah has made unlawful for them and they put their ears to that knowledge which is beneficial to them. They remain in the time of trials as though they remain in comfort. If there had not been fixed periods (of life) ordained for each their spirits would not have remained in their bodies even for the twinkling of an eye because of (their) eagerness for the reward and fear of chastisement. The greatness of the Creator is seated in their heart and so everything else appears small in their eyes. Thus to them Paradise is as though they see it and are enjoying its favours. To them Hell is also as if they see it and are suffering .punishment in it

p: ۹۲

Their hearts are grieved they are protected against evils their bodies are thin their needs are scanty and their souls are chaste. They endured (hardship) for a short while and in consequence they secured comfort for a long time. It is a beneficial transaction that Allah made easy for them. The world aimed at them but they did not aim at it. It captured them .but they freed themselves from it by a ransom

During a night they are upstanding on their feet reading portions of the Qur'an and reciting it in a well-measured way creating through it grief for themselves and seeking by it the cure for their ailments. If they come across a verse creating eagerness (for Paradise) they pursue it avidly and their spirits turn towards it eagerly and they feel as if it is in front of them. And when they come across a verse which contains fear (of Hell) they bend the ears of their hearts towards it and feel as though the sound of Hell and its cries are reaching their ears. They bend themselves from their backs prostrate themselves on their foreheads their palms their knees and their toes and beseech Allah the Sublime for their deliverance. During the day they are enduring learned virtuous and God-fearing. Fear (of Allah) has made them thin like arrows. If any one looks at them he believes they are sick although they are not sick and he says that they have gone mad. In fact great .concern (i.e. fear) has made them mad

p: ٩٣

They are not satisfied with their meagre good acts and do not regard their major acts as great. They always blame themselves and are afraid of their deeds. When anyone of them is spoken of highly he says: "I know myself better than others and my Lord knows me better than I know. O' Allah do not deal with me according to what they say and make me better than they think of me and forgive me (those shortcomings) which they do not ."know

The peculiarity of anyone of them is that you will see that he has strength in religion determination along with leniency faith with conviction eagerness in (seeking) knowledge in forbearance moderation in riches devotion in worship gracefulness in starvation endurance in hardship desire for the lawful pleasure in guidance and hatred from greed. He performs virtuous deeds but still feels afraid. In the evening he is anxious to offer thanks (to Allah). In the morning his anxiety is to remember (Allah). He passes the night in fear and rises in the morning in joy - fear lest night is passed in forgetfulness and joy over the favour and mercy received by him. If his self refuses to endure a thing which it does not like he does not grant its request towards what it likes. The coolness of his eye lies in what is to last for ever while from the things (of this world) that will not last he keeps .aloof. He transfuses knowledge with forbearance and speech with action

p: ۹۴

You will see his hopes simple his shortcomings few his heart fearing his spirit contented his meal small and simple his religion safe his desires dead and his anger suppressed. Good alone is expected from him. Evil from him is not to be feared. Even if he is found among those who forget (Allah) he is counted among those who remember (Him) but if he is among the rememberers he is not counted among the forgetful. He forgives him who is unjust to him and he gives to him who deprives him. He behaves well with him who .behaves ill with him

Indecent speech is far from him his utterance is lenient his evils are non-existent his virtues are ever present his good is ahead and mischief has turned its face (from him). He is dignified during calamities patient in distresses and thankful during ease. He does not commit excess over him whom he hates and does not commit sin for the sake of him whom he loves. He admits truth before evidence is brought against him. He does not misappropriate what is placed in his custody and does not forget what he is required to remember. He does not call others bad names he does not cause harm to his neighbour he does not feel happy at others misfortunes he does not enter into wrong and does not .go out of right

If he is silent his silence does not grieve him if he laughs he does not raise his voice and if he is wronged he endures till Allah takes revenge on his behalf. His own self is in distress because of him while the people are in ease from him. He puts himself in hardship for the sake of his next life and makes people feel safe from himself. His keeping away from others is by way of asceticism and purification and his nearness to those to whom he is near is by way of leniency and mercifulness. His keeping away is not by way of vanity or .feeling of greatness nor his nearness by way of deceit and cheating

p: ۹۵

It is related that Hammam passed into a deep swoon and then expired. Then Amir al-mu'minin said: Verily by Allah I had this fear about him. Then he added: Effective advices produce such effects on receptive minds. Someone (۲) said to him: O' Amir al-mu'minin how is it you do not receive such an effect? Amir al-mu'minin replied: Woe to you. For death there is a fixed hour which cannot be exceeded and a cause which does not change. Now look never repeat such talk which Satan had put on your tongue.

In Arabic

[۱۹۳] ومن خطبه له عليه السلام

يصف فيها المتقين

روى أنّ صاحباً لأميرالمؤمنين عليه السلام يقال له همّامٌ كان رجلاً عابداً، فقال له: يا أميرالمؤمنين، صف لى المتقين كأنى أنظر إليهم. فتثاقل عليه السلام عن جوابه، ثم قال: يا همّامُ، اتقِ اللهَ وأحْسِنْ فـَ (إنَّ اللهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا والَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ) فلم يقنع همّامٌ بِذَلِكَ القول حتّى عزم عليه. فحمد الله وأثنى عليه، وصلّى على النبى صلى الله عليه وآله، ثم قال عليه السلام: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ حِينَ خَلَقَهُمْ غَنِيّاً عَنْ طَاعَتِهِمْ آمِناً مِنْ مَعْصِيَتِهِمْ، لِأَنَّهُ لاَ تَضُرُّهُ مَعْصِيَهُ مَنْ عَصَاهُ،

وَلاَ تَنْفَعُهُ طَاعَهُ مَنْ أَطَاعَهُ، فَقَسَمَ بَيْنَهُمْ مَعَايِشَهُمْ، وَوَضَعَهُمْ مِنَ الدُّنْيَا مَوَاضِعَهُمْ. فَالْمُتَّقُونَ فِيهَا هُمْ أَهْلُ الْفَضَائِلِ: مَنْطِقُهُمُ الصَّوَابُ، وَمَلْبَسُهُمُ الْإِقْتِصَادُ (۱) ، وَمَشْيُهُمُ التَّوَاضُعُ. غَضُّوا أَبْصَارَهُمْ (۲) عَمَّا حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِمْ، وَوَقَفُوا أَسْمَاعَهُمْ عَلَى الْعِلْمِ النَّافِعِ لَهُمْ. نَزَلَتْ أَنْفُسُهُمْ مِنْهُمْ فِى الْبَلاَءِ كَالَّتِى نَزَلَتْ فِى الرَّخَاءِ (۳) . لَوْلاَ الْأَجَلُ الَّذِى كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِمْ لَمْ تَسْتَقِرَّ أَرْوَاحُهُمْ فِى أَجْسَادِهِمْ طَرْفَهَ عَيْنٍ، شَوْقاً إِلَى الثَّوَابِ، وَخَوْفاً مِنَ الْعِقَابِ. عَظُمَ الْخَالِقُ فِى أَنْفُسِهِمْ فَصَغُرَ مَا دُونَهُ فِى أَعْيُنِهِمْ، فَهُمْ وَالْجَنَّهُ كَمَنْ قَدْ رَآهَا، فَهُمْ فِيهَا مُنَعَّمُونَ، وَهُمْ وَالنَّارُ كَمَنْ قَدْ رَآهَا، فَهُمْ فِيهَا مُعَذَّبُونَ.

p: ۹۶

قُلُوبُهُمْ مَحْزُونَهٌ، وَشُرُورُهُمْ مَأْمُونَهٌ، وَأَجْسَادُهُمْ نَحِيفَهٌ، وَحَاجَاتُهُمْ خَفِيفَهٌ، وَأَنْفُسُهُمْ عَفِيفَهٌ. صَبَرُوا أَيَّاماً قَصِيرَهً أَعْقَبَتْهُمْ رَاحَهً طَوِيلَهً، تِجَارَهٌ مَرْبِحَهٌ (۴) ، يَسَّرَهَا لَهُمْ رَبُّهُم. أَرَادَتْهُمُ الْدُّنْيَا فَلَمْ يُرِيدُوهَا، وَأَسَرَتْهُمْ فَفَدَوْا أَنْفُسَهُمْ مِنْهَا. أَمَّا اللَّيْلَ فَصَافُّونَ أَقْدَامَهُمْ، تَالِينَ لِأَجْزَاءِ الْقُرْآنِ يُرَتِّلُونَهَا تَرْتِيلًا (۵) ، يُحَزِّنُونَ بِهِ أَنْفُسَهُمْ، وَيَسْتَثِيرُونَ (۶) بِهِ دَوَاءَ دَائِهِمْ، فَإِذَا مَرُّوا بِآيَهٍ فِيهَا تَشْوِيقٌ رَكَنُوا إِلَيْهَا طَمَعاً، وَتَطَلَّعَتْ نُفُوسُهُمْ إِلَيْهَا شَوْقاً، وَظَنُّوا أَنَّهَا نُصْبَ أَعْيُنِهِمْ، وَإِذَا مَرُّوا بِآيَهٍ فِيهَا تَخْوِيفٌ أَصْغَوْا إِلَيْهَا مَسَامِعَ قُلُوبِهِمْ، وَظَنُّوا أَنَّ زَفِيرَ (۷) جَهَنَّمَ وَشَهِيقَهَا (۸) فِي أُصُولِ آذَانِهِمْ، فَهُمْ حَانُونَ (۹) عَلَى أَوْسَاطِهِمْ ، مُفْتَرِشُونَ لِجِبَاهِهِمْ (۱۰) وَأَكُفِّهِمْ وَرُكَبِهِمْ، وَأَطْرَافِ أَقْدَامِهِمْ، يَطْلُبُونَ إِلَى اللهِ تَعَالِي فِي فَكَاكِ رِقَابِهِمْ (۱۱) . وَأَمَّا النَّهَارَ فَحُلَمَاءُ عُلَمَاءُ، أَبْرَارٌ أَتْقِيَاءُ، قَدْ بَرَاهُمُ الْخَوْفُ بَرْيَ الْقِدَاحِ (۱۲) ، يَنْظُرُ إِلَيْهِمُ النَّاظِرُ فَيَحْسَبُهُمْ مَرْضَى، وَمَا بِالْقَوْمِ مِنْ مَرَضٍ، وَيَقُولُ: لَقَدْ خُولِطُوا (۱۳) !

وَلَقَدْ خَالَطَهُمْ أَمْرٌ عَظِيمٌ! لاَ يَرْضَوْنَ مِنْ أَعْمَالِهِمُ الْقَلِيلَ، وَلاَ يَسْتَكْثِرُونَ الْكَثِيرَ. فَهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ مُتَّهِمُونَ، وَمِنْ أَعْمَالِهِمْ مُشْفِقُونَ (۱۴) إِذَا زُكِّيَ (۱۵) أَحَدٌ مِنْهُمْ خَافَ مِمَّا يُقَالُ لَهُ، فَيَقُولُ:

أَنَا أَعْلَمُ بِنَفْسِي مِنْ غَيْرِي، وَرَبِّي أَعْلَمُ بِي مِنِّي بِنَفْسِي! اللَّهُمَّ لاَ تُؤَاخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ، وَاجْعَلْنِي أَفْضَلَ مِمَّا يَظُنُّونَ، وَاغْفِرْ لِي مَا لاَ يَعْلَمُونَ.

فَمِنْ عَلاَمَهِ أَحَدِهِمْ أَنَّكَ تَرَى لَهُ قُوَّهً فِي دِينٍ، وَحَزْماً فِي لِينٍ، وَإِيمَاناً فِي يَقِينٍ، وَحِرْصاً فِي عِلْمٍ، وَعِلْماً فِي حِلْمٍ، وَقَصْداً فِي غِنيً (۱۶) ، وَخُشُوعاً فِي عِبَادَهٍ، وَتَجَمُّلًا (۱۷) فِي فَاقَهٍ، وَصَبْراً فِي شِدَّهٍ، وَطَلَباً فِي حَلاَلٍ، وَنَشاطاً فِي هُدًى، وَتَحَرُّجاً (۱۸) عَنْ طَمَعٍ. يَعْمَلُ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَهَ وَهُوَ عَلَى وَجَلٍ، يُمْسِي وَهَمُّهُ الشُّكْرُ، وَيُصْبِحُ وَهَمُّهُ الذِّكْرُ. يَبِيتُ حَذِراً، وَيُصْبِحُ فَرِحاً، حَذِراً لَمَّا حُذِّرَ مِنَ الْغَفْلَهِ، وَفَرِحاً بِمَا أَصَابَ مِنَ الْفَضْلِ وَالرَّحْمَهِ. إِن اسْتَصْعَبَتْ (۱۹) عَلَيْهِ نَفْسُهُ فِيما تَكْرَهُ لَمْ يُعْطِهَا سُؤْلَهَا فِيما تُحِبُّ. قُرَّهُ عَيْنِهِ فِيما لاَ يَزُولُ، وَزَهَادَتُهُ فِيما لاَ يَبْقَى، يَمْزُجُ الْحِلْمَ بِالْعِلْمِ، وَالْقَوْلَ بِالْعَمَلِ. تَرَاهُ قَرِيباً أَمَلُهُ، قَلِيلًا زَلَلُهُ، خَاشِعاً قَلْبُهُ، قَانِعَهً نَفْسُهُ، مَنْزُوراً (۲۰) أَكْلُهُ، سَهْلًا أَمْرُهُ، حَرِيزاً دِينُهُ (۲۱) ، مَيِّتَهً شَهْوَتُهُ، مَكْظُوماً غَيْظُهُ. الْخَيْرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ، وَالشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ. إِنْ كَانَ فِي الْغَافِلِينَ كُتِبَ فِي الذَّاكِرِينَ، وَإِنْ كَانَ فِي الذَّاكِرِينَ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ. يَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَهُ، وَيُعْطِي مَنْ حَرَمَهُ، وَيَصِلُ مَنْ قَطَعَهُ. بَعِيداً فُحْشُهُ (۲۲) ، لَيِّناً قَوْلُهُ، غَائِباً مُنْكَرُهُ، حَاضِراً مَعْرُوفُهُ،

مُقْبِلًا خَيْرُهُ، مُدْبِراً شَرُّهُ. فِی الزَّلَازِلِ (۲۳) وَقُورٌ (۲۴) ، وَفِی الْمَكَارِهِ صَبُورٌ، وَفِی الرَّخَاءِ شَكُورٌ. لَا يَحِيفُ عَلَى مَنْ يُبْغِضُ، وَلاَ يَأْثَمُ فِيمَنْ يُحِبُّ. يَعْتَرِفُ بِالْحَقِّ قَبْلَ أَنْ يُشْهَدَ عَلَيْهِ. لَا يُضَيِّعُ مَا اسْتُحْفِظَ، وَلاَ يَنْسَى مَا ذُكِّرَ، وَلاَ يُنَابِزُ بِالْأَلْقَابِ (۲۵) ، وَلاَ يُضَارُّ بِالْجارِ، وَلاَ يَشْمَتُ بالْمَصَائِبِ، وَلاَ يَدْخُلُ فِی الْبَاطِلِ، ولاَ يَخْرُجُ مِنَ الْحَقِّ. إنْ صَمَتَ لَمْ يَغُمَّهُ صَمْتُهُ، وَإِنْ ضَحِكَ لَمْ يَعْلُ صَوْتُهُ، وَإِنْ بُغِیَ عَلَيْهِ صَبَرَ حَتّى يَكُونَ اللهُ هُوَ الَّذِی يَنْتَقِمُ لَهُ. نَفْسُهُ مِنْهُ فِی عَنَاءٍ، وَالنَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَةٍ. أَتْعَبَ نَفْسَهُ لِآخِرَتِهِ، وَأَرَاحَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ. بُعْدُهُ عَمَّنْ تَبَاعَدَ عَنْهُ زُهْدٌ وَنَزاهَةٌ، وَدُنُوُّهُ مِمَّنْ دَنَا مِنَهُ لِينٌ وَرَحْمَةٌ، لَيْسَ تَبَاعُدُهُ بِكِبْرٍ وَعَظَمَةٍ، وَلاَ دُنُوُّهُ بِمَكْرٍ وَخَدِيعَةٍ.

قال: فصعق همّام صعقةً (۲۶) كانت نفسُه فيها.

فقال أميرالمؤمنين عليه السلام: أَمَا وَاللهِ لَقَدْ كُنْتُ أَخَافُهَا عَلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: أَهكَذَا تَصْنَعُ الْمَوَاعِظُ البَالِغَةُ بِأَهْلِهَا؟

فقال له قائل: فما بالك يا أميرالمؤمنين؟

فقال عليه السلام: وَيْحَكَ، إِنَّ لِكُلِّ أَجَلٍ وَقْتاً لاَ يَعْدُوهُ، وَسَبَباً لاَ يَتَجَاوَزُهُ، فَمَهْلًا، لاَ تَعُدْ لِمِثْلِهَا، فَإِنَّمَا نَفَثَ الشَّيْطَانُ عَلَى لِسَانِكَ!

In Persian

(گفته شد یکی از یاران پرهیزکار امام علیه السّلام به نام همّام «۱» گفت: ای امیر مؤمنان پرهیزکاران را برای من آنچنان وصف کن که گویا آنان را با چشم می نگرم. امام علیه السّلام در پاسخ او درنگی کرد (۴۶۳۰۵- ۴۶۲۷۰) و فرمود «ای همّام! از خدا بترس و نیکوکار باش که خداوند با پرهیزکاران و نیکوکاران است» امّا همّام دست بردار نبود و اصرار ورزید، تا آن که امام علیه السّلام تصمیم گرفت صفات پرهیزکاران را بیان فرماید. پس خدا را سپاس و ثنا گفت، و بر پیامبرش درود فرستاد، و فرمود) (۴۶۳۴۳- ۴۶۳۰۶)

p: ۹۸

۱ سیمای پرهیزکاران

پس از ستایش پروردگار! همانا خداوند سبحان پدیده ها را در حالی آفرید که از اطاعتشان بی نیاز، و از نافرمانی آنان در امان بود، زیرا نه معصیت گناهکاران به خدا زیانی می رساند و نه اطاعت مؤمنان برای او سودی دارد، روزی بندگان را تقسیم، و هر کدام را در جایگاه خویش قرار داد. (۴۶۳۸۱- ۴۶۳۴۴) امّا پرهیزکاران! در دنیا دارای فضیلت های برترند، سخنانشان راست، پوشش آنان میانه روی، و راه رفتنشان با تواضع و فروتنی است ، چشمان خود را بر آنچه خدا حرام کرده می پوشانند، و گوش های خود را وقف دانش سودمند کرده اند، و در روزگار سختی و گشایش، حالشان یکسان است. و اگر نبود مرگی که خدا بر آنان مقدّر فرموده، روح آنان حتی به اندازه بر هم زدن چشم، در بدن ها قرار نمی گرفت، از شوق دیدار بهشت، و از ترس عذاب جهنّم. خدا در جانشان بزرگ و دیگران کوچک مقدارند، بهشت برای آنان چنان است که گویی آن را دیده و در نعمت های آن به سر می برند، و جهنّم را چنان باور دارند که گویی آن را دیده و در عذابش گرفتارند. دل های پرهیزکاران اندوهگین، و مردم از آزارشان در أمان، تن هایشان لاغر، و درخواست هایشان اندک، و نفسشان عفیف و دامنشان پاک است.

در روزگار کوتاه دنیا صبر کرده تا آسایش جاودانه قیامت را به دست آورند: تجارتی پر سود که پروردگارشان فراهم فرموده، دنیا می خواست آنها را بفریبد امّا عزم دنیا نکردند، می خواست آنها را اسیر خود گرداند که با فدا کردن جان، خود را آزاد ساختند.

۲ شب پرهیزکاران

پرهیزکاران در شب بر پا ایستاده مشغول نمازند، قرآن را جزء جزء و با تفکّر و اندیشه می خوانند، با قرآن جان خود را محزون و داروی درد خود را می یابند. وقتی به آیه ای برسند که تشویقی در آن است، با شوق و طمع بهشت به آن روی آورند، و با جان پر شوق در آن خیره شوند، و گمان می برند که نعمت های بهشت برابر دیدگانشان قرار دارد،و هر گاه به آیه ای می رسند که ترس از خدا در آن باشد، گوش دل به آن می سپارند، و گویا صدای بر هم خوردن شعله های آتش، در گوششان طنین افکن است ، پس قامت به شکل رکوع خم کرده، پیشانی و دست و پا بر خاک مالیده، و از خدا آزادی خود را از آتش جهنّم می طلبند.

p: ۹۹

۳ روز پرهیزکاران

پرهیزکـاران در روز، دانشـمندانی بردبـار، و نیکوکـارانی بـا تقوا هسـتند که ترس الهی آنـان را چونان تیر تراشـیده لاغر کرده است، کسـی که به آنها می نگرد می پندارد که بیمارند امّا آنان را بیماری نیست، و می گوید، مردم در اشتباهند! در صورتی که آشفتگی ظاهرشان، نشان از امری بزرگ است. از اعمال اندك خود خشنود نیستند، و اعمال زیاد خود را بسیار نمی شمارند.

نفس خود را متّهم می کننـد، و از کردار خود ترسـناکند. هرگاه یکی از آنان را بسـتایند، از آنچه در تعریف او گفته شـد در هراس افتاده می گوید:

«من خود را از دیگران بهتر می شـناسم و خـدای من، مرا بهتر از من می شـناسد، بار خـدایا، مرا بر آنچه می گویند محاکمه نفرما، و بهتر از آن قرارم ده که می گویند، و گناهانی که نمی دانند بیامرز!»

۴ نشانه های پرهیزکاران

و از نشـانه هـای یکی از پرهیزکـاران این است که او را اینگـونه می بینی: در دینـداری نیرومنـد، نرمخـو و دور انـدیش است، دارای ایمانی پر از یقین، حریص در کسب دانش، با داشـتن علم بردبار ، در توانگری میانه رو، در عبادت فروتن، در تهیدستی آراسـته، در سختی ها بردبار، در جسـتجوی کسب حلال، در راه هـدایت شادمان و پرهیز کننـده از طمع ورزی، می باشـد. اعمال نیکو انجام می دهـد و ترسان است، روز را به شب می رساند با سپاسـگزاری، و شب را به روز می آورد با یاد خدا، شب می خوابد اما ترسان، و بر می خیزد شادمـان، ترس برای اینکه دچـار غفلت نشود، و شادمانی برای فضل و رحمتی که به او رسـیده است. اگر نفس او در آنچه دشوار است فرمان نبرد، از آنچه دوست دارد محرومش می کند.

p: ۱۰۰

روشنی چشم پرهیزکار در چیزی قرار دارد که جاودانه است، و آن را ترک می کند که پایدار نیست، بردباری را با علم، و سخن را با عمل، در می آمیزد.پرهیزکار را می بینی که: آرزویش نزدیک، لغزش هایش اندک، قلبش فروتن، نفسش قانع، خوراکش کم، کارش آسان، دینش حفظ شده، شهوتش در حرام مرده و خشمش فرو خورده است. مردم به خیرش امیدوار، و از آزارش در امانند. اگر در جمع بی خبران باشد نامش در گروه یاد آوران خدا ثبت می گردد، و اگر در یاد آوران باشد نامش در گروه بی خبران نوشته نمی شود. ستمکار خود را عفو می کند، به آن که محرومش ساخته می بخشد، به آن کس که با او بریده می پیوندد، از سخن زشت دور، و گفتارش نرم، بدی های او پنهان، و کار نیکش آشکار است. نیکی های او به همه رسیده، آزار او به کسی نمی رسد.

در سختی ها آرام، و در ناگواریها بردبار و در خوشی ها سپاسگزار است. به آن که دشمن دارد ستم نکند، و نسبت به آن که دوست دارد به گناه آلوده نشود. پیش از آن که بر ضد او گواهی دهند به حق اعتراف می کند، و آنچه را به او سپرده اند ضایع نمی سازد، و آنچه را به او تذکّر دادند فراموش نمی کند.

مردم را با لقب های زشت نمی خواند، همسایگان را آزار نمی رساند، در مصیبت های دیگران شاد نمی شودو در کار ناروا دخالت نمی کند، و از محدوده حق خارج نمی شود.

اگر خاموش است سکوت او اندوهگینش نمی کند، و اگر بخندد آواز خنده او بلند نمی شود ، و اگر به او ستمی روا دارند صبر می کند تا خدا انتقام او را بگیرد.

نفس او از دستش در زحمت، ولی مردم در آسایشند. برای قیامت خود را به زحمت می افکند، ولی مردم را به رفاه و آسایش می رساند. دوری او از برخی مردم، از روی زهد و پارسایی، و نزدیک شدنش با بعضی دیگر از روی مهربانی و نرمی است.

p: ۱۰۱

دوری او از تکبّر و خود پسندی، و نزدیکی او از روی حیله و نیرنگ نیست. (سخن امام که به اینجا رسید، ناگهان همّام ناله ای زد و جان داد. امام علیه السّلام فرمود) سوگند به خدا من از این پیش آمد بر همّام می ترسیدم.

سپس گفت: آیا پندهای رسا با آنان که پذیرنده آنند چنین می کند؟

شخصی رسید و گفت: چرا با تو چنین نکرد؟ امام علیه السّلام پاسخ داد:

وای بر تو، هر أجلی وقت معیّنی دارد که از آن پیش نیفتد و سبب مشخّصی دارد که از آن تجاوز نکند. آرام باش و دیگر چنین سخنانی مگو، که شیطان آن را بر زبانت رانده است. «۲»

---

(۱) همّام بن شریح از شیعیان امیر المؤمنین علیه السّلام بود. (قاموس الرّجال)

(۲) آن شخص با تفکّرات شیطانی می خواست بگوید: آنچه را به همام گفتی واقعیّت ندارد و گر نه در جان تو نیز تأثیر می کرد، که امام علیه السّلام فرمود این سخن از شیطان است، زیرا هر کسی توان و قدرت تحمّل خاصّی دارد.

Footnote

According to Ibn Abi'l-Hadid this is Hammam ibn Shurayh but al-'Allamah al-Majlisi .(۱) .says that apparently this is Hammam ibn 'Ubadah

This man was 'Abdullah ibn al-Kawwa' who was in the fore-front of the Kharijite .(۲) .movement and was a great opponent of Amir al-mu'minin

SERMON ۱۹۴

In English

In description of hypocrites

We praise Allah for the succour He has given us in carrying out His obedience and in preventing us from disobedience and we ask Him to complete His favours (to us) and to make us hold on to His rope. We stand witness that Muhammad is His slave and His Messenger. He entered every hardship in search of Allah's pleasure and endured for its sake every grief. His near relations changed themselves for him and those who were remote from him (in relationship) united against him. The Arabs let loose the reins (of their horses to quicken their march) against him and struck the bellies of their carriers to

(rouse them) in fighting against him so much so that enemies came to his threshold from the remotest places and most distant areas.

p: ۱۰۲

I advise you O' creatures of Allah to fear Allah and I warn you of the hypocrites because they are themselves misguided and misguide others and they have slipped and make others slip too. They change into many colours and adopt various ways. They support you with all sorts of supports and lay in waiting for you at every lookout. Their hearts are diseased while their faces are clean. They walk stealthily and tread like the approach of sickness (over the body). Their words speak of cure but their acts are like incurable diseases. They are jealous of ease intensify distress and destroy hopes. Their victims are found lying down on every path while they have means to approach every heart and they .have (false) tears for every grief

They eulogise each other and expect reward from each other. When they ask something they insist on it if they reprove (any one) they disgrace (him) and if they pass verdict they commit excess. They have adopted for every truth a wrong way for every erect thing a bender for every living being a killer for every (closed) door a key and for every night a lamp. They covet but with despair in order to maintain with it their markets and to popularise their handsome merchandise. When they speak they create doubts. When they describe they exaggerate. First they offer easy paths but (afterwards) they make .them narrow. In short they are the party of Satan and the stings of fire

Satan hath gained hold on them so he maketh them forget the remembrance of Allah; (they are Satan's Party; Beware! verily the party of Satan are the losers. (Qur'an ۵۸:۱۹

p: ۱۰۳

In Arabic

[۱۹۴] ومن خطبه له عليه السلام

يصف فيها المنافقين

نَحْمَدُهُ عَلَى مَا وَفَّقَ لَهُ مِنَ الطَّاعَهِ، وَذَادَ (۱) عَنْهُ مِنَ الْمَعْصِيهِ، وَنَسْأَلُهُ لِمِنَّتِهِ تَمَاماً، وَبِحَبْلِهِ اعْتِصَاماً. وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، خَاضَ إِلَى رِضْوَانِ اللهِ كُلَّ غَمْرَهٍ (۲) ، وَتَجَرَّعَ فِيهِ كُلَّ غُصَّهٍ (۳) ، وَقَدْ تَلَوَّنَ لَه الْأَدْنَوْنَ (۴) ، وَتَأَلَّبَ عَلَيْهِ الْأَقْصَوْنَ (۵) ، وَخَلَعَتْ إِلَيْهِ الْعَرَبُ أَعِنَّتَهَا (۶) ، وَضَرَبَتْ إِلَى مُحَارَبَتِهِ بُطُونَ رَوَاحِلِهَا، حَتَّى أَنْزَلَتْ بِسَاحَتِهِ عَدَاوَتَهَا، مِنْ أَبْعَدِ الدَّارِ، وَأَسْحَقِ (۷) الْمَزَارِ. أُوصِيكُمْ عِبَادَ اللهِ، بِتَقْوَى اللهِ، وَأُحَذِّرُكُمْ أَهْلَ النِّفَاقِ، فَإِنَّهُمُ, الضَّالُّونَ الْمُضِلُّونَ، وَالزَّالُّونَ الْمُزِلُّونَ (۸) , يَتَلَوَّنُونَ أَلْوَاناً، وَيَفْتَنُّونَ افْتِنَاناً (۹) ، وَيَعْمِدُونَكُمْ (۱۰) بِكُلِّ عِمَادٍ (۱۱) ، وَيَرْصُدُونَكُمْ (۱۲) بِكُلِّ مِرْصَادٍ (۱۳) . قُلوبُهُمْ دَوِيَّهٌ (۱۴) ، وَصِفَاحُهُمْ (۱۵) نَقِيَّهٌ. يَمْشُونَ الْخَفَاءَ (۱۶) ، وَيَدِبُّونَ (۱۷) الضَّرَاءَ. وَصْفُهُمْ دَوَاءٌ، وَقَوْلُهُمْ شِفَاءٌ، وَفِعْلُهُمُ الدَّاءُ الْعَيَاءُ (۱۸) . حَسَدَهُ (۱۹) الرَّخَاءِ، وَمُؤَكِّدُوا الْبَلاَءِ، وَمُقْنِطُوا الرَّجَاءِ. لَهُمْ بِكُلِّ طَرِيقٍ صَرِيعٌ (۲۰) ، وَإِلى كُلِّ قَلْبٍ شَفِيعٌ، وَلِكُلِّ شَجْوٍ (۲۱) دُمُوعٌ. يَتَقَارَضُونَ الثَّنَاءَ (۲۲) ، وَيَتَرَاقَبُونَ الْجَزَاءَ. إِنْ سَأَلُوا أَلْحَفُوا (۲۳) ، وَإِنْ عَذَلُوا (۲۴) كَشَفُوا،وَإِنْ حَكَمُوا أَسْرَفُوا. قَدْ أَعَدُّوا لِكُلِّ حَقٍّ بَاطِلاً، وَلِكُلِّ قَائِمٍ مَائِلاً، وَلِكُلِّ حَيٍّ قَاتِلاً، وَلِكُلِّ بَابٍ مِفْتَاحاً، وَلِكُلِّ لَيْلٍ مِصْبَاحاً. يَتَوَصَّلُونَ إِلَى الطَّمَعِ بِالْيَأْسِ لِيُقيمُوا بِهِ أَسْوَاقَهُمْ، وَيُنَفِّقُوا (۲۵) بِهِ أَعْلاَقَهُمْ (۲۶) . يَقُولُونَ فَيُشَبِّهُونَ (۲۷) ، وَيَصِفُونَ فَيُمَوِّهُونَ. قَدْ هَوَّنُوا الطَّرِيقَ، وَأَضْلَعُوا الْمَضِيقَ (۲۸) . فَهُمْ لُمَهُ (۲۹) الشَّيْطَانِ، وَحُمَهُ (۳۰) النِّيرَانِ (أُولئِکَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ)

In Persian

(از شرح خوئی بر می آید که این سخنرانی در شهر کوفه ایراد شده) (وصف منافقان) خدا را بر توفیقی که بر اطاعتش داده، و ما را از نافرمانی باز داشته، ستایش می کنیم، و از او می خواهیم که نعمتش را کامل، و دست ما را به ریسمان محکمش متّصل گرداند.

p: ۱۰۴

۱ مشکلات رسالت

و شهادت می دهیم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و فرستاده اوست، که در راه رضایت حق در کام هر گونه سختی و ناراحتی فرو رفت، و جام مشکلات و ناگواریها را سر کشید ، روزگاری خویشاوندان او به دو رویی و دشمنی پرداختند، و بیگانگان در کینه توزی و دشمنی با او متّحد شدند. اعراب برای نبرد با پیامبر عنان گسیخته، و با تازیانه بر مرکب ها نواخته و از هر سو گرد می آمدند، و از دورترین سرزمین، و فراموش شده ترین نقطه ها، دشمنی خود را بر پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرود آوردند.

۲ سیمای منافقان

ای بندگان خدا! شما را به ترس از خدا سفارش می کنم، و شما را از منافقان می ترسانم، زیرا آنها

گمراه و گمراه کننده اند، خطاکار و به خطاکاری تشویق کننده اند، به رنگ های گوناگون ظاهر می شوند، از ترفندهای گوناگون استفاده می کنند، برای شکستن شما از هر پناهگاهی استفاده می کنند، و در هر کمینگاهی به شکار شما می نشینند، قلب هایشان بیمار، و ظاهرشان آراسته است ، در پنهانی راه می روند، و از بیراهه ها حرکت می کنند.

وصفشان دارو، و گفتارشان درمان امّا کردارشان دردی است بی درمان، بر رفاه و آسایش مردم حسد می ورزند، و بر بلاء و گرفتاری مردم می افزایند، و امیدواران را نا امید می کنند.

آنها در هر راهی کشته ای، و در هر دلی راهی، و بر هر اندوهی اشکها «۱» می ریزند، مدح و ستایش را به یکدیگر قرض می دهند، و انتظار پاداش می کشند، اگر چیزی را بخواهند اصرار می کنند و اگر ملامت شوند، پرده دری می کنند، و اگر داوری کنند اسراف می ورزند. آنها برابر هر حقّی باطلی، و برابر هر دلیلی شبهه ای، و برای هر زنده ای قاتلی، و برای هر دری کلیدی، و برای هر شبی چراغی تهیّه کرده اند. با اظهار یأس می خواهند به مطامع خویش برسند، و بازار خود را گرم سازند، و کالای خود را بفروشند، سخن می گویند اما به اشتباه و تردید می اندازند، وصف می کنند امّا فریب می دهند، در آغاز، راه را آسان و سپس در تنگناها به بن بست می کشانند، آنها یاوران شیطان و زبانه های آتش جهنّم می باشند:

p: ۱۰۵

«آنان پیروان شیطانند، و بدانید که پیروان شیطان زیانکارانند»

---

(۱) اشک تمساح.

SERMON ۱۹۵

In English

Allah's praise advice about fear of Allah and details about the Day of Judgement

Praise be to Allah who has displayed such effects of His authority and the glory of His sublimity through the wonders of His might that they dazzle the pupils of the eyes and prevent the minds from appreciating the reality of His attributes. I stand witness that there is no god but Allah by virtue of belief certainty sincerity and conviction. I also stand witness that Muhammad is His slave and His Prophet whom He deputed when the signs of guidance were obliterated and the ways of religion were desolate. So he threw open the truth gave advice to the people guided them towards righteousness and ordered .them to be moderate. May Allah bless him and his descendants

Know O' creatures of Allah that He has not created you for nought and has not left you free. He knows the extent of His favours over you and the quantity of His bounty towards you. Therefore ask Him for success and for the attainment of aims. Beg before Him and seek His generosity. No curtain hides you from Him nor is any door closed before you against Him. He is at every place in every moment and every instance. He is with every man and jinn. Giving does not create any breach in Him. Gifting does not cause Him diminution. A beggar cannot exhaust Him and paying (to others) cannot take Him to the .end

p: ۱۰۶

One person cannot turn His attention from another one voice does not detract Him from another voice and one grant of favour does not prevent Him from refusing another favour. Anger does not prevent Him from mercy mercy does not prevent Him from punishing; His concealment does not hide His manifestness and His manifestness does not prevent Him from concealment. He is near and at the same time distant. He is high and at the same time low. He is manifest and also concealed. He is concealed yet well-known. He lends but is not lent anything. He has not created (the things of) creation after .devising nor did He take their assistance on account of fatigue

I advise you O' creatures of Allah to have fear of Allah for it is the rein and the mainstay (of religion). Hold fast to its salient points keep hold of its realities. It will take you to -abodes of easi

ness places of comfort fortresses of safety and houses of honour on the Day (of Judgement) when eyes will be wide open (Qur'an ۱۴:۴۲) when there will be darkness all round when small groups of camels pregnant for ten months will be allowed free grazing and when the Horn will be blown then every living being will die every voice will become dumb the high mountains and hard rocks will crumble (to pieces) so that their hard stones will turn into moving sand and their bases will become level. (On that day) there will be no .interceder to intercede and no relation to ward off (trouble) and no excuse will be of avail

p: ۱۰۷

In Arabic

[۱۹۵] ومن خطبه له علیه السلام

یحمدالله ویثنی علی نبیّه ویعظ

حمدالله

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَظْهَرَ مِنْ آثَارِ سُلْطَانِهِ، وَجَلاَلِ كِبْرِيَائِهِ، مَا حَيَّرَ مُقَلَ (۱) الْعُقُولِ مِنْ عَجَائِبِ قُدرَتِهِ، وَرَدَعَ خَطَرَاتِ هَمَاهِمِ (۲) النُّفُوسِ عَنْ عِرْفَانِ كُنْهِ صِفَتِهِ.

الشهادتان

وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلهَ إِلاَّ اللهُ، شَهَادَةَ إِيمَانٍ وَإِيقَانٍ، وَإِخْلاَصٍ وَإِذْعَانٍ. وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَرْسَلَهُ وَأَعْلاَمُ الْهُدَی دَارِسَةٌ، وَمَنَاهِجُ الدِّينِ طَامِسَةٌ (۳) ، فَصَدَعَ (۴) بِالْحَقِّ، وَنَصَحَ لِلْخَلْقِ،وَهَدَی إِلَی الرُّشْدِ، وَأَمَرَ بِالْقَصْدِ (۵) ، صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

العظه

وَاعْلَمُوا عِبَادَ اللهِ، أَنَّهُ لَمْ يَخْلُقْكُمْ عَبَثاً، وَلَمْ يُرْسِلْكُمْ هَمَلاً، عَلِمَ مَبْلَغَ نِعَمِهِ عَلَيْكُمْ، وَأَحْصَی إِحْسَانَهُ إِلَيْكُمْ، فَاسْتَفْتِحُوهُ (۶) وَاسْتَنْجِحُوهُ (۷) ، وَاطْلُبُوا إِلَيْهِ وَاسْتَمْنِحُوهُ (۸) ، فَمَا قَطَعَكُمْ عَنْهُ حِجَابٌ، وَلاَ أُغْلِقَ عَنْكُمْ دُونَهُ بَابٌ، وَإِنَّهُ لَبِكُلِّ مَكَانٍ، وَفِی كُلِّ حِينٍ وَأَوَانٍ، وَمَعَ كُلِّ إِنْسٍ وَجَانٍّ، لاَ يَثْلِمُهُ (۹) الْعَطَاءُ، وَلاَ يَنْقُصُهُ الْحِبَاءُ (۱۰) ، وَلاَ يَسْتَنْفِدُهُ سَائِلٌ، وَلاَ يَسْتَقْصِيهِ نَائِلٌ، وَلاَ يَلْوِيهِ (۱۱) شَخْصٌ عَنْ شَخْصٍ، وَلاَ يُلْهِيهِ صَوْتٌ عَنْ صَوْتٍ، وَلاَ تَحْجُزُهُ هِبَةٌ عَنْ سَلْبٍ، وَلاَ يَشْغَلُهُ غَضَبٌ عَنْ رَحْمِهٍ، وَلاَ تُولِّهُهُ (۱۲) رَحْمَةٌ عَنْ عِقَابٍ، وَلاَ يُجِنُّهُ (۱۳) الْبُطُونُ عَنِ الظُّهُورِ، وَلاَ يَقْطَعُهُ الظُّهُورُ عَنِ الْبُطُونِ. قَرُبَ فَنَأَی، وَعَلاَ فَدَنَا، وَظَهَرَ فَبَطَنَ، وَبَطَنَ فَعَلَنَ، وَدَانَ (۱۴) وَلَمْ يُدَنْ، لَمْ يَذْرَإِ (۱۵) الْخَلْقَ بِاحْتِيَالٍ (۱۶) ، وَلاَ اسْتَعَانَ بِهِمْ لِكَلاَلٍ (۱۷) .

أُوصِيكُمْ عِبَادَ اللهِ، بِتَقْوَی اللهِ، فَإِنَّهَا الزِّمَامُ (۱۸) وَالْقِوَامُ (۱۹) ، فَتَمَسَّكُوا بِوَثَائِقِهَا، وَاعْتَصِمُوا بِحَقَائِقِهَا، تَؤُلْ بِكُمْ إِلَی أَكْنَانِ (۲۰) الدَّعَهِ (۲۱) ، وَأَوْطَانِ السَّعَهِ، وَمَعَاقِلِ (۲۲) الْحِرْزِ (۲۳) ، وَمَنَازِلِ الْعِزِّ فِی (يَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ)، وَتُظْلِمُ لَهُ الْأَقْطَارُ، وَتُعَطَّلُ فِيهِ صُرُومُ (۲۴) الْعِشَارِ (۲۵) ، وَيُنْفَخُ فِی الصُّورِ، فَتَزْهَقُ كُلُّ مُهْجَهٍ، وَتَبْكَمُ كُلُّ لَهْجَهٍ، وَتَذِلُّ الشُّمُّ (۲۶) الشَّوَامِخُ (۲۷) ، وَالصُّمُّ (۲۸) الرَّوَاسِخُ (۲۹) ، فَيَصِيرُ صَلْدُهَا (۳۰) سَرَاباً (۳۱) رَقْرَقاً (۳۲) ، وَمَعْهَدُهَا (۳۳) قَاعاً (۳۴) سَمْلَقاً (۳۵) ، فَلاَ شَفِيعٌ يَشْفَعُ، وَلاَ حَمِيمٌ يَنْفَعُ، وَلاَ مَعْذِرَهٌ تَدْفَعُ.

In Persian

(بر أساس اظهارات موجود در اصول کافی این سخنرانی در شهر کوفه ایراد شد)

۱ نشانه های آشکار الهی

ستایش خداوندی را سزاست که نشانه های قدرت و بزرگی و عظمت خود را چنان آشکار کرد که دیده ها را از شگفتی قدرتش به حیرت آورده، و اندیشه های بلند را از شناخت ماهیّت صفاتش باز داشته است، و گواهی می دهم که جز خدای یکتا خدایی نیست، شهادتی بر خاسته از ایمان و یقین و اخلاص و اقرار درست. و گواهی می دهم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و فرستاده اوست، خدا پیامبرش را هنگامی فرستاد که نشانه های هدایت از یاد رفته، و راه های دین ویران شده بود. او حق را آشکار، و مردم را نصیحت فرمود، همه را به رستگاری هدایت، و به میانه روی فرمان داد «درود خدا بر او و خاندانش باد»

۲ خداشناسی

و بدانید ای بندگان خدا! که خداوند شما را بیهوده نیافرید، و بی سرپرست رها نکرد.

از میزان نعمتش بر شما آگاه، و اندازه نیکی های خود بر شما را می داند. از خدا درخواست پیروزی و رستگاری کنید، از او بخواهید و عطای او را درخواست کنید، که میان او و شما پرده و مانعی نیست، و دری بروی شما بسته نمی گردد.خدا در همه جا، و در هر لحظه، و هر زمان، با انسان و پریان است. عطای فراوان از دارایی او نمی کاهد، و بخشیدن در گنج او کاستی نیاورد، و درخواست کنندگان، سرمایه او را به پایان نرسانند، و عطا شدگان، سرمایه او را پایان نمی دهند ، و کسی مانع احسان به دیگری نخواهد بود، و آوازی او را از آواز دیگر باز ندارد، و بخشش او مانع گرفتن نعمت دیگری نیست، و خشم گرفتن او مانع رحمت نمی باشد، و رحمتش او را از عذاب غافل نمی سازد، پنهان بودنش مانع آشکار بودنش نیست، و آشکار شدنش او را از پنهان ماندن باز نمی دارد.

p: ۱۰۹

نزديك و دور است، بلند مرتبه و نزديك است، آشكار پنهان، و پنهان آشكار است، جزا دهنده همگان است و خود جزا داده نمی شود.پديده ها را با فكر و انديشه نيافريده، و از آنان براى خستگى و زحمات كمكى نخواسته است.

۳ ياد آخرت

اى بندگان خدا! شما را به پرهيزكارى سفارش مى كنم، كه عامل كنترل و مايه استوارى شماست پس به رشته هاى تقوا چنگ زنيد، و به حقيقت هاى آن پناه آوريد، تا شما را به سر منزل آرامش، و جايگاههاى وسيع، و پناهگاه هاى محكم و منزلگاه هاى پر عزّت برساند، در روزى كه چشم ها خيره مى شود، و همه جا در نظر انسان تاريك، و گلّه هاى شتر و مال و اموال فراوان فراموش مى گردد. زيرا به هنگام قيامت (به گونه اى) در صور اسرافيل مى دمند كه قلب ها از كار مى افتد، زبان ها باز مى ايستد، كوه هاى بلند و سنگ هاى محكم فرو مى ريزد، و قسمت هاى سخت آن نرم چون سرابى مى ماند، كوهستان ها با زمين هموار مى گردد چنان كه نه پستى و نه بلندى موجود است، پس در آن هنگام نه شفاعت كننده اى است كه شفاعت كند، و نه دوستى كه نفع رساند، و نه پوزش خواستن سودى دارد.

SERMON ۱۹۶

In English

The condition of the world at the time of the proclamation of prophethood the transience .of this world and the state of its inhabitants

Allah deputed the Prophet when no sign of guidance existed no beacon was giving light .and no passage was clear

I advise you O' creatures of Allah to have fear of Allah and I warn you of this world which is a house from which departure is inevitable and a place of discomfort. He who lives in it has to depart and he who stays here has to leave it. It is drifting with its people like a boat whom severe winds dash (here and there) in the deep sea. Some of them get drowned and die while some of them escape on the surface of the waves where winds push them with their currents and carry them towards their dangers. So whatever is drowned cannot be restored and whatever escapes is on the way to destruction. O' creatures of Allah you should know now that you have to perform (good) acts because (at present) your tongues are free your bodies are healthy your limbs have movement the area of your coming and going is vast and the course of your running is wide; before the loss of opportunity or the approach of death. Take death's approach as an accomplished fact and do not think it will .(come (hereafter

p: ۱۱۰

In Arabic

[۱۹۶] ومن خطبه له علیه السلام

بعثه النبی

بَعَثَهُ حِینَ لاَ عَلَمٌ قَائِمٌ، وَلاَ مَنَارٌ سَاطِعٌ، وَلاَ مَنْهَجٌ وَاضِحٌ.

العظه بالزهد

أُوصِیکُمْ عِبَادَ اللهِ، بِتَقْوَی اللهِ، وَأُحَذِّرُکُمُ الدُّنْیَا، فِإِنَّهَا دَارُ شُخُوصٍ (۱) ، وَمَحَلَّهُ تَنْغِیصٍ، سَاکِنُهَا ظَاعِنٌ، وَقَاطِنُهَا بَائِنٌ (۲) ، تَمِیدُ (۳) بِأَهْلِهَا مَیَدَانَ السَّفِینَهِ تَقْصِفُهَا (۴) الْعَوَاصِفُ فِی لُجَجِ الْبِحَارِ، فَمِنْهُمُ الْغَرِقُ الْوَبِقُ (۵) ، وَمِنْهُمُ النَّاجِی عَلی بُطُونِ الْأَمْوَاجِ، تَحْفِزُهُ (۶) الرِّیَاحُ بِأَذْیَالِهَا، وَتَحْمِلُهُ عَلی أَهْوَالِهَا، فَمَا غَرِقَ مِنْهَا فَلَیْسَ بِمُسْتَدْرَکٍ، وَمَا نَجَا مِنْهَا فَإِلَی مَهْلَکٍ! عِبَادَ اللهِ، الْآنَ فَاعْلَمُوا، وَ الْأَلْسُنُ مُطْلَقَهٌ، وَ الْأَبْدَانُ صَحِیحَهٌ، وَ الْأَعْضَاءُ لَدْنَهٌ (۷) ، وَالْمُنقَلَبُ (۸) فَسِیحٌ، وَالْمَجَالُ عَرِیضٌ، قَبْلَ إِرْهَاقِ (۹) الْفَوْتِ (۱۰) ، وَحُلُولِ الْمَوْتِ، فَحَقِّقُوا عَلَیْکُمْ نُزُولَهُ، وَلاَ تَنْتَظِرُوا قُدُومَهُ

In Persian

هشدار از غفلت زدگی

خداوند هنگامی پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را مبعوث فرمود که نشانه ای از دین الهی بر پا، و نه چراغ هدایتی روشن، و نه راه حقّی آشکار بود. ای بندگان خدا! شما را به ترس از خدا سفارش می کنم، و از دنیاپرستی شما را می ترسانم، زیرا دنیا خانه ای ناپایدار و جایگاه سختی و مشکلات است.

ساکنان دنیا در حال کوچ کردن، و اقامت گزیدگانش به جدایی محکومند. مردم را چونان کشتی طوفان زده در دل دریاها می لرزاند، برخی از آنان در دل آب مرده، و برخی دیگر بر روی امواج جان سالم به در برده، و بادها با وزیدن آنها را به این سو و آن سو می کشاند، و هر جا که خواهد می برد. پس آن را که در آب می میرد نمی توان گرفت، و آن که رها شده نیز به سوی مرگ می رود.ای بندگان خدا، هم اکنون عمل کنید، که زبانها آزاد، و بدن ها سالم، و اعضاء و جوارح آماده اند، و راه بازگشت فراهم، و فرصت زیاد است، پیش از آن که وقت از دست برود، و مرگ فرا رسد، پس فرارسیدن مرگ را حتمی بشمارید، و در انتظار آمدنش به سر نبرید.

p: ۱۱۱

SERMON ١٩٧

In English

.Amir al-mu'minin's attachment to the Holy Prophet. The performance of his funeral rites

Those companions of Muhammad - the peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - who were the custodians (of divine messages) know that I never disobeyed Allah or His Messenger (١) - the peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - at all and by virtue of the courage (٢) with which Allah honoured me I supported him with my life on occasions when even the brave turned away and feet .(remained behind (instead of proceeding forward

When the Prophet - the peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - died his head was on my chest and his (last) breath blew over my palms and I passed it over my face. I performed his (funeral) ablution may Allah bless him and his descendants and the angels helped me. The house and the courtyard were full of them. One party of them was descending and the other was ascending. My ears continually caught their humming voice as they invoked Allah's blessing on him till we buried him in his grave. Thus who can have greater rights with him than I during his life or after his death? Therefore depend on your intelligence and make your intentions pure in fighting your enemy because I swear by Him who is such that there is no god but He that I am on the path of truth and that they (the enemy) are on the misleading path of wrong. You hear what I .say; and I seek Allah's forgiveness for myself and for you

p: ١١٢

In Arabic

[۱۹۷] ومن خطبه له علیه السلام

ینبّه فیها علی فضیلته لقبول قوله وأمره ونهیه

وَلَقَدْ عَلِمَ الْمُسْتَحْفَظُونَ (۱) مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- أَنِّی لَمْ أَرُدَّ عَلَی اللهِ وَلاَ عَلَی رَسُولِهِ سَاعَهً قَطُّ. وَلَقَدْ وَاسَیْتُهُ (۲) بِنَفْسِی فِی الْمَوَاطِنِ الَّتی تَنْکُصُ (۳) فِیهَا الْأَبْطَالُ وَتَتَأَخَّرُ الْأَقْدَامُ، نَجْدَهً (۴) أَکْرَمَنِی اللهُ بِهَا. وَلَقَدْ قُبِضَ رَسُولُ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- وَإِنَّ رَأْسَهُ لَعَلَی صَدْرِی. وَلَقَدْ سَالَتْ نَفْسُهُ فِی کَفِّی، فَأَمْرَرْتُهَا عَلَیُ وَجْهِی. وَلَقَدْ وُلِّیتُ غُسْلَه -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- وَالْمَلاَئِکَهُ أَعْوَانِی، فَضَجَّتِ الدَّارُ والْأَفْنِیَهُ (۵) : مَلاٌَ یُهْبِطُ، وَمَلَاٌ یَعْرُجُ، وَمَا فَارَقَتْ سَمْعِی هَیْنَمَهٌ (۶) مِنْهُمْ، یُصَلُّونَ عَلَیْهِ حَتَّی وَارَیْنَاهُ فِی ضَرِیحِهِ. فَمَنْ ذَا أَحَقُّ بِهِ مِنِّی حَیّاً وَمَیِّتاً؟ فَانْفُذُوا عَلَی بَصَائِرِکُمْ (۷) ، وَلْتَصْدُقْ نِیَّاتُکُمْ فِی جِهَادِ عَدُوِّکُمْ. فَوَالَّذِی لاَ إِلهَ إِلاَّ هُوَ إِنِّی لَعَلَی جَادَّهِ الْحَقِّ، وَإِنَّهُمْ لَعَلَی مَزَلَّهِ (۸) الْبَاطِلِ. أَقُولُ مَا تَسْمَعُونَ، وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ لِی وَلَکُمْ!

In Persian

(این سخنرانی در شهر کوفه در دوران زمامداری آن حضرت ایراد شد)

۱ فضائل امیر المؤمنین علیه السّلام

اصحاب و یاران حضرت محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم که حافظان اسرار او می باشند، می دانند که من حتی برای یک لحظه هم مخالف فرمان خدا و رسول او نبودم، بلکه با جان خود پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را یاری کردم. در جاهایی که شجاعان قدم هایشان می لرزید، و فرار می کردند، آن دلیری و مردانگی را خدا به من عطا فرمود.

۲ در سوگ پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم در حالی که سرش بر روی سینه ام بود قبض روح گردید، و جان او در کف من روان شد آن را بر چهره خویش کشیدم.

p: ۱۱۳

متصدّی غسل پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم من بودم، و فرشتگان مرا یاری می کردند، گویا در و دیوار خانه فریاد می زد. گروهی از فرشتگان فرود می آمدند و گروهی دیگر به آسمان پرواز می کردند.

گوش من از صدای آهسته آنان که بر آن حضرت نماز می خواندند، پر بود، تا آنگاه که او را در حجره اش دفن کردیم. چه کسی با آن حضرت در زندگی و لحظات مرگ از من سزاوارتر است؟ پس مردم! با دل بینا حرکت کنید، و نیّت خویش را در جهاد با دشمن راست بدارید.

سوگند به خدایی که جز او خدایی نیست، من بر جادّه حق می روم، و دشمنان من بر پرتگاه باطلند، می گویم آنچه را می شنوید، و برای خود و شما از خدا طلب آمرزش دارم.

Footnote

(۱). Ibn Abi'l-Hadid has written (in Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۰ pp. ۱۸۰-۱۸۳) that Amir al-mu'minin's saying that he never disobeyed the commands of the Prophet is a sort of taunt to those who felt no hesitation in rejecting the Prophet's commands and sometimes even checked him. For example when at the time of the peace of al-Hudaybiyah the Prophet was agreeable to negotiate peace with the unbelievers among the Quraysh one of the companions became so enraged that he expressed doubts about the prophethood of the Prophet whereupon Abu Bakr had to say:

Woe be to you! Keep clinging to him. He is certainly Allah's Messenger and He will not ruin him.

The introduction to the oath 'inna' and the word of emphasis 'lam' which are used here to create conviction about the prophethood shows that the addressee had gone farther than mere doubt because these words of emphasis are employed only when the stage of denial has been reached. However if belief required absence of doubt the presence of doubt must imply defect in the belief as Allah says:

p: ۱۱۴

The believers are only those who believe in Allah and His Messenger they doubt not (thereafter ... (Qur'an ۴۹:۱۵

Similarly when the Prophet intended to say the funeral prayers of Ubayy ibn Salul the same companion said to him "How do you intend to seek forgiveness for this Chief of hypocrites?" And he even drew away the Prophet by catching the skirt (of his shirt). Then the Prophet had to say "No act of mine is beside the command of Allah". In the same way the Prophet's command to accompany the force of Usamah ibn Zayd was ignored. The greatest of all these insolences was displayed in connection with the Prophet's intention to write down his advice as to when such a blame was laid against the Prophet which proves an absence of belief in the commands of the shari'ah and creates a doubt about each command as to whether it is based on divine revelation or (Allah may forbid) just the .result of mental disorder

(۲). Who can deny that the ever-successful lion of Allah 'Ali ibn Abi Talib (p.b.u.h.) shielded the Prophet on every critical occasion and performed the duty of protecting him by dint of the courage and valour gifted to him by Allah. The first occasion of risking his life was when the unbelievers from the Quraysh decided finally to kill the Prophet and 'Ali slept on his bed surrounded by enemies and under the direct peril of swords whereby the enemies were not able to succeed in their aims. Then in those battles where the enemies used to attack the Prophet together and where the feet of even the reputed heroes could not stand firm Amir al-mu'minin remained steadfast with the banner (of Islam) in his hand. :'Abd al-Barr and al-Hakim writes about it

p: ۱۱۵

Ibn 'Abbas says that 'Ali had four qualities which no one else possessed. Firstly he was the first among Arabs and non-Arabs to have said prayers with the Messenger of Allah. Secondly he always had the banner of Islam in his hand in every battle. Thirdly when people ran away from the Prophet 'Ali remained with him; and fourthly it was he who gave the Prophet his funeral ablution and laid him in his grave. (al-Isti'ab vol. ۳ p. ۱۰۹۰; al-Mustadrak 'ala as-sahihayn vol. ۳ p. ۱۱۱)

A study of the holy wars of Islam fought in the Prophet's days leaves no doubt that except for the battle of Tabuk in which Amir al-mu'minin did not partake all other battles bear testimony to his fine performance and all the successes are due to his valour. Thus in the battle of Badr seventy unbelievers were killed half of whom were killed by 'Ali's sword. In the battle of Uhud when victory changed into defeat as a result of the Muslims engaging themselves in the collection of booty and they fled away under the sudden attack of the enemy Amir al-mu'minin remained steadfast taking jihad to be a religious obligation and displayed such conspicuous performance in support and defence of the Prophet that the Prophet too acknowledged it and also the Angel. Again in the battle of the Trench (al-Khandaq) the Prophet was accompanied by three thousand combatants but none dared face 'Amr ibn 'Abdawadd. At last Amir al-mu'minin killed him and saved the Muslims from ignominy. In the battle of Hunayn the Muslims were proud of their number because they were ten thousand while the unbelievers were only four thousand but here too they leapt onto the booty as a consequence of which the unbelievers gained the opportunity and pounced upon them. Bewildered with this sudden attack the Muslims fled away as the Holy Qur'an says:

p: ۱۱۶

Most certainly did Allah help you in many (battle) fields and on the day of Hunayn when made you vain your great number but they availed you nothing and was straitened the (earth against you with all its extensiveness then ye turned back in retreat. (۹:۲۵

On this occasion also Amir al-mu'minin was steady like a rock and eventually with Allah's .support victory was achieved

SERMON ۱۹۸

In English

Allah's attribute of Omniscience

Allah knows the cries of the beasts in the forest the sins of the people in seclusion the movements of the fishes in the deep seas and the rising of the water by tempestuous winds. I stand witness that Muhammad is the choice of Allah the conveyor of His .revelation and the messenger of His mercy

Advantages of fear of Allah

Now then I advise you to fear Allah Who created you for the first time; towards Him is your return with Him lies the success of your aims at Him terminate (all) your desires towards Him runs your path of right and He is the aim of your fears (for seeking protection). Certainly fear of Allah is the medicine for your hearts sight for the blindness of your spirits the cure for the ailments of your bodies the rectifier of the evils of your breasts the purifier of the pollution of your minds the light of the darkness of your eyes the consolation for the fear of your heart and the brightness for the gloom of your .ignorance

p: ۱۱۷

Therefore make obedience to Allah the way of your life and not only your outside covering make it your inner habit instead of only outer routine subtle enough to enter through your ribs (up to the heart) the guide for all your affairs the watering place for your getting down (on the Day of Judgement) the interceder for the achievement of your aims asylum for the day of your fear the lamp of the interior of your graves company for your long loneliness and deliverance from the troubles of your abodes. Certainly obedience to Allah is a protection against encircling calamities. expected dangers and the .flames of burning fires

Therefore whoever entertains fear of Allah troubles remain away from him after having been near affairs become sweet after their bitterness waves (of troubles) recede from him after having crowded over him difficulties become easy for him after occurring generosity rains fast over him after there had been famine mercy bends over him after it had been loath the favours (of Allah) spring forth on him after they had been dried and blessing descends over him in showers after being scanty. So fear Allah Who benefits you with His good advice preaches to you through His Messenger and obliges you with His favours. Devote yourselves to His worship and acquit yourselves of the obligation of .obeying Him

About Islam

This Islam is the religion which Allah has chosen for Himself developed it before His eyes preferred it as the best among His creations established its pillars on His love. He has disgraced other religions by giving honour to it. He has humiliated all communities before its sublimity; He has humbled its enemies with His kindness and made its opponents lonely by according it His support. He has smashed the pillars of misguidance with its columns. He has quenched the thirst of the thirsty from its cisterns and filled the cisterns .through those who draw its water

p: ۱۱۸

He made Islam such that its constituent parts cannot break its links cannot separate its construction cannot fall its columns cannot decay its plant cannot be uprooted its time does not end its laws do not expire its twigs cannot be cut its parts do not become narrow its ease does not change into difficulty its clarity is not affected by gloom its straightness does not acquire curvature its wood has no crookedness its vast paths have no .narrowness its lamp knows no putting off and its sweetness has no bitterness

It consists of columns whose bases Allah has fixed in truthfulness and whose foundation He has strengthened and of sources whose streams are ever full of water and of lamps whose flames are full of light and of beacons with whose help travellers get guidance and of signs through which a way is found to its highways and of watering places which provide water to those who come to them. Allah has placed in Islam the height of His pleasure the pinnacle of His pillars and the prominence of His obedience. Before Allah therefore its columns are strong its construction is lofty its proofs are bright its fires are aflame its authority is strong its beacons are high and its destruction is difficult. You .should therefore honour it follow it fulfil its obligations and accord the position due to it

About the Holy Prophet

Then Allah the Glorified deputed Muhammad - the peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - with truth at a time when the destruction of the world was near and the next life was at hand when its brightness was turning into gloom after shining it had become troublesome for its inhabitants its surface had become rough and its decay had approached near. This was during the exhaustion of its life at the approach of signs

p: ١١٩

of its decay) the ruin of its inhabitants the breaking of its links the dispersal of its affairs) the decay of its signs the divulging of its secret matters and the shortening of its length. Allah made him responsible for conveying His message and (a means of) honour for his people a period of bloom for the men of his days a source of dignity for the supporters .and an honour for his helpers

About the Holy Qur'an

Then Allah sent to him the Book as a light whose flames cannot be extinguished a lamp whose gleam does not die a sea whose depth cannot be sounded a way whose direction does not mislead a ray whose light does not darken a separator (of good from evil) whose arguments do not weaken a clarifier whose foundations cannot be dismantled a cure which leaves no apprehension for disease an honour whose supporters are not defeated and a truth whose helpers are not abandoned. Therefore it is the mine of belief and its centre the source of knowledge and its oceans the plantation of justice and its pools the foundation stone of Islam and its construction the valleys of truth and its plains an ocean which those who draw water cannot empty springs which those who draw water cannot dry up a watering place which those who come to take water cannot exhaust a staging place in moving towards which travellers do not get lost signs which no treader fails to .see and a highland which those who approach it cannot surpass it

p: ۱۲۰

Allah has made it a quencher of the thirst of the learned a bloom for the hearts of religious jurists a highway for the ways of the righteous a cure after which there is no ailment an effulgence with which there is no darkness a rope whose grip is strong a stronghold whose top is invulnerable an honour for him who loves it a peace for him who enters it a guidance for him who follows it an excuse for him who adopts it an argument for him who argues with it a witness for him who quarrels with it a success for him who argues with it a carrier of burden for him who seeks the way a shield for him who arms himself (against misguidance) a knowledge for him who listens carefully worthy story for him who relates it and a final verdict of him who passes judgements.

In Arabic

[۱۹۸] ومن خطبه له علیه السلام

یتبّه علی إحاطه علم الله بالجزئیات، ثمّ یحث علی التقوی، ویبیّن فضل الإسلام والقرآن

یَعْلَمُ عَجِیجَ الْوُحُوشِ فِی الْفَلَوَاتِ، وَمَعاصِیَ الْعِبَادِ فِی الْخَلَوَاتِ، وَاخْتِلاَفَ النِّینَانِ (۱) فِی الْبِحَارِ الْغَامِرَاتِ، وَتَلاَطُمَ الْمَاءِ بِالرِّیَاحِ الْعَاصِفَاتِ. وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً نَجِیبُ اللهِ (۲) ، وَسَفِیرُ وَحْیِهِ، وَرَسُولُ رَحْمَتِهِ.

الوصیه بالتقوی

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی أُوصِیکُمْ بِتَقْوَی اللهِ الَّذِی ابْتَدَأَ خَلْقَکُمْ، وَإِلَیْهِ یَکُونُ مَعَادُکُمْ، وَبِهِ نَجَاحُ طَلِبَتِکُمْ، وَإِلَیْهِ مُنْتَهَی رَغْبَتِکُمْ، وَنَحْوَهُ قَصْدُ سَبِیلِکُمْ، وَإِلَیْهِ مَرَامِی مَفْزَعِکُمْ (۳) ، فَإِنَّ تَقْوَی اللهِ دَوَاءُ دَاءِ قُلُوبِکُمْ، وَبَصَرُ عَمَی أَفِئِدَتِکُمْ، وَشِفَاءُ مَرَضِ أَجْسَادِکُمْ، وَصَلاَحُ فَسَادِ صُدُورِکُمْ، وَطُهُورُ دَنَسِ أَنْفُسِکُمْ، وَجِلاَءُ عَشَا أَبْصَارِکُمْ، وَأَمْنُ فَزَعِ جَأْشِکُمْ (۴) ، وَضِیَاءُ سَوَادِ ظُلْمَتِکُمْ. فَاجْعَلُوا طَاعَهَ اللهِ شِعَاراً (۵) دُونَ دِثَارِکُمْ (۶) ، وَدَخِیلاً دُونَ شِعَارِکُمْ، وَلَطِیفاً بَیْنَ أَضْلاَعِکُمْ، وَأَمِیراً فَوْقَ أُمُورِکُمْ، وَمَنْهَلاً (۷) لِحِینِ وُرُودِکُم، وَشَفِیعاً لِدَرَکِ (۸) طَلِبَتِکُمْ (۹) ، وَجُنَّهً (۱۰) لِیَوْمِ فَزَعِکُمْ، وَمَصَابِیحَ لِبُطُونِ قُبُورِکُمْ، وَسَکَناً لِطُولِ وَحْشَتِکُمْ، وَنَفَساً لِکَرْبِ مَوَاطِنِکُمْ، فَإِنَّ طَاعَهَ اللهِ حِرْزٌ مِنْ مَتَالِفَ مُکْتَنِفَهٍ، وَمَخَاوِفَ مُتَوَقَّعَهٍ، وَأُوَارِ (۱۱) نِیرَانٍ مُوقَدَهٍ. فَمَنْ أَخَذَ بِالتَّقْوَی عَزَبَتْ (۱۲) عَنْهُ الشَّدَائِدُ بَعْدَ دُنُوِّهَا، وَاحْلَوْلَتْ لَهُ الْأُمُورُ بَعْدَ مَرَارَتِهَا، وَانْفَرَجَتْ عَنْهُ الْأَمْوَاجُ بَعْدَ تَرَاکُمِهَا، وَأَسْهَلَتْ لَهُ الصِّعَابُ بَعْدَ إِنْصَابِهَا (۱۳) ، وَهَطَلَتْ عَلَیْهِ الْکَرَامَهُ بَعْدَ قُحُوطِهَا، وَتَحَدَّبَتْ (۱۴) عَلَیْهِ الرَّحْمَهُ بَعْدَ نُفُورِهَا، وَتَفَجَّرَتْ عَلَیْهِ النِّعَمُ بَعْدَ نُضُوبِهَا (۱۵) ، وَوَبَلَتْ عَلَیْهِ الْبَرَکَهُ بَعْدَ إِرْذَاذِهَا (۱۶) .

فَاتَّقُوا اللهَ الَّذِی نَفَعَکُمْ بَمَوْعِظَتِهِ، وَوَعَظَکُمْ بِرِسَالَتِهِ، وَامْتَنَّ عَلَیْکُمْ بِنِعْمَتِهِ، فَعَبِّدُوا أَنْفُسَکُمْ لِعِبَادَتِهِ، وَاخْرُجُوا إِلَیْهِ مِنْ حَقِّ طَاعَتِهِ.

فضل الاسلام

ثُمَّ إِنَّ هذَا الْإِسْلاَمَ دِینُ اللهِ الَّذِی اصْطَفَاهُ لِنَفْسهِ، وَاصْطَنَعَهُ عَلی عَیْنِهِ، وَأَصْفَاهُ (۱۷) خِیْرَهَ خَلْقِهِ، وَأَقَامَ دَعَائِمَهُ عَلَی مَحَبَّتِهِ، أَذَلَّ الْأَدْیَانَ بِعِزَّتِهِ، وَوَضَعَ الْمِلَلَ بِرَفْعِهِ، وَأَهَانَ أَعْدَاءَهُ بِکَرَامَتِهِ، وَخَذَلَ مُحَادِّیهِ (۱۸) بِنَصْرِهِ، وَهَدَمَ أَرْکَانَ الضَّلاَلَهِ بِرُکْنِهِ (۱۹) ، وَسَقَی مَنْ عَطِشَ مِنْ حِیَاضِهِ، وَأَتْأَقَ (۲۰) الْحِیَاضَ بِمَوَاتِحِهِ (۲۱) . ثُمَّ جَعَلَهُ لاَ انْفِصَامَ لِعُرْوَتِهِ، وَلاَ فَکَّ لِحَلْقَتِهِ، وَلاَ انْهِدَامَ لِأَسَاسِهِ، وَلاَ زَوَالَ لِدَعَائِمِهِ،

وَلاَ انْقِلاَعَ لِشَجَرَتِهِ، وَلاَ انْقِطَاعَ لِمُدَّتِهِ، وَلاَ عَفَاءَ (۲۲) لِشَرَائِعِهِ، وَلاَ جَذَّ (۲۳) لِفُرُوعِهِ، وَلاَ ضَنْکَ (۲۴) لِطُرُقِهِ، وَلاَ وُعُوثَهَ (۲۵) لِسُهُولَتِهِ، وَلاَ سَوَادَ لِوَضَحِهِ (۲۶) ، وَلاَ عِوَجَ لِإنْتِصَابِهِ، وَلاَ عَصَلَ (۲۷) فِی عُودِهِ، وَلاَ وَعَثَ (۲۸) لِفَجِّهِ (۲۹) ، وَلاَ انْطِفَاءَ لِمَصَابِیحِهِ، وَلاَ مَرَارَهَ لِحَلاَوَتِهِ. فَهُوَ دَعَائِمُ أَسَاخَ (۳۰) فِی الْحَقِّ أَسْنَاخَهَا (۳۱) ، وَثَبَّتَ لَهَا آسَاسَهَا، وَیَنَابِیعُ غَزُرَتْ عُیُونُهَا، وَمَصَابِیحُ شَبَّتْ نِیرَانُهَا (۳۲) ، وَمَنَارٌ (۳۳) اقْتَدَی بِهَا سُفَّارُهَا (۳۴) ، وَأَعلاَمٌ (۳۵) قُصِدَ بِهَا فِجَاجُهَا، وَمَنَاهِلُ رَوِیَ بِهَا وُرَّادُهَا. جَعَلَ اللهُ فِیهِ مُنْتَهَی رِضْوَانِهِ، وَذِرْوَهَ دَعَائِمِهِ، وَسَنَامَ طَاعَتِهِ، فَهُوَ عِنْدَ اللهِ وَثِیقُ الْأَرْکَانِ، رَفِیعُ الْبُنْیَانِ، مُنِیرُ الْبُرْهَانِ، مُضِیءُ النِّیرَانِ، عَزِیزُ السُّلْطَانِ، مُشْرِفُ الْمَنَارِ (۳۶) ، مُعْوِذُ الْمَثَارِ (۳۷) . فَشَرِّفُوهُ وَاتَّبِعُوهُ، وَأَدُّوا إِلَیْهِ حَقَّهُ، وَضَعُوهُ مَوَاضِعَهُ.

الرسول الاعظم

ثُمَّ إِنَّ اللهِ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ- بِالْحَقِّ حِینَ دَنَا مِنَ الدُّنْیَا الْإِنْقِطَاعُ، وَأَقْبَلَ مِنَ الْآخِرَهِ الْإِطِّلاَعُ (۳۸) ، وَأَظْلَمَتْ بَهْجَتُهَا بَعْدَ إِشْرَاقٍ، وَقَامَتْ بِأَهْلِهَا عَلَی سَاقٍ، وَخَشُنَ مِنْهَا مِهَادٌ (۳۹) ، وَأَزِفَ مِنْهَا قِیَادٌ (۴۰) ، فِی انْقِطَاعٍ مِنْ مُدَّتِهَا، وَاقْتِرَابٍ مِنْ أَشْرَاطِهَا (۴۱) ، وَتَصَرُّمٍ (۴۲) مِنْ أَهْلِهَا، وَانْفِصَامٍ (۴۳) مِنْ

حَلْقَتِهَا، وَانْتِشَار (۴۴) مِنْ سَبَبِهَا، وَعَفَاءٍ مِنْ أَعْلاَمِهَا (۴۵) ، وَتَكَشُّفٍ مِنْ عَوْرَاتِهَا، وَقِصَرٍ مِنْ طُولِهَا. جَعَلَهُ اللهُ بَلاَغاً لِرِسَالَتِهِ، وَكَرَامَةً لِأُمَّتِهِ، وَرَبِيعاً لِأَهْلِ زَمَانِهِ، وَرِفْعَةً لِأَعْوَانِهِ، وَشَرَفاً لِأَنْصَارِهِ.

القرآن الكريم

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ نُوراً لاَ تُطْفَأُ مَصَابِيحُهُ، وَسِرَاجاً لاَ يَخْبُو (۴۶) تَوَقُّدُهُ، وَبَحْراً لاَ يُدْرَكُ قَعْرُهُ، وَمِنْهَاجاً (۴۷) لاَ يُضِلُّ نَهْجُهُ (۴۸) ، وَشُعَاعاً لاَ يُظْلِمُ ضَوْؤُهُ، وَفُرْقَاناً لاَ يُخْمَدُ بُرْهَانُهُ، وَتِبْيَاناً لاَ تُهْدَمُ أَرْكَانُهُ، وَشِفَاءً لاَ تُخْشَى أَسْقَامُهُ، وَعِزّاً لاَ تُهْزَمُ أَنْصَارُهُ، وَحَقّاً لاَ تُخْذَلُ أَعْوَانُهُ. فَهُوَ مَعْدِنُ الْإِيمَانِ وَبُحْبُوحَتُهُ (۴۹) ، وَيَنَابِيعُ الْعِلْمِ وَبُحُورُهُ، وَرِيَاضُ (۵۰) الْعَدْلِ وَغُدْرَانُهُ (۵۱) ، وَأَثَافِيُّ (۵۲) الْإِسْلاَمِ وَبُنْيَانُهُ، وَأَوْدِيَهُ الْحَقِّ وَغِيطَانُهُ (۵۳) . وَبَحْرٌ لاَ يَنْزِفُهُ الْمُسْتَنْزِفُونَ (۵۴) ، وَعُيُونٌ لاَ يُنضِبُهَا الْمَاتِحُونَ (۵۵) ، وَمَنَاهِلُ (۵۶) لاَ يَغِيضُهَا (۵۷) الْوَارِدُونَ، وَمَنَازِلُ لاَ يَضِلُّ نَهْجَهَا الْمُسَافِرُونَ، وَأَعْلاَمٌ لاَ يَعْمَى عَنْهَا السَّائِرُونَ، وَآكَامٌ (۵۸) لاَ يَجُوزُ عنْهَا (۵۹) الْقَاصِدُونَ. جَعَلَهُ اللهُ رِيّاً لِعَطَشِ الْعُلَمَاءِ، وَرَبِيعاً لِقُلُوبِ الْفُقَهَاءِ، وَمَحَاجَّ (۶۰) لِطُرُقِ الصُّلَحَاءِ، وَدَوَاءً لَيْسَ بَعْدَهُ دَاءٌ، وَنُوراً لَيْسَ مَعَهُ ظُلْمَةٌ،وَحَبْلاً وَثِيقاً عُرْوَتُهُ، وَمَعْقِلاً مَنِيعاً ذِرْوَتُهُ، وَعِزّاً لِمَنْ تَوَلاَّهُ، وَسِلْماً لِمَنْ دَخَلَهُ، وَهُدىً لِمَنِ ائْتَمَّ بِهِ، وَعُذْراً لِمَنِ انْتَحَلَهُ، وَبُرْهَاناً لِمَنْ تَكَلَّمَ بِهِ، وَشَاهِداً لِمَنْ خَاصَمَ بِهِ، وَفَلْجاً (۶۱) لِمَنْ حَاجَّ بِهِ، وَحَامِلاً لِمَنْ حَمَلَهُ، وَمَطِيَّةً لِمَنْ أَعْمَلَهُ، وَآيَةً لِمَنْ تَوَسَّمَ، وَجُنَّةً (۶۲) لِمَنِ اسْتَلْأَمَ (۶۳) ، وَعِلْماً لِمَنْ وَعَى، وَحَدِيثاً لِمَنْ رَوَى، وَحُكْماً لِمَنْ قَضَى (۶۴) .

In Persian

۱ علم الهی

خدا از نعره حیوانات وحشی در کوه ها و بیابان ها، و گناه و معصیت بندگان در خلوتگاه ها، و آمد و رفت ماهیان در دریاهای ژرف، و به هم خوردن آبها بر اثر وزش بادهای سخت آگاه است. و گواهی می دهم که حضرت محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم برگزیده خدا، سفیر وحی، و رسول رحمت اوست.

p: ۱۲۳

۲ ارزش پرهیزکاری

پس از ستایش پروردگار، همانا من شما را به ترس از خدا سفارش می کنم، خدایی که آفرینش شما را آغاز کرد، و به سوی او باز می گردید. خدایی که خواسته های شما را بر آورد، و بازگشت بسوی او نهایت آرزوی شماست. راه راست شما به او پایان می پذیرد، و به هنگام ترس و وحشت، او پناهگاه شماست. همانا تقوا و ترس از خدا، داروی بیماری های دل ها، روشنایی قلب ها، و درمان دردهای بدن ها «۱»، مرهم زخم جان ها، پاک کننده پلیدی های ارواح، و روشنایی بخش تاریکی چشم ها، و امنّیت در نا آرامی ها، و روشن کننده تاریکی های شماست. پس اطاعت خدا را پوشش جان، نه پوشش ظاهری، قرار دهید، و با جان، نه با تن، فرمانبردار باشید تا با اعضا و جوارح بدنتان در هم آمیزد، و (آن را) بر همه امورتان حاکم گردانید. اطاعت خدا را راه ورود به آب حیات، شفیع گرفتن خواسته ها، پناهگاه روز اضطراب، چراغ روشنگر قبرها، آرامش وحشت های طولانی دوران برزخ، و راه نجات لحظات سخت زندگی، قرار دهیدزیرا اطاعت خدا، وسیله نگهدارنده از حوادث هلاک کننده، و جایگاه های وحشتناک، که انتظار آن را می کشید، و حرارت آتش های بر افروخته است. پس کسی که تقوا را انتخاب کند، سختی ها از او دور گردند، تلخی ها شیرین و فشار مشکلات و ناراحتی ها برطرف خواهند شد، و مشکلات پیاپی و خسته کننده، آسان گردیده و مجد و بزرگی از دست رفته چون قطرات باران بر او فرو می بارند، رحمت باز داشته حق باز می گردد، و نعمت های الهی پس از فرو نشستن به جوشش می آیند، و برکات تقلیل یافته فزونی گیرند. پس از خدایی بترسید که با پند دادن شما را سود فراوان بخشیده، و با رسالت پیامبرش شما را نیکو اندرز داده، و با نعمت هایش بر شما منّت گذاشته است. خود را برای پرستش خدا فروتن دارید، و با انجام وظائف الهی، حق فرمانبرداری را به جا آورید.

p: ۱۲۴

۳ ویژگی های اسلام

همانا این اسلام، دین خداوندی است که آن را برای خود برگزید، و با دیده عنایت پروراند، و بهترین آفریدگان خود را مخصوص ابلاغ آن قرار داد. پایه های اسلام را بر محبّت خویش استوار کرد، و ادیان و مذاهب گذشته «۲» را با عزّت آن، خوار کرد، و با سر بلند کردن آن، دیگر ملّت ها را بی مقدار کرد، و با محترم داشتن آن، دشمنان را خوار گردانید، و با یاری کردن آن دشمنان سر سخت را شکست داد، و با نیرومند ساختن آن ارکان گمراهی را درهم کوبید، و تشنگان را از چشمه زلال آن سیراب کرد، و آبگیره های اسلام را پر آب کرد. خداوند اسلام را به گونه ای استحکام بخشید که پیوندهایش نگسلد، و حلقه هایش از هم جدا نشود، و ستون هایش خراب نگردد، در پایه هایش زوال راه نیابد، درخت وجودش از ریشه کنده نشود، زمانش پایان نگیرد، قوانینش کهنگی نپذیرد ، شاخه هایش قطع نگردد، راه هایش تنگ و خراب نشود، و پیمودن راهش دشوار نباشد، تیرگی در روشنایی آن داخل نشود، و راه راست آن کجی نیابد، ستونهایش خم نشود، و گذرگاهش بدون دشواری پیمودنی باشد، در چراغ اسلام خاموشی، و در شیرینی آن تلخی راه نیابد. اسلام ستون های استواری است که خداوند (پایه های) آن را در دل حق برقرار، و اساس و پایه آن را ثابت کرد، اسلام چشمه ساری است که آب آن در فوران، چراغی است که شعله های آن فروزان، و نشانه همیشه استواری است که روندگان راه حق با آن هدایت شوند، پرچمی است که برای راهنمایی پویندگان راه خدا نصب گردیده، و آبشخوری است که وارد شوندگان آن سیراب می شوند. خداوند نهایت خشنودی خود را در اسلام قرار داده، و بزرگ ترین ستون های دینش، و بلندترین قلّه اطاعت او در اسلام جای گرفته است، اسلام در پیشگاه خداوند، دارای ستون هایی مطمئن، بنایی بلند، راهنمایی همیشه روشن، شعله ای روشنی بخش، برهانی نیرومند، و نشانه ای بلند پایه است، که در افتادن با آن ممکن نیست!پس اسلام را بزرگ بشمارید، از آن پیروی کنید، حق آن را اداء نمایید، و در جایگاه شایسته خویش قرار دهید.

p: ۱۲۵

۴ بعثت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم و سختی های جاهلیّت

سپس خداوند سبحان حضرت محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را هنگامی مبعوث فرمود که دنیا به مراحل پایانی رسیده، نشانه های آخرت نزدیک، و رونق آن به تاریکی گراییده و اهل خود را به پاداشته، جای آن ناهموار آماده نیستی و نابودی، زمانش در شرف پایان، و نشانه های نابودی آن آشکار، موجودات در آستانه مرگ، حلقه زندگی آن شکسته، و اسباب حیات در هم ریخته، پرچمهای دنیا پوسیده، و پرده هایش دریده، و عمرها به کوتاهی رسیده بود.در این هنگام خداوند پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را ابلاغ کننده رسالت، افتخار آفرین امّت، چونان باران بهاری برای تشنگان حقیقت آن روزگاران، مایه سربلندی مسلمانان، و عزّت و شرافت یارانش قرار داد.

۵ ارزش ها و ویژگی های قرآن

سپس قرآن را بر او نازل فرمود:

قرآن نوری است که خاموشی ندارد، چراغی است که درخشندگی آن زوال نپذیرد،

دریایی است که ژرفای آن درک نشود، راهی است که رونده آن گمراه نگردد، شعله ای است که نور آن تاریک نشود جدا کننده حق و باطلی است که درخشش برهانش خاموش نگردد، بنایی است که ستون های آن خراب نشود، شفا دهنده ای است که بیماری های وحشت انگیز را بزداید، قدرتی است که یاورانش شکست ندارند، و حقّی است که یاری کنندگانش مغلوب نشوند. قرآن، معدن ایمان و اصل آن است، چشمه های دانش و دریاهای علوم است، سرچشمه عدالت، و نهر جاری دل است، پایه های اسلام و ستون های محکم آن است، نهرهای جاری زلال حقیقت، و سرزمین های آن است. دریایی است که تشنگان آن، آبش را تمام نتوانند کشید، و چشمه ای است که آبش کمی ندارد، محل برداشت آبی است که هرچه از آن برگیرند کاهش نمی یابد، منزلی است که مسافران راه آن را فراموش نخواهند کرد، و نشانه هایی است که روندگان از آن غفلت نمی کنند، کوهسار زیبایی است که از آن نمی گذرند. خدا قرآن را فرو نشاننده عطش علمی دانشمندان، و باران بهاری برای قلب فقیهان، و راه گسترده و وسیع برای صالحان قرار داده است. قرآن دارویی است که با آن بیماری وجود ندارد، نوری است که با آن تاریکی یافت نمی شود، ریسمانی است که رشته های آن محکم، پناهگاهی است که قلّه آن بلند و توان و قدرتی است برای آن که قرآن را برگزیند، محل امنی است برای هر کس که وارد آن شود، راهنمایی است تا از او پیروی کند، وسیله انجام وظیفه است برای آن که قرآن را راه و رسم خود قرار دهد، برهانی است بر آن کس که با آن سخن بگوید، عامل پیروزی است برای آن کس که با آن استدلال کند، نجات دهنده است برای آن کس که حافظ آن باشد و به آن عمل کند، و راهبر آن که آن را به کار گیرد، و نشانه هدایت است برای آن کس که در او بنگرد، سپر نگهدارنده است برای آن کس که با آن خود را بپوشاند، و دانش کسی است که آن را به خاطر بسپارد، و حدیث کسی است که از آن روایت کند، و فرمان کسی است که با آن قضاوت کند.

p: ۱۲۶

---

(۱) اشاره به: فارماکولوژی YGOLOCAMRAHP (داروشناسی)

(۲) اشاره به علم: تئولوژی YGOLOEHT (ادیان شناسی) و نقد پلورالیسم دینی، که معتقدند همه ادیان بر حق می باشند.

SERMON ۱۹۹

In English

Containing advice given by Amir al-mu'minin to his companions

About Prayer

Pledge yourself with prayer and remain steady on it; offer prayer as much as possible and seek nearness (of Allah) through it because it is (imposed) upon the believers as (a) timed ordinance (Qur'an ۴:۱۰۳). Have you not heard the reply of the people of Hell when they were asked: What hath brought you into the hell? They shall say: We were not of those who offered the regular prayers (to Allah)! (Qur'an ۷۴:۴۲-۴۳). Certainly prayer drops out sins like the dropping of leaves (of trees) and removes them as ropes are removed from the necks of cattle. The Messenger of Allah - the peace and blessing of Allah he upon him and his descendants - likened it to a hot bath situated at the door of a person who ?bathes in it five times a day. Will then any dirt remain on him

Its obligation is recognised by those believers whom neither the adornment of property nor the coolness of the eyes produced by children can turn away from it. Allah the Glorified says: Men whom neither merchandise nor any sale diverteth from the (remembrance of Allah and constancy in prayer and paying the poor-rate; ... (Qur'an. ۲۴:۳۷

p: ۱۲۷

Even after receiving assurance of Paradise the Messenger of Allah - peace and blessing of Allah be upon him and his descendants - used to exert himself for prayers because of .Allah the Glorified's command

.(And enjoin prayer on thy followers and adhere thou steadily unto it ... (Qur'an ٢٠:١٣٢

.Then the Holy Prophet used to enjoin his followers to prayer and exert himself for it

(About the Islamic Tax (zakat

Then Islamic tax has been laid down along with prayer as a sacrifice (to be offered) by the people of Islam. Whoever pays it by way of purifying his spirit it serves as a purifier for him and a protection and shield against fire (of Hell). No one therefore (who pays it) should feel attached to it afterwards nor should feel grieved over it. Whoever pays it without the intention of purifying his heart expects through it more than its due. He is certainly ignorant of the sunnah he is allowed no reward for it his action goes to waste .and his repentance is excessive

Fulfilment of Trust

Then as regards fulfilment of trust whoever does not pay attention to it will be disappointed. It was placed before the strong skies vast earths and high mountains but none of them was found to be stronger. vaster or higher than it. If anything could be unapproachable because of height vastness power or strength they would have been unapproachable but they felt afraid of the evil consequences (of failure in fulfilling a trust) .and noticed what a weaker being did not realise it and this was man

p: ١٢٨

(Verily he was (proved) unjust ignorant. (Qur'an ۳۳:۷۲ . . .

Surely Allah the Glorified the Sublime nothing is hidden from Him of whatever people do in their nights or days. He knows all the details and His knowledge covers them. Your limbs are a witness the organs of your body constitute an army (against yourself) your inner self serves Him as eyes (to watch your sins) and your loneliness is open to Him.

In Arabic

[۱۹۹] ومن كلام له عليه السلام

كان يوصى به أصحابه

تَعَاهَدُوا أَمْرَ الصَّلاَهِ، وَحَافِظُوا عَلَيْهَا، وَاسْتَكْثِرُوا مِنْهَا، وَتَقَرَّبُوا بِهَا، فَإِنَّهَا (كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَاباً مَوْقُوتاً) أَلاَ تَسْمَعُونَ إِلَى جَوَابِ أَهْلِ النَّارِ حِينَ سُئِلُوا: (مَا سَلَكَكُمْ فِی سَقَرَ * قَالُوا لَمْ نَکُ مِنَ الْمُصَلِّينَ) وَإِنَّهَا لَتَحُتُّ الذُّنُوبَ حَتَّ (۱) الْوَرَقِ، وَتُطْلِقُهَا إِطْلاَقَ الرِّبَق (۲) ، وَشَبَّهَهَا رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ- بِالْحَمَّه (۳) تَكُونُ عَلَى بَابِ الرَّجُلِ، فَهُوَ يَغْتَسِلُ مِنْهَا فِی الْيَوْمِ وَاللَّيْلَهِ خَمْسَ مَرّاتٍ، فَمَا عَسَى أَنْ يَبْقَى عَلَيْهِ مِنَ الدَّرَنِ (۴) ؟ وَقَدْ عَرَفَ حَقَّهَا رِجَالٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ لاَ تَشْغَلُهُمْ عنْهَا زِينَهُ مَتَاعٍ، وَلاَ قُرَّهُ عَيْنٍ مِنْ وَلَدٍ وَلاَ مَالٍ. يَقُولُ اللهُ سُبْحَانَهُ: (رِجَالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجَارَهٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ وَإِقَام الصَّلاَهِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاهِ). وَكَانَ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- نَصِباً (۵) بِالصَّلاَهِ بَعْدَ التَّبْشِيرِ لَهُ بِالْجَنَّهِ، لِقَوْلِ اللهِ سُبْحانَهُ: (وَأْمُرْ أَهْلَکَ بِالصَّلاَهِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا)، فَكَانَ يَأْمُرُ بِهَا أَهْلَهُ وَيَصْبِرُ عَلَيْهَا نَفْسَهُ.

الزكاه

ثُمَّ إِنَّ الزَّكَاهَ جُعِلَتْ مَعَ الصَّلاَهِ قُرْبَاناً لِأَهْلِ الْإِسْلاَم، فَمَنْ أَعْطَاهَا طَيِّبَ النَّفْسِ بِهَا، فإِنَّهَا تُجْعَلُ لَهُ كَفَّارَهً، وَمِنَ النَّارِ حِجَازاً وَوِقَايَهً. فَلاَ يُتْبِعَنَّهَا أَحَدٌ نَفْسَهُ، وَلاَ يُكْثِرَنَّ عَلَيْهَا لَهَفَهُ، فإِنَّ مَنْ أَعْطَاهَا غَيْرَ طَيِّبِ النَّفْسِ بِهَا، يَرْجُو بِهَا مَا هُوَ أَفْضَلُ مِنْهَا، فَهُوَ جَاهِلٌ بِالسُّنَّهِ، مَغْبُونُ (۶) الْأَجْرِ، ضَالُّ الْعَمَلِ، طَوِيلُ النَّدَمِ.

p: ۱۲۹

الامانه

ثُمَّ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ، فَقَدْ خَابَ مَنْ لَيْسَ مِنْ أَهْلِهَا، إِنَّهَا عُرِضَتْ عَلَى السَّماوَاتِ الْمَبْنِيَّهِ، وَ الْأَرَضِينَ الْمَدْحُوَّهِ (۷) ، وَالْجِبَالِ ذَاتِ الطُّولِ الْمَنْصُوبَهِ، فَلاَ أَطْوَلَ وَلاَ أَعْرَضَ، وَلاَ أَعْلَى وَلاَ أَعْظَمَ مِنْهَا. وَلَو امْتَنَعَ شَيْءٌ بِطُولٍ أَوْ عَرْضٍ أَوْ قُوَّهٍ أَوْ عِزٍّ لَأَمْتَنَعْنَ، وَلكِنْ أَشْفَقْنَ مِنَ الْعُقُوبَهِ، وَعَقَلْنَ مَا جَهِلَ مَنْ هُوَ أَضْعَفُ مِنْهُنَّ، وَهُوَ الْإِنْسَانُ، (إِنَّهُ كَانَ ظَلُوماً جَهُولاً)

علم الله تعالى

إِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لاَ يَخْفَى عَلَيْهِ مَا الْعِبَادُ مُقْتَرِفُونَ (۸) فِي لَيْلِهِمْ وَنَهَارِهِمْ، لَطُفَ بِهِ خُبْراً (۹) ، وَأَحَاطَ بِهِ عِلْماً، أَعْضَاؤُكُمْ شُهُودُهُ، وَجَوَارِحُكُمْ جُنُودُهُ، وَضَمائِرُكُمْ عُيُونُهُ، وَخَلَوَاتُكُمْ عِيَانُهُ (۱۰) .

In Persian

(این سخنرانی در آستانه یکی از جنگ ها ایراد شد) همواره یارانش را به آن سفارش می کرد:

۱ ره آورد نماز

مردم! (خوانـدن و اقامه) نماز را بر عهده گیرید، و آن را حفظ کنید، زیاد نماز بخوانید، و با نماز خود را به خدا نزدیک کنید. «نماز دستوری است که در وقت های خاص بر مؤمنان واجب گردیـده است» آیا به پاسخ دوزخیان گوش فرا نمی دهید، آن هنگام که از آنها پرسیدند:

چه چیز شـما را به دوزخ کشانـده است؟ گفتنـد: «مـا از نماز گزاران نبودیم» همانا نماز، گناهان را چونان برگ های پاییزی فرو می ریزد، و غل و زنجیر گناهان را از گردن ها می گشاید پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم نماز را به چشمه آب گرمی که بر در سرای مردی جریان داشته باشد،

تشبیه کرد، اگر روزی پنـج بار خود را در آن شستشو دهـد، هرگز چرک و آلودگی در بـدن او نمانـد. همانا کسانی از مؤمنان حق نماز را شناختند که زیور دنیا از نماز بازشان ندارد، و روشنایی چشمشان یعنی اموال و فرزندان مانع نمازشان نشود.

p: ۱۳۰

خدای سبحان می فرماید: «مردانی هستند که تجارت و خرید و فروش، آنان را از یاد خدا، و برپا داشتن نماز، و پرداخت زکات باز نمی دارد». رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم پس از بشارت به بهشت، خود را در نماز خواندن به زحمت می انداخت، زیرا خداوند به او فرمود: «خانواده خویش را به نماز فرمان ده و بر انجام آن شکیبا باش» پس پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم پی در پی خانواده خود را به نماز فرمان می داد، و خود نیز در انجام نماز شکیبا بود.

۲ ارزش و ره آورد زکات

همانا پرداخت زکات و اقامه نماز، عامل نزدیک شدن مسلمانان به خداست، پس آن کس که زکات را با رضایت خاطر بپردازد، کفّاره گناهان او می شود، و باز دارنده و نگهدارنده انسان از آتش جهنّم است پس نباید به آنچه پرداخته با نظر حسرت نگاه کند، و برای پرداخت زکات افسوس خورد، زیرا آن کس که زکات را از روی رغبت نپردازد، و انتظار بهتر از آنچه را پرداخته داشته باشد، به سنّت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم نادان است، و پاداش او اندک، و عمل او تباه و همیشه پشیمان خواهد بود.

۳ مسؤولیّت ادای امانت

یکی دیگر از وظائف الهی، ادای امانت است، آن کس که امانت ها را نپردازد زیانکار است.

امانت الهی را بر آسمان های بر افراشته، و زمین های گسترده، و کوه های به پا داشته، عرضه کردند، که از آنها بلندتر، بزرگ تر، وسیع تر یافت نمی شد، امّا نپذیرفتند اگر بنا بود که چیزی به خاطر طول و عرض و توانمندی و سربلندی از پذیرفتن امانت سرباز زند آنان بودند، امّا از کیفر الهی ترسیدند، و از عواقب تحمّل امانت آگاهی داشتند، که ناتوان تر از آنها آگاهی نداشت، و آن انسان است، که خدا فرمود:

«همانا انسان ستمکار نادان است»

۴ دانش الهی

همانا بر خداوند سبحان پنهان نیست آنچه را که بندگان در شب و روز انجام می دهند، که دقیقا بر اعمال آنها آگاه است، و با علم خویش بر آنها احاطه دارد، اعضاء شما مردم گواه او، و اندام شما سپاهیان او، روان و جانتان جاسوسان او، و خلوت های شما بر او آشکار است.

SERMON ۲۰۰

In English

Treason and treachery of Mu'awiyah and the fate of those guilty of treason

By Allah (۱) Mu'awiyah is not more cunning than I am but he deceives and commits evil deeds. Had I not been hateful of deceit I would have been the most cunning of all men. But (the fact is that) every deceit is a sin and every sin is disobedience (of Allah) and every deceitful person will have a banner by which he will be recognised on the Day of Judgement. By Allah I cannot be made forgetful by strategy nor can I be overpowered by .hardships

In Arabic

[۲۰۰] ومن کلام له علیه السلام

فی معاویه

وَاللهِ مَا مُعَاوِیَهُ بِأَدْهَی مِنِّی، وَلکِنَّهُ یَغْدِرُ وَیَفْجُرُ، وَلَوْلاَ کَرَاهِیَهُ الْغَدْرِ لَکُنْتُ مِنْ أَدْهَی النَّاسِ، وَلَکِنْ کُلُّ غَدْرَهٍ فَجْرَهٌ، وَکُلُّ فَجْرَهٍ کَفْرَهٌ، وَلِکُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ یُعْرَفُ بِهِ یَوْمَ الْقِیَامَهِ.

وَاللهِ مَا أُسْتَغْفَلُ بالْمَکِیدَهِ، وَلاَ أُسْتَغْمَزُ بالشَّدِیدَهِ (۱)

Footnote

People who are ignorant of religion and ethics free from the shackles of religious law .(۱) and unaware of the conception of punishment and reward find no paucity of excuses and means for the achievement of their objects. They can find ways of success at every stage; but when the dictates of humanity or Islam or the limitations imposed by ethics and religious law act as impediments the chances of devising and finding means become

narrow and the possibility of action becomes restricted. Mu'awiyah's influence and control was the result of these devices and ways in following which he knew no impediment nor any obstacle of what is lawful or unlawful nor did fear of the Day of Judgement prevent him from acting fearlessly. As al-'Allamah ar-Raghib al-Isfahani while :taking account of his characters writes

p: ۱۳۲

His aim always was to achieve his object whether lawful or unlawful. He did not care for" religion nor did he ever think of divine chastisement. Thus in order to maintain his power he resorted to mis-statements and concoctions practised all sorts of deceits and contrivances. When he saw that success was not possible without entangling Amir al-mu'minin in war he roused Talhah and az-Zubayr against him.

When success could not be achieved by this means he instigated the Syrians and brought about the civil war of Siffin. And when his rebellious position had become known by the killing of 'Ammar he at once duped the people by saying that 'Ali was responsible for killing him as he had brought him into the battlefield; and on another occasion he interpreted the words 'rebellious party' occurring in the saying of the Prophet to mean 'avenging party' intending to prove that 'Ammar would be killed by the group that would seek revenge of 'Uthman's blood although the next portion of this saying namely 'he will call them towards Paradise while they will call him to Hell ' does not leave any scope for interpretation. When there was no hope of victory even by these cunning means he contrived to raise the Qur'an on spears although in his view neither the Qur'an nor its commandments carried any weight. If he had really aimed at a decision by the Qur'an he should have put this demand before the commencement of the battle and when it became known to him that the decision had been secured by 'Amr ibn al-'As by deceiving Abu Musa al-Ash'ari and that it did not have even a remote connection with the Qur'an he should not have accepted it and should have punished 'Amr ibn al-'As for this cunning or at least should have warned and rebuked him. But on the contrary his performance was much appreciated and in reward he was made the Governor of Egypt."

p: ۱۳۳

In contrast to this Amir al-mu'minin's conduct was a high specimen of religious law and ethics. He kept in view the requirements of truth and righteousness even in adverse circumstances and did not allow his chaste life to be tarnished by the views of deceit and contrivance. If he wished he could face cunning by cunning and Mu'awiyah's shameful activities could have been answered by similar activities. For example when he put a guard on the Euphrates and stopped the supply of its water (to Amir al-mu'minin's men) then the supply of water could have been cut from them also on the grounds that since they had occupied the Euphrates it was lawful to retaliate and in this way they could be overpowered by weakening their fighting power. But Amir al-mu'minin could never tarnish his hands with such an inhuman act which was not permitted by any law or code of ethics although common

people regard such acts against the enemy as lawful and call this duplicity of character for achievement of success a stroke of policy and administrative ability. But Amir al-mu'minin could never think of strengthening his power by fraud or duplicity of behaviour on any occasion. Thus when people advised him to retain the officers of the days of 'Uthman in their position and to befriend Talhah and az-Zubayr by assigning them governorship of Kufah and Basrah and make use of Mu'awiyah's ability in administration by giving him the government of Syria Amir al-mu'minin rejected the advice and preferred the commandments of religious law over worldly expediency and openly :declared about Mu'awiyah as follows

p: ۱۳۴

If I allow Mu'awiyah to retain what he already has I would be one "who taketh those who lead (people) astray as helpers" (Qur'an ۱۸:۵۱). Those who look at apparent successes do not care to find out by what means the success has been achieved. They support anyone whom they see succeeding by means of cunning ways and deceitful means and begin to regard him an administrator intelligent a politician intellectually brilliant and so on while he who does not deploy cunning and fraudulent methods owing to his adherence to Islamic commandments and divine instructions and prefers failure to success secured through wrong methods is regarded as ignorant of politics and weak in foresight. They do not feel it necessary to think what difficulties and impediments exist in the way of a person who adheres to principles and laws which prevent him from proceeding forward even after ."approaching near success

In Persian

(این سخنرانی پس از جنگ صفّین در شهر کوفه در سال ۳۸ هجری ایراد شد)

سیاست دروغین معاویه

سوگند به خدا، معاویه از من سیاستمدارتر نیست، امّا معاویه حیله گر و جنایتکار است «۱»، اگر نیرنگ ناپسند نبود من زیرک ترین افراد بودم، ولی هر نیرنگی گناه، و هر گناهی نوعی کفر و انکار است، روز رستاخیز در دست هر حیله گری پرچمی است که با آن شناخته می شود. به خدا سوگند، من با فریب کاری غافلگیر نمی شوم، و با سخت گیری ناتوان نخواهم شد.

---

(۱) اشاره به سیاست دماگوژی YGOGAMED (عوام فریبی) کسی که برای رسیدن به اهداف خود، خود را طرفدار مردم جلوه می دهد.

p: ۱۳۵

SERMON ۲۰۱

In English

One should not be afraid of the scarcity of those who tread on the right path

O' people do not wonder at the small number of those who follow the right path because people throng only round the table (of this world) whose edibles are few but whose hunger is insatiable.

O' people certainly what gathers people together (in categories) is (their) agreement (to good or bad) and (their) disagreement for only one individual killed the camel of Thamud (۱) but Allah held all of them in punishment because all of them joined him by their acquiescing in their consenting to it. Thus Allah the Glorified. has said:

.(Then they hamstrung her and turned (themselves) regretful. (Qur'an ۲۶:۱۵۷

Then their land declined by sinking (into the earth) as the spike of a plough pierces unploughed weak land. O' people he who treads the clear path (of guidance) reaches the spring of water and whoever abandons it strays into waterless desert.

In Arabic

[۲۰۱] ومن كلام له عليه السلام

يعظ بسلوك الطريق الواضح

أَيُّهَا النَّاسُ، لاَ تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِيقِ الْهُدَىٰ لِقِلَّهِ أَهْلِهِ، فَإِنَّ النَّاسَ قَدِ اجْتَمَعُوا عَلَى مَائِدَهٍ شِبَعُهَا قَصِيرٌ، وَجُوعُهَا طَوِيلٌ.

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا يَجْمَعُ النَّاسَ الرِّضَى وَالسُّخْطُ (۱) . وَإِنَّمَا عَقَرَ نَاقَهَ ثَمُودَ رَجُلٌ وَاحِدٌ فَعَمَّهُمُ اللهُ تَعَالَى بالْعَذَابِ لَمَّا عَمُّوهُ بالرِّضَى، فَقَالَ سُبْحَانَهُ: (فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ)، فَمَا كَانَ إِلاَّ أَنْ خَارَتْ (۲) أَرْضُهُمْ بِالْخَسْفَهِ خُوَارَالسِّكَّهِ الْمُحْمَاهِ (۳) فِی الْأَرْضِ الْخَوَّارَهِ (۴) .
أَيُّهَا النَّاسُ، مَنْ سَلَكَ الطّرِيقَ الْوَاضِحَ وَرَدَ الْمَاءَ، وَمَنْ خَالَفَ وَقَعَ فِی التِيهِ!

p: ۱۳۶

In Persian

(این سخنرانی بر منبر مسجد کوفه ایراد شد)

راه روشن حق

ای مردم در راه راست، از کمی روندگان نهراسید، زیرا اکثریّت مردم بر گرد سفره ای جمع شدند که سیری آن کوتاه، و گرسنگی آن طولانی است. ای مردم، همه افراد جامعه در خشنودی و خشم شریک می باشند، چنانکه شتر ماده ثمود را یک نفر دست و پا برید، امّا عذاب آن تمام قوم ثمود را گرفت، زیرا همگی آن را پسندیدند.خداوند سبحان می فرماید: «ماده شتر را پی کردند و سرانجام پشیمان شدند» سرزمین آنان چونان آهن گداخته ای که در زمین نرم فرو رود، فریادی زد و فرو ریخت ، ای مردم آن کس که از راه آشکار برود به آب می رسد، و هر کس از راه راست منحرف شود سرگردان می ماند.

Footnote

(۱). Thamud in ancient Arabia a tribe or group of tribes seems to have been prominent from about the ۴th Century B.C. to the first half of the ۷th Century A.D. Their place of stay and homeland was at a place lying on the way between the Hijaz and Syria called the Valley of al-Qura and bore this name because it consisted of several townships. Allah deputed for their guidance and directions the Prophet Salih who preached to them as Allah relates in his story:

And unto (the people of) Thamud (We did send) their brother Salih he said: "O' my people! worship ye Allah (alone). Ye have no god other than Him; indeed came unto you a clear proof from your Lord; this is the She-camel of Allah (which) unto you is a sign so leave it (free) to pasture in Allah's earth and touch her not with any harm or ye shall be seized with a painful chastisement. And remember when He made you successors after the (people) 'Ad and settled you in the earth ye build mansions on its plain and hew the mountains into dwellings. So remember ye the bounties of Allah and see ye not evil in the earth making mischief." Said the chiefs of those who were puffed up with pride among his people to those who were reckoned weak to those who believed from among them; "Know ye that Salih is sent by his Lord?" Said they: "Verily in what he hath been sent with we are believers." Said those who were puffed up with pride; "Verily we in that which ye believe are disbelievers." They hamstrung the She-camel and rebelled against the command of their Lord and they said: "O' Salih! bring us what thou didst threaten us with if thou art of the apostles." Then seized them (unawares) the earthquake so became they in their dwellings motionless (dead). Then he turned away from them and said: "O' my

people! Indeed I did deliver unto you the message of my Lord and did admonish you but ye love not the admonishers." (Qur'an ۷:۷۳-۷۹).

p: ۱۳۷

The people of) Thamud belied the warners and said they: "What! a single man from) among us! and we to follow him? Verily then we shall be astray and in distress. It is that (the duty of) reminding hath been bestowed on him (alone) of all the (people) among us? Nay! he is a great liar an insolent one!" "Soon they shall know on the morrow (as to) who is the liar the insolent one! (O' Our Apostle Salih!) verily We are going to send the She-camel as a trial for them; so watch them and be patient. And (thou O' Salih!) make them aware (beforehand) that the water is (to be) divided between them; and every drinking share shall be witnessed (on it)." But they called their companions then he pursued (her) and hamstrung (her). How (great) was My chastisement and My warning? Verily sent We upon them a single (violent) blast and they were (all) like the dry stubble used by a fencer in a .(fence. (Qur'an ۵۴:۲۳-۳۱

SERMON ۲۰۲

In English

What Amir al-mu'minin said on the occasion of the burial of Sayyidatu'n-nisa' (Supreme .lady) Fatimah (p.b.u.h.) while addressing the Holy Prophet at his grave

O' Prophet of Allah peace be upon you from me and from your daughter who has come to you and who has hastened to meet you. O' Prophet of Allah my patience about your chosen (daughter) has been exhausted and my power of endurance has weakened except that I have ground for consolation in having endured the great hardship and heart-rending event of your separation. I laid you down in your grave when your last .breath had passed (when your head was) between my neck and chest

p: ۱۳۸

(Verily we are Allah's and verily unto Him shall we return. (Qur'an ۲:۱۵۶ ...

Now. the trust has been returned and what had been given has been taken back. As to my grief it knows no bounds and as to my nights. they will remain sleepless till Allah chooses for me the house in which you are now residing.

Certainly your daughter would apprise you of the joining together of your (۱) ummah (people) for oppressing her. You ask her in detail and get all the news about the position. This has happened when a long time had not elapsed and your remembrance had not disappeared. My salam (salutation) be on you both the salam of a grief stricken not a disgusted or hateful person; for if I go away it is not because I am weary (of you) and if I stay it is not due to lack of belief in what Allah has promised the endurers.

In Arabic

[۲۰۲] ومن كلام له عليه السلام

روى عنه أنّه قاله عند دفن سيده النساء فاطمه عليها السلام، كالمناجى به رسول الله صلى الله عليه وآله عند قبره:

السَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ عَنِّى، وَعَنِ ابْنَتِكَ النَّازِلَهِ فِى جِوَارِكَ، وَالسَّرِيعَهِ اللَّحَاقِ بِكَ! قَلَّ يَا رَسُولَ اللهِ، عَنْ صَفِيَّتِكَ صَبْرِى، وَرَقَّ عَنْهَا تَجَلُّدِى، إِلاَّ أَنَّ فِى التَّأَسِّي (۱) لِىَ بِعَظِيم فُرْقَتِكَ، وَفَادِح (۲) مُصِيبَتِكَ، مَوْضِعَ تَعَزٍّ (۳) ، فَلَقَدْ وَسَّدْتُكَ فِى مَلْحُودَهِ (۴) قَبْرِكَ، وَفَاضَتْ بَيْنَ نَحْرِى وَصَدْرِى نَفْسُكَ. فَ (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)، فَلَقَدِ اسْتُرْجِعَتِ الْوَدِيعَهُ، وَأُخِذَتِ الرَّهِينَهُ! أَمَّا حُزْنِى فَسَرْمَدٌ، وَأَمَّا لَيْلِى فَمُسَهَّدٌ (۵) ، إِلَى أَنْ يَخْتَارَ اللهُ لِى دَارَكَ الَّتِى أَنْتَ بِهَا مُقِيمٌ. وَسَتُنَبِّئُكَ ابْنَتُكَ بِتَضَافُرِ أُمَّتِكَ عَلَى هَضْمِهَا (۶) ، فَأَحْفِهَا (۷) السُّؤَالَ، وَاسْتَخْبِرْهَا الْحَالَ، هذَا وَلَمْ يَطُلِ الْعَهْدُ، وَلَمْ يَخْلُ مِنْكَ الذِّكْرُ. وَالْسَّلاَمُ عَلَيْكُمَا سَلاَمَ مُوَدِّعٍ، لاَ قَالٍ (۸) وَلاَ سَئِمٍ (۹) ، فَإِنْ أَنْصَرِفْ فَلاَ عَنْ مَلاَلَهٍ، وَإِنْ أُقِمْ فَلاَ عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللهُ الصَّابِرِينَ.

p: ۱۳۹

In Persian

(درد دل با پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم به هنگام دفن فاطمه علیها السّلام)

شکوه ها از ستمکاری امّت

سلام بر تو ای رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم، سلامی از طرف من و دخترت که هم اکنون در جوارت فرود آمده و شتابان به شما رسیده است!

ای پیامبر خدا، صبر و بردباری من با از دست دادن فاطمه علیها السّلام کم شده، و توان خویشتنداری ندارم امّا برای من که سختی جدایی تو را دیده، و سنگینی مصیبت تو را کشیدم، شکیبایی ممکن است. این من بودم که با دست خود تو را در میان قبر نهادم، و هنگام رحلت، جان گرامی تو میان سینه و گردنم پرواز کرد «پس همه ما از خداییم و به خدا باز می گردیم». پس امانتی که به من سپرده بودی برگردانده شد، و به صاحبش رسید، از این پس اندوه من جاودانه، و شبهایم، شب زنده داری است، تا آن روز که خدا خانه زندگی تو را برای من برگزیند. به زودی دخترت تو را آگاه خواهد ساخت که امّت تو چگونه در ستمکاری بر او اجتماع کردند، از فاطمه علیها السّلام بپرس، و احوال اندوهناك ما را از او خبر گیر، که هنوز روزگاری سپری نشده، و یاد تو فراموش نگشته است. سلام من به هر دوی شما، سلام وداع کننده ای که از روی خشنودی یا خسته دلی سلام نمی کند.

اگر از خدمت تو باز می گردم از روی خستگی نیست، و اگر در کنار قبرت می نشینم از بدگمانی بدانچه خدا صابران را وعده داده نمی باشد.

p: ۱۴۰

Footnote

The treatment meted out to the daughter of the Prophet after his death was . (۱) extremely painful and sad. Although Sayyidatu'n-nisa' Fatimah (p.b.u.h.) did not live in this world more than a few months after the death of the Prophet yet even this short period has a long tale of grief and woe (about her). In this connection the first scene that strikes the eyes is that arrangements for the funeral rites of the Prophet had not yet been made when the contest for power started in the Saqifah of Banu Sa'idah. Naturally their leaving the body of the Prophet (without burial) must have injured Sayyidatu'n-nisa' Fatimah's grief-stricken heart when she saw that those who had claimed love and attachment (with the Prophet) during his life became so engrossed in their machinations for power that instead of consoling his only daughter they did not even know when the Prophet was given a funeral ablution and when he was buried and the way they condoled her was that they crowded at her house with material to set fire to it and tried to secure allegiance by force with all the display of oppression compulsion and violence. All these excesses were with a view to so obliterate the prestigious position of this house that it might not regain its lost prestige on any occasion. With this aim in view in order to crush her economic position her claim for (the estate of) Fadak was turned down by dubbing it as false the effect of which was that Sayyidatu'n-nisa' Fatimah (p.b.u.h.) made the dying will that none .of them should attend her funeral

p: ۱۴۱

SERMON ۲۰۳

In English

.Transience of this world and importance of collecting provisions for the next life

O' people certainly this world is a passage while the next world is a place of permanent abode. So take from the passage (all that you can) for the permanent abode. Do not tear away your curtain before Him Who is aware of your secrets. Take away from this world your hearts before your bodies go out of it because herein you have been put on trial and you have been created for the other world. When a man dies people ask what (property) he has left while the angels ask what (good actions) he has sent forward. May Allah bless you; send forward something it will be a loan for you and do not leave everything behind .for that would be a burden on you

In Arabic

ومن كلام له عليه السلام

فی التزهید من الدنیا والترغیب فی الآخره

أَیُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا الـدُّنْیَا دارُ مَجَازٍ (۱) ، وَ الْـآخِرَهُ دَارُ قَرَارٍ، فَخُـذُوا مِنْ مَمَرِّکُمْ لِمَقَرِّکُمْ، وَلاَ تَهْتِکُوا أَسْـتَارَکُمْ عِنْـدَ مَنْ یَعْلَمُ أَسْـرَارَکُم، وَأَخْرِجُوا مِنَ الـدُّنْیَا قُلُوبَکُمْ مِنْ قَبْـلِ أَنْ تَخْرُجَ مِنْهَـا أَبْـدَانُکُمْ، فَفِیهَـا اخْتُبِرْتُمْ، ولِغَیْرِهَا خُلِقْتُمْ. إِنَّ الْمَرْءَ إِذَا هَلَکَ قَالَ النَّاسُ: مَا تَرَکَ؟ وَقَالَتِ الْمَلاَئِکَهُ: مَا قَدَّمَ؟ لِلَّهِ آبَاؤُکُمْ! فَقَدِّمُوا بَعْضَاً یَکُنْ لَکُمْ قَرْضاً، وَلاَ تُخَلِّفُوا کُلاًّ فَیَکُونَ عَلَیْکُمْ.

In Persian

آخرت گرایی

ای مردم! دنیا سـرای گذرا و آخرت خانه جاویدان است. پس، اگر از گذرگاه خویش برای سر منزل جاودانه توشه برگیرید، و پرده های خود را در نزد کسـی که بر اسرار شما آگاه است پاره نکنید ، «۱» پیش از آن که بدن های شما از دنیا خارج گردد، دل هایتان را خارج کنیـد، شـما را در دنیا آزموده انـد، و برای غیر دنیا آفریـده انـد. کسـی که بمیرد، مردم می گوینـد «چه باقی گـذاشت»، امّا فرشتگان می گویند «چه بیش فرستاد؟» خدا پدرانتان را بیامرزد، مقداری از ثروت خود را جلوتر بفرستید تا در نزد خدا باقی ماند، و همه را برای وارثان مگذارید که پاسخگویی آن بر شما واجب است.

p: ۱۴۲

---

(۱) یعنی نافرمانی و گناه نکنید.

SERMON ۲۰۴

In English

What Amir al-mu'minin said generally to his companions warning them about the dangers of the Day of Judgement.

May Allah have mercy on you! Provide yourselves for the journey because the call for departure has been announced. Regard your stay in the world as very short and return (to Allah) with the best provision that is with you because surely in front of you lies a valley difficult to climb and places of stay full of fear and dangers. You have to reach there and stay in them. And know that the eyes of death are approaching towards you. It is as though you are (already) in its talons and it has struck itself against you. Difficult affairs and distressing dangers have crushed you into it. You should therefore cut away all the attachments of this world and assist yourselves with the provision of Allah's fear.

as-Sayyid ar-Radi says: A part of this saying has been quoted before through another narration.

In Arabic

[۲۰۴] ومن كلام له عليه السلام

كان كثيراً ما ينادى به أصحابه

تَجَهَّزُوا رَحِمَكُمُ اللهُ! فَقَدْ نُودِیَ فِيكُمْ بِالرَّحِيلِ، وَأَقِلُّوا الْعُرْجَه (۱) عَلَى الدُّنْيَا، وَانْقَلِبُوا بِصَالِحِ مَا بِحَضْرَتِكُمْ مِنَ الزَّادِ، فإِنَّ أَمَامَكُمْ عَقَبَةً كَؤُوداً (۲) ، وَمَنَازِلَ مَخُوفَةً مَهُولَةً، لاَبُدَّ مِنَ الْوُرُودِ عَلَيْهَا، وَالْوُقُوفِ عِنْدَهَا. وَاعْلَمُوا أَنَّ مَلاَحِظَ الْمَنِيَّهِ (۳) نَحْوَكُمْ دَانِيَهٌ (۴) ، وَكَأَنَّكُمْ بِمَخَالِبِهَا وَقَدْ نَشِبَتْ (۵) فِيكُمْ، وَقَدْ دَهَمَتْكُمْ فِيهَا مُفْظِعَاتُ الْأُمُورِ، وَمُعْضِلاَتُ الْمَحْذُورِ. فَقَطِّعُوا عَلاَئِقَ الدُّنْيَا، وَاسْتَظْهِرُوا (۶) بِزَادِ التَّقْوَى.

p: ۱۴۳

وقد مضی شیء من هذا الکلام فیما تقدم، بخلاف هذه الروایه.

In Persian

(همواره امام یاران خود را اینگونه پند می داد)

آمادگی برای سفر آخرت

آماده حرکت شوید، خدا شما را بیامرزد که بانگ کوچ را سر دادید.

وابستگی به زندگی دنیا را کم کنید، و با زاد و توشه نیکو به سوی آخرت باز گردید، که پیشاپیش شما گردنه ای سخت و دشوار، و منزلگاه هایی ترسناك وجود دارد، که بایـد در آنجاها فرود آیید، و توقّف کنید. آگاه باشید! که فاصله نگاه های مرگ بر شما کوتاه، و گویا چنگال هایش را در جان شما فرو برده است. کارهای دشوار دنیا مرگ را از یادتان برده، و بلاهای طاقت فرسا آن را از شما پنهان داشته است پس پیوندهای خود را با دنیا قطع کنید، و از پرهیزکاری کمك بگیرید.

قسمتی از این سخن در خطبه های پیش با کمی تفاوت نقل شد)

SERMON ۲۰۵

In English

After swearing allegiance to Amir al-mu'minin Talhah and az-Zubayr complained to him .(that he had not consulted them or sought their assistance in the affairs (of state

Amir al-mu'minin replied: Both of you frown over a small matter and leave aside big ones. Can you tell me of anything wherein you have a right of which I have deprived you or a share which was due to you and which I have held away from you or any Muslim who has laid any claim before me and I have been unable to decide it or been ignorant of it or committed a mistake about it? By Allah I had no liking for the caliphate nor any interest in government but you yourselves invited me to it and prepared me for it. When the caliphate came to me I kept the Book of Allah in my view and all that Allah had put therein for us and all that according to which He has commanded us to take decisions; and I followed it and also acted on whatever the Prophet - may Allah bless him and his descendants - had laid down as his sunnah. In this matter I did not need your advice or the advice of anyone else nor has there been any order of which I was ignorant so that I ought to have consulted you or my Muslim brethren. If it were so I would not have turned .away from you or from others

p: ۱۴۴

As regards your reference to the question of equality (in distribution of shares from the Muslim common fund) this is a matter in which I have not taken a decision by my own opinion nor have I done it by my caprice. But I found and you too (must have) found that whatever the Prophet - may Allah bless him and his descendants - brought had been finalised. Therefore I felt no need to turn towards you about a share which had been determined by Allah and in which His verdict has been passed. By Allah in this matter therefore you two or anyone else can have no favour from me. May Allah keep our hearts and your hearts in righteousness and may He grant us and you endurance.

Then Amir al-mu'minin added: May Allah have mercy on the person who when he sees the truth supports it when he sees the wrong rejects it and who helps the truth against him who is on the wrong.

In Arabic

[۲۰۵] ومن كلام له عليه السلام

كلّم به طلحه والزبير بعد بيعته بالخلافه وقد عتبا من ترك مشورتهما، والاستعانه فى الأمور بهما

لَقَدْ نَقَمْتُما (۱) يَسِيراً، وَأَرْجَأْتُما (۲) كَثِيراً، أَلاَ تُخْبِرَانِى، أَيُّ شَيْءٍ لَكُمَا فِيهِ حَقٌّ دَفَعْتُكُمَا عَنْهُ؟ وأَيُّ قَسْمٍ اسْتَأْثَرْتُ عَلَيْكُمَا بِهِ؟ أَمْ أَيُّ حَقٍّ رَفَعَهُ إِلَيَّ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ضَعُفْتُ عَنْهُ، أَمْ جَهِلْتُهُ، أَمْ أَخْطَأْتُ بَابَهُ! وَاللهِ مَا كَانَتْ لِي فِي الْخِلاَفَهِ رَغْبَهٌ، وَلاَ فِي الْوِلاَيَهِ إِرْبَهٌ (۳) ، وَلكِنَّكُمْ دَعَوْتُمُونِى إِلَيْهَا، وَحَمَلْتُمُونِى عَلَيْهَا، فَلَمَّا أَفْضَتْ إِلَيَّ نَظَرْتُ إِلَى كِتَابِ اللهِ وَمَا وَضَعَ لَنَا، وَأَمَرَنَا بِالْحُكْمِ بِهِ فَاتَّبَعْتُهُ، وَمَا اسْتَسَنَّ النَّبِيُّ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- فَاقْتَدَيْتُهُ، فَلَمْ أَحْتَجْ فِي ذلِكَ إِلَى رَأْيِكُمَا، وَلاَ رَأْيِ غَيْرِكُمَا، وَلاَ وَقَعَ حُكْمٌ جَهِلْتُهُ، فَأَسْتَشِيرَكُمَا وَإِخْوَانِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ؛ وَلَوْ كَانَ ذلِكَ لَمْ أَرْغَبْ عَنْكُمَا، وَلاَ عَنْ غَيْرِكُمَا. وَأَمَّا مَا ذَكَرْتُمَا مِنْ أَمْرِ الْأُسْوَهِ (۴) ، فَإِنَّ ذلِكَ أَمْرٌ لَمْ أَحْكُمْ أَنَا فِيهِ بِرَأْيِي، وَلاَ وَلِيتُهُ هَوىً مِنِّي، بَلْ وَجَدْتُ أَنَا وَأَنْتُما مَا جَاءَ بِهِ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- قَدْ فُرِغَ مِنْهُ، فَلَمْ أَحْتَجْ إِلَيْكُمَا فِيما قَدْ فَرَغَ اللهُ مِنْ قَسْمِهِ، وَأَمْضَى فِيهِ حُكْمَهُ، فَلَيْسَ لَكُمَا، وَاللهِ، عِنْدِي وَلاَ لِغَيْرِكُمَا فِي هذَا عُتْبَى (۵) .أَخَذَ اللهُ بِقُلُوبِنَا وَقُلُوبِكُمْ إِلَى الْحَقِّ، وَأَلْهَمَنَا وَإِيَّاكُمُ الصَّبْرَ.

p: ۱۴۵

ثم قال(علیه السلام): رَحِمَ اللهُ رَجُلًا رَأَى حَقّاً فَأَعَانَ عَلَيْهِ، أَوْ رَأَى جَوْراً فَرَدَّهُ، وَكَانَ عَوْناً بِالْحَقِّ عَلَى صَاحِبِهِ.

In Persian

(طلحه و زبیر پس از بیعت با امام علیه السّلام اعتراض کردند که چرا در امور کشور با آنان مشورت نکرده و از آنها کمک نگرفته است. فرمود)

برخورد قاطعانه با سران ناکثین (طلحه و زبیر)

به اندک چیزی خشمناک شدید، و خوبی های فراوان را از یاد بردید! ممکن است به من خبر دهید که کدام حقّی را از شما باز داشته ام؟ یا کدام سهم را برای خود برداشته ام. و بر شما ستم کردم؟

و کدام شکایت حقّی پیش من آورده شده که ضعف نشان دادم؟ و کدام فرمان الهی را آگاه نبوده و راه آن را به اشتباه پیموده ام؟ به خدا سوگند، من به خلافت رغبتی نداشته، و به ولایت بر شما علاقه ای نشان نمی دادم، و این شما بودید که مرا به آن دعوت کردید، و آن را بر من تحمیل کردید. روزی که خلافت به من رسید در قرآن نظر افکندم، هر دستوری که داده، و هر فرمانی که فرموده پیروی کردم ، به راه و رسم پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم اقتدا کردم.

پس هیچ نیازی به حکم و رأی شما و دیگران ندارم، هنوز چیزی پیش نیامده که حکم آن را ندانم، و نیاز به مشورت شما و دیگر برادران مسلمان داشته باشم، اگر چنین بود از شما و دیگران روی گردان نبودم.و امّا اعتراض شما که چرا با همه به تساوی رفتار کردم: این روشی نبود که به رأی خود، و یا با خواسته دل خود انجام داده باشم، بلکه من و شما این گونه رفتار را از دستور العمل های پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم آموختیم، که چه حکمی آورد؟ و چگونه آن را اجرا فرمود؟ پس در تقسیمی که خدا به آن فرمان داد به شما نیازی نداشتم. سوگند به خدا، نه شما، و نه دیگران را بر من حقّی نیست که زبان به اعتراض گشایند. خداوند قلب های شما و ما را به سوی حق هدایت فرماید،

p: ۱۴۶

و شکیبایی و استقامت را به ما و شما الهام کند «۱»! (سپس فرمود) خدا رحمت کند آن کس را که حقّی را بنگرد و یاری کند، یا ستمی مشاهده کرده آن را نابود سازد، و حق را یاری داده تا به صاحبش باز گردد.

---

(۱) اشاره به علم: اینسپیرینگ GNIRIPSNI (الهام شناسی)

SERMON ۲۰۶

In English

During the battle of Siffin Amir al-mu'minin heard some of his men abusing the Syrians :then he said

I dislike you starting to abuse them but if you describe their deeds and recount their situations that would be a better mode of speaking and a more convincing way of arguing. Instead of abusing them you should say "O' Allah! save our blood and their blood produce reconciliation between us and them and lead them out of their misguidance so that he who is ignorant of the truth may know it and he who inclines towards rebellion and ."revolt may turn away from it

In Arabic

[۲۰۶] ومن کلام له علیه السلام

وقد سمع قوماً من اصحابه یسبّون أهل الشام أیام حربهم بصفین

إِنِّی أَکْرَهُ لَکُمْ أَنْ تَکُونُوا سَبَّابِینَ، وَلکِنَّکُمْ لَوْ وَصَفْتُمْ أَعْمَالَهُمْ، وَذَکَرْتُمْ حَالَهُمْ، کَانَ أَصْوَبَ فِی الْقَوْلِ، وَأَبْلَغَ فِی الْعُذْرِ، وَقُلْتُمْ مَکَانَ سَبِّکُمْ إِیَّاهُمْ: اللَّهُمَّ احْقِنْ دِمَاءَنَا وَدِمَاءَهُمْ، وَأَصْلِحْ ذَاتَ بَیْنِنَا وَبَیْنِهِمْ، وَاهْدِهِمْ مِنْ ضَلاَلَتِهِمْ، حَتَّی یَعْرِفَ الْحَقَّ مَنْ جَهِلَهُ، وَیَرْعَوِیَ (۱) عَنِ الْغَیِّ وَالْعُدْوَانِ مَنْ لَهِجَ بِهِ (۲) .

p: ۱۴۷

In Persian

(در جنگ صفّین شنید که یاران او شامیان را دشنام می دهند فرمود) «۱»

اخلاق در جنگ

من خوش ندارم که شما دشنام دهنده باشید، اما اگر کردارشان را تعریف، و حالات آنان را باز گو می کردید به سخن راست نزدیک تر، و عذر پذیرتر بود ، خوب بود بجای دشنام آنان می گفتید:

خدایا! خون ما و آنها را حفظ کن، بین ما و آنان اصلاح فرما، و آنان را از گمراهی به راه راست هدایت کن، تا آنان که جاهلند، حق را بشناسند، و آنان که با حق می ستیزند پشیمان شده به حق باز گردند.

(۱) دشنام دهندگان، حجر بن عدی و عمرو بن حمق بودند. (پاورقی شرح خویی، ج ۱۳، ص ۸۳ و ۹۴)

SERMON ٢٠٧

In English

In the battle of Siffin Amir al-mu'minin saw Imam al-Hasan proceeding rapidly to fight :then he said

Hold back this young man on my behalf lest he causes my ruin because I am loath to send these two (meaning al-Hasan and al-Husayn) towards death lest the descending line of the Prophet - may Allah bless him and his descendants - is cut away by their death.

as-Sayyid ar-Radi says: Amir al-mu'minin's words "amliku 'anni hadha'l- ghulam" (i.e. "Hold back this young man on my behalf") represents the highest and the most eloquent form of expression.

In Arabic

[۲۰۷] ومن كلام له عليه السلام

في بعض أيام صفين وقد رأى الحسن ابنه عليه السلام يتسرع إلى الحرب

امْلِكُوا (۱) عنِّی هذَا الْغُلاَمَ لاَ يَهُدَّنِی (۲) ، فَإِنَّنِی أَنْفَسُ (۳) بِهذَيْنِ يَعْنِی الحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ عَلَيْهِمَا السَّلامُ عَلَی الْمَوْتِ، لِئَلاَّ يَنْقَطِعَ بِهِمَا نَسْلُ رَسُولِ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ-. قوله عليه السلام: «املكوا عنی هذا الغلام» من أعلى الكلام وأفصحه.

In Persian

(در یکی از روزهای نبرد صفّین، امام حسن علیه السّلام را دید که به سرعت در لشکر دشمن در حال پیشروی است فرمود:)

ضرورت حفظ امامت

این جوان را نگه دارید، تا پشت مرا نشکند، که دریغم آید مرگ، حسن و حسین علیهما السّلام را دریابد.

نکند با مرگ آنها نسل رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم از بین برود!

(جمله «این جوان را نگه دارید» در مرتبه والای سخن و از فصاحت بالایی برخوردار است)

SERMON ۲۰۸

In English

When Amir al-mu'minin's companions expressed displeasure about his attitude concerning Arbitration (۱) he said:

O' people matters between me and you went as I wished till war exhausted you. By Allah it has overtaken some of you and left others and has completely weakened your enemy. Till yesterday I was giving orders but today I am being given orders and till yesterday I was dissuading people (from wrong acts) but today I am being dissuaded. You have now shown liking to live in this world and it is not for me to bring you to what you dislike.

In Arabic

[۲۰۸] ومن كلام له عليه السلام

قاله لمّا اضطرب عليه أصحابه فى أمر الحكومه

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ لَمْ يَزَلْ أَمْرِى مَعَكُمْ عَلَى مَا أُحِبُّ، حَتَّى نَهَكَتْكُمُ (۱) الْحَرْبُ، وَقَدْ، وَاللهِ أَخَذَتْ مِنْكُمْ وَتَرَكَتْ، وَهِىَ لِعَدُوِّكُمْ أَنْهَكُ.

لَقَدْ كُنْتُ أَمْسِ أَمِيراً، فَأَصْبَحْتُ الْيَوْمَ مَأْمُوراً! وَكُنْتُ أَمْسِ نَاهِياً، فَأَصْبَحْتُ الْيَوْمَ مَنْهِيّاً! وَقَدْ أَحْبَبْتُمُ الْبَقَاءَ، وَلَيْسَ لِى أَنْ أَحْمِلَكُمْ عَلَى مَا تَكْرَهُونَ!

p: ۱۴۹

In Persian

(به هنگام شورش یاران پیرامون حکمیّت فرمود)

نکوهش از نافرمانی کوفیان

ای مردم، همواره کار من با شما به دلخواه من بود تا آن که جنگ شما را ناتوان کرد، به خدا اگر جنگ کسانی را از شما گرفت و جمعی را گذاشت، برای دشمنانتان نیز کوبنده تر بود من دیروز فرمانده و امیر شما بودم، ولی امروز فرمانم می دهند، دیروز باز دارنده بودم که امروز مرا باز می دارند، شما زنده ماندن را دوست دارید،

و من نمی توانم شما را به راهی که دوست ندارید اجبار کنم.

Footnote

When the surviving forces of the Syrians lost ground and were ready to run away from .(۱) the field Mu'awiyah changed the whole phase of the battle by using the Qur'an as his instrument of strategy and succeeded in creating such a division among the Iraqis that despite Amir al-mu'minin's efforts at counselling they were not prepared to take any forward step but insisted on stopping the war whereupon Amir al-mu'minin too had to agree to arbitration. Among these people some had actually been duped and believed that they were being asked to abide by the Qur'an but there were others who had become weary of the long period of war and had lost courage. Then people got a good opportunity to stop the war and so they cried hoarse for its postponement. There were others who had accompanied Amir al-mu'minin because of his temporal authority but did not support him by heart nor did they aim at victory for him. There were some people who had expectations with Mu'awiyah and had started attaching hopes to him for this while there were some who were from the very beginning in league with him. In these circumstances and with this type of the army it was really due to Amir al-mu'minin's political ability and competence of military control and administration that he carried the war up to this stage and if Mu'awiyah had not adopted this trick there could have been no doubt in Amir al-mu'minin's victory because the military power of the Syrian forces had been exhausted and defeat was hovering over its head. In this connection Ibn Abi'l-Hadid writes: Malik al-Ashtar had reached Mu'awiyah and grabbed him by the neck. The entire might of the Syrians had been smashed. Only so much movement was discernible in them as remains in the tail of a lizard which is killed but the tail continues hopping right and left. ((Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۱ pp.۳۰-۳۱

p: ۱۵۰

SERMON ۲۰۹

In English

Amir al-mu'minin went to enquire about the health of his companion al-'Ala' ibn Ziyad al-Harithi and when he noticed the vastness of his house he said:

What will you do with this vast house in this world although you need this house more in the next world. If you want to take it to the next world you could entertain in it guests and be regardful of kinship and discharge all (your) obligations according to their accrual. In this way you will be able to take it to the next world.

Then al-'Ala' said to him: O' Amir al-mu'minin I want to complain to you about my brother 'Asim ibn Ziyad.

Amir al-mu'minin enquired: What is the matter with him?

al-'Ala' said: He has put on a woollen coat and cut himself away from the world.

Amir al-mu'minin said: Present him to me.

When he came Amir al-mu'minin said: O' enemy of yourself. Certainly the evil (Satan) has misguided you. Do you feel no pity for your wife and your children? Do you believe that if you use those things which Allah has made lawful for you He will dislike you? You are too unimportant for Allah to do so.

He said: O' Amir al-mu'minin you also put on coarse dress and eat rough food. Then he replied: Woe be to you I am not like you. Certainly Allah the Sublime has made it obligatory on true leaders that they should maintain themselves at the level of low people so that the poor do not cry over their poverty. (1)

p: ۱۵۱

In Arabic

[۲۰۹] ومن كلام له عليه السلام

بالبصره، وقد دخل على العلاء بن زياد الحارثى وهو من أصحابه يعوده، فلما رأى سعه داره قال:

مَا كُنْتَ تَصْنَعُ بِسِعَهِ هذِهِ الدارِ فِى الدُّنْيا، أَنْتَ إِلَيْهَا فِى الْآخِرَهِ كُنْتَ أَحْوَجَ؟ وَبَلَى إِنْ شِئْتَ بَلَغْتَ بِهَا الْآخِرَهَ: تَقْرِى فِيهَا الضَّيْفَ، وَتَصِلُ فِيهَا الرَّحِمَ، وَتُطْلِعُ (۱) مِنْهَا الْحُقُوقَ مَطَالِعَهَا ، فَإِذَا أَنْتَ قَدْ بَلَغْتَ بِهَا الْآخِرَهَ.

فقال له العلاء: يا أميرالمؤمنين، أشكو إليك أخى عاصم بن زياد. قال: وما له؟ قال: لبس العباءه وتخلّى من الدنيا. قال: علىَّ به. فلمّا جاء قال:

يَا عُدَىَّ (۲) نَفْسِهِ! لَقَدِ اسْتَهَامَ بِكَ الْخَبِيثُ! أَمَا رَحِمْتَ أَهْلَكَ وَوَلَدَكَ! أَتَرَى اللهَ أَحَلَّ لَكَ الطَّيِّبَاتِ، وَهُوَ يَكْرَهُ أَنْ تَأْخُذَهَا! أَنْتَ أَهْوَنُ عَلَى اللهِ مِنْ ذلِكَ!

قال: يا أميرالمؤمنين، هذا أنت فى خشونه ملبسك وجُشوبه مأكلك!

قَالَ: وَيْحَكَ، إِنِّى لَسْتُ كَأَنْتَ، إِنَّ اللهَ تَعَالَى فَرَضَ عَلى أَئِمَّهِ الْعَدْلِ أَنْ يُقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ (۳) بِضَعَفَهِ النَّاسِ، كَيْلَا يَتَبَيَّغَ (۴) بِالْفَقِيرِ فَقْرُهُ!

In Persian

(پس از جنگ بصره بر علاء بن زياد وارد شد كه از ياران امام بود. وقتى خانه بسيار مجلّل و وسيع او را ديد، فرمود)

۱ روش استفاده از دنيا

با اين خانه وسيع در دنيا چه مى كنى؟ در حالى كه در آخرت به آن نيازمندترى.

آرى اگر بخواهى مى توانى با همين خانه به آخرت برسى! در اين خانه وسيع مهمانان را پذيرايى كنى، به خويشاوندان با نيكوكارى بپيوندى، و حقوقى كه بر گردن تو است به صاحبان حق برسانى، پس آنگاه تو با همين خانه وسيع به آخرت نيز مى توانى پرداخت. (علاء گفت: از برادرم عاصم بن زياد به شما شكايت مى كنم. فرمود چه شد او را؟ گفت عبايى پوشيده و از دنيا كناره گرفته است: امام عليه السّلام فرمود او را بياوريد، وقتى آمد به او فرمود:)

p: ۱۵۲

۲ برخورد با تفکّر ترک دنیا

ای دشمنک جان خویش! شیطان سرگردانت کرده، آیا تو به زن و فرزندانت رحم نمی کنی؟

تو می پنداری که خداوند نعمت های پاکیزه اش را حلال کرده، امّا دوست ندارد تو از آنها استفاده کنی؟ تو در برابر خدا کوچک تر از آنی که اینگونه بـا تو رفتـار کنـد. (عاصم گفت، ای امیر مؤمنان، پس چرا تو با این لباس خشن، و آن غـذای ناگوار به سـر می بری؟ امام فرمود) وای بر تو! من همانند تو نیستم، خداوند بر پیشوایان حق واجب کرده که خود را با مردم ناتوان همسو کنند، تا فقر و نداری، تنگدست را به هیجان نیاورد، و به طغیان نکشاند.

Footnote

From ancient days asceticism and the abandonment of worldly attachments has been (۱) regarded as a means of purification of the spirit and important for the character. Consequently those who wished to lead a life of abstemiousness and meditation used to go out of the cities and towns to stay in forests and caves in the mountains and stay there concentrating on Allah according to their own conception. They would eat only if a casual traveller or the inhabitant of nearby dwellings gave them anything to eat otherwise they remained contented with the fruits of wild trees and the water of the streams and thus they passed their life. This way of worship commenced in a way that was forced by the oppression and hardships of rulers. Certain people left their houses and in order to avoid their grip hid themselves in some wilderness or cave in a mountain engaging themselves in worship of and devotion to Allah. Later on this forced asceticism acquired a voluntary form and people began to retire to caves and hollows of their own volition. Thus it became an accepted way that whoever aimed at spiritual development retired to some corner after severing himself from all worldly ties. This method remained in vogue for centuries and even now some traces of this way of worship are found among the .Buddhists and the Christians

p: ۱۵۳

The moderate views of Islam do not however accord with the monastic life because for attaining spiritual development it does not advocate the abandonment of worldly enjoyments and successes nor does it view with approbation that a Muslim should leave his house and fellow men and busy himself in formal worship hiding in some corner. The conception of worship in Islam is not confined to a few particular rites but it regards the earning of one's livelihood through lawful means mutual sympathy and good behaviour and co-operation and assistance also to be important constituents of worship. If an individual ignores worldly rights and obligations and does not fulfil his responsibility towards his wife and children nor occupies himself in efforts to earn a livelihood but all the time stays in meditation he ruins his life and does not fulfil the purpose of living. If this were Allah's aim what would have the need for creating and populating the world when there was already a category of creatures who were all the time engaged in worshipping .and adoration

Nature has made man to stand on the cross-roads at which the midway is the centre of guidance. If he deviates from this point of moderateness even a bit this way or that way there is shear misguidance for him. That midway is that he should neither bend towards this world to such an extent as to ignore the next life devoting himself entirely to this one nor should he abstain from this world so as not to have any connection with anything of it confining himself to some corner leaving everything else. Since Allah has created man in this world he should follow the code of life for living in this world and should partake of the comforts and pleasures bestowed by Allah within moderate limits. The eating and using of things made lawful by Allah is not against Allah's worship but rather Allah has created these things for the very purpose that they should be taken advantage of. That is why those who were the chosen of Allah lived in this world with others and ate and drank like others. They did not feel the need to turn their faces away from the people of the world and to adopt the wilderness or the caves of mountains as their abodes or to live in distant spots. On the other hand they remembered Allah remained disentangled from worldly .affairs and did not forget death despite the pleasures and comforts of life

p: ۱۵۴

The life of asceticism sometimes produces such evils as ruin the next life also as well as this one and such an individual proves to be the true picture of "the looser in this life as well as the next." When natural impulses are not satisfied in the lawful and legal way the mind turns into a centre of evil-ideas and becomes incapable of performing worship with peace and concentration; and sometimes passions so overcome the ascetic that breaking all moral fetters he devotes himself completely to their satisfaction and consequently falls in an abyss of ruin for which it is impossible to extract himself. That is why religious law accords a greater position to the worship performed by a family man than that by a non-family man because the former can exercise mental peace and concentration in the .worship and rituals

Individuals who put on the cloak of Sufism and make a loud show of their spiritual greatness are cut off from the path of Islam and are ignorant of its wide teachings. They have been misled by Satan and relying on their self-formed conceptions tread wrongful paths. Eventually their misguidance becomes so serious that they begin to regard their leaders as having attained such a level that their word is as the word of Allah and their act is as the act of Allah. Sometimes they regard themselves beyond all the bounds and limitations of religious law and consider every evil act to be lawful for them. This deviation from faith and irreligiousness is named Sufism (complete devotion to Allah). Its unlawful principles are called "at-tariqah" (ways of achieving communion with Allah) and the followers of this cult are known as Sufis. First of all Abu Hashim al-Kufi and Shami adopted this nickname. He was of Umayyad descent and a fatalist (believing that man is bound to act as pre-ordained by Allah). The reason for giving him this name was that in order to .make a show of his asceticism and fear for Allah he put on a woollen cloak

p: ۱۵۵

Later on this nickname became common and various grounds were put forth as the basis of this name. For example one ground is that 'Sufi' has three letters "sad" "waw" and "fa'". "sad" stands for "sabr" (endurance) "sidq" (truthfulness) and "safa" (purity of heart); "waw" stands for "wudd" (love) "wird" (repeating Allah's name) and "wafa'" (faithfulness to Allah) and "fa'" stands for "fard" (unity) "faqr" (destitution) and "fana'" (death or absorption in Allah's Self). The second view is that it has been derived from "as-Suffah" which was a platform near the Prophet's mosque which had a covering of date-palm leaves. Those who stayed there were called Ashabu'Suffah (people of the platform). The third view is that the name of the progenitor of an Arab tribe was Sufah and this tribe performed the duties of serving the pilgrims and the Ka'bah and it is with reference to their connection with this tribe that these people were called Sufis. This group is divided among various sects but the basic sects are seven only.

۱) al-Wahdatiyyah (unitarian):

This sect believes in the oneness of all existence. Its belief is that everything of this world is Allah so much so that they assign to even polluted things the same godly position. They liken Allah with the river and the waves rising in it and argue that the waves which sometimes rise and sometimes fall have no separate existence other than the river but their existence is exactly the existence of the river. Therefore nothing can be separated from its own existence.

p: ۱۵۶

:(al-Ittihadiyyah (the unitists (٢

They believe that they have united with Allah and Allah has united with them. They liken Allah with fire and themselves with iron that lies in the fire and acquires its form and .property

:(al-Hululiyyah (the formists (٣

Their belief is that Allah takes the form of those who claim to know Him and the perfect ones and their bodies are places of His stay. In this way they are seemingly men but really .Allah

:(al-Wasiliyyah (the combiners (۴

This sect considers itself to have combined with Allah. Their belief is that the laws of the shari'ah are a means of development of human personality and character and that when the human self combines with Allah it no more needs perfection or development. Consequently for the "wasilin" worship and ritual become useless because they hold that when truth and reality is achieved shari'ah remains of no avail. Therefore they can do .anything and they cannot be questioned

:(az-Zarraqiyyah (the revellers (۵

This sect regards vocal and instrumental music as worship and earns the pleasures of this world through a show of asceticism and begging from door to door. They are ever engaged in relating concocted stories of miraculous performances of their leaders to .over-awe the common people

:(al-'Ushshaqiyyah (the lovers (۶

The theory of this sect is that apparency is the means to reality meaning that carnal love is the means to achieve love of Allah. That is in order to reach the stage of Allah's love it is necessary to have love with some human beauty. But the love which they regard as love for Allah is just the product of mental disorder through which the lover inclines to one individual with all his attention and his final aim is to have access to the beloved. This love .can lead to the way of evil and vice but it has no connection with the love of Allah

p: ۱۵۷

:A Persian couplet says

.The truth of the fact is that carnal love is like a jinn and a jinn cannot give you guidance

:(at-Talqiniyyah (the encounterers (۷

According to this sect the reading of religious sciences and books of scholarship is thoroughly unlawful. Rather the position that is achieved by an hour of spiritual effort of .the Sufis cannot be achieved by seventy years of reading books

According to Shi'ah 'Ulama' all these sects are on the wrong path and out of the fold of Islam. In this connection numerous sayings of the Imams are related. In this sermon also Amir al-mu'minin has regarded the severance of 'Asim ibn Ziyad from this world as the mischief of Satan and he forcefully dissuaded him from adopting that course. (For further study see Sharh Nahj al-balaghah al-Hajj Mirza Habibu'llah al-Khu'i vol. ۱۳ pp. ۱۳۲-۴۱۷; vol. .(۱۴ pp. ۲-۲۲

SERMON ۲۱۰

In English

Someone (۱) asked Amir al-mu'minin about concocted traditions and contradictory :sayings of the Prophet current among the people whereupon he said

Certainly what is current among the people is both right and wrong true and false repealing and repealed general and particular definite and indefinite exact and surmised. Even during the Prophet's days false sayings had been attributed to him so much so that he had to say during his sermon that "Whoever attributes falsehoods to me makes his .abode in Hell." Those who relate traditions are of four categories (۲) no more

p: ۱۵۸

First: The lying hypocrites

The hypocrite is a person who makes a show of faith and adopts the appearance of a Muslim; he does not hesitate in sinning nor does he keep aloof from vice; he wilfully attributes false things against the Messenger of Allah - may Allah bless him and his descendants. If people knew that he was a hypocrite and a liar they would not accept .anything from him and would not confirm what he says

Rather they say that he is the companion of the Prophet has met him heard (his sayings) from him and acquired (knowledge) from him. They therefore accept what he says. Allah too had warned you well about the hypocrites and described them fully to you. They have continued after the Holy Prophet. They gained positions with the leaders of misguidance and callers towards Hell

through falsehoods and slanderings. So they put them in high posts and made them officers over the heads of the people and amassed wealth through them. People are always with the rulers and after this world except those to whom Allah affords protection. .This is the first of the four categories

Second: Those who are mistaken

Then there is the individual who heard (a saying) from the Holy Prophet but did not memorise it as it was but surmised it. He does not lie wilfully. Now he carries the saying with him and relates it acts upon it and claims that: "I heard it from the Messenger of Allah." If the Muslims come to know that he has committed a mistake in it they will not .accept it from him and if he himself knows that he is on the wrong he will give it up

p: ١٥٩

Third: Those who are ignorant

The third man is he who heard the Prophet ordering to do a thing and later the Prophet refrained the people from doing it but this man did not know it or he heard the Prophet refraining people from a thing and later he allowed it but this man did not know it. In this way he retained in his mind what had been repealed and did not retain the repealing tradition. If he knew that it had been repealed he would reject it or if the Muslims knew .when they heard it from him that it had been repealed they would reject it

Fourth: Those who memorise truthfully

The last namely the fourth man is he who does not speak a lie against Allah or against His Prophet. He hates falsehood out of fear for Allah and respect for the Messenger of Allah and does not commit mistakes but retains (in his mind) exactly what he heard (from the Prophet) and he relates it as he heard it without adding anything or omitting anything. He heard the repealing tradition he retained it and acted upon it and he heard the repealed tradition and rejected it. He also understands the particular and the general and he .knows the definite and indefinite and gives everything its due position

The sayings of the Prophet used to be of two types. One was particular and the other common. Sometimes a man would hear him but he would not know what Allah the Glorified meant by it or what the Messenger of Allah meant by it. In this way the listener carries it and memorises it without knowing its meaning and its real intention or what was its reason. Among the companions of the Messenger of Allah all were not in the habit of putting him questions and ask him the meanings indeed they always wished that some Bedouin or stranger might come and ask him (peace be upon him) so that they would also listen. Whenever any such thing came before me I asked him about its meaning and preserved it. These are the reasons and grounds of differences among the people in their .traditions

p: ۱۶۰

In Arabic

[۲۱۰] ومن كلام له عليه السلام

وقد سأله سائل عن أحاديث البدع، وعما فى أيدى الناس من اختلاف الخبر. فقال عليه السلام:

إِنَّ فِى أَيْدِى النَّاسِ حَقّاً وَبَاطِلاً، وَصِدْقاً وَكَذِباً، وَنَاسِخاً وَمَنْسُوخاً، وَعَامّاً وَخَاصّاً، وَ مُحْكَماً وَمُتَشَابِهاً، وَحِفْظاً وَوَهْماً، وَلَقَدْ كُذِبَ عَلَى رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- عَلَى عَهْدِهِ، حَتَّى قَامَ خَطِيباً، فَقَالَ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّداً فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ». وَإِنَّمَا أَتَاكَ بِالْحَدِيثِ أَرْبَعَهُ رِجَالٍ لَيْسَ لَهُمْ خَامِسٌ:

المنافقون

رَجُلٌ مُنَافِقٌ مُظْهِرٌ لِلْإِيمَانِ، مُتَصَنِّعٌ بِالْإِسْلاَمِ، لاَيَتَأَثَّمُ (۱) وَلاَ يَتَحَرَّجُ (۲) ، يَكْذِبُ عَلَى رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- مُتَعَمِّداً، فَلَوْ عَلِمَ النَّاسُ أَنَّهُ مُنَافِقٌ كَاذِبٌ لَمْ يَقْبَلُوا مِنْهُ، وَلَمْ يُصَدِّقُوا قَوْلَهُ، وَلكِنَّهُمْ قَالُوا: صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- رَآهُ، وَسَمِعَ مِنْهُ، وَلَقِفَ عَنْهُ (۳) ، فَيَأْخُذُونَ بِقَوْلِهِ، وَقَدْ أَخْبَرَكَ اللهُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ بِمَا أَخْبَرَكَ، وَوَصَفَهُمْ بِمَا وَصَفَهُمْ بِهِ لَكَ، ثُمَّ بَقُوا بَعْدَهُ، فَتَقَرَّبُوا إِلَى أَئِمَّهِ الضَّلاَلَهِ، وَالدُّعَاهِ إِلَى النَّارِ بِالزُّورِ وَالْبُهْتَانِ، فَوَلَّوهُمُ الْأَعْمَالَ، وَجَعَلُوهُمْ حُكَّاماً عَلَى

رِقَابِ النَّاسِ، فَأَكَلُوا بِهِمُ الدُّنْيَا، وَإِنَّمَا النَّاسُ مَعَ الْمُلُوكِ وَالدُّنْيَا، إِلاَّ مَنْ عَصَمَ اللهُ، فَهذَا أَحَدُ الْأَرْبَعَهِ.

الخاطئون

وَرَجُلٌ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللهِ شَيْئاً لَمْ يَحْفَظْهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَوَهِمَ (۴) فِيهِ، وَلَمْ يَتَعَمَّدْ كَذِباً، فَهُوَ فِى يَدَيْهِ، يَرْوِيهِ وَيَعْمَلُ بِهِ، وَيَقُولُ: أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- ، فَلَوْ عَلِمَ الْمُسْلِمُونَ أَنَّهُ وَهِمَ فِيهِ لَمْ يَقْبَلُوهُ مِنْهُ، وَلَوْ عَلِمَ هُوَ أَنَّهُ كَذلِكَ لَرَفَضَهُ!

أهل الشبهه

وَرَجُلٌ ثَالِثٌ، سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- شَيْئاً يَأْمُرُ بِهِ، ثُمَّ إِنَّهُ نَهَى عَنْهُ وَهُوَ لاَ يَعْلَمُ، أَوْ سَمِعَهُ يَنْهَى عَنْ شَيْءٍ، ثُمَّ أَمَرَ بِهِ وَهُوَ لاَيَعْلَمُ، فَحَفِظَ المَنسُوخَ، وَلَمْ يَحْفَظِ النَّاسِخَ، فَلَوْ عَلِمَ أَنَّهُ مَنْسُوخٌ لَرَفَضَهُ، وَلَوْ عَلِمَ الْمُسْلِمُونَ إِذْ سَمِعُوهُ مِنْهُ أَنَّهُ مَنْسُوخٌ لَرَفَضُوهُ.

الصادقون الحافظون

وَآخَرُ رَابِعٌ، لَمْ يَكْذِبْ عَلَى اللهِ، وَلاَ عَلَى رَسُولِهِ، مُبْغِضٌ لِلْكَذِبِ، خَوْفاً للهِ، وَتَعْظِيماً لِرَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- وَلَمْ يَهِمْ (۵) ، بَلْ حَفظَ مَا سَمِعَ عَلَى وَجْهِهِ، فَجَاءَ بِهِ عَلَى مَا سَمِعَهُ، لَمْ يَزِدْ فِيهِ وَلَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ، وَحَفِظَ النَّاسِخَ فَعَمِلَ بِهِ، وَحَفِظَ الْمَنْسُوخَ فَجَنَّبَ عَنْهُ (۶) ، وَعَرَفَ الْخَاصَّ وَالْعَامَّ، وَمُحْكَمَ والمُتَشَابِهَ (۷) فَوَضَعَ كُلَّ شَيْءٍ مَوْضِعَهُ.

وَقَدْ كَانَ يَكُونُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم الْكَلاَمُ لَهُ وَجْهَانِ: فَكَلاَمٌ خَاصٌّ، وَكَلاَمٌ عَامٌّ، فَيَسْمَعُهُ مَنْ لاَ يَعْرِفُ مَا عَنَى اللهُ بِهِ، وَلاَ مَا عَنَى بِهِ رَسُولُ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- فَيَحْمِلُهُ السَّامِعُ، وَيُوَجِّهُهُ عَلَى غَيْرِ مَعْرِفَةٍ بِمَعْنَاهُ، وَمَا قُصِدَ بِهِ، وَمَا خَرَجَ مِنْ أَجْلِهِ، وَلَيْسَ كُلُّ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّم- مَنْ كَانَ يَسْأَلُهُ وَيَسْتَفْهِمُهُ، حَتَّى إنْ كَانُوا لَيُحِبُّونَ أَنْ يَجِيءَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ الطَّارِىءُ، فَيَسْأَلَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى يَسْمَعُوا، وَكَانَ لاَ يَمُرُّ بِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ إِلاَّ سَأَلْتُ عَنْهُ وَحَفِظْتُهُ. فَهذِهِ وَجُوهُ مَا عَلَيْهِ النَّاسُ فِي اخْتِلاَفِهِمْ، وَعِلَلِهِمْ فِي رِوَايَاتِهِمْ.

In Persian

(شخصی از احادیث بدعت آور، و گوناگونی که در میان مردم رواج داشت پرسید امام فرمود)

۱ اقسام احادیث رواج یافته

احادیثی که در دسترس مردم قرار دارد، هم حق است هم باطل، هم راست هم دروغ، هم ناسخ هم منسوخ، «۱» هم عام هم خاص، «۲» هم محکم هم متشابه، «۳» هم احادیثی که بدرستی ضبط گردیده و هم احادیثی که با ظن و گمان روایت شده. در روزگار پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم آنقدر دروغ به آن حضرت نسبت داده شد که ایستاد و خطابه ایراد کرد و فرمود:

p: ۱۶۲

«هر کس از روی عمد به من دروغ نسبت دهد جایگاه او پر از آتش است»

۲ اقسام راویان حدیث

افرادی که حدیث نقل می کنند چهار دسته اند، که پنجمی ندارد.

اول- منافقان نفوذی

نخست منافقی که تظاهر به ایمان می کنـد، و نقاب اسـلام بر چهره دارد، نه از گناه می ترسـد و نه از آن دوری می جوید و از روی عمد دروغ به پیامبر صـلّی اللّه علیه و آله و سـلّم نسبت می دهد.اگر مردم می دانستند که او منافق دروغگو است، از او نمی پذیرفتند و گفتار دروغین او را تصـدیق نمی کردنـد، اما با ناآگاهی می گوینـد او از اصـحاب پیامبر است، رسول خدا را دیده و از او حدیث شنیـده، و از او گرفته است، پس حـدیث دروغین او را قبـول می کننـد. در صـورتی که خـدا تـو را از منـافقین آنگـونه که لازم بود آگاهاند، و وصف آنان را برای تو بیان داشت.

آنـان پس از پیـامبر صـلّی اللّه علیه و آله و سـلّم بـاقی ماندنـد و به پیشوایـان گمراهی و دعوت کننـدگان به آتش بـا دروغ و تهمت نزدیک شده پس به آنان ولایت و حکومت بخشـیدند، و بر گردن مردم سوار گردیدند، و به وسیله آنان به دنیا رسیدند، همانا مردم هم با سلاطین و دنیا هستند، مگر آن کس که خدا او را حفظ کند، این یکی از آنچه ار گروه است.

دوم- اشتباه کار

دوم کسـی که از پیامبر صـلّی اللّه علیه و آله و سـلّم چیزی را به اشتباه شنیده، امّا سخن آن حضرت را درست حفظ نکرده است، و با توهّم چیزی را گرفته، امّا از روی عمد دروغ نمی گوید، آنچه در اختیار دارد روایت کرده و به آن عمل می کند و می گوید من از پیامبر صـلّی اللّه علیه و آله و سـلّم آن را شـنیده ام.اگر مسـلمانان بدانند که او اشتباه کرده، و غیر واقعی پنداشته، از او نمی پذیرفتند، خودش هم اگر آگاهی می یافت که اشتباه کرده آن را رها می کرد.

p: ۱۶۳

سوّم- ناآگاهانی که حدیث شناس نیستند

و سومی شخصی که شنیده پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم به چیزی امر فرمود. (امّا) سپس از آن نهی کرد و او نمی داند ، یا شنید که چیزی را نهی کرد، سپس به آن امر فرمود و او آگاهی ندارد، پس نسخ شده را حفظ کرد ولی ناسخ را نمی داند. اگر بداند که حدیث او منسوخ است ترکش می کند، و اگر مسلمانان نیز می دانستند روایت او نسخ شده، آن را ترک می کردند.

چهارم- حافظان راست گفتار

دسته چهارم، آن که نه به خدا دروغ می بندد و نه به پیامبرش دروغ نسبت می دهد. دروغ را از ترس خدا، و حرمت نگهداشتن از رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم دشمن دارد. در آنچه از پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم شنیده اشتباه نکرده، بلکه آن را با تمام جوانبش حفظ کرده است، و آن چنان که شنیده بدون کم و کاست نقل می کند.

پس او ناسخ را دانسته و به آن عمل کرده، و منسوخ را فهمیده و از آن دوری جسته، خاص و عام، محکم و متشابه، را شناخته، هر کدام را در جای خویش قرار داده است.

۳ اقسام اصحاب رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

گاهی سخنی از رسول خدا صلّی اللّه علیه و آله و سلّم دارای دو معنا بود، سخنی عام، و سخنی خاص ، کسی آن را می شنید که مقصود خدا و پیامبرش را از آن کلام نمی فهمید، پس به معنای دلخواه خود تفسیر می کرد، و بدون آن که معنای واقعی آن را بداند، که برای چه هدفی صادر شد، و چرا چنین گفته شد، حفظ و نقل می کرد. همه یاران پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم چنان نبودند که از او چیزی بپرسند و معنای واقعی آن را درخواست کنند تا آنجا که عدّه ای دوست داشتند عربی بیابانی یا سؤال کننده ای از آن حضرت چیزی بپرسد و آنها پاسخ آن را بشنوند ، امّا من هر چه از خاطرم می گذشت می پرسیدم، و حفظ می کردم، پس این است علل اختلاف روایاتی که در میان مردم وجود دارد، و علل اختلاف روایات در نقل حدیث.

p: ۱۶۴

(۱) ناسخ آیه ای است که حکم آیه دیگر را باطل کرده و آن را منسوخ (باطل شده) نامند.

(۲) عام، لفظ فراگیر، و خاص، لفظی که شامل چیز خاصّ یا فرد خاصّی می شود.

(۳) محکم، آیه ای را گویند که حکم آن استوار و بر همه روشن است، امّا متشابه، آیه ای است که ممکن است چند معنا داشته باشد و معنای واقعی آن روشن نیست.

Footnote

(۱). This was Sulaym ibn Qays al-Hilali who was one of the relaters of traditions through Amir al-mu'minin.

(۲). In this sermon Amir al-mu'minin has divided the traditionists into four categories.

The first category is that of a man concocts a tradition and attributes it to the Prophet. Traditions were in fact falsified and attributed to him and this process continued with the result that numerous novel traditions came into being. This is a fact which cannot be denied but if anyone does deny it his basis would be not knowledge or sagacity by oratory or argumentative necessity. Thus once 'Alamu'l-huda (Ensign of Guidance) as-Sayyid al-Murtada had a chance of meeting the Sunni 'ulama' (scholars) in confrontation and on this occasion as-Sayyid al-Murtada proved by historical facts that the traditions related about the merits of the great companions are concocted and counterfeit. On this the (Sunni) 'ulama' argued that it was impossible that someone should dare speak a lie against the Prophet and prepare a tradition himself and attribute it to him. as-Sayyid al-Murtada said there is a tradition of the Prophet that:

p: ۱۶۵

A lot of false things will be attributed to me after my death and whoever speaks a lie against me would be preparing his abode in Hell. (al-Bukhari vol.۱ p.۳۸; vol.۲ p.۱۰۲; vol.۴ p.۲۰۷; vol.۸ p.۵۴; Muslim vol.۸ p.۲۲۹; Abu Dawud vol.۳ pp.۳۱۹-۳۲۰; at-Tirmidhi vol.۴ p.۵۲۴; vol.۵ (pp.۳۵-۳۶ ۴۰ ۱۹۹ ۶۳۴; Ibn Majah vol.۱ pp.۱۳-۱۵

If you regard this tradition as true then you should agree that false things have been attributed to the Prophet but if you regard it false this would prove our point. However these were people whose hearts were full of hypocrisy and who used to prepare traditions of their own accord in order to create mischief and dispersion in religion and to misguide Muslims of weak convictions. They remained mixed with them as they used to do during the lifetime of the Prophet; and just as they remained busy in activities of mischief and destruction in those days in the same way even after the Prophet they were .not unmindful of deforming the teachings of Islam and metamorphosing its features

Rather in the days of the Prophet they were always afraid lest he unveiled them and put them to shame but after the Prophet their hypocritical activities increased and they attributed false things to the Prophet without demur for their own personal ends and those who heard them believed in them because of their status as companions of the Prophet thinking that whatever they said was correct and whatever they gave out was true. Afterwards also the belief that all the companions are correct put a stopper on their tongues as a result of which they were taken to be above criticism questioning discussion and censure. Besides their conspicuous performance had made them prominent in the eyes of the government and also because of this it needed courage and daring to speak :against them. This is proved by Amir al-mu'minin's words

p: ۱۶۶

These people gained positions with the leaders of misguidance and callers towards Hell through falsehood and slanderings. So they put them in high posts and made them .officers over the heads of the people

Along with the destruction of Islam the hypocrites also aimed at amassing wealth and they were doing so freely by claiming to be Muslims because of which they did not want to remove the veil of Islam (from their faces) and to come out openly but they wanted to continue their Satanic activities under the garb of Islam and engaged themselves in its basic destruction and spreading of division and dispersal by concocting traditions. In this :connection Ibn Abi'l-Hadid has written

When they were left free they too left many things. When people observed silence about them they also observed silence about Islam but they continued their underground activities such as the fabrication of falsehoods to which Amir al-mu'minin has alluded because a lot of untrue matters had been mixed with the traditions by the group of people of wrong beliefs while some of them also aimed at extolling some particular party .with whom they had other worldly aims as well

On the expiry of this period when Mu'awiyah took over the leadership of religion and occupied the throne of temporal authority he opened an official department for the fabrication of false traditions and ordered his officers to fabricate and popularise traditions in disparagement of the Ahlu'l-bayt (the Household of the Holy Prophet) and in extolment of 'Uthman and the Umayyads and announced rewards and grants of land for this work. Consequently a lot of traditions about self-made distinctions gained entry in the books of traditions. Thus Abu'l-Hasan al-Mada'ini has written in his book Kitab al-ahdath :and Ibn Abi'l-Hadid has quoted it namely

p: ۱۶۷

Mu'awiyah wrote to his officers that they should take special care of those who were adherents of 'Uthman his well-wishers and lovers and to award high positions precedence and honour to those who related traditions about his merits and distinctions and to convey to him whatever is so related by any person along with his name the name of his father and the name of his tribe. They did accordingly and heaped up traditions about the merits and distinctions of 'Uthman because Mu'awiyah used to award them .rewards clothes grants and lands

When the fabricated traditions about the merits of 'Uthman had been spread throughout the realm with the idea that the position of the earlier Caliphs should not remain low :Mu'awiyah wrote to his officers

As soon as you receive this order of mine you should call upon the people to prepare traditions about the distinctions of the companions and other caliphs also and take care that if any Muslim relates any tradition about Abu Turab ('Ali) you should prepare a similar tradition about the companions to contradict it because this gives me great pleasure and cools my eyes and it weakens the position of Abu Turab and his partymen. and is more .severe to them than the merits and distinctions of 'Uthman

When his letters were read to the people a large number of such traditions were related extolling the companions that are all fabricated with no truth at all. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۱ pp. ۴۳-۴۷)

In this connection Abu 'Abdillah Ibrahim ibn Muhammad ibn 'Arafah known as Niftawayh (۲۴۴/۸۵۸-۳۲۳/۹۳۵) who was one of the prominent scholars and traditionists has written and :Ibn Abi'l-Hadid has quoted him that

p: ۱۶۸

Most of the false traditions about the merits of the companions were fabricated during the days of Mu'awiyah in order to gain position in his audience because his view was that (.in this way he could disgrace Banu Hashim and render them low. (ibid

After that fabrication of traditions became a habit the world seekers made it a means of securing position with kings and nobles and to amass wealth. For example Ghiyath ibn Ibrahim an-Nakha'i (۲nd cent. A.H.) fabricated a tradition about the flight of pigeons in order to please al-Mahdi ibn al-Mansur (the 'Abbasid Caliph) and to secure position near him. (Tarikh Baghdad vol.۱۲ pp.۳۲۳-۳۲۷; Mizan al-i'tidal vol.۳) pp.۳۳۷-۳۳۸; Lisan al-mizan vol.۴ p.۴۲۲). Abu Sa'id al-Mada'ini and others made it a means of livelihood. The limit was reached when the al-Karramiyyah and some of the al-Mutasawwifah gave the ruling that the fabrication of traditions for the prevention of sin or for persuasion towards obedience .was lawful

Consequently in connection with persuading and dissuading traditions were fabricated quite freely and this was not regarded against the religious law or morality. Rather this work was generally done by those who bore the appearance of asceticism or fear of Allah and who passed their nights in praying and days in filling their registers with false traditions. An idea about the number of these fabricated traditions can be had from the fact that out of six hundred thousand traditions al-Bukhari selected only two thousand seven hundred and sixty-one traditions (Tarikh Baghdad vol.۲ p.۸; al-Irshad as-sari vol.۱ .(p.۲۸; Sifatu's-safwah vol.۴ p.۱۴۳

p: ۱۶۹

Muslim thought fit for selection only four thousand out of three hundred thousand (Tarikh Baghdad vol.١٣ p.١٠١; al-Muntazam vol.۵ p.٣٢; Tabaqat al-huffaz vol.٢ pp.١۵١ ١۵٧; Wafayat al-a'yan vol.۵ p.١٩۴). Abu Dawud took four thousand and eight hundred out of five hundred thousand (Tarikh Baghdad vol.٩ p.۵٧; Tabaqat al-huffaz vol.٢ p.١۵۴; al-Muntazam vol.۵ p.٩٧; Wafayat al-a'yan vol.٢ p.۴٠۴) and Ahmad ibn Hanbal took thirty thousand out of nearly on million traditions (Tarikh Baghdad vol.۴ p.۴١٩-۴٢٠; Tabaqat al-huffaz vol.٢ p.١٧; Wafayat al-a'yan vol.١ p.۶۴; Tahdhib at-tahdhib vol.١ p. ٧۴). But when this selection is studied some traditions which come across can in no circumstances be attributed to the Prophet. The result is that a group of considerable number has cropped up among Muslims who in view of these (so-called) authoritative collections and true traditions completely reject the evidentiary value of the traditions (For further reference see al-Ghadir vol.۵ pp. ٢٠٨-٣٧٨).

The second category of relaters of traditions are those who without appreciating the occasion or context related whatever they could recollect right or wrong. Thus in al-Bukhari (vol.٢ pp.١٠٠-١٠٢; vol.۵ p.٩٨); Muslim (vol.٣ pp. ۴١-۴۵); at-Tirmidhi (vol.٣ pp. ٣٢٧-٣٢٩); an-Nasa'i (vol.۴ p.١٨); Ibn Majah (vol.١ pp.۵٠٨-۵٠٩); Malik ibn Anas (al-Muwatta' vol.١ p.٢٣۴); ash-Shafi'i (Ikhtilaf'l-hadith on the side lines of "al-Umm" vol.٧ p.٢۶۶); Abu Dawud (vol.٣ p.١٩۴); Ahmad ibn Hanbal (vol.١ pp.۴١ ۴٢) and al-Bayhaqi (vol.۴ pp.٧٢-٧۴) in the chapter entitled 'weeping over the dead' it is stated that when Caliph 'Umar was wounded Suhayb came weeping to him then 'Umar said:

O' Suhayb you weep over me while the Prophet had said that the dead person is punished if his people weep over him.

p: ١٧٠

When after the death of Caliph 'Umar this was mentioned to 'A'ishah she said: "May Allah have mercy on 'Umar. The Messenger of Allah did not say that weeping of relations causes punishment on the dead. but he said that the punishment of an unbeliever increases if his people weep over him." After this 'A'ishah said that according to the Holy Qur'an no person has to bear the burden of another so how could the burden of those :who weep be put on the dead. After this the following verse was quoted by 'A'ishah

And no bearer of burden shall bear the burden of another; (Qur'an ۶:۱۶۴; ۱۷:۱۵; ۳۵:۱۸; . . . .(۳۹:۷; ۵۳:۳۸

The wife of the Holy Prophet 'A'ishah relates that once the Prophet passed by a Jewish woman over whom her people were weeping. The Prophet then remarked "Her people ."are weeping over her but she is undergoing punishment in the grave

The third category of the relaters of traditions is of those who heard some repealed traditions from the Prophet but could not get any chance to hear the repealing traditions which he could relate to others. An example of a repealing tradition is the saying of the Prophet which also contains a reference to the repealed tradition namely: "I had disallowed you to visit graves but now you can visit them." (Muslim vol.۳ p.۶۵; at-Tirmidhi vol.۳ p.۳۷۰; Abu Dawud vol.۳ pp. ۲۱۸ ۳۳۲; an-Nasa'i vol.۴ p. ۸۹; Ibn Majah vol.۱ pp. ۵۰۰-۵۰۱; Malik ibn Anas vol.۲ p. ۴۸۵; Ahmad ibn Hanbal vol.۱ pp.۱۴۵ ۴۵۲; vol.۳ pp.۳۸ ۶۳ ۶۶ ۲۳۷ ۳۵۰; vol.۵ pp. ۳۵۰ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۹ ۳۶۱; al-Hakim al-Mustadrak vol.۱ pp. ۳۷۴-۳۷۶; and al-Bayhaqi vol.۴ pp. ۷۶-۷۷). Herein the permission to visit graves has repealed the previous restriction on it. .Now those who heard only the repealed tradition continued acting according to it

p: ۱۷۱

The fourth category of relaters of traditions is of those who were fully aware of the principles of justice possessed intelligence and sagacity knew the occasion when a tradition was first uttered (by the Prophet) and were also acquainted with the repealing and the repealed traditions the particular and the general and the timely and the absolute. They avoided falsehood and fabrication. Whatever they heard remained preserved in their memory and they conveyed it with exactness to others. It is they whose traditions are the precious possession of Islam free from fraud and counterfeit and worthy of being trusted and acted upon. That collection of traditions which has been conveyed through trustworthy bosoms like that of Amir al-mu'minin and has remained free from cutting curtailing alteration or change particularly present Islam in its true form. The position of Amir al-mu'minin in Islamic knowledge has been most certainly proved :through the following traditions narrated from the Holy Prophet such as

Amir al-mu'minin Jabir ibn 'Abdullah Ibn 'Abbas and 'Abdullah ibn 'Umar have narrated :from the Holy Prophet that he said

I am the city of knowledge and 'Ali is its door. He who wants to acquire (my) knowledge should come through its door. (al-Mustadrak vol.٣ pp. ١٢۶-١٢٧; al-Isti'ab vol.٣ p.١١٠٢; Usd al-ghabah vol.۴ p.٢٢; Tarikh Baghdad vol.٢ p.٣٧٧; vol.۴ p.٣۴٨; vol.٧ p.١٧٢; vol.١١ pp. ۴٨-۵٠; Tadhkirah al-huffaz; vol.۴ p.٢٨; Majma' az-zawa'id vol.٩ p.١١۴; Tahdhib at-tahdhib vol.۶ p.٣٢٠; vol.٧ p.٣٣٧; Lisan al-mizan vol.٢ pp.١٢٢-١٢٣; Tarikh al-khulafa' p.١٧٠; Kanz al-'ummal vol.۶ pp.١۵٢ ١۵۶ ۴٠١; 'Umdah al-qari vol.٧ p.۶٣١; Sharh al-mawahib al-ladunniyyah vol.٣ .(p.١۴٣

p: ١٧٢

:Amir al-mu'minin and Ibn 'Abbas have also narrated from the Holy Prophet that

I am the store-house of wisdom and 'Ali is its door. He who wants to acquire wisdom should come through its door. (Hilyah al-awliya' vol.١ p.۶۴; Masabih as-sunnah vol.٢ p.٢٧۵; .(Tarikh Baghdad vol.١١ p.٢٠۴; Kanz al-'ummal vol.۶ p.۴٠١; ar-Riyad an-nadirah vol.٢ p.١٩٣

If only people could take the Prophet's blessings through these sources of knowledge. But it is a tragic chapter of history that although traditions are accepted through the Kharijites and enemies of the Prophet's family whenever the series of relaters includes the name of any individual from among the Prophet's family there is hesitation in accepting the .tradition

SERMON ٢١١

In English

The greatness of Allah and the creation of the Universe

It is through the strength of Allah's greatness and His subtle power of innovation that He made solid dry earth out of the water of the fathomless compact and dashing ocean. Then He made from it layers and separated them into seven skies after they had been joined together. So they became stationary at His command and stopped at the limit fixed by Him. He so made the earth that it is born by deep blue surrounded and suspended water which is obedient to His command and has submitted to His awe while its flow has .stopped due to fear of Him

He also created high hills rocks of stones and lofty mountains. He put them in their positions and made them remain stationary. Their peaks rose into the air while their roots remained in the water. In this way He raised the mountains above the plains and fixed their foundations in the vast expanse wherever they stood. He made their peaks high and made their bodies lofty. He made them like pillars for the earth and fixed them in it like pegs. Consequently the earth became stationary; otherwise it might bend with its .inhabitants or sink inwards with its burden or shift from its positions

p: ١٧٣

Therefore glorified is He who stopped it after the flowing of its waters and solidified it after the watery state of its sides. In this way He made it a cradle for His creatures and spread it for them in the form of a floor over the deep ocean which is stationary and does not move and is fixed and does not flow. Severe winds move it here and there and clouds .draw up water from it

(Verily in this there is a lesson unto him who feareth (Allah) (Qur'an ۷۹:۲۶

In Arabic

[۲۱۱] ومن خطبه له علیه السلام

فی عجیب صنعه الکون

وَکَانَ مِن اقْتِدَارِ جَبَروتِهِ، وَبَدِیعِ لَطَائِفِ صَنْعَتِهِ، أَنْ جَعَلَ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ الزَّاخِرِ (۱) الْمُتَرَاکِمِ الْمُتَقَاصِفِ (۲) ، یَبَساً جَامِداً (۳) ، ثُمَّ فَطَرَ (۴) مِنْهُ أَطْبَاقاً (۵) ، فَفَتَقَهَا سَبْعَ سَمَاوَاتٍ بَعْدَ ارْتِتَاقِهَا (۶) ، فَاسْتَمْسَکَتْ بِأَمْرِهِ (۷) ، وَقَامَتْ عَلَی حَدِّهِ (۸) . وَ أَرْسَی أَرْضاً یَحْمِلُهَا الْأَخْضَرُ (۹) الْمُثْعَنْجِرُ (۱۰) ، وَالْقَمْقَامُ (۱۱) الْمُسَخَّرُ، قَدْ ذَلَّ لِأَمْرِهِ، وَأَذْعَنَ لِهَیْبَتِهِ، وَوَقَفَ الْجَارِی مِنْهُ لِخَشْیَتِهِ، وَجَبَلَ (۱۲) جَلاَمِیدَهَا (۱۳) ، وَنُشُوزَ (۱۴) مُتُونِهَا (۱۵) وَأَطْوَادِهَا (۱۶) ، فَأَرْسَاهَا فی مَرَاسِیهَا (۱۷) ، وَأَلْزَمَهَا قَرَارَاتِهَا (۱۸) ، فَمَضَتْ رُؤُسُهَا فِی الْهَوَاءِ، وَرَسَتْ أُصُولُهَا فِی الْمَاءِ، فَأَنْهَدَ جِبَالَهَا (۱۹) عَنْ سُهُولِهَا، وَأَسَاخَ (۲۰) قَوَاعِدَهَا فِی مُتُونِ أَقْطَارِهَا، وَمَوَاضِعِ أَنْصَابِهَا (۲۱) ، فَأَشْهَقَ قِلاَلَهَا (۲۲) ، وَأَطَالَ أَنْشَازَهَا (۲۳) ، وَجَعَلَهَا لِلْأَرْضِ عِمَاداً، وَأَرَّزَهَا (۲۴) فِیهَا أَوْتَاداً، فَسَکَنَتْ عَلَی حَرَکَتِهَا مِنْ أَنْ تَمِیدَ (۲۵) بِأَهْلِهَا، أَوْ تَسِیخَ (۲۶) بِحِمْلِهَا، أَوْ تَزُولَ عَنْ مَوَاضِعِهَا. فَسُبْحَانَ مَنْ أَمْسَکَهَا بَعْدَ مَوَجَانِ مِیَاهِهَا، وَأَجْمَدَهَا بَعْدَ رُطُوبَهِ أَکْنَافِهَا، فَجَعَلَهَا لِخَلْقِهِ مِهَاداً، وَبَسَطَهَا لَهُمْ فِرَاشاً! فَوْقَ بَحْرٍ لُجِّیٍّ رَاکِدٍ لاَ یَجْرِی (۲۷) ، وَقَائِمٍ لاَ یَسْرِی، تُکَرْکِرُهُ (۲۸) الرِّیَاحُ الْعَوَاصِفُ، وَتَمْخُضُهُ الْغَمَامُ الذَّوَارِفُ؟ (۲۹) ، (إِنَّ فِی ذلِکَ لَعِبْرَهً لِمَنْ یَخْشَی)

p: ۱۷۴

In Persian

شگفتی آفرینش پدیده ها

از نشانه های توانایی و عظمت خدا، و شگفتی ظرافت های صنعت او آن است که از آب دریای موج زننده، و امواج فراوان شکننده، خشکی آفرید ، و به طبقاتی تقسیم کرد، سپس طبقه ها را از هم گشود، و هفت آسمان را آفرید، که به فرمان او برقرار ماندند، و در اندازه های معیّن استوار شدند. و زمین را آفرید که دریایی سبز رنگ و روان آن را بر دوش می کشد، زمین در برابر فرمان خدا فروتن، و در برابر شکوه پروردگاری تسلیم است، و آب روان از ترس او ایستاد، سپس صخره ها، تپه ها، و کوه های بزرگ را آفرید، آنها را در جایگاه خود ثابت نگاه داشت، و در قرارگاهشان استقرار بخشید.

پس کوه ها در هوا و ریشه های آن در آب رسوخ کرد ، کوه ها از جاهای پست و هموار سر بیرون کشیده و کم کم ارتفاع یافتند، و ریشه آن در دل زمین ریشه دوانید، قلّه ها سر به سوی آسمان بر افراشت، و نوک آنها را طولانی ساخت تا تکیه گاه زمین، و میخ های نگهدارنده آن باشد، سپس زمین با حرکات شدیدی که داشت آرام گرفت، تا ساکنان خود را نلرزاند، و آنچه بر پشت زمین است سقوط نکند، یا از جای خویش منتقل نگردد. «۱»

---

(۱) در این سخنرانی و خطبه های دیگر، امام علیه السّلام به حرکت زمین، صدها سال قبل از کشف این حقیقت توسّط دانشمندان رشته ژئوفیزیک SCISYHPOEG (علم اوضاع بیرونی و طبیعی) و ژئولوژی YGOLOEg (زمین شناسی) آشکارا اشاره فرمود.

p: ۱۷۵

پس پـاک و منزّه است خـدایی که زمین را در میـان آن همه از امواج نا آرام، نگه داشت، و پس از رطوبت آن را خشک ساخت، و آن را جایگاه زندگی مخلوقات خود گردانید، و چون بستری بر ایشان بگستراند، بر روی دریایی عظیم و ایسـتاده ای که روان نیست و تنها بادهای تند آن را بر هم می زند، و ابرهای پرباران آن را می جنباند «و توجه به این شـگفتی ها درس عبرتی است برای کسـی که بترسد»

SERMON ۲۱۲

In English

About those who give up supporting right

O' my Allah! whoever listens to our utterance which is just and which seeks the prosperity of religion and the worldly life and does not seek mischief but rejects it after listening then he certainly turns away from Thy support and desists from strengthening Thy religion. We make Thee a witness over him and Thou art the greatest of all witnesses and we make all those who inhabit Thy earth and Thy skies witness over him. Thereafter Thou alone can make us needless of his support and question him for his sin.

In Arabic

[۲۱۲] ومن خطبه له علیه السلام

کان یستنهض بها أصحابه إلی جهاد أهل الشام فی زمانه

اللَّهُمَّ أَیُّمَا عَبْدٍ مِنْ عِبَادِکَ سَمِعَ مَقَالَتَنَا الْعَادِلَهَ غَیْرَ الْجَائِرَه، وَالْمُصْلِحَهَ غَیْرِ الْمَفْسِدَهِ, فِی الدِّینِ وَالدُّنْیَا، فَأَبَی بَعْدَ سَمْعِهِ لَهَا إلاَّ النُّکُوصَ عَنْ نُصْرَتِکَ، وَالْإِبْطَاءَ عَنْ إِعْزَازِ دِینِکَ، فَإِنَّا نَسْتَشْهِدُکَ عَلَیْهِ یَا أَکْبَرَ الشَّاهِدِینَ شَهَادَهً، وَنَسْتَشْهِدُ عَلَیْهِ جَمِیعَ مَا اَسْکَنْتَهُ أَرْضَکَ وَسَمَاوَاتِکَ، ثُمَّ أَنْتَ بَعْدُ الْمُغْنِی عَنْ نَصْرِهِ، وَالْآخِذُ لَهُ بِذَنْبِهِ.

p: ۱۷۶

In Persian

بسیج مردم برای جنگ با شامیان

خدایا! هر کدام از بندگان تو، که سخن عادلانه دور از ستمکاری، و اصلاح کننده دور از فساد انگیزی ما را نسبت به دین و دنیا شنید، و پس از شنیدن سرباز زد، و از یاری کردنت باز ایستاد، و در گرامی داشتن دین تو درنگ و سستی کرد، ما تو را بر ضد او به گواهی می طلبیم.

ای خدایی که از بزرگ ترین گواهانی و تمام موجوداتی که در آسمان ها و زمین سکونت دادی همه را بر ضد او به گواهی دعوت می کنیم با اینکه تو از یاری او بی نیازی، و او را به کیفر گناهانش گرفتار خواهی کرد.

SERMON ۲۱۳

In English

The Sublimity of Allah and a eulogy of the Prophet

Praise be to Allah who is above all similarity to the creatures is above the words of describers who displays the wonders of His management for the on-lookers is hidden from the imagination of thinkers by virtue of the greatness of His glory has knowledge without acquiring it adding to it or drawing it (from someone) and Who is the ordainer of all matters without reflecting or thinking. He is such that gloom does not concern Him nor does He seek light from brightness night does not overtake Him nor does the day pass over Him (so as to affect Him in any manner). His comprehension (of things) is not through .eyes and His knowledge is not dependent on being informed

A part of the same sermon about the Prophet

p: ۱۷۷

Allah deputised the Prophet with light and accorded him the highest precedence in selection. Through him Allah united those who were divided overpowered the powerful overcame difficulties and levelled rugged ground and thus removed misguidance from right and left.

In Arabic

[۲۱۳] ومن خطبه له علیه السلام

فی تمجیدالله وتعظیمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِیِّ عَنْ شَبَهِ (۱) الْمَخْلُوقِینَ، الْغَالِبِ لِمَقَالِ الْوَاصِفِینَ، الظَّاهِرِ بَعَجَائِبِ تَدْبِیرِهِ لِلنَّاظِرِینَ، الْبَاطِنِ بِجَلاَلِ عِزَّتِهِ عَنْ فِکْرِ الْمُتَوَهِّمِینَ، الْعَالِمِ بَلاَ اکْتِسَاب وَلاَ ازْدِیَاد، وَلاَ عِلْم مُسْتَفَادٍ، الْمُقَدِّرِ لِجَمیعِ الْأُمُورِ بِلاَ رَوِیَّهٍ وَلاَ ضَمِیرٍ، الَّذِی لاَ تَغْشَاهُ الظُّلَمُ، وَلاَ یَسْتَضِیءُ بِالْأَنْوَارِ، وَلاَ یَرْهَقُهُ (۲) لَیْلٌ، وَلاَ یَجْرِی عَلَیْهِ نَهَارٌ، لَیْسَ إِدْرَاکُهُ بِالْإِبْصَارِ، وَلاَ عِلْمُهُ بِالْإِخْبَارِ.

منها فی ذکر النبی صلی الله علیه وآله وسلم:

أَرْسَلَهُ بِالضِّیَاءِ، وَقَدَّمَهُ فِی الْإِصْطِفَاءِ، فَرَتَقَ (۳) بِهِ الْمَفَاتِقَ (۴) ، وَسَاوَرَ (۵) بِهِ الْمُغَالِبَ، وَذَلَّلَ بِهِ الصُّعُوبَهَ، وَسَهَّلَ بِهِ الْحُزُونَهَ (۶) ، حَتَّی سَرَّحَ الضَّلاَلَ، عَنْ یَمِینٍ وَشِمَالٍ.

In Persian

۱ خدا شناسی

سپاس خداوندی را سزاست که از شباهت داشتن به پدیده ها برتر و از تعریف وصف کنندگان والاتر است. با تدبیر شگفتی آورش بر همه بینندگان آشکار، و با بزرگی عزّتش، بر همه فکرهای اندیشمندان پنهان است. داناست، نه آن که آگاهی او از جایی گرفته شده یا در حال فزونی باشد و یا از کسی فراگیرد، اداره کننده سراسر نظام آفرینش است بی آنکه نیازی به فکر کردن یا اندیشه درونی داشته باشد ، خدایی که تاریکی ها او را پنهان نسازد، و از نورها روشنی نگیرد، شب او را نپوشاند، و روز بر او نمی گذرد، نه بینایی او از راه دیدگان، و نه علم او از راه اطلاعات و اخبار است. (قسمتی از این سخنرانی پیرامون پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم است)

p: ۱۷۸

۲ ویژگی های پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

خدا پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را با روشنایی اسلام فرستاد، و در گزینش، او را بر همه مقدّم داشت، با بعثت او شکاف ها را پر، و سلطه گران پیروز را در هم شکست، و سختی ها را آسان، و ناهمواری ها را هموار فرمود تا آن که گمراهی را از چپ و راست تار و مار کرد.

SERMON ۲۱۴

In English

The Prophet's nobility of descent

I stand witness that He is just and does justice He is the arbiter Who decides (between right and wrong). I also stand witness that Muhammad is His slave. His Messenger and the Chief of His creatures. Whenever Allah divided the line of descent He put him in the better one and therefore no evil-doer ever shared with him nor was any vicious person .his partner

Beware! surely Allah the Glorified has provided for virtue those who are suited to it for truth pillars (that support it) and for obedience protection (against deviation). In every matter of obedience you will find Allah the Glorified's succour that will speak through tongues and accord firmness to hearts. It has sufficiency for those who seek sufficiency and a cure for those who seek cure. The characteristics of the virtuous whose guidance must be followed

Know that certainly those creatures of Allah who preserve His knowledge offer protection to those things which He desires to be protected and make His springs flow (for the benefit of others). They contact each other with friendliness and meet each other with affection. They drink water from cups that quench the thirst and return from the watering places fully satiated. Misgiving does not affect them and backbiting does not gain ground with them. In this way Allah has tied their nature with good manners. Because of this they love each other and meet each other. They have become superior like seeds which are selected by taking some and throwing away others. This selection has distinguished them .and the process of choosing has purified them

Therefore man should secure honour by adopting these qualities. He should fear the day of Doom before it arrives and he should appreciate the shortness of his life and the shortness of his sojourn in the place of stay which has only to last for his change over to the next place. He should therefore do something for his change over and for the known stages of his departure. Blessed be he who possesses a virtuous heart who obeys one who guides him desists from him who takes to ruin catches the path of safety with the help of him who provides him light (of guidance) and by obeying the leader who commands him hastens towards guidance before its doors are closed gets open the door of repentance and removes the (stain of) sins. He has certainly been put on the right path .and guided towards the straight road

In Arabic

[۲۱۴] ومن خطبه له علیه السلام

یصف جوهر الرسول، ویصف العلماء، ویعظ بالتقوی

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ عَدْلٌ عَدَلَ، وَحَكَمٌ فَصَلَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَسَيِّدُ عِبَادِهِ، كُلَّمَا نَسَخَ اللهُ الْخَلْقَ (۱) فِرْقَتَيْنِ جَعَلَهُ فِی خَیْرِهِمَا، لَمْ یُسْهِمْ فِیهِ عَاهِرٌ (۲) ، وَلاَ ضَرَبَ فِیهِ (۳) فَاجِرٌ. أَلاَ وإِنَّ اللهَ جَعَلَ لِلْخَیْرِ أَهْلاً، وَلِلْحَقِّ دَعَائِمَ، وَلِلطَّاعَهِ عِصَماً (۴) . وَإِنَّ لَکُمْ عِنْدَ کُلِّ طَاعَهٍ عَوْناً مِنَ اللهِ یَقُولُ عَلَی الْأَلْسِنَهِ، وَیُثَبِّتُ الْأَفْئِدَهَ، فِیهِ کِفَاءٌ (۵) لِمُکْتَفٍ، وَشِفَاءٌ لِمُشْتَفٍ. صفه العلماء

وَاعْلَمُوا أَنَّ عِبَادَ اللهِ الْمُسْتَحْفَظِینَ (۶) عِلْمَهُ، یَصُونُونَ مَصُونَهُ، وَیُفَجِّرُونَ عُیُونَهُ، یَتَوَاصَلُونَ بِالْوِلاَیَهِ (۷) ، وَیَتَلاَقَوْنَ بالْمَحَبَّهِ، وَیَتَسَاقَوْنَ بِکَأْسٍ رَوِیَّهٍ (۸) ، وَیَصْدُرُونَ بِرِیَّهٍ (۹) ، لاَ تَشُوبُهُمُ الرِّیبَهُ (۱۰) ، وَلاَ تُسْرِعُ فِیهِمْ الْغِیبَهُ. عَلَی ذلِکَ عَقَدَ خَلْقَهُمْ وَأَخْلاَقَهُمْ (۱۱) ، فَعَلَیْهِ یَتَحَابُّونَ، وَبِهِ یَتَوَاصَلُونَ، فَکَانُوا کَتَفَاضُلِ الْبَذْرِ یُنْتَقَی (۱۲) ، فَیُوْخَذُ مِنْهُ وَیُلْقَی، قَد مَیَّزَهُ التَّخْلِیصُ، وَهذَّبَهُ (۱۳) التَّمْحِیصُ (۱۴) .

p: ۱۸۰

العظه بالتقوی

فَلْيَقْبَلِ امْرُؤٌ كَرَامَةً (۱۵) بِقَبُولِهَا، وَلْيَحْذَرْ قَارِعَةً (۱۶) قَبْلَ حُلُولِهَا، وَلْيَنْظُرِ امْرُؤٌ فِی قَصِيرِ أَيَّامِهِ، وَقَلِيلِ مُقَامِهِ، فِی مَنْزِلٍ حَتَّی يَسْتَبْدِلَ بِهِ مَنْزِلاً، فَلْيَصْنَعْ لِمُتَحَوَّلِهِ (۱۷) ، وَمَعَارِفِ مُنْتَقَلِهِ (۱۸) . فَطُوبَی لِذِی قَلْبٍ سَلِيمٍ، أَطَاعَ مَنْ يَهْدِيهِ، وَتَجَنَّبَ مَنْ يُرْدِيهِ، وَأَصَابَ سَبِيلَ السَّلَامَهِ بِبَصَرِ مَنْ بَصَّرَهُ، وَطَاعَهِ هَادٍ أَمَرَهُ، وَبَادَرَ الْهُدی قَبْلَ أَنْ تُغْلَقَ أَبْوَابُهُ، وَتُقَطَّعَ أَسْبَابُهُ، وَاسْتَفْتَحَ التَّوْبَهَ، وَأَمَاطَ الْحَوْبَهَ (۱۹) ، فَقَدْ أُقِيمَ عَلَی الطَّرِيقِ، وَهُدِیَ نَهْجَ السَّبِيلِ.

In Persian

۱ پیامبر شناسی

گواهی می دهم که خدا عدل است و دادگر، و دادرسی جدا کننده حق و باطل ، و گواهی می دهم که محمّد صلّی اللّه علیه و آله و سلّم بنده و فرستاده او سرور مخلوقات است. هر گاه آفریدگان را به دو دسته کرد او را در بهترین آنها قرار داد ، در خاندان او نه زناکار و نه مردم بدکار است. آگاه باشید! خداوند برای خوبی ها مردمی، و برای حق ستون های استواری، و برای اطاعت نگهدارنده ای قرار داد. هر گامی که در اطاعت بر می دارید، یاوری از طرف خدای سبحان وجود دارد که زبان ها به نیروی آنها سخن می گویند، و دل ها با کمک آنها استوارند، برای یاری طلبان یاور، و برای شفا خواهان شفا دهنده اند.

۲ ارزش دانشمندان الهی

بدانید! بندگانی که نگاه دار علم خداوندند، و آن را حفظ می کنند، و چشمه های علم الهی را جوشان می سازند، با دوستی خدا با یکدیگر پیوند داشته و یکدیگر را دیدار می کنند.

جام محبّت او را به همدیگر می نوشانند، و از آبشخور علم او سیراب می گردند. شک و تردید در آنها راه نمی یابد، و از یکدیگر بدگویی نمی کنند.

p: ۱۸۱

سرشت و اخلاقشان با این ویژگی ها شکل گرفته است، و بر این اساس تمام دوستیها و پیوندهایشان استوار است.

آنـان، چونان بـذرهای پاکیزه ای هسـتند که در میان مردم گزینش شـده، آنها را برای کاشـتن انتخاب و دیگران را رها می کننـد. با آزمایش های مکرّر امتیاز یافتند، و با پاک کردن های پی در پی خالص گردیدند.

۳ پندهای جاودانه

پس آدمی بایـد انـدرزها را بپـذیرد، و پیش از رسـیدن رسـتاخیز پرهیزکار باشـد، و در کوتاهی روزگارش انـدیشه کند، و به ماندن کوتاه در دنیا نظر دوزد تا آن را به منزلگاهی بهتر مبدّل سازد. پس برای جایی که او را می برند، و برای شناسایی سرای دیگر تلاش کنـد.خوشـا به حـال کسـی که قلبی سـالم دارد، خـدای هـدایتگر را اطـاعت می کنـد، از شـیطان گمراه کننـده دوری می گزینـد، با راهنمایی مردان الهی با آگاهی به راه سلامت رسیده ، و به اطاعت هدایتگرش بپردازد، و به راه رستگاری پیش از آن که درها بسته شود، و وسائلش قطع گردد بشتابد، در توبه را بگشاید،

و گناهان را از بین ببرد. پس (چنین فردی) به راه راست ایستاده، و به راه حق هدایت شده است.

SERMON ۲۱۵

In English

A prayer which Amir al-mu'minin often recited

Praise be to Allah! Who made me such that I have not died nor am I sick nor have my veins been infected with disease nor have I been hauled up for my evil acts nor am I without progeny nor have I forsaken my religion nor do I disbelieve in my Lord nor do I feel strangeness with my faith nor is my intelligence affected nor have I been punished with the punishment of peoples before me. I am a slave in Thy possession I have been guilty of excesses over myself. Thou hast exhausted Thy pleas over me and I have no plea (before Thee). I have no power to take except what Thou givest me and I cannot evade except what Thou savest me from.

p: ۱۸۲

O' my Allah! I seek Thy protection from becoming destitute despite Thy riches from being misguided despite Thy guidance from being molested in Thy realm and from being humiliated while authority rests with Thee.

O' my Allah! let my spirit be the first of those good objects that Thou takest from me and the first trust out of Thy favours held in trust with me.

O' my Allah! we seek Thy protection from turning away from Thy command or revolting against Thy religion or being led away by our desires instead of by guidance that comes from Thee.

In Arabic

[٢١٥] ومن دعائه عليه السلام

كان يدعو به كثيراً

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَمْ یُصبِحْ بِی مَیِّتاً وَلاَ سَقِیماً، وَلاَ مَضْرُوباً عَلَی عُرُوقِی بِسُوءٍ، وَلاَ مَأْخُوذاً بِأَسْوَإِ عَمَلِی، وَلاَ مَقْطُوعاً دَابِرِی (١) ، وَلاَ مُرْتَدّاً عَنْ دِینِی، وَلاَ مُنْکِراً لِرَبِّی، وَلاَ مُسْتَوْحِشاً مِنْ إِیمَانِی، وَلاَ مُلْتَبِساً (٢) عَقْلِی، وَلاَ مُعَذَّباً بَعَذابِ الْأُمَمِ مِنْ قَبْلِی. أَصْبَحْتُ عَبْداً مَمْلُوکاً ظَالِماً لِنَفْسِی، لَکَ الْحُجَّهُ عَلَیَّ وَلاَ حُجَّهَ لِی، وَلاَ أَسْتَطِیعُ أَنْ آخُذَ إِلَّا مَا أَعْطَیْتَنِی، وَلاَ أَتَّقِیَ إِلَّا مَا وَقَیْتَنِی. اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ أَنْ أَفْتَقِرَ فِی غِنَاکَ، أَوْ أَضِلَّ فِی هُدَاکَ، أَوْ أُضَامَ فِی سُلْطَانِکَ، أَوْ أُضْطَهَدَ وَالْأَمْرُ لَکَ! اللَّهُمَّ اجْعَلْ نَفْسِی أَوَّلَ کَرِیمَهٍ تَنْتَزِعُهَا مِنْ کَرَائِمِی، وَأَوَّلَ وَدِیعَهٍ تَرْتَجِعُهَا مِنْ وَدَائِعِ نِعَمِکَ عِنْدِی! اللَّهُمْ إِنَّا نَعُوذُ بِکَ أَنْ نَذْهَبَ عَنْ قَوْلِکَ، أَوْ نُفْتَتَنَ عَنْ دِینِکَ، أَوْ تَتَابَعَ بِنَا أَهْوَاؤُنَا (٣) دُونَ الْهُدَی الَّذِی جَاءَ مِنْ عِنْدِکَ!

In Persian

(همواره با این کلمات خدا را می خواند)

ستایش و نیایش

ستایش خداوندی را سزاست که شبم را به صبح آورد بی آن که مرده یا بیمار باشم، نه دردی بر رگ های تنم باقی گذارد، و نه به کیفر بدترین کردارم گرفتار کرد، نه بی فرزند و خاندان مانده ، و نه از دین خدا روی گردانم، نه منکر پروردگار، نه ایمانم دگرگون، و نه عقلم آشفته، و نه به عذاب امّت های گذشته گرفتارم. در حالی که صبح کردم که بنده ای بی اختیار و بر نفس خود ستمکارم.

p: ١٨٣

خدایا بر تو است که مرا محکوم فرمایی در حالی که عذری ندارم، و توان فراهم آوردن چیزی جز آنچه که تو می بخشایی ندارم، و قـدرت حفظ خویش نـدارم جز آن که تو مرا حفظ کنی. خـدایا به تو پناه می برم از آن که در سایه بی نیازی تو، تهیدست باشم، یا در پرتو روشـنایی هدایت تو گمراه گردم، یا در پناه قدرت تو بر من ستم روا دارند، یا خوار و ذلیل باشم در حالی که کار در دست تو باشـد! خـدایا جـانم را نخستین نعمت گرانبهایی قرار ده که می سـتانی، و نخستین سپرده ای. قرار ده که از من باز پس می گیری! خـدایا ما به تو پناه می بریم از آن که از فرموده تو بیرون شویم، یا از دین تو خارج گردیم، یا هواهای نفسانی پیاپی بر ما فرود آیـد، که از هدایت ارزانی شده از جانب تو سرباز زنیم.

SERMON ۲۱۶

In English

Delivered at the battle of Siffin

Mutual rights of the ruler and the ruled

So now Allah the Glorified has by placing me over your affairs created my right over you and you too have a right over me like mineover you. A right is very vast in description but very narrow in equitability of action. It does not accrue to any person unless it accrues against him also and right does not accrue against a person unless it also accrues in his favour. If there is any right which is only in favour of a person with no (corresponding) right accruing against him it is solely for Allah the Glorified and not for His creatures by virtue of His might over His creatures and by virtue of the justice permeating all His decrees. Of course He the Glorified has created His right over creatures that they should worship Him and has laid upon Himself (the obligation of) their reward equal to several times the recompense as a mark of His bounty and the generosity that He is capable of.

p: ۱۸۴

Then from His rights He the Glorified created certain rights for certain people against others. He made them so as to equate with one another. Some of these rights produce other rights. Some rights are such that they do not accrue except with others. The greatest of these rights that Allah the Glorified has made obligatory is the right of the ruler over the ruled and the right of the ruled over the ruler. This is an obligation which Allah the Glorified has placed on each other. He has made it the basis of their (mutual) affection and an honour for their religion. Consequently the ruled cannot prosper unless the rulers are sound while the rulers cannot be sound unless the ruled are steadfast.

If the ruled fulfil the rights of the ruler and the ruler fulfils their rights then right attains the position of honour among them the ways of religion become established signs of justice become fixed and the sunnah gains currency.

In this way time will improve the continuance of government will be expected and the aims of the enemies will be frustrated. But if the ruled gain sway over the ruler or the ruler oppresses the ruled then difference crops up in every word signs of oppression appear mischief enters religion and the ways of the sunnah are forsaken. Then desires are acted upon the commands (of religion) are discarded diseases of the spirit become numerous and there is no hesitation in disregarding even great rights nor in committing big wrongs. In such circumstances the virtuous are humiliated while the vicious are honoured and there are serious chastisements from Allah the Glorified onto the people.

p: ۱۸۵

You should therefore counsel each other (for the fulfilment of your obligations) and co-operate with each other. However extremely eager a person may be to secure the pleasure of Allah and however fully he strives for it he cannot discharge (his obligation for) obedience to Allah the Glorified as is really due to Him and it is an obligatory right of Allah over the people that they should advise each other to the best of their ability and co-operate with each other for the establishment of truth among them. No person however great his position in the matter of truth and however advanced his distinction in religion may be is above co-operation in connection with the obligations placed on him by Allah. Again no man however small he may be regarded by others and however humble he may appear before eyes is too low to co-operate or to be afforded co-operation in this matter.

One of Amir al-mu'minin's companions replied to him by a long speech wherein he praised him much and mentioned his own listening to him and obeying him whereupon Amir al-mu'minin said: If a man in his mind regards Allah's glory as being high and believes in his heart that Allah's position is sublime then it is his right that on account of the greatness of these things he should regard all other things small. Among such persons he on whom Allah's bounty is great and Allah's favours are kind has a greater obligation because Allah's bounty over any person does not increase without an increase in Allah's right over him.

p: ١٨۶

In the view of virtuous people the worst position of rulers is that it may be thought about them that they love glory and their affairs may be taken to be based on pride. I would really hate that it may occur to your mind that I love high praises or to hear eulogies. By the grace of Allah I am not like this. Even If I had loved to be mentioned like this I would have given it up in submissiveness before Allah the Glorified rather than accept greatness and sublimity to which He is more entitled. Generally people feel pleased at praise after good performances; but do not mention for me handsome praise for the obligations I have discharged towards Allah and towards you because of (my) fear about those obligations which I have not discharged and for issuing injunctions which could not be .avoided and do not address me in the manner despots are addressed

Do not evade me as the people of passion are (to be) evaded do not meet me with flattery and do not think that I shall take it ill if a true thing is said to me because the person who feels disgusted when truth is said to him or a just matter is placed before him would find it more difficult to act upon them. Therefore do not abstain from saying a truth or pointing out a matter of justice because I do not regard myself above erring (١). I do not escape erring in my actions but that Allah helps me (in avoiding errors) in matters in which He is more powerful than I. Certainly, I and you are slaves owned by Allah other than Whom there is no Lord except Him. He owns our selves which we do not own. He took us from where we were towards what means prosperity to us. He altered our straying into .guidance and gave us intelligence after blindness

p: ١٨٧

In Arabic

ومن خطبه له عليه السلام

خطبها بصفين

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ جَعَلَ اللهُ سُبْحَانَهُ لِی عَلَيْكُمْ حَقّاً بِولاَيَهِ أَمْرِكُمْ، وَلَكُمْ عَلَيَّ مِنَ الْحَقِّ مِثْلُ الَّذِی لِی عَلَيْكُمْ، فَالْحَقُّ أَوْسَعُ الْأَشْيَاءِ فِی التَّوَاصُفِ، وَأَضْيَقُهَا فِی التَّنَاصُفِ، لاَيَجْرِی لِأَحَدٍ إِلاَّ جَرَى عَلَيْهِ، وَلاَ يَجْرِی عَلَيْهِ إِلاَّ جَرَى لَهُ. وَلَوْ كَانَ لِأَحَدٍ أَنْ يَجْرِیَ لَهُ وَلاَ يَجْرِیَ عَلَيْهِ، لَكَانَ ذلِكَ خَالِصاً لِلَّهِ سُبْحَانَهُ دُونَ خَلْقِهِ، لِقُدْرَتِهِ عَلَى عِبَادِهِ، وَلِعَدْلِهِ فِی كُلِّ مَا جَرَتْ عَلَيْهِ صُرُوفُ قَضَائِهِ، وَلكِنَّهُ جَعَلَ حَقَّهُ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يُطِيعُوهُ، وَجَعَلَ جَزَاءَهُمْ عَلَيْهِ مُضَاعَفَهَ الثَّوَابِ تَفَضُّلاً مِنْهُ، وَتَوَسُّعاً بِمَا هُوَ مِنَ الْمَزِيدِ أَهْلُهُ.

حق الوالی وحق الرعيه

ثُمَّ جَعَلَ سُبْحَانَهُ مِنْ حُقُوقِهِ حُقُوقاً افْتَرَضَهَا لِبَعْضِ النَّاسِ عَلَى بَعْض، فَجَعَلَهَا تَتَكَافَأُ (۱) فِی وُجُوهِهَا، وَيُوجِبُ بَعْضُهَا بَعْضاً، وَلاَ يُسْتَوْجَبُ بعْضُهَا إِلاَّ بِبَعْض. وَأَعْظَمُ مَا افْتَرَضَ سُبْحَانَهُ مِنْ تِلْكَ الْحُقُوقِ حَقُّ الْوَالِی عَلَى الرَّعِيَّهِ، وَحَقُّ الرَّعِيَّهِ عَلَى الْوَالِی، فَرِيضَهٌ فَرَضَهَا اللهُ سُبْحَانَهُ لِكُلٍّ عَلَى كُلٍّ، فَجَعَلَهَا نِظَاماً لِأُلْفَتِهِمْ، وَعِزّاً لِدِينِهِمْ، فَلَيْسَتْ تَصْلُحُ الرَّعِيَّهُ إِلاَّ بِصَلاَحِ الْوُلاَهِ، وَلاَ تَصْلُحُ الْوُلاَهُ إِلاَّ بِاسْتِقَامَهِ الرَّعِيَّهِ. فَإِذا أَدَّتِ الرَّعِيَّهُ إِلَى الْوَالِی حَقَّهُ، وَأَدَّى

الْوَالِی إِلَيْهَا حَقَّهَا، عَزَّ الْحَقُّ بَيْنَهُمْ، وَقَامَتْ مَنَاهِجُ الدِّينِ، وَاعْتَدَلَتْ مَعَالِمُ الْعَدْلِ، وَجَرَتْ عَلَى أَذْلاَلِهَا (۲) السُّنَنُ (۳) ، فَصَلَحَ بِذلِكَ الزَّمَانُ، وَطُمِعَ فِی بَقَاءِ الدَّوْلَهِ، وَيَئِسَتْ مَطَامِعُ الْأَعْدَاءِ. وَإِذَا غَلَبَتِ الرَّعِيَّهُ وَالِيَهَا، أَوْ أَجْحَفَ (۴) الْوَالِی بِرَعِيَّتِهِ، اخْتَلَفَتْ هُنَالِكَ الْكَلِمَهُ، وَظَهَرَتْ مَعَالِمُ الْجَوْرِ، وَكَثُرَ الْإِدْغَالُ (۵) فِی الدِّينِ، وَتُرِكَتْ مَحَاجُّ السُّنَنِ (۶) ، فَعُمِلَ بِالْهَوَى، وَعُطِّلَتِ الْأَحْكَامُ، وَكَثُرَتْ عِلَلُ النُّفُوسِ، فَلاَ يُسْتَوْحَشُ لِعَظِيمِ (۷) حَقٍّ عُطِّلَ، وَلاَ لِعَظِيمِ بَاطِلٍ فُعِلَ! فَهُنَالِكَ تَذِلُّ الْأَبْرَارُ، وَتَعِزُّ الْأَشْرَارُ، وَتَعْظُمُ تَبِعَاتُ اللهِ سُبْحَانَهُ عِنْدَ الْعِبَادِ. فَعَلَيْكُمْ بِالتَّنَاصُحِ فِی ذلِكَ، وَحُسْنِ التَّعَاوُنِ عَلَيْهِ، فَلَيْسَ أَحَدٌ وَإِنِ اشْتَدَّ عَلَى رِضَى اللهِ حِرْصُهُ، وَطَالَ فِی الْعَمَلِ اجْتِهَادُهُ بِبَالِغٍ حَقِيقَهَ مَا اللهُ سُبْحَانَهُ أَهْلُهُ مِنَ الطَّاعَهِ لَهُ. وَلكِنْ مِنْ وَاجِبِ حُقُوقِ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ النَّصِيحَهُ بِمَبْلَغِ جُهْدِهِمْ، وَالتَّعَاوُنُ عَلَى إِقَامَهِ الْحَقِّ بَيْنَهُمْ. وَلَيْسَ امْرُؤٌ وَإِنْ عَظُمَتْ فِی الْحَقِّ مَنْزِلَتُهُ، وَتَقَدَّمَتْ فِی الدِّينِ فَضِيلَتُهُ بِفَوْقِ أَنْ يُعَانَ (۸) عَلَى مَا حَمَّلَهُ اللهُ مِنْ حَقِّهِ.وَلاَ امْرُؤٌ وَإِنْ صَغَّرَتْهُ النُّفُوسُ، وَاقْتَحَمَتْهُ (۹) الْعُيُونُ بِدُونِ أَنْ يُعِينَ عَلى ذلِكَ أَوْ يُعَانَ عَلَيْهِ.

فأجابه عليه السلام رجل من أصحابه بكلام طويل، يكثر فيه الثناء عليه، ويذكر سمعه وطاعته له.

فقال عليه السلام: إِنَّ مِنْ حَقِّ مَنْ عَظُمَ جَلاَلُ اللهِ سُبْحَانَهُ فِی نَفْسِهِ، وَجَلَّ مَوْضِعُهُ مِنْ قَلْبِهِ، أَنْ یَصْغُرَ عِنْدَهُ لِعِظَم ذلِکَ کُلُّ مَا سِوَاهُ، وَإِنَّ أَحَقَّ مَنْ کَانَ کَذلِکَ لَمَنْ عَظُمَتْ نِعْمَهُ اللهِ عَلَیْهِ، وَلَطُفَ إِحْسَانُهُ إِلَیْهِ، فَإِنَّهُ لَمْ تَعْظُمْ نِعْمَهُ اللهِ عَلَی أَحَدٍ إِلاَّ ازْدَادَ حَقُّ اللهِ عَلَیْهِ عِظَماً. وَإِنَّ مِنْ أَسْخَفِ (١٠) حَالاَتِ الْوُلاَهِ عِنْدَ صَالِحِ النَّاسِ، أَنْ یُظَنَّ بِهِمْ حُبُّ الْفَخْرِ، وَیُوضَعَ أَمْرُهُمْ عَلَی الْکِبْرِ, وَقَدْ کَرِهْتُ أَنْ یَکُونَ جَالَ فِی ظَنِّکُمْ أَنِّی أُحِبُّ الْإِطْرَاءَ، وَاسْتِمَاعَ الثَّنَاءِ، وَلَسْتُ بِحَمْدِ اللهِ کَذلِکَ، وَلَوْ کُنْتُ أُحِبُّ أَنْ یُقَالَ ذلِکَ لَتَرَکْتُهُ انْحِطَاطاً لِلَّهِ سُبْحَانَهُ عَنْ تَنَاوُلِ مَا هُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنَ الْعَظَمَهِ وَالْکِبْرِیَاءِ. وَرُبَّمَا اسْتَحْلَی النَّاسُ الثَّنَاءَ بَعْدَ الْبَلاَءِ (١١) ، فَلاَ تُثْنُوا عَلَیَّ بِجَمِیلِ ثَنَاءٍ، لِإِخْرَاجِی نَفْسِی إِلَی اللهِ وَ إِلَیْکُمْ مِنَ التَّقِیَّهِ (١٢) فِی حُقُوقٍ لَمْ أَفْرُغْ مِنْ أَدَائِهَا، وَفَرَائِضَ لاَ بُدَّ مِنْ إِمْضائِهَا، فَلاَ تُکَلِّمُونِی بَمَا تُکَلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَهُ، وَلاَ تَتَحَفَّظُوا مِنِّی بِمَا یُتَحَفَّظُ بِهِ عِنْدَ أَهْلِ الْبَادِرَهِ (١٣) ، وَلاَ تُخَالِطُونِی بالْمُصَانَعَهِ (١۴) ، وَلاَ تَظُنّوا بِیَ اسْتِثْقَالاً فِی حَقٍّ قِیلَ لِی، وَلاَ الْتِمَاسَ إِعْظَام لِنَفْسِی، فَإِنَّهُ مَنِ اسْتَثْقَلَ الْحَقَّ أَنْ یُقَالَ لَهُ أَوْ الْعَدْلَ أَنْ یُعْرَضَ عَلَیْهِ، کَانَ الْعَمَلُ بِهِمَا أَثْقَلَ عَلَیْهِ. فَلاَ تَکُفُّوا عَنْ مَقَالَهٍ بِحَقٍّ، أَوْ مَشُورَهٍ بِعَدْلٍ، فَإِنِّی لَسْتُ فِی نَفْسِی بِفَوْقِ أَنْ أُخْطِیءَ، وَلاَ آمَنُ ذلِکَ مِنْ فِعْلِی، إِلاَّ أَنْ یَکْفِیَ اللهُ مِنْ نَفْسِی مَا هُوَ أَمْلَکُ بِهِ مِنِّی (١۵) ،فَإِنَّمَا أَنَا وَأَنْتُمْ عَبِیدٌ مَمْلُوکُونَ لِرَبٍّ لاَ رَبَّ غَیْرُهُ، یَمْلِکُ مِنَّا مَا لاَ نَمْلِکُ مِنْ أَنْفُسِنَا، وَأَخْرَجَنَا مِمَّا کُنَّا فِیهِ إِلَی مَا صَلَحْنَا عَلَیْهِ، فَأَبْدَلَنَا بَعْدَ الضَّلاَلَهِ بِالْهُدَی، وَأَعْطَانَا الْبَصِیرَهَ بَعْدَ الْعَمَی.

p: ١٨٩

In Persian

(از سخنرانیهای امام علیه السّلام در صحرای صفّین است)

۱ حقوق اجتماعی

پس از ستایش پروردگار، خداوند سبحان، برای من، بر شما به جهت سرپرستی حکومت، حقّی قرار داده، و برای شما همانند حق من، حقّی تعیین فرموده است ، پس حق گسترده تر از آن است که وصفش کنند، ولی به هنگام عمل تنگنایی بی مانند دارد! حق اگر به سود کسی اجرا شود، ناگزیر به زیان او نیز روزی به کار رود، و چون به زیان کسی اجراء شود روزی به سود او نیز جریان خواهد داشت. اگر بنا باشد حق به سود کسی اجراء شود و زیانی نداشته باشد، این مخصوص خدای سبحان است نه دیگر آفریده ها، به خاطر قدرت الهی بر بندگان، و عدالت او بر تمام موجوداتی که فرمانش بر آنها جاری است

لکن خداوند حق خود را بر بندگان، اطاعت خویش قرار داده، و پاداش آن را دو چندان کرده است، از روی بخشندگی، و گشایشی که خواسته به بندگان عطا فرماید.

۲ حقوق متقابل رهبری و مردم

پس، خدای سبحان برخی از حقوق خود را برای بعضی از مردم واجب کرد، و آن حقوق را در برابر هم گذاشت، که برخی از حقوق برخی دیگر را واجب گرداند، و حقّی بر کسی واجب نمی شود مگر همانند آن را انجام دهد. و در میان حقوق الهی، بزرگ ترین حق، حق رهبر بر مردم و حق مردم بر رهبر است، حق واجبی که خدای سبحان، بر هر دو گروه لازم شمرد، و آن را عامل پایداری پیوند ملّت و رهبر، و عزّت دین قرار داد. پس رعیّت اصلاح نمی شود جز آن که زمامداران اصلاح گردند، و زمامداران اصلاح نمی شوند جز با درستکاری رعیّت. و آنگاه که مردم حق رهبری را اداء کنند، و زمامدار حق مردم را بپردازد، حق در آن جامعه عزّت یابد، و راه های دین پدیدار و نشانه های عدالت بر قرار، و سنّت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم پایدار گردد، پس روزگار اصلاح شود و مردم در تداوم حکومت امیدوار و دشمن در آرزوهایش مأیوس می گردد. امّا اگر مردم بر حکومت چیره شوند، یا زمامدار بر رعیّت ستم کند، وحدت کلمه از بین می رود، نشانه های ستم آشکار، و نیرنگ بازی در دین فراوان می گردد، و راه گسترده سنّت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم متروک، هوا پرستی فراوان، احکام دین تعطیل، و بیماری های دل فراوان شود.مردم از اینکه حقّ بزرگی فراموش می شود، یا باطل خطرناکی در جامعه رواج می یابد، احساس نگرانی نمی کنند! پس در آن زمان نیکان خوار، و بدان قدرتمند می شوند، و کیفر الهی بر بندگان بزرگ و دردناک خواهد بود. پس بر شماست که یکدیگر را نصیحت کنید، و نیکو همکاری نمایید.

p: ۱۹۰

درست است که هیچ کس نمی تواند حق اطاعت خداوندی را چنانکه باید بگزارد، هر چند در به دست آوردن رضای خدا حریص باشد، و در کار بندگی تلاش فراوان نماید ، لکن باید به مقدار توان، حقوق الهی را رعایت کند که یکی از واجبات الهی، یکدیگر را به اندازه توان نصیحت کردن، و بر پا داشتن حق، و یاری دادن به یکدیگر است. هیچ کس هر چند قدر او در حق بزرگ، و ارزش او در دین بیشتر باشد، بی نیاز نیست که او را در انجام حق یاری رسانند، و هیچ کس گرچه مردم او را خوار شمارند، و در دیده ها بی ارزش باشد، کوچک تر از آن نیست که کسی را در انجام حق یاری کند، یا دیگری به یاری او برخیزد. (پس یکی از یاران به پاخاست و با سخنی طولانی امام را ستود، حرف شنوایی و اطاعت از امام را اعلام داشت. آنگاه امام فرمود:) کسی که عظمت خدا در جانش بزرگ، و منزلت او در قلبش والاست، سزاوار است که هر چه جز خدا را کوچک شمارد.

و از او سزاوارتر کسی که نعمت های خدا را فراوان در اختیار دارد، و بر خوان احسان خدا نشسته است، زیرا نعمت خدا بر کسی بسیار نگردد جز آن که حقوق الهی بر او فراوان باشد.

۳ روابط سالم و متقابل رهبر و مردم

مردم! از پست ترین حالات زمامداران در نزد صالحان این است که گمان برند آنها دوستدار ستایش اند، و کشور داری آنان بر کبر و خود پسندی استوار باشد«۱»، و خوش ندارم، در خاطر شما بگذرد که من ستایش را دوست دارم، و خواهان شنیدن آن می باشم.

p: ۱۹۱

سپاس خدا را که چنین نبودم و اگر ستایش را دوست می داشتم، آن را رها می کردم به خاطر فروتنی در پیشگاه خدای سبحان، و بزرگی و بزرگواری که تنها خدا سزاوار آن است. گاهی مردم، ستودن افرادی را برای کار و تلاش روا می دانند.

اما من از شما می خواهم که مرا با سخنان زیبای خود مستایید «۲»، تا از عهده وظایفی که نسبت به خدا و شما دارم بر آیم، و حقوقی که مانده است بپردازم، و واجباتی که بر عهده من است و باید انجام گیرد اداء کنم ، پس با من چنانکه با پادشاهان سرکش سخن می گویند، حرف نزنید، و چنانکه از آدم های خشمگین کناره می گیرند دوری نجویید، و با ظاهر سازی با من رفتار نکنید ، و گمان مبرید اگر حقّی به من پیشنهاد دهید بر من گران آید، یا در پی بزرگ نشان دادن خویشم، زیرا کسی که شنیدن حق، یا عرضه شدن عدالت بر او مشکل باشد، عمل کردن به آن، برای او دشوارتر خواهد بود «۳».

پس، از گفتن حق، یا مشورت در عدالت خودداری نکنید، زیرا خود را برتر از آن که اشتباه کنم «۴» و از آن ایمن باشم نمی دانم، مگر آن که خداوند مرا حفظ فرماید. پس همانا من و شما بندگان و مملوک پروردگاریم که جز او پروردگاری نیست.

او مالک ما، و ما را بر نفس خود اختیاری نیست. ما را از آنچه بودیم خارج و بدانچه صلاح ما بود در آورد. به جای گمراهی هدایت، و به جای کوری بینایی به ما عطا فرمود.

---

(۱) نفی تفکّر: اگوئیسم MSIOGE (خود پسندی، خود کامگی)

p: ۱۹۲

(۲) نفی تفکّر: اسنوبیسم، اسنوبری EMSIBBONS- YREBBONS (گرایش به ستودن های غلوّ آمیز)

(۳) نفی تفکّر: دگماتیسم MSITAMGOD (پذیرش چیزی بدون دلیل و برهان)

(۴) می پرسند اگر امام معصوم است چرا می فرماید، خود را برتر از آن که اشتباه کنم نمی دانم؟ دو پاسخ مطرح است. اوّل آنکه امام علیه السلام فرمود بدون کمک خدا از اشتباه مصون نمی باشم که خود اثبات عصمت است. دوم- امام علیه السّلام در تمام کارهای حکومتی با مشاوران خود مشورت می کرد، و به رأی و نظر آنها عمل می کرد.

فرمانداری را نصب می کرد و بعدها مشخّص می شد که آن شخص لایق نبوده، اینگونه نبود که مشورت نکند یا در همه جا از علم غیب کمک بگیرد.

Footnote

That the innocence of angels is different from the innocence of manneeds no detailed .(۱) discussion. The innocence of angels means that they do not possess the impulse to sin but the innocence of man means that although he has human frailties and passions yet he possesses a peculiar power to resist them and he is not over-powered by them so as to commit sins. This very ability is called innocence and it prevents the rising up of personal passions and impulses. Amir al-mu'minin's saying that "I do not regard myself above erring" refers to those human dictates and passions and his saying that "Allah helps me in avoiding 'errors'" refers to innocence. The same tone is found in the Qur'an in the words :of Prophet Yusuf that

p: ۱۹۳

I exculpate not myself verily (one's) self is wont to bid (him to) evil except such as my Lord (hath had mercy on; verily my Lord is Oft- forgiving All-merciful. (۱۲:۵۳

Just as in this verse because of the existence of exception its firstpart cannot be used to argue against his innocence similarly due to the existence of the exception "but that Allah helps me in avoiding errors" in Amir al-mu'minin's saying its first part cannot be used to argue against his innocence otherwise the Prophet's innocence too will have to be rejected. In the same way the last sentence of this sermon should not be taken to mean that before the proclamation of prophethood he had been under the influence of pre-Islamic beliefs and that just as others had been unbelievers he too might have been in darkness and misguidance because from his very birth Amir al-mu'minin was brought-up by the Prophet and the effect of his training and up-bringing permeated him. It cannot therefore be imagined that he who had from infancy trod in the foot-prints of the Prophet :would deviate from guidance even for a moment. Thus al-Mas'udi has written

Amir al-mu'minin never believed in any other god than Allah so that there could be the question of his accepting Islam. He rather followed the Prophet in all his actions and (virtually) initiated him and in this very state he attained majority. (Muruj adh-dhahab vol. .(۲ p. ۳

SERMON ۲۱۷

In English

About the excesses of the Quraysh

p: ۱۹۴

O' my Allah! I beseech Thee to take revenge on the Quraysh and those who are assisting them for they have cut asunder my kinship and over-turned my cup and have joined together to contest a right to which I was entitled more than anyone else. They said to me: "If you get your right that will be just but if you are denied the right that too will be just. Endure it with sadness or kill yourself in grief." I looked around but found no one to shield me protect me or help me except the members of my family. I refrained from flinging them into death and therefore closed my eyes despite the dust kept swallowing saliva despite (the suffocation of) grief and endured pangs of anger although it was more bitter than colocynth and more grievous than the bite of knives.

as-Sayyid ar-Radi says: This utterance of Amir al-mu'minin hasalready appeared in an earlier Sermon (۱۷۱) but I have repeated it here because of the difference of versions.

In Arabic

[۲۱۷] ومن كلام له عليه السلام

فى التظلم والتشكى من قريش

اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْتَعْدِيكَ (۱) عَلَى قُرَيْشٍ، فَإِنَّهُمْ قَدْ قَطَعُوا رَحِمِی، وَأَكْفَأُوا إِنَائِی (۲) ، وَأَجْمَعُوا عَلَى مُنَازَعَتِی حَقّاً كُنْتُ أَوْلَى بِهِ مِنْ غَيْرِی، وَقَالُوا: أَلاَ إِنَّ فِی الْحَقِّ أَنْ تَأْخُذَهُ، وَفِی الْحَقِّ أَنْ تُمْنَعَهُ، فَاصْبِرْ مَغْمُوماً، أَوْ مُتْ مُتَأَسِّفاً. فَنَظَرْتُ فَإِذَا لَيْسَ لِی رَافِدٌ (۳) ، وَلاَ ذَابٌّ (۴) وَلاَ مُسَاعِدٌ، إِلاَّ أَهْلَ بَيْتِی، فَضَنَنْتُ (۵) بِهِمْ عَنِ الْمَنِيَّةِ، فَأَغْضَيْتُ عَلَى الْقَذَى (۶) ، وَجَرِعْتُ رِيقِی عَلَى الشَّجَا (۷) ، وَصَبَرْتُ مِنْ كَظْمِ الغَيْظِ عَلى أَمَرَّ مِنَ العَلْقَمِ، وَآلَمَ لِلْقَلْبِ مِنْ خَزِّ الشِّفَارِ (۸).

p: ۱۹۵

قال الشريف رضی اللّه عنه: وقد مضی هذا الكلام فی أثناء خطبه متقدمه، إلاّ أنّی كرّرتُهُ هاهنا لاختلاف الروايتين.

In Persian

شكوه از قريش

خـدايا براى پيروزى بر قريش و يارانشان از تو كمك مى خواهم، كه پيونـد خويشاونـدى مرا بريدنـد، و كار مرا دگرگون كردند، و همگى براى مبارزه با من در حقّى كه از همه آنان سزاوارترم، متّحد گرديدندو گفتند:

«حق را اگر توانى بگير، و يا اگر تو را از حق محروم دارند، يا با غم و اندوه صبر كن، و يا با حسرت بمير!» به اطرافم نگريستم ديدم كه نه ياورى دارم، و نه كسـى از من دفاع و حمايت مى كنـد، جز خانواده ام كه مايل نبودم جانشان به خطر افتد. پس خار در چشـم فرو رفته، ديده بر هم نهادم، و با گلوى استخوان در آن گير كرده، جام تلخ را جرعه جرعه نوشيدم، و در فرو خوردن خشم در امرى كه تلخ تر از گياه حنظل، و دردناك تر از فرو رفتن تيزى شمشير در دل بود شكيبايى كردم!

(اين گفتار در ضمن خطبه هاى گذشته آمد لكن به خاطر اختلاف روايت آن را دوباره آورديم)

Footnote

Here by those whom Allah led from darkness into guidance the reference is to the l-Hadid writes in thisیminin was addressing. Ibn Abiیpersons whom Amir al-mu :connection

The reference here is not to his own self because he had never been an unbeliever so as to have accepted Islam after that but in these words he is referring to those group of (people whom he was addressing. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۱ p. ۱۰۸

p: ۱۹۶

SERMON ۲۱۸

In English

A part of the mine amnon ahout those who went to Basrah to fight Amir al-mu'minin

They marched on my officers and the custodians of the public treasury which is still under my control and on the people of a metropolis all of whom were obedient to me and were in allegiance to me. They created division among them instigated their parry against me and attacked my followers. They killed a group of the! by treachery while another group took up swords against them and fought with the swords till they met Allah as adherents .to truth

In Arabic

ومن كلام له عليه السلام

فى ذكر السائرين إلى البصره لحربه عليه السلام

فَقَدِمُوا عَلَى عُمَّالِى، وَخُزَّانِ بَيْتِ الْمُسْلِمِينَ الَّذِى فى يَدَىَّ، وَعَلى أَهْلِ مِصْرٍ، كُلُّهُمْ فِى طَاعَتِى وَعَلَى بَيْعَتِى، فَشَتَّتُوا كَلِمَتَهُمْ، وَأَفْسَدُوا عَلَيَّ جَمَاعَتَهُمْ، وَوَثَبُوا عَلى شِيعَتِى، فَقَتَلُوا طَائِفَةً مِنْهُمْ غَدْراً، وَطَائِفَةٌ عَضُّوا عَلى أَسْيَافِهِمْ (۱) ، فَضَارَبُوا بِهَا حَتَّى لَقُوا اللهَ صَادِقِينَ.

In Persian

(در باره کسانی که برای جنگ با او به بصره رفتند)

افشای خیانت ناکثان

بر کارگزاران و خزانه داران بیت المال مسلمانان که در فرمان من بودند، و بر مردم شهری که تمامی آنها بر اطاعت من، و وفاداری در بیعت با من وحدت داشتند، هجوم آوردند آنان را از هم پراکندند، و به زیان من، در میانشان اختلاف افکندند، و بر شیعیان من تاختند، گروهی را با نیرنگ کشتند، و گروهی دست بر شمشیر فشرده با دشمن جنگیدند تا صادقانه خدا را ملاقات کردند.

SERMON ۲۱۹

In English

p: ۱۹۷

When Amir al-mu'minin passed by the corpses of Talhah ibn 'Ubaydullah and 'Abd ar-Rahman ibn 'Attab ibn Asid who were both killed in the battle of Jamal he said:

Abu Muhammad (Talhah) lies here away from his own place. By Allah I did not like that the Quraysh should lie killed under the stars. I have avenged myself with the descendants of 'Abd Manaf but the chief persons of Banu Jumah (١) have escaped me. They had stretched their necks towards a matter for which they were not suited and therefore their necks were broken before they reached the goal.

In Arabic

[٢١٩] ومن كلام له عليه السلام

لمّا مر بطلحه بن عبد الله وعبدالرحمن بن عتاب بن أسيد وهما قتيلان يوم الجمل:

لَقَدْ أَصْبَحَ أَبُو مُحَمَّدٍ بِهـذَا الْمَكَانِ غَرِيباً! أَمَا وَاللهِ لَقَدْ كَنْتُ أَكْرَهُ أَنْ تَكُونَ قُرَيْشٌ قَتْلَى تَحْتَ بُطُونِ الْكَوَاكِبِ! أَدْرَكْتُ وَتْرِى (١) مِنْ بَنِى عَبْدِ مَنَافٍ، وَأَفْلَتَتْنِى أَعْيَانُ بَنِى جُمَحَ، لَقَدْ أَتْلَعُوا (٢) أَعْنَاقَهُمْ إِلَى أَمْرٍ لَمْ يَكُونُوا أَهْلَهُ فَوُقِصُوا (٣) دوُنَهُ.

In Persian

(در میدان نبرد جمل در سال ٣۶ هجری وقتی به جنازه طلحه «١» و عبد الرحمن بن عتاب «٢» رسید فرمود)

تأسّف بر کشتگان جمل

ابو محمد (طلحه) در این مکان، غریب مانده است! به خدا سوگند خوش نداشتم قریش را زیر تابش ستارگان کشته و افتاده بینم! به خونخواهی، بر فرزندان «عبد مناف» دست یافتم، ولی سر کردگانی «بنی جمح» از دستم گریختند ، آنان برای کاری که در شأن آنها نبود سر بر افراشتند، و پیش از رسیدن به آن سرکوب شدند.

p: ١٩٨

(۱) طلحه، پسر عبد اللّه، پدرش از قبیله بنی تمیم و مادرش دختر عبد اللّه بن عماد بود که در جنگ جمل مروان بن حکم با تیری او را کشت.

(۲) عتّاب نوه امیّه بن عبد الشّمس بود.

Footnote

(١). In the battle of Jamal a group of Banu Jumah was with 'A'ishah butthe chief men of this group fled away from the battle-field. Some of them were: 'Abdullah at-Tawil ibn Safwan Yahya ibn Hakim 'Amir ibn Mas'ud and Ayyub ibn Habib. From this group (Banu Jumah) only two persons were killed.

SERMON ٢٢٠

In English

Qualities of the God-fearing and the pious

He (the believer) kept his mind alive and killed (the desires of) hisheart till his body became thin his bulk turned light and an effulgenceof extreme brightness shone for him. It lighted the way for him andtook him on the (right) path. Different doors led him to the door ofsafety and the place of (his permanent) stay. His feet balancing hisbody became fixed in the position of safety and comfort because hekept his heart (in good acts) and pleased his Allah.

In Arabic

[٢٢٠] ومن كلام له عليه السلام

فى وصف السالک الطريق إلى الله سبحانه

قَدْ أَحْيَا عَقْلَهُ (١) ، وَأَمَاتَ نَفْسَهُ (٢) ، حَتَّى دَقَّ جَلِيلُهُ (٣) ، وَلَطُفَ غَلِيظُهُ (۴) ، وَبَرَقَ لَهُ لاَمِعٌ كَثِيرُ الْبَرْقِ، فَأَبَانَ لَهُ الطَّرِيقَ، وَسَلَکَ بِهِ السَّبِيلَ، وَتَدَافَعَتْهُ (۵) الْأَبْوَابُ إِلَى بَابِ السَّلاَمَهِ، وَدَارِ الْإِقَامَهِ، وَثَبَتَتْ رِجْلاَهُ بِطُمَأْنِينَهِ بَدَنِهِ فِى قَرَارِ الْأَمْنِ وَالرَّاحَهِ، بِمَا اسْتَعْمَلَ قَلْبَهُ، وَأَرْضَى رَبَّهُ.

In Persian

پوینده راه خدا

عقلش را زنـده کرد و نفس خویش را کشت، تـا آنجـا که جسـمش لاغر، و خشونت اخلاقش به نرمی گراییـد، برقی پر نور برای او درخشـید و راه را برای او روشن کرد و در راه راست او را کشاند و از دری به در دیگر برد تا به در سلامت و سرای جاودانه رساند، که دو پای او در قرارگاه امن با آرامش تن، اسـتوار شد. این، پاداش آن بود که دل را درست به کار گرفت، و پروردگار خویش را راضی کرد.

SERMON ٢٢١

In English

Amir al-mu'minin recited the verse

(Engage (your) vying in exuberance until ye come to the graves. (١) (Qur'an ١٠٢:١-٢

:Then he said

How distant (from achievement) is their aim how neglectful are these visitors and how difficult is the affair. They have not taken lessons from things which are full of lessons but they took them from far off places. Do they boast on the dead bodies of their fore-fathers or do they regard the number of dead persons as a ground for feeling boastful of their number? They want to revive the bodies that have become spiritless and the movements that have ceased. They are more entitled to be a source of lesson than a source of pride. They are more suitable for being a source of humility than of honour. They looked at them with weak-sighted eyes and descended into the hollow of ignorance. If they had asked about them from the dilapidated houses and empty courtyards they would have said that they went into the earth in the state of misguidance and you too are heading ignorantly towards them. You trample their skulls want to raise constructions on their corpses you graze what they have left and live in houses which they have vacated. The days (that lie) .between them and you are also bemoaning you and reciting elegies over you

p: ٢٠٠

They are your fore-runners in reaching the goal and have arrived at the watering places before you. They had positions of honour and plenty of pride. They were rulers and holders of positions. Now they have gone into the interstice where earth covers them from above and is eating their flesh and drinking their blood. They lie in the hollows of their graves lifeless no more growing and hidden not to be found. The approach of dangers does not frighten them and the adversity of circumstances does not grieve them. They do not mind earthquakes nor do they pay heed to thunders. They are gone and not expected back. They are existent but unseen. They were united but are now dispersed. .They were friendly and are now separated

Their accounts are unknown and their houses are silent not because of length of time or distance of place but because they have been made to drink the cup (of death) which has changed their speech into dumbness their hearing into deafness and their movements into stillness. It seems as though they are fallen in slumber. They are neighbours not .feeling affection for each other or friends who do not meet each other

The bonds of their knowing each other have been worn out and the connections of their friendship have been cut asunder. Everyone of them is therefore alone although they are a group and they are strangers even though friends. They are unaware of morning after a night and of evening after a day. The night or the day when they departed has become ever existent for them. (٢) They found the dangers of their placed of stay more serious than they had apprehended and they witnessed that its signs were greater than they had guessed. The two objectives (namely paradise and hell) have been stretched for them upto a point beyond the reach of fear or hope. Had they been able to speak they would .have become dumb to describe what they witnessed or saw

p: ٢٠١

Even though their traces have been wiped out and their news has stopped (circulating) eyes are capable of drawing a lesson as they looked at them ears of intelligence heard them and they spoke without uttering words. So they said that handsome faces have been destroyed and delicate bodies have been smeared with earth. We have put on a worn-out shroud. The narrowness of the grave has overwhelmed us and strangeness has spread among us. Our silent abodes have been ruined. The beauty of our bodies has disappeared. Our known features have become hateful. Our stay in the places of strangeness has become long. We do not get relief from pain nor widening from .narrowness

Now. if you portray them in your mind or if the curtains concealing them are removed from them for you in this state when their ears have lost their power and turned deaf their eyes have been filled with dust and sunk down their tongues which were very active have been cut into pieces their hearts which were ever wakeful have become motionless in their chests in every limb of theirs a peculiar decay has occurred which has deformed it and has paved the way for calamity towards it all these lie powerless with no hand to help them and no heart to grieve over them (then) you would certainly notice the grief of .(their) hearts and the dirt of (their) eyes

Every trouble of theirs is such that its position does not change and the distress does not clear away. How many a prestigious body and amazing beauty the earth has swallowed although when in the world he enjoyed abundant pleasures and was nurtured in honour. He clung to enjoyments (even) in the hour of grief. If distress befell him he sought refuge in consolation (derived) through the pleasures of life and playing and games. He was laughing at the world while the world was laughing at him because of his life full of forgetfulness. Then time trampled him like thorns the days weakened his energy and death began to look at him from near. Then he was overtaken by a grief which he had .never felt and ailments appeared in place of the health he had previously possessed

p: ٢٠٢

He then turned to that with which the physician had made him familiar namely suppressing the hot (diseases) with cold (medicines) and curing the cold with hot doses but the cold things did nothing save aggravate the hot ailments while the hot ones did nothing except increasing the coldness nor did he acquire temperateness in his constitution but rather every ailment of his increased till his physicians became helpless his attendants grew loathsome and his own people felt disgusted from describing his disease avoided answering those who enquired about him and quarrelled in front of him about the serious news which they were concealing from him. Thus someone would say "his condition is what it is" and would console them with hopes of his recovery while another one would advocate patience on missing him recalling to them the calamities that .had befallen the earlier generations

In this state when he was getting ready to depart from the world and leave his beloved ones such a serious choking overtook him that his senses became bewildered and the dampness of his tongue dried up. Now there was many an important question whose reply he knew about he could not utter it and many a voice that was painful for his heart that he heard but remained (unmoved) as though he was deaf the voice of either and elder whom he used to respect or of a younger whom he used to caress. The pangs of death are too hideous to be covered by description or to be appreciated by the hearts of .the people in this world

p: ٢٠٣

In Arabic

[٢٢١] ومن كلام له عليه السلام

قاله بعد تلاوته: (أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ (١) * حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ)

يَا لَهُ مَرَاماً (٢) مَا أَبْعَدَهُ! وَزَوْراً (٣) مَا أَغْفَلَهُ (۴) ! وَخطراً مَا أَفْظَعَهُ! لَقَدِ اسْتَخْلَوْا (۵) مِنْهُمْ أَيَّ مُدَّكِرٍ (۶) ، وَتَنَاوَشُوهُمْ (٧) مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ! أَفَبِمَصَارِعِ آبَائِهِمْ يَفْخَرُونَ! أَمْ بِعَدِيدِ الْهَلْكَى يَتَكَاثَرُونَ! يَرْتَجِعُونَ مِنْهُمْ أَجْسَاداً خَوَتْ (٨) ، وَحَرَكَاتٍ سَكَنَتْ، وَلَأَنْ يَكُونُوا عِبَراً، أَحَقُّ مِنْ أَنْ يَكُونُوا مُفْتَخَراً، وَلَأَن يَهْبِطُوا بِهِمْ جَنَابَ ذِلَّهٍ، أَحْجَى (٩) مِنْ أَنْ يَقُومُوا بِهِمْ مَقَامَ عِزَّهٍ! لَقَدْ نَظَرُوا إِلَيْهِمْ بِأَبْصَارِ الْعَشْوَهِ (١٠) ، وَضَرَبُوا مِنْهُمْ فِي غَمْرَهِ جَهَالَهٍ، وَلَوِ اسْتَنْطَقُوا عَنْهُمْ عَرَصَاتِ تِلْكَ الدِّيَارِ الْخَاوِيَهِ (١١) ، وَالرُّبُوعِ (١٢) الْخَالِيَهِ، لَقَالَتْ: ذَهَبُوا فِي الْأَرْضِ ضُلَّالاً (١٣) ، وَذَهَبْتُمْ فِي أَعْقَابِهِمْ جُهَّالاً، تَطَأُونَ فِي هَامِهِمْ (١۴) ، وَتَسْتَنْبِتُونَ (١۵) فِي أَجْسَادِهِمْ، وَتَرْتَعُونَ (١۶) فِيما لَفَظُوا، وَتَسْكُنُونَ فِيما خَرَّبُوا، وَإِنَّمَا الْأَيَّامُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ بَوَاكٍ (١٧) وَنَوَائِحُ (١٨) عَلَيْكُمْ.

أُولئِكُمْ سَلَفُ غَايَتِكُمْ (١٩) ، وَفُرَّاطُ (٢٠) مَنَاهِلِكُمْ (٢١) ، الَّذِينَ كَانتْ لَهُمْ مَقَاوِمُ (٢٢) الْعِزِّ، وَحَلَبَاتُ (٢٣) الْفَخْرِ، مُلُوكاً وَسُوَقاً (٢۴) ، سَلَكُوا فِي بُطُونِ الْبَرْزَخِ (٢۵) سَبِيلاً سُلِّطَتِ الْأَرْضُ عَلَيْهِمْ فِيهِ، فَأَكَلَتْ مِنْ لُحُومِهِمْ، وَشَرِبَتْ مِنْ دِمَائِهِمْ، فَأَصْبَحُوا فِي فَجَوَاتِ (٢۶) قُبُورِهِمْ جَمَاداً لَا يَنْمُونَ (٢٧) ، وَضِمَاراً (٢٨) لاَ يُوجَدُونَ، لاَ يُفْزِعُهُمْ وُرُودُ الْأَهْوَالِ، وَلاَ يَحْزُنُهُمْ تَنَكُّرُ الْأَحْوَالِ، وَلاَ يَحْفِلُونَ (٢٩) بِالرَّوَاجِفِ (٣٠) ، وَلاَ يَأْذَنُونَ (٣١) لِلْقَوَاصِفِ (٣٢) ، غُيَّباً لاَ يُنْتَظَرُونَ، وَشُهُوداً لاَ يَحْضُرونَ، وَإِنَّمَا كَانُوا جَمِيعاً فَتَشَتَّتُوا، وَآلاَفاً (٣٣) فافْتَرَقُوا، وَمَا عَنْ طُولِ عَهْدِهِمْ، وَلاَ بُعْدِ مَحَلِّهِمْ، عَمِيَتْ أَخْبَارُهُمْ، وَصَمَّتْ (٣۴) دِيَارُهُمْ، وَلكِنَّهُمْ سُقُوا كَأْساً بَدَّلَتْهُمْ بِالنُّطْقِ خَرَساً، وَبِالسَّمْعِ صَمَماً، وَبِالْحَرَكَاتِ سُكُوناً، فَكَأَنَّهُمْ فِي ارْتِجَالِ الصِّفَهِ (٣۵) صَرْعَى (٣۶) سُبَاتٍ (٣٧) ، جِيرَانٌ لاَ يَتَأَنَّسُونَ، وَأَحِبَّاءُ لاَ يَتَزَاوَرُونَ، بَلِيَتْ (٣٨) بَيْنَهُمْ عُرَا (٣٩) التَّعَارُفِ، وَانْقَطَعَتْ مِنْهُمْ أَسْبَابُ الْإِخَاءِ، فَكُلُّهُمْ وَحِيدٌ وَهُمْ جَمِيعٌ، وَبِجَانِبِ الْهَجْرِ وَهُمْ أَخِلاَّءُ، لاَ يَتَعَارَفُونَ لِلَيْلٍ صَبَاحاً، وَلاَ لِنَهَارٍ مَسَاءً.

p: ٢٠۴

أَيُّ الْجَدِيدَيْنِ (۴۰) ظَعَنُوا فِيهِ كَانَ عَلَيْهِمْ سَرْمَداً، شَاهَدُوا مِنْ أَخْطَارِ دَارِهِمْ أَفْظَعَ مِمَّا خَافُوا، وَرَأَوْا مِنْ آيَاتِهَا أَعْظَمَ مِمَّا قَدَّرُوا، فَكِلا الْغَايَتَيْنِ (۴۱) مُدَّتْ لَهُمْ إِلَى مَبَاءَةٍ (۴۲) ، فَاتَتْ مَبَالِغَ الْخَوْفِ وَالرَّجَاءِ. فَلَوْ كَانُوا يَنْطِقُونَ بِهَا لَعَيُّوا (۴۳) بِصِفَهِ مَا شَاهَدُوا وَمَا عَايَنُوا.

وَلَئِنْ عَمِيَتْ آثَارُهُمْ، وَانْقَطَعَتْ أَخْبَارُهُمْ، لَقَدْ رَجَعَتْ فِيهِمْ أَبْصَارُ الْعِبَرِ (۴۴) ، وَسَمِعَتْ عَنْهُمْ آذَانُ الْعُقُولِ، وَتَكَلَّمُوا مِنْ غَيْرِ جِهَاتِ النُّطْقِ، فَقَالُوا: كَلَحَتِ (۴۵) الْوُجُوهُ النَّوَاضِرُ (۴۶) ، وَخَوَتِ (۴۷) الْأَجْسَادُ النَّوَاعِمُ، وَلَبِسْنَا أَهْدَامَ (۴۸) الْبِلَى، وَتَكَاءَدَنَا (۴۹) ضِيقُ الْمَضْجَعِ، وَتَوَارَثْنَا الْوَحْشَهَ، وَتَهَكَّمَتْ (۵۰) عَلَيْنَا الرُّبُوعُ (۵۱) الصُّمُوتُ (۵۲) ، فَانْمَحَتْ مَحَاسِنُ أَجْسَادِنَا، وَتَنَكَّرَتْ مَعَارِفُ صُوَرِنَا، وَطَالَتْ فِي مَسَاكِنِ الْوَحْشَهِ إِقَامَتُنَا، وَلَمْ نَجِدْ مِنْ كَرْبٍ فَرَجاً، وَلاَ مِنْ ضِيقٍ مُتَّسعاً! (۱۹۷)

فَلَوْ مَثَّلْتَهُمْ بِعَقْلِكَ، أَوْ كُشِفَ عَنْهُمْ مَحْجُوبُ الْغِطَاءِ لَكَ، وَقَدِ ارْتَسَخَتْ (۵۳) أَسْمَاعُهُمْ بِالْهَوَامِّ (۵۴) فَاسْتَكَّتْ (۵۵) ، وَاكْتَحَلَتْ أَبْصَارُهُمْ بِالتُّرَابِ فَخَسَفَتْ (۵۶) ، وَتَقَطَّعَتِ الْأَلْسِنَهُ فِي أَفْوَاهِهِمْ بَعْدَ ذَلاَقَتِهَا (۵۷) ، وَهَمَدَتِ الْقُلُوبُ فِي صُدُورِهِمْ بَعْدَ يَقَظَتِهَا، وَعَاثَ (۵۸) فِي كُلِّ جَارِحَهٍ مِنْهُمْ جَدِيدُ بِلًى (۵۹) سَمَّجَهَا (۶۰) ، وَسَهَّلَ طُرُقَ الْآفَهِ إِلَيْهَا، مُسْتَسْلِمَاتٍ فَلاَ أَيْدٍ تَدْفَعُ، وَلاَ قُلُوبٌ تَجْزَعُ، لَرَأَيْتَ أَشْجَانَ قُلُوبٍ (۶۱) ، وَأَقْذَاءَ عُيُونٍ (۶۲) ، لَهُمْ فِي كُلِّ فَظَاعَهٍ صِفَهُ حَالٍ لاَ تَنْتَقِلُ، وَغَمْرَهٌ (۶۳) لاَ تَنْجَلِي. فَكَمْ أَكَلَتِ الْأَرْضُ مِنْ عَزِيزِ جَسَدٍ، وَأَنِيقِ (۶۴) لَوْنٍ، كَانَ فِي الدُّنْيَا غَذِيَّ (۶۵) تَرَفٍ، وَرَبِيبَ (۶۶) شَرَفٍ! يَتَعَلَّلُ (۶۷) بِالسُّرُورِ فِي سَاعَهِ حُزْنِهِ، وَيَفْزَعُ إِلَى السَّلْوَهِ (۶۸) إِنْ مُصِيبَهٌ نَزَلَتْ بِهِ، ضَنّاً (۶۹) بِغَضَارَهِ (۷۰) عَيْشِهِ، وَشَحَاحَهً (۷۱) بِلَهْوِهِ وَلَعِبِهِ! فَبَيْنَا هُوَ يَضْحَكُ إِلَى الدُّنْيَا وَتَضْحَكُ إِلَيْهِ فِي ظِلِّ عَيْشٍ غَفُولٍ (۷۲) ، إِذْ وَطِىءَ الدَّهْرُ بِهِ حَسَكَهُ (۷۳) ، وَنَقَضَتِ الْأَيَّامُ قُوَاهُ، وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ الْحُتُوفُ (۷۴) مِنْ كَثَبٍ (۷۵) ، فَخَالَطَهُ (۷۶) بَثٌّ (۷۷) لاَ يَعْرِفُهُ، وَنَجِيُّ (۷۸) هَمٍّ مَا كَانَ يَجِدُهُ، وَتَوَلَّدَتْ فِيهِ فَتَرَاتُ (۷۹) عِلَلٍ، آنَسَ مَا كَانَ بِصِحَّتِهِ، فَفَزِعَ إِلَى مَا كَانَ عَوَّدَهُ الْأَطِبَّاءُ مِنْ تَسْكِينِ الْحَارِّ بِالْقَارِّ (۸۰) ، وَتَحْرِيكِ الْبَارِدِ بِالْحَارِّ، فَلَمْ يُطْفِىءْ بِبَارِدٍ إِلاَّ ثَوَّرَ حَرَارَهً، وَلاَ حَرَّكَ بِحَارٍّ إِلاَّ هَيَّجَ بُرُودَهً، وَلاَ اعْتَدَلَ بِمُمَازِجٍ (۸۱) لِتِلْكَ الطَّبَائِعِ إِلاَّ أَمَدَّ مِنْهَا كُلَّ ذَاتِ دَاءٍ، حَتَّى فَتَرَ مُعَلِّلُهُ (۸۲) ، وَذَهَلَ مُمَرِّضُهُ، وَتَعَايَا (۸۳) أَهْلُهُ بِصِفَهِ دَائِهِ. وَخَرِسُوا عَنْ جَوَابِ السَّائِلِينَ عَنْهُ، وَتَنَازَعُوا دُونَهُ شَجِيَّ خَبَرٍ يَكْتُمُونَهُ، فَقَائِلٌ يَقُولُ: هُوَ لِمَا بِهِ (۸۴) ، وَمُمَنٍّ (۸۵) لَهُمْ إِيَابَ (۸۶) عَافِيَتِهِ، وَمُصَبِّرٌ لَهُمْ عَلَى فَقْدِهِ، يُذَكِّرُهُمْ أَسَى (۸۷) الْمَاضِينَ مِنْ قَبْلِهِ. فَبَيْنَا هُوَ كَذلِكَ عَلَى جَنَاحٍ مِنْ فِرَاقِ الدُّنْيَا، وَتَرْكِ الْأَحِبَّهِ، إِذْ عَرَضَ لَهُ عَارِضٌ مِنْ غُصَصِهِ، فَتَحَيَّرَتْ نَوَافِذُ فِطْنَتِهِ (۸۸) ، وَيَبِسَتْ رُطُوبَهُ لِسَانِهِ، فَكَمْ مِنْ مُهِمٍّ مِنْ جَوَابِهِ عَرَفَهُ فَعَيَّ (۸۹) عَنْ رَدِّهِ، وَدُعَاءٍ مُؤْلِمٍ لِقَلْبِهِ سَمِعَهُ فَتَصَامَّ عَنْهُ، مِنْ كَبِيرٍ كَانَ يُعَظِّمُهُ، أَوْ صَغِيرٍ كَانَ يَرْحَمُهُ! وَإِنَّ لِلْمَوْتِ لَغَمَرَاتٍ (۹۰) هِيَ أَفْظَعُ مِنْ أَنْ تُسْتَغْرَقَ بِصِفَهٍ، أَوْ تَعْتَدِلَ عَلَى عُقُولِ (۹۱) أَهْلِ الدُّنْيَا.

In Persian

(پس از خواندن آیه ۱ سوره تکاثر «افزون طلبی شما را به خود مشغول داشته تا آنجا که به دیدار قبرها رفتید؟» «۱» فرمود)

۱ هشدار از غفلت زدگی ها

شگفتا چه مقصد بسیار دوری و چه زیارت کنندگان بیخبری و چه کار دشوار و مرگباری! پنداشتند که جای مردگان خالی است، آنها که سخت مایه عبرتند، و از دور با یاد گذشتگان، فخر می فروشند. آیا به گورهای پدران خویش می نازند؟ و یا به تعداد فراوانی که در کام مرگ فرو رفته اند؟ آیا خواهان بازگشت اجسادی هستند که پوسیده شده؟ و حرکاتشان به سکون تبدیل گشت؟ آنها مایه عبرت باشند سزاوارتر است تا تفاخر! اگر با مشاهده وضع آنان به فروتنی روی آورند عاقلانه تر است تا آنان را وسیله فخر فروشی قرار دهند! اما بدانها با دیده های کم سو نگریستند، و با کوته بینی در امواج نادانی فرو رفتند، اگر حال آنان را از خانه های ویران، و سرزمین های خالی از زندگان، می پرسیدند، پاسخ می دادند:

آنان با گمراهی در زمین فرو خفتند، و شما ناآگاهانه دنباله روی آنان شدید. بر روی کاسه های سر آنها راه می روید، و بر روی جسدهایشان زراعت می کنید، و آنچه به جا گذاشته اند می خورشید، و بر خانه های ویران آنها مسکن گرفته اید، و روزگاری که میان آنها و شماست بر شما گریه و زاری می کند، آنها پیش از شما به کام مرگ فرو رفتند، و برای رسیدن به آبشخور، از شما پیشی گرفتند.

۲ شرح حالات رفتگان

در حالی که آنها دارای عزّت پایدار، و درجات والای افتخار بودند. پادشاهان حاکم، یا رعیّت سر فراز بودند که سرانجام به درون برزخ راه یافتند، و زمین آنها را در خود گرفت، و از گوشت بدن های آنان خورد، و از خون آنان نوشید ، پس در شکاف گورها بی جان و بدون حرکت پنهان مانده اند. نه از دگرگونی ها نگرانند و نه از زلزله ها ترسناک، و نه از فریادهای سخت هراسی دارند.

p: ۲۰۶

غائب شدگانی که کسی انتظار آنان را نمی کشد، و حاضرانی که حضور نمی یابند، اجتماعی داشتند و پراکنده شدند، با یکدیگر مهربان بودند و جدا گردیدند اگر یادشان فراموش گشت، یا دیارشان ساکت شد، برای طولانی شدن زمان یا دوری مکان نیست، بلکه جام مرگ نوشیدند.

گویا بودند و لال شدند، شنوا بودند و کر گشتند، و حرکاتشان به سکون تبدیل شد، چنان آرمیدند که گویا بیهوش بر خاک افتاده و در خواب فرو رفته اند. همسایگانی هستند که با یکدیگر انس نمی گیرند و دوستانی اند که به دیدار یکدیگر نمی روند.

پیوندهای شناسایی در میانشان پوسیده، و اسباب برادری قطع گردیده است. با اینکه در یک جا گرد آمده اند تنهایند، رفیقان یکدیگرند و از هم دورند، نه برای شب صبحگاهی می شناسند، و نه برای روز شامگاهی. شب، یا روزی که به سفر مرگ رفته اند برای آنها جاویدان است.خطرات آن جهان را وحشتناک تر از آنچه می ترسیدند یافتند، و نشانه های آن را بزرگ تر از آنچه می پنداشتند مشاهده کردند.

برای رسیدن به بهشت یا جهنّم، تا قرارگاه اصلی شان مهلت داده شدند، و جهانی از بیم و امید برایشان فراهم آمد. اگر می خواستند آنچه را که دیدند توصیف کنند، زبانشان عاجز می شد.

۳ پیام مردگان!

حال اگر چه آثارشان نابود، و اخبارشان فراموش شده، امّا چشم های عبرت بین، آنها را می نگرد، و گوش جان اخبارشان را می شنود، که با زبان دیگری با ما حرف می زنند و می گویند: چهره های زیبا پژمرده و بدن های ناز پرورده پوسیده شد ، و بر اندام خود لباس کهنگی پوشانده ایم، و تنگی قبر ما را در فشار گرفته، وحشت و ترس را از یکدیگر به ارث برده ایم، خانه های خاموش قبر بر ما فرو ریخته، و زیبایی های اندام ما را نابود، و نشانه های چهره های ما را دگرگون کرده است.

p: ۲۰۷

اقامت مـا در این خـانه های وحشت زا طولانی است، نه از مشـکلات رهایی یافته، و نه از تنگی قبر گشایشـی فراهم شـد. مردم! اگر آنها را در انـدیشه خود بیاوریـد، یا پرده ها کنار رود، مردگان را در حالتی می نگریـد که حشـرات گوش هایشان را خورده، چشـم هایشان به جای سـرمه پر از خاک گردیده، و زبان هایی که با سرعت و فصاحت سخن می گفتند پاره پاره شده، قلب ها در سینه ها پس از بیـداری به خاموشـی گراییـده، و در تمام اعضای بدن پوسیـدگی تازه ای آشـکار شده، و آنها را زشت گردانیده، و راه آفت زدگی بر اجسادشان گشوده شـده، همه تسـلیم شده، نه دستی برای دفاع، و نه قلبی برای زاری دارند. و آنان را می بینی که دل های خسـته از انـدوه، و چشم های پر شـده از خاشاک دارنـد، و حالات اندوهناک آنها دگرگونی ایجاد نمی شود و سـختی های آنان بر طرف نمی گردد.

۴ عبرت از گذشتگان

آه! زمین چه اجساد عزیز و خوش سیمایی را که با غـذاهای لذیذ و رنگین زندگی کردند، و در آغوش نعمت ها پرورانده شدند به کام خویش فرو برد.

آنان که می خواسـتند با شادی غم های را از دل بیرون کننـد، و به هنگام مصـیبت با سـرگرمی ها، صـفای عیش خود را برهم نزنند، دنیا به آنها و آنها به دنیا می خندیدند، و در سایه خوشگذرانی غفلت زا، بی خبر بودند که روزگار با خارهای مصیبت زا آنها را در هم کوبیـد و گذشت روزگار توانایی شان را گرفت ، مرگ از نزدیک به آنها نظر دوخت، و غم و اندوهی که انتظارش را نداشـتند آنان را فرا گرفت، و غصّه های پنهانی که خیال آن را نمی کردنـد، در جانشان راه یافت، در حالی که با سـلامتی انس داشـتند انواع بیماری ها در پیکرشان پدید آمد ، و هراسـناک به اطبّا، که دسـتور دادند گرمی را با سـردی، و سردی را با گرمی درمان کنند روی آورنـد که بی نـتیجه بود، زیرا داروی سـردی، گرمی را علاـج نکرد، و آنچه برای گرمی به کـار بردنـد، سـردی را بیشتر سـاخت، و ترکیبـات و اخلاـط، مزاج را بـه اعتـدال نیـاورد، جز آن که آن بیمـاری را فزونی داد ، تـا آنجـا که درمـان کننـده خسـته، و پرسـتار سرگردان، و خـانواده از ادامه بیمـاری ها سـست و ناتوان شدنـد، و از پاسـخ پرسـش کننـدگان درماندنـد، و در باره همان خبر حزن آوری که از او پنهان می داشتند در حضورش به گفتگو پرداختند.

p: ۲۰۸

۵ سختی های لحظه مرگ

یکی می گفت تـا لحظه مرگ بیمـار است، دیگری در آروزی شـفا یافتن بود، و سوّمی خانـدانش را به شـکیبایی در مرگش دعوت می کرد، و گذشتگان را به یاد می آورد.در آن حال که در آستانه مرگ، و ترک دنیا، و جـدایی با دوسـتان بود، ناگهان انـدوهی سخت به او روی آورد، فهم و درکش را گرفت، زبـانش به خشکی گراییـد. چه مطالب مهمّی را می بـایست بگویـد که زبانش از گفتن آنها باز ماند، و چه سخنان دردناکی را از شخص بزرگی که احترامش را نگه می داشت، یا فرد خردسالی که به او ترحّم می کرد، می شـنید و خود را به کری می زد. همانا مرگ سـختی هایی دارد که هراس انگیز و وصف ناشدنی است، و برتر از آن اسـت که عقل های اهل دنیا آن را درک کند.

---

(۱) ابن ابی الحدید می گوید از روزی که این خطبه را یافتم تاکنون که پنجاه سال است حدود ۱۰۰۰ بار آن را خواندم و در هر بار در دلم، ترس، لرزش، و پند پذیری تازه ای بوجود آمد. «شرح ابن ابی الحدید معتزلی، ج ۱۱، ص ۱۵۳».

Footnote

(۱). The genesis of the descending of this verse is that the tribes of Banu 'Abd Manaf and Banu Sahm began to boast against each other over the abundance of their wealth and the number of their tribesmen and in order to prove they had a greater number each one began to include their dead as well whereupon this verse was revealed to the effect that abundance of riches and majority in numbers has made you so forgetful that you count the dead also with the living. This verse is also taken to mean that abundance of riches and progeny has made you forgetful till you reached the graves but the utterance of Amir al-mu'minin supports the first meaning.

p: ۲۰۹

This means that for him he who dies in the day it is always day whereas for him who .(۲) dies in the night the darkness of night never dispels because they are at a place where there is no turning of the moon and the sun and no rotation of the nights and the days. :The same meaning has been expressed by a poet like this

There is sure to be a day without a night

.Or a night that would come without a day

SERMON ۲۲۲

In English

:Delivered after reciting the verse

therein declare glory unto Him in the mornings and the evenings; Men whom neither . . . merchandise nor any sale diverteth from the remembrance of Allah and constancy in prayer and paying the poor-rate; they fear the day when the hearts and eyes shall writhe (of the anguish. (Qur'an ۲۴:۳۶-۳۷

Certainly Allah the Glorified the Sublime has made His remembrance the light for hearts which hear with its help despite deafness see with its help despite blindness and become submissive with its help despite unruliness. In all the periods and times when there were no prophets there have been persons with whom Allah precious are His bounties whispered through their wits and spoke through their minds. With the help of the bright awakening of their ears eyes and hearts they keep reminding others of the remembrance of the days of Allah and making others feel fear for Him like guide-points in wildernesses. Whoever adopts the middle way they praise his ways and give him the tidings of deliverance but whoever goes right and left they vilify his ways and frighten him with ruin. .In this way they served as lamps in these darknesses and guides through these doubts

p: ۲۱۰

There are some people devoted to the remembrance (of Allah) who have adopted it in place of worldly matters so that commerce or trade does not turn them away from it. They pass their life in it. They speak into the ears of neglectful persons warning against matters held unlawful by Allah they order them to practise justice and themselves keep practising it and they refrain them from the unlawful and themselves refrain from it. It is as though they have finished the journey of this world towards the next world and have beheld what lies beyond it. Consequently they have become acquainted with all that befell them in the interstice during their long stay therein and the Day of Judgement fulfils its promises for them. Therefore they removed the curtain from these things for the people of the world till it was as though they were seeing what people did not see and were .hearing what people did not hear

If you picture them in your mind in their admirable positions and well-known sittings when they have opened the records of their actions and are prepared to render an account of themselves in respect of the small as well as the big things they were ordered to do but they failed to do or were ordered to refrain from but they indulged therein and they realised the weight of their burden (of bad acts) on their backs and they felt too weak to bear them then they wept bitterly and spoke to each other wile still crying and bewailing to Allah in repentance and acknowledgement (of their shortcomings) you would find them to be emblems of guidance and lamps in darkness angels would be surrounding them peace would be descending upon them the doors of the sky would be opened for them and positions of honour would be assigned to them in the place of which Allah had informed them. Therefore He has appreciated their actions and praised their position.They call Him and breathe in the air of forgiveness they are ever needy of His bounty and remain humble before His greatness the length of their grief has pained their hearts and the length of weeping their eves. They knock at every door of inclination towards Allah. They ask Him Whom generosity does not make destitute and from Whom .those who approach Him do not get disappointed

p: ۲۱۱

Therefore take account of yourself for your own sake because the account of others will be taken by one other than you.

In Arabic

[۲۲۲] ومن كلام له عليه السلام

قاله عند تلاوته: (يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالغُدُوِّ وَ الْآصَالِ رِجالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجارَةٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ)

إِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ جَعَلَ الذِّكْرَ (۱) جِلاَءً (۲) لِلْقُلُوبِ، تَسْمَعُ بِهِ بَعْدَ الْوَقْرَهِ (۳) ، وَتُبْصِرُ بِهِ بَعْدَ الْعَشْوَهِ (۴) ، وَتَنْقَادُ بِهِ بَعْدَ الْمُعَانَدَهِ، وَمَا بَرِحَ لِلَّه عَزَّتْ آلاَؤُهُ فِی الْبُرْهَهِ بَعْدَ الْبُرْهَهِ، وَفِی أَزْمَانِ الْفَتَرَاتِ (۵) ، عِبَادٌ نَاجَاهُمْ (۶) فِی فِكْرِهِمْ، وَكَلَّمَهُمْ فِی ذَاتِ عُقُولِهِمْ، فَاسْتَصْبَحُوا (۷) بِنُورِ يَقَظَه فِی الْأَبْصَارِ وَالْأَسْمَاعِ وَالْأَفْئِدَهِ، يُذَكِّرُونَ بِأَيَّامِ اللهِ، وَيُخَوِّفُونَ مَقَامَهُ، بِمَنْزِلَهِ الْأَدِلَّهِ (۸) فِی الْفَلَوَاتِ (۹) ، مَنْ أَخَذَ الْقَصْدَ (۱۰) حَمِدُوا إِلَيْهِ طَرِيقَهُ، وَبَشَّرُوهُ بِالنَّجاهِ، وَمَنْ أَخَذَ يَمِيناً وَشِمَالاً ذَمُّوا إِلَيْهِ الطَّرِيقَ، وَحَذَّرُوهُ مِنَ الْهَلَكَهِ، وَكَانُوا كَذلِكَ مَصَابِيحَ تِلْكَ الظُّلُمَاتِ، وَأَدِلَّهَ تِلْكَ الشُّبُهَاتِ. وَإِنَّ لِلذِّكْرِ لَأَهْلاً أَخَذُوهُ مِنَ الدُّنْيَا بَدَلاً، فَلَمْ تَشْغَلْهُمْ تِجَارَهٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْهُ، يَقْطَعُونَ بِهِ أَيَّامَ الْحَيَاهِ، وَيَهْتِفُونَ (۱۱) بِالزَّوَاجِرِ عَنْ مَحَارِمِ اللهِ، فی أَسْمَاعِ الْغَافِلِينَ، وَيَأْمُرُونَ بِالقِسْطِ (۱۲) وَيَأْتَمِرُونَ بِهِ (۱۳) ، وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيَتَنَاهَوْنَ عَنْهُ، فَكَأَنَّمَا قَطَعُوا الدُّنْيَا إِلَى الْآخِرَهِ وَهُمْ فِيهَا، فَشَاهَدُوا مَاوَرَاءَ ذلِكَ، فَكَأَنَّمَا اطَّلَعُوا غُيُوبَ أَهْلِ الْبَرْزَخِ فِی طولِ الْإِقَامَهِ فِيهِ، وَحَقَّقَتِ الْقِيَامَهُ عَلَيْهِمْ عِدَاتِهَا (۱۴) ، فَكَشَفُوا غِطَاءَ ذلِكَ لِأَهْلِ الدُّنْيَا، حَتَّى كَأَنَّهُمْ يَرَوْنَ مَا لاَ يَرَى النَّاسُ، وَيَسمَعُونَ مَا لاَ يَسْمَعُونَ. فَلَوْ مَثَّلْتَهُمْ لِعَقْلِكَ فِی مَقَاوِمِهِمُ (۱۵) الْمَحْمُودَهِ، وَمَجَالِسِهِمُ الْمَشْهُودَهِ، وَقَدْ نَشَرُوا دَوَاوِينَ (۱۶) أَعْمَالِهِمْ، وَفَرَغُوا لِمُحَاسَبَهِ أَنْفُسِهِمْ، وَعَلَى كُلِّ صَغِيرَهٍ وَكَبِيرَهٍ أُمِرُوا بِهَا فَقَصَّرُوا عَنْهَا، أَوْ نُهُوا عَنْهَا فَفَرَّطُوا فِيهَا، وَحَمَّلُوا ثِقَلَ أَوْزَارِهِمْ (۱۷) ظُهُورَهُمْ، فَضَعُفُوا عَنِ الْإِسْتِقلاَلِ بِهَا، فَنَشَجُوا (۱۸) نَشِيجاً، وَتَجَاوَبُوا نَحِيباً (۱۹) ، يَعِجُّونَ (۲۰).

إِلَى رَبِّهِمْ مِنْ مَقَامِ نَدَمٍ وَاعْتِرَافٍ، لَرَأَيْتَ أَعْلاَمَ هُدىً، وَمَصَابِيحَ دُجىً، قَدْ حَفَّتْ بِهِمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَتَنَزَّلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَفُتِحَتْ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّماءِ، وَأَعِدَّتْ لَهُمْ مَقَاعِدُ الْكَرَامَاتِ، فِي مَقْعَدٍ اطَّلَعَ اللهُ عَلَيْهِمْ فِيهِ، فَرَضِيَ سَعْيَهُمْ، وَحَمِدَ مَقَامَهُمْ، يَتَنَسَّمُونَ (۲۱) بِدُعَائِهِ رَوْحَ التَّجَاوُزِ، رَهَائِنُ فَاقَه إِلَى فَضْلِهِ، وَأُسَارَى ذِلَّهٍ لِعَظَمَتِهِ، جَرَحَ طُولُ الْأَسَى (۲۲) قُلُوبَهُمْ، وَطُولُ الْبُكَاءِ عُيُونَهُمْ. لِكُلِّ بَابِ رَغْبَهٍ إِلَى اللهِ مِنْهُمْ يَدٌ قَارِعهٌ، يَسْأَلُونَ مَنْ لاَ تَضِيقُ لَدَيْهِ الْمَنَادِحُ (۲۳) ، وَلاَ يَخِيبُ عَلَيْهِ الرَّاغِبُونَ.

فَحَاسِبْ نَفْسَکَ لِنَفْسِکَ، فَإِنَّ غَيْرَهَا مِنَ الأَنْفُسِ لَهَا حَسِيبٌ غَيْرُکَ.

In Persian

(به هنگام تلاوت آیه ۳۷ سوره نور، «و صبح و شام در آن خانه ها تسبیح می گویند، مردانی که نه تجارت و نه معامله ای آنها را از یاد خدا و بر پا داشتن یاد خدا غافل نمی کند» ، فرمود)

۱ ارزش یاد خدا

همانا خدای سبحان و بزرگ، یاد خود را روشنی بخش دل ها قرار داد، تا گوش پس از ناشنوایی بشنود، و چشم پس از کم نوری بنگرد، و انسان پس از دشمنی رام گردد ، خداوند که نعمت های او گران قدر است، در دوران های مختلف روزگار، و در دوران جدایی از رسالت «تا آمدن پیامبری پس از پیامبری دیگر» بندگانی داشته که با آنان در گوش جانشان زمزمه می کرد، و در درون عقلشان با آنان سخن می گفت.

آنان چراغ هدایت را با نور بیداری در گوش ها و دیده ها و دل ها بر می افروختند ، روزهای خدایی را به یاد می آورند و مردم را از جلال و بزرگی خدا می ترساندند.

p: ۲۱۳

آنـان نشـانه های روشن خـدا در بیابان هاینـد، آن را که راه میانه در پیش گرفت می سـتودند، و به رسـتگاری بشارت می دادنـد، و روش آن را که به جانب چپ یا راست کشانده می شد، زشت می شمردند، و از نابودی هشدار می دادند همچنان چراغ تاریکی ها، و راهنمای پرتگاه ها بودند.

۲ صفات یاد آوران (اهل ذکر)

همانا مردمی هسـتند که ذکر خـدا را به جای دنیا برگزیدند، که هیچ تجارتی یا خرید و فروشـی، آنها را از یاد خدا باز نمی دارد. با یـاد خـدا روزگار می گذراننـد ، و غافلان را با هشـدارهای خود، از کیفرهای الهی می ترساننـد به عـدالت فرمان می دهنـد، و خود عـدالت گسترنـد، از بـدی هـا نهی می کننـد و خود از آنها پرهیز دارنـد. با اینکه در دنیا زنـدگی می کننـد گویا آن را رها کرده به آخرت پیوسـته انـد، سـرای دیگر را مشاهـده کرده، گویـا از مسائـل پنهان برزخیان و مـدت طولانی اقامتشان آگاهی دارنـد، و گویا قیامت وعده های خود را برای آنان تحقّق بخشیده است ، آنان پرده ها را برای مردم دنیا برداشته اند، می بینند آنچه را که مردم نمی نگرنـد، و می شـنوند آنچـه را کـه مردم نمی شـنوند. اگر اهـل ذکر را در انـدیشه خـود آوری و مقامـات سـتوده آنـان و مجـالس آشـکارشان را بنگری، می بینی که آنان نامه های اعمال خود را گشوده، و برای حسابرسـی آماده اند، که همه را جبران کنند، و در انـدیشه انـد، در کـدام یک از اعمال کوچک و بزرگی که به آنان فرمان داده شده، کوتاهی کرده اند، یا چه اعمالی که از آن نهی شـده بودنـد مرتکب گردیـده انـد، بار سـنگین گناهان خویش را بر دوش نهاده، و در برداشـتن آن ناتوان شدند، گریه در گلویشان شکسـته، و با ناله و فریاد می گرینـد و با یکدیگر گفتگو دارند، در پیشـگاه پروردگار خویش به پشـیمانی اعتراف دارند. آنان نشانه هـای هـدایت، و چراغ هـای روشـنگر تـاریکی هـا می باشـند، فرشـتگان آنان را در میان گرفته، و آرامش بر آنها می بارنـد، درهای آسـمان به رویشـان گشوده، و مقـام ارزشـمندی برای آنـان آماده کرده انـد، مقامی که خداونـد با نظر رحمت به آن می نگرد، و از تلاش آنها خشنود، و منزلت آنها را می ستاید دست به دعا برداشته، و آمرزش الهی می طلبند. در گرو نیازمندی فضل خدا،

p: ۲۱۴

و اسیران بزرگی اویند، غم و اندوه طولانی دل هایشان را مجروح، و گریه های پیاپی چشم هایشان را آزرده است. دست آنان به طرف تمام درهای امیدواری خدا دراز است، از کسی درخواست می کنند که بخشش او را کاستی، و درخواست کنندگان او را نومیدی نیست ، پس اکنون به خاطر خودت، حساب خویش را بررسی کن زیرا دیگران حسابرسی غیر از تو دارند.

SERMON ۲۲۳

In English

:Amir al-mu'minin recited the verse

(O' thou man! what hath beguild thee from thy Lord the Most Gracious One. (Qur'an ۸۲:۶

:Then he said

The addressee (in this verse) is devoid of argument and his excuse is most deceptive. He .is detaining himself in ignorance

O' man! what has emboldened you to (commit) sins what had deceived you about your Allah and what has made you satis fied with the destruction of yourself. Is there no cure for your ailment or no awakening from your sleep? Do you not have pity on yourself as you have on others? Generally when you see anyone exposed to the heat of the sun you cover him with shade or if you see anyone afflicted with grief that pains his body you weep out of pity for him. What has then made you patient over your own disease what has made you firm in your own afflictions and what has consoled you from weeping over yourself although your life is the most precious of all lives to you and why does not the fear of an ailment that may befall you in the night keep you wakeful although you lie on ?the way to Allah's wrath due to your sins

p: ۲۱۵

You should cure the disease of languor in your heart by determination and the sleep of neglectfulness in your eyes by wakefulness. Be obedient to Allah and love His remembrance and picture to yourself that you are running away while He is approaching you. He is calling you to His forgiveness and concealing your faults with His kindness while you are fleeing away from Him towards others. Certainly Great is Allah the powerful Who is so generous and how humble and weak are you and still so bold to commit His disobedience although you live in His protection and undergo changes of life in the expanse of His kindness. He does not refuse you His kindness and does not remove His protection from you. In fact you have not been without His kindness even for a moment whether it be a favour that He conferred upon you or a sin of yours that He has concealed or a calamity that He has warded off from you. What is your idea about Him if you had obeyed Him? By Allah if this had been the case with two persons equal in power and matching in might (one being inattentive and the other showering favours upon you) then .you would have been the first to adjudge yourself to be of bad behaviour and evil deeds

I truthfully say that the world has not deceived you but you have had yourself deceived by it. The world had opened to you the curtains and divulged to you (everything) equally. And in all that it foretold you about the troubles befalling your bodies and the decay in your power it has been too true and faithful in promise and did not speak a lie to you or deceive you. There are many who advise you about it but they are blamed and speak the truth about it but they are opposed. If you understand the world by means of dilapidated houses and forlorn abodes then with your good understanding and far reaching power of drawing lessons you will find it like one who is kind over you and cautious about you. It is good abode for him who does not like it as an abode and a good place of stay for him who .does not regard it a permanent home for stay

p: ٢١۶

Only those who run away from this world today will be regarded virtuous tomorrow. When the earthquake occurs the Day of Resurrection approaches with all its severities the people of every worshipping place cling to it all the devotees cling to the object of their devotion and all the followers cling to their leader. Then on that day even the opening of an eye in the air and the sound of a footstep on the ground will be assigned its due through His Justice and His Equity. On that day many an argument will prove void and .a contention for excuses will stand rejected

Therefore you should now adopt for yourself the course with which your excuse may hold good and your plea may be proved. Take from the transient things of this world that which will stay for you (in the next world) provide for your journey keep (your) gaze on the .(brightness of deliverance and keep ready the saddles (for setting off

In Arabic

[٢٢٣] ومن كلام له عليه السلام

قاله عند تلاوته: (يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الكَرِيمِ*).

أَدْحَضُ (١) مَسْؤُولٍ حُجَّةً، وَأَقْطَعُ مُغْتَرٍّ مَعْذِرَةً، لَقَدْ أَبْرَحَ (٢) جَهَالَةً بِنَفْسِهِ.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ، مَا جَرَّأَكَ عَلَى ذَنْبِكَ، وَمَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ، وَمَا أَنَّسَكَ بِهَلَكِهِ نَفْسِكَ؟ أَمَا مِنْ دَائِكَ بُلُولٌ (٣) ، أَمْ لَيْسَ مِنْ نَوْمَتِكَ يَقَظَةٌ؟ أَمَا تَرْحَمُ مِنْ نَفْسِكَ مَا تَرْحَمُ مِنْ غَيْرِكَ؟ فَلَرُبَّمَا تَرَى الضَّاحِيَ (۴) مِنْ حَرِّ الشَّمْسِ فَتُظِلُّهُ، أَوْ تَرَى الْمُبْتَلَى بِأَلَمٍ يُمِضُّ جَسَدَهُ (۵) فَتَبْكِي رَحْمَةً لَهُ! فَمَا صَبَّرَكَ عَلَى دَائِكَ، وَجَلَّدَكَ عَلَى مُصَابِكَ، وَعَزَّاكَ عَنِ الْبُكَاءِ عَلَى نَفْسِكَ وَهِيَ أَعَزُّ الْأَنْفُسِ عَلَيْكَ! وَكَيْفَ لَا يُوقِظُكَ خَوْفُ بَيَاتِ نِقْمَةٍ (۶) ، وَقَدْ تَوَرَّطْتَ بِمَعَاصِيهِ مَدَارِجَ سَطَوَاتِهِ! فَتَدَاوَ مِنْ دَاءِ الْفَتْرَهِ فِي قَلْبِكَ بِعَزِيمَه، وَمِنْ كَرَى (٧) الْغَفْلَهِ فِي نَاظِرِكَ بِيَقَظَهٍ، وَكُنْ لِلَّهِ مُطِيعاً، وَبِذِكْرِهِ آنِساً، وَتَمَثَّلْ (٨) فِي حَالِ تَوَلِّيكَ (٩) عَنْهُ إِقْبَالَهُ عَلَيْكَ، يَدْعُوكَ إِلَى عَفْوِهِ، وَيَتَغَمَّدُكَ (١٠) بِفَضْلِهِ، وَأَنْتَ مُتَوَلٍّ عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ. فَتَعَالى مِنْ قَوِيٍّ مَا أَكْرَمَهُ! وَتَوَاضَعْتَ مِنْ ضَعِيفٍ مَا أَجْرَأَكَ عَلَى مَعْصِيَتِهِ! وَأَنْتَ فِي كَنَفِ سِتْرِهِ مُقِيمٌ، وَفِي سَعَهِ فَضْلِهِ مَتَقَلِّبٌ.

فَلَمْ يَمْنَعْكَ فَضْلَهُ، وَلَمْ يَهْتِكْ عَنْكَ سِتْرَهُ، بَلْ لَمْ تَخْلُ مِنْ لُطْفِهِ مَطْرِفَ عَيْنٍ (١١) فِي نِعْمَةٍ يُحْدِثُهَا لَكَ، أَوْ سَيِّئَةٍ يَسْتُرُهَا عَلَيْكَ، أَوْ بَلِيَّةٍ يَصْرِفُهَا عَنْكَ، فَمَا ظَنُّكَ بِهِ لَوْ أَطَعْتَهُ! وَايْمُ اللهِ لَوْ أَنَّ هذِهِ الصِّفَةَ كَانَتْ فِي مُتَّفِقَيْنِ فِي الْقُوَّهِ، مُتَوَازِيَيْنِ فِي الْقُدْرَ، لَكُنْتَ أَوَّلَ حَاكِمٍ عَلَى نَفْسِكَ بِذَمِيمِ الْأَخْلَاقِ، وَمَسَاوِىءِ الْأَعْمَالِ. وَحَقّاً أَقُولُ! مَا الدُّنْيَا غَرَّتْكَ، وَلكِنْ بِهَا اغْتَرَرْتَ، وَلَقَدْ كَاشَفَتْكَ الْعِظَاتِ (١٢) ، وَآذَنَتْكَ (١٣) عَلَى سَوَاءٍ، وَلَهِيَ بِمَا تَعِدُكَ مِنْ نُزُولِ الْبَلاَءِ بِجِسْمِكَ، وَالنَّقْصِ فِي قُوَّتِكَ، أَصْدَقُ وَأَوْفَى مِنْ أَنْ تَكْذِبَكَ، أَوْ تَغُرَّكَ، وَلَرُبَّ نَاصِحٍ لَهَا عِنْدَكَ مُتَّهَمٌ (١۴) ، وَصَادِقٍ مِنْ خَبَرِهَا مُكَذَّبٌ، وَلَئِنْ تَعَرَّفْتَهَا (١۵) فِي الدِّيَارِ الْخَاوِيَهِ، وَالرُّبُوعِ الْخَالِيَهِ، لَتَجِدَنَّهَا مِنْ حُسْنِ تَذْكِيرِكَ، وَبَلاَغِ مَوْعِظَتِكَ، بِمَحَلَّهِ الشَّفِيقِ عَلَيْكَ، وَالشَّحِيحِ (١۶) بِكَ! وَلَنِعْمَ دَارُ مَنْ لَمْ يَرْضَ بِهَا دَاراً، وَمَحَلُّ مَنْ لَمْ يُوَطِّنْهَا (١٧) مَحَلاًّ! وَإِنَّ السُّعَدَاءَ بالدُّنْيَا غَداً هُمُ الْهَارِبُونَ مِنْهَا الْيَوْمَ. إِذَا رَجَفَتِ الرَّاجِفَهُ (١٨) ، وَحَقَّتْ (١٩) بِجَلاَئِلِهَا الْقِيَامَهُ، وَلَحِقَ بِكُلِّ مَنْسَكٍ (٢٠) أَهْلُهُ، وَبِكُلِّ مَعْبُودٍ عَبَدَتُهُ، وَبِكُلِّ مُطَاعٍ أَهْلُ طَاعَتِهِ، فَلَمْ يُجْزَ (٢١) فِي عَدْلِهِ وَقِسْطِهِ يَوْمَئِذٍ خَرْقُ بَصَرٍ فِي الْهَوَاءِ، وَلاَ هَمْسُ قَدَمٍ فِي الْأَرْضِ إِلاَّ بِحَقِّهِ، فَكَمْ حُجَّهٍ يَوْمَ ذَاكَ دَاحِضَهٌ، وَعَلاَئِقِ عُذْرٍ مُنْقَطِعَه! فَتَحَرَّ (٢٢) مِنْ أَمْرِكَ مَا يَقُومُ بِهِ عُذْرُكَ، وَتَثْبُتُ بِهِ حُجَّتُكَ، وَخُذْ مَا يَبْقَى لَكَ مِمَّا لاَ تَبْقَى لَهُ، وَتَيَسَّرْ (٢٣) لِسَفَرِكَ، وَشِمْ (٢۴) بَرْقَ النَّجَاهِ، وَارْحَلْ (٢۵) مَطَايَا التَّشْمِيرِ.

In Persian

(به هنگام تلاوت آیه ۶ سوره انفطار، «ای انسان، چه چیز تو را در برابر پروردگار کریمت مغرور ساخته است» فرمود)

۱ هشدار از غرور زدگی ها

برهان گناهکار، نادرست ترین برهان ها است، و عذرش از توجیه هر فریب خورده ای بی اساس تر، و خوشحالی او از عدم آگاهی است. ای انسان! چه چیز تو را بر گناه جرأت داده؟ و در برابر پروردگارت مغرور ساخته؟ و بر نابودی خود علاقه مند کرده است؟ آیا بیماری تو را درمان نیست؟ و خواب زدگی تو بیداری ندارد؟ چرا آنگونه که به دیگران رحم می کنی، به خود رحم نمی کنی؟ «۱» چه بسا کسی را در آفتاب سوزان می بینی بر او سایه می افکنی یا بیماری را می نگری که سخت ناتوان است، از روی دلسوزی بر او اشک می ریزی، امّا چه چیز تو را بر بیماری خود بی تفاوت کرده؟ و بر مصیبت های خود شکیبا و از گریه بر حال خویشتن باز داشته است؟ در حالی که هیچ چیز برای تو عزیزتر از جانت نیست!چگونه ترس از فرود آمدن بلا، شب هنگام تو را بیدار نکرده است؟ که در گناه غوطه ور، و در پنجه قهر الهی مبتلا شده ای؟

p: ۲۱۸

۲ چگونه بودن

پس سستی دل را با استقامت درمان کن، و خواب زدگی چشمانت را با بیداری از میان بردار ، و اطاعت خدا را بپذیر، و با یاد خدا انس گیر، و یاد آر که تو از خدا روی گردانی و در همان لحظه او روی به تو دارد، و تو را به عفو خویش می خواند، و با کرم خویش می پوشاند! در حالی که تو از خدا بریده به غیر او توجّه داری! (۵۳۱۴۱- ۵۳۱۱۵) پس چه نیرومند و بزرگوار است خدا! و چه ناتوان و بی مقداری تو، که بر عصیان او جرأت داری، در حالی که تو را در پرتو نعمت خود قرار داده، و در سایه رحمت او آرمیده ای، نه بخشش خود را از تو گرفته،

و نه پرده اسرار تو را دریده است. بلکه چشم بر هم زدنی، بی احسان خدا زنده نبودی در حالی که یا در نعمت های او غرق بودی، یا از گناهان تو پرده پوشی شد، و یا بلا و مصیبتی را از تو دور ساخته است، پس چه فکر می کنی اگر او را اطاعت کنی؟ به خدا سوگند اگر این رفتار میان دو نفر که در توانایی و قدرت برابر بودند وجود داشت (و تو یکی از آن دو بودی) تو نخستین کسی بودی که خود را بر زشتی اخلاق، و نادرستی کردار محکوم می کردی. «۲»

۳ دنیا شناسی

به حق می گویم آیا دنیا تو را فریفته است؟ یا تو خود فریفته دنیایی؟ دنیا عبرت ها را برای تو آشکار، و تو را به تساوی دعوت کرد، دنیا با دردهایی که در جسم تو می گذارد، و با کاهشی که در توانایی تو ایجاد می کند، راستگوتر از آن است که به تو دروغ بگوید، و یا مغرورت سازد. چه بسا نصیحت کننده ای از دنیا را متّهم کردی، و راستگویی را دروغگو پنداشتی! اگر دنیا را از روی شهرهای ویران شده، و خانه های درهم فرو ریخته بشناسی، آن را یادآوری دلسوز، و اندرز دهنده ای گویا می یابی، که چونان دوستی مهربان از تباهی و نابودی تو نگران است. دنیا چه خوب خانه ای است برای آن کس که آن را جاودانه نپندارد، و خوب محلّی است برای آن کس که آن را وطن خویش انتخاب نکند. سعادتمندان به وسیله دنیا در قیامت، کسانی هستند که امروز از حرام آن می گریزند. «۳»

p: ۲۱۹

۴ انسان و رستاخیز

آنگاه که زمین سخت بلرزد، و نشانه های هولناک قیامت تحقّق پذیرد، و پیروان هر دینی به آن ملحق شوند، و هر پرستش کننده به معبود خود، و هر اطاعت کننده ای به فرمانده خود رسد نه چشمی بر خلاف عدالت و برابری در هوا گشوده، و نه قدمی بر خلاف حق، آهسته در زمین نهاده می شود ، در آن روز چه دلیل هایی که باطل می گردد، و عذرهایی که پذیرفته نمی شود! پس در جستجوی عذری باش که پذیرفته شود، و دلیلی بجوی که استوار باشد، و از دنیای فانی برای آخرت جاویدان توشه بردار، و برای سفر آخرت وسائل لازم را آماده کن، و چشم به برق نجات بدوز، و بار سفر بربند.

---

(۱) این رهنمود امام (ع) ثابت می کند که انسان باید در پرتو وحی الهی و عمل به دستورات خداوند بزرگ به کمال واقعی برسد، پس خود اصالت ندارد که هر چه بخواهد انجام دهد، چون خود را نمی شناسد، و انسان موجودی ناشناخته است، نمی تواند برای خود دستور العمل زندگی (کاتولوگ EUGOLATAC) بنویسد، پس اومانیسم MSINAMUH و اگزیستانسیالیسم MSILAITNETSIXE نمی توانند صحیح باشد.

(۲) نفی تفکر: اندیویدو آلیسم MSILAUDIVIDNA (اصالت فرد)

(۳) نفی: پسی میسم MSIMISSEP (بد بینی و بیزاری از جهان و دنیا) و اثبات هدفداری انسان

SERMON ۲۲۴

In English

.About keeping aloof from oppression and misappropriation

Aqil's condition of poverty and destitution'

By Allah I would rather pass a night in wakefulness on the thorns of as-sa'dan (a plant having sharp prickles) or be driven in chains as a prisoner than meet Allah and His Messenger on the Day of Judgement as an oppressor over any person or a usurper of anything out of worldly wealth. And how can I oppress any one for (the sake of a life) that .is fast moving towards destruction and is to remain under the earth for a long time

p: ۲۲۰

By Allah I certainly saw (my brother) 'Aqil fallen in destitution and he asked me a sa' (about three kilograms in weight) out of your (share of) wheat and I also saw his children with dishevelled hair and a dusty countenance due to starvation as though their faces had been blackened by indigo. He came to me several times and repeated his request to me again and again. I heard him and he thought I would sell my faith to him and follow his tread leaving my own way. Then I (just) heated a piece of iron and took it near his body so that he might take a lesson from it then he cried as a person in protracted illness cries with pain and he was about to get burnt with its branding. Then I said to him "Moaning women may moan over you O' 'Aqil. Do you cry on account of this (heated) iron which has been made by a man for fun while you are driving me towards the fire which Allah the Powerful has prepared for (a manifestation of) His wrath? Should you cry from pain but I should not cry from the flames?" A stranger incident than this is that a man (١) came to us in the night;with a closed flask full of honey paste but I disliked it as though it was the saliva of a serpent or its vomit. I asked him whether it was a reward or zakat (poor-tax) or charity for these are forbidden to us members of the Prophet's family. He said it was neither this nor that but a present. Then I said "Childless women may weep over you. Have you come to deviate me from the religion of Allah or are you mad or have you been ? "overpowered by some jinn or are you speaking without senses

p: ٢٢١

By Allah even if I am given all the domains of the seven (stars) with all that exists under the skies in order that I may disobey Allah to the extent of snatching one grain of barley from an ant I would not do it. For me your world is lighter than the leaf in the mouth of a locust that is chewing it. What has 'Ali to do with bounties that will pass away and pleasures that will not last? We do seek protection of Allah from the slip of wisdom and the evils of mistakes and from Him we seek succour.

In Arabic

[٢٢٤] ومن كلام له عليه السلام

يتبرّأ من الظلم

وَاللهِ لَأَنْ أَبِيتَ عَلَى حَسَكِ السَّعْدَانِ (١) مُسَهَّداً (٢) ، أَوْ أُجَرَّ فِي الْأَغْلاَلِ مُصَفَّداً، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَلْقَى اللهَ وَرَسُولَهُ يَوْمَ الْقِيَامَهِ ظَالِماً لِبَعْضِ الْعِبَادِ، وَغَاصِباً لِشَيْءٍ مِنَ الْحُطَامِ، وَكَيْفَ أَظْلِمُ أَحَداً لِنَفْسٍ يُسْرِعُ إِلَى الْبِلَى قُفُولُهَا (٣) ، وَيَطُولُ فِي الثَّرَى (۴) حُلُولُهَا؟! وَاللهِ لَقَدْ رَأَيْتُ عَقِيلاً وَقَدْ أَمْلَقَ (۵) حَتَّى اسْتَمَاحَنِي (۶) مِنْ بُرِّكُمْ (٧) صَاعاً، وَرَأَيْتُ صِبْيَانَهُ شُعْثَ (٨) الشُّعُورِ، غُبْرَ (٩) الْأَلْوَانِ، مِنْ فَقْرِهِمْ، كَأَنَّمَا سُوِّدَتْ وُجُوهُهُمْ بِالْعِظْلِمِ (١٠) ، وَعَاوَدَنِي مُؤَكِّداً، وَكَرَّرَ عَلَيَّ الْقَوْلَ مُرَدِّداً، فَأَصْغَيْتُ إِلَيْهِ سَمْعِي، فَظَنَّ أَنِّي أَبِيعُهُ دِينِي، وَأَتَّبِعُ قِيَادَهُ (١١) مُفَارِقاً طَرِيقِي، فَأَحْمَيْتُ لَهُ حَدِيدَهً، ثُمَّ أَدْنَيْتُهَا مِنْ جِسْمِهِ لِيَعْتَبِرَ بِهَا، فَضَجَّ ضَجِيجَ ذِي دَنَفٍ (١٢) مِنْ أَلَمِهَا، وَكَادَ أَنْ يَحْتَرِقَ مِنْ مِيسَمِهَا (١٣) ، فَقُلْتُ لَهُ: ثَكِلَتْكَ الثَّوَاكِلُ (١۴) ، يَا عَقِيلُ! أَتَئِنُّ مِنْ حَدِيدَهٍ أَحْمَاهَا إِنْسَانُهَا لِلَعِبِهِ، وَتَجُرُّنِي إِلَى نَارٍ سَجَرَهَا جَبَّارُهَا لِغَضَبِهِ! أَتَئِنُّ مِنَ الْأَذَى وَلاَ أَئِنُّ مِنْ لَظىً (١۵) ؟! وَأَعْجَبُ مِنْ ذلِكَ طَارِقٌ طَرَقَنَا بِمَلْفُوفَهٍ (١۶) فِي وِعَائِهَا، وَمَعْجُونَهٍ شَنِئْتُهَا (١٧) ، كَأَنَّمَا عُجِنَتْ بِرِيقِ حَيَّهٍ أَوْ قَيْئِهَا، فَقُلْتُ: أَصِلَهٌ (١٨) ، أَمْ زَكَاهٌ، أَمْ صَدَقَهٌ؟ فَذلِكَ مُحَرَّمٌ عَلَيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ! فَقَالَ: لاَ ذَا وَلاَ ذَاكَ، وَلكِنَّهَا هَدِيَّهٌ. فَقُلْتُ: هَبِلَتْكَ الْهَبُولُ (١٩) ! أَعَنْ دِينِ اللهِ أَتَيْتَنِي لِتَخْدَعَنِي؟ أَمُخْتَبِطٌ (٢٠) أَنْتَ أَمْ ذُوجِنَّه (٢١) ، أَمْ تَهْجُرُ (٢٢) ؟ وَاللهِ لَوْ أُعْطِيتُ الْأَقَالِيمَ السَّبْعَهَ بِمَا تَحْتَ أَفْلاَكِهَا، عَلَى أَنْ أَعْصِيَ اللهَ فِي نَمْلَهٍ أَسْلُبُهَا جِلْبَ (٢٣) شَعِيرَهٍ مَا فَعَلْتُهُ، وَإِنَّ دُنْيَاكُمْ عِنْدِي لَأَهْوَنُ مِنْ وَرَقَهٍ فِي فَمِ جَرَادَهٍ تَقْضَمُهَا (٢۴) ، مَا لِعَلِيّ وَلِنَعِيمٍ يَفْنَى، وَلَذَّهٍ لاَ تَبْقَى! نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ سُبَاتِ (٢۵) الْعَقْلِ، وَقُبْحِ الزَّلَلِ، وَبِهِ نَسْتَعِينُ.

p: ٢٢٢

In Persian

(این سخنرانی در شهر کوفه در دوران زمامداری آن حضرت ایراد شد)

۱ پرهیز از ستمکاری

سوگند به خدا، اگر تمام شب را بر روی خارهای سعدان «۱» به سر ببرم، و یا با غل و زنجیر به این سو یا آن سو کشیده شوم، خوش تر دارم تا خدا و پیامبرش را در روز قیامت، در حالی ملاقات کنم که به بعضی از بندگان ستم، و چیزی از اموال عمومی را غصب کرده باشم.

چگونه بر کسی ستم کنم برای نفس خویش، که به سوی کهنگی و پوسیده شدن پیش می رود، و در خاک، زمانی طولانی اقامت می کند؟

۲ پرهیز از امتیاز خواهی

به خدا سوگند، برادرم عقیل «۲» را دیدم که به شدّت تهیدست شده و از من درخواست داشت تا یک من «۳» از گندم های بیت المال را به او ببخشم. کودکانش را دیدم که از گرسنگی دارای موهای ژولیده، و رنگشان تیره شده، گویا با نیل رنگ شده بودند. پی در پی مرا دیدار و درخواست خود را تکرار می کرد، چون به گفته های او گوش دادم پنداشت که دین خود را به او واگذار می کنم، و به دلخواه او رفتار و از راه و رسم عادلانه خود دست بر می دارم ، روزی آهنی را در آتش گداخته به جسمش نزدیک کردم تا او را بیازمایم، پس چونان بیمار از درد فریاد زد و نزدیک بود از حرارت آن بسوزد.به او گفتم، ای عقیل، گریه کنندگان بر تو بگریند، از حرارت آهنی می نالی که انسانی به بازیچه آن را گرم ساخته است؟ امّا مرا به آتش دوزخی می خوانی که خدای جبّارش با خشم خود آن را گداخته است؟ تو از حرارت ناچیز می نالی و من از حرارت آتش الهی ننالم؟ و از این حادثه شگفت آورتر اینکه شب هنگام کسی به دیدار ما آمد «۴» و ظرفی سر پوشیده پر از حلوا داشت، معجونی در آن ظرف بود چنان از آن متنفّر شدم که گویا آن را با آب دهان مار سمّی، یا قی کرده آن مخلوط کردند! به او گفتم: هدیه است؟ یا زکات یا صدقه؟ که این دو بر ما اهل بیت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم حرام است. گفت: نه، نه زکات است نه صدقه، بلکه هدیه است.

p: ۲۲۳

گفتم: زنان بچّه مرده بر تو بگرینـد، آیا از راه دین وارد شـدی که مرا بفریبی؟ یا عقلت آشـفته شـده یا جن زده شدی؟ یا هذیان می گویی؟ به خـدا سوگنـد، اگر هفت اقلیم را با آنچه در زیر آسـمان هاست به من دهنـد تا خدا را نافرمانی کنم که پوست جوی را از مورچه ای ناروا بگیرم، چنین نخواهم کرد! و همانا این دنیای آلوده شـما نزد من از برگ جویـده شـده ملخ پست تر است! علی را با نعمت های فنا پذیر، و لذّتهای ناپایدار چه کار؟! به خدا پناه می بریم از خفتن عقل، و زشتی لغزش ها، و از او یاری می جوییم.

---

(۱) خاری سه شعبه که خوراک شتران است و سخت گزنده است.

(۲) حضـرت ابو طـالب، چهار پسـر داشت که با یکـدیگر ۱۰ سـال فاصـله سـنّی داشـتند به نـام های: طالب، عقیل، جعفر و علی علیه السّـلام. قریش در جنگ بدر عقیل را به اجبار همراه خود آوردند که اسیر شد و با دادن «فدا» آزاد شده به مکّه بازگشت، و پیش از صلح حدیبیّه مسلمان شد و به مدینه هجرت کرد، و در جنگ موته همراه برادرش جعفر شرکت داشت.

(۳) صاع: پیمانه ای به وزن سه کیلو گرم است.

(۴) نوشـتند که اشـعث بن قیس بود. چون قرار بود فردای آن روز دادگاه اسـلامی به پرونده او رسیدگی شود، شبانه حلوا را خدمت امام برد تا به خیال شیطانی خود، قلب آن حضرت را نسبت به خود تغییر دهد.

Footnote

.It was al-Ash'ath ibn Qays .(۱)

SERMON ۲۲۵

In English

Supplication

O' my Allah! preserve (the grace of) my face with easiness of life and do not disgrace my countenance with destitution lest I may have to beg a livelihood from those who beg from Thee try to seek the favour of Thy evil creatures engage myself in praising those who give to me and be tempted in abusing those who do not give to me although behind all .these Thou art the master of giving and denying

p: ۲۲۴

(Verily Thou over all things art the All-powerful. (Qur'an ۶۶:۸ . . .

In Arabic

[۲۲۵] ومن دعاء له عليه السلام

يلتجيء إلى الله أن يغنيه

اللَّهُمَّ صُنْ وَجْهِى (۱) بِالْيَسَارِ (۲) ، وَلاَتَبْذُلْ جَاهِىَ (۳) بِالْإِقْتَارِ (۴) ، فَأَسْتَرْزِقَ طَالِبِى رِزْقِكَ، وَأَسْتَعْطِفَ شِرَارَ خَلْقِكَ،وَأُبْتَلَى بِحَمْدِ مَنْ أَعْطَانِى، وَأُفْتَتَنَ بِذَمِّ مَنْ مَنَعَنِى، وَأَنْتَ مِنْ وَرَاءِ ذلِكَ كُلِّهِ وَلِيُّ الْإِعْطَاءِ والْمَنْعِ،(إنَّكَ عَلى كُلِّ شَىءٍ قَدِيرٌ)

In Persian

یاری خواستن از خدا در مشکلات اقتصادی

خدایا آبرویم را با بی نیازی نگهدار، و با تنگدستی شخصیّت مرا لکّه دار مفرما، که از روزی خواران تو روزی خواهم، و از بدکاران عفو و بخشش طلبم! مرا در ستودن آن کس که به من عطایی فرمود موفّق فرما، و در نکوهش آن کس که از من دریغ داشت آزمایش فرما ، در صورتی که در پشت پرده، اختیار هر بخشش و دریغی در دست تو است و تو بر همه چیز توانایی.

SERMON ۲۲۶

In English

Transience of the world and the helplessness of those in graves

This is a house surrounded by calamities and well-known for deceitfulness. Its conditions do not last and those who inhabit it do not remain safe. Its conditions are variable and its ways changing. Life in it is blameworthy and safety in it is non-existent. Yet its people are .targets; it strikes them with its arrows and destroys them through death

Know O' creatures of Allah that certainly you and all the things of this world that you have are (treading) on the lines of those (who were) before you. They were of longer ages had more populated houses and were of more lasting traces. Their voices have become silent their movements have become stationary their bodies have become rotten their houses have become empty and their traces have been obliterated. Their magnificent places and spread-out carpets were changed to stones laid-in-blocks and cave-like dug out graves whose very foundation is based on ruins and whose construction has been made with soil. Their positions are contiguous but those settled in them are like far flung strangers. They

are among the people of their area but feel lonely and they are free from work but still engaged (in activity). They feel no attachment with homelands nor do they keep contact among themselves like neighbours despite nearness of neighbourhood and priority of abodes. And how can they meet each other when decay has ground them with its chest .and stones and earth have eaten them

p: ۲۲۵

It is as though you too have gone where they have gone the same sleeping place has caught you and the same place has detained you. What will then be your position when (?your affairs reach their end and graves are turned upside down (to throw out the dead

There shall every soul realise what it hath sent before and they shall be brought back to Allah their true Lord and what they did fabricate (the false deities) will vanish (away) from (them. (Qur'an ۱۰:۳۰

In Arabic

[۲۲۶] ومن خطبه له علیه السلام

فی التنفیر من الدنیا

دَارٌ بِالْبَلاَءِ مَحْفُوفَهٌ، وَبِالْغَدْرِ مَعْرُوفَهٌ، لاَ تَدُومُ أَحْوَالُهَا، وَلاَ يَسْلَمُ نُزَّالُهَا (۱) .

أَحْوَالٌ مُخْتَلِفَهٌ، وَتَارَاتٌ مُتَصَرِّفَهٌ (۲) ، الْعَيْشُ فِيهَا مَذْمُومٌ، وَالْأَمَانُ مِنْهَا مَعْدُومٌ، وَإِنَّمَا أَهْلُهَا فِيهَا أَغْرَاضٌ مُسْتهْدَفَهٌ (۳) ، تَرْمِيهِمْ بِسِهَامِهَا، وَتُفْنِيهِمْ بِحِمَامِهَا (۴)

ووَاعْلَمُوا عِبَادَ اللهِ أَنَّكُم وَمَا أَنْتُمْ فِيهِ مِنْ هـذِهِ الـدُّنْيَا عَلَى سَبِيلِ مَنْ قَدْ مَضَـى قَبْلَكُمْ، مِمَّنْ كَانَ أَطْوَلَ مِنْكُمْ أَعْمَاراً، وَأَعْمَرَ دِيَاراً، وَأَبْعَدَ آثَاراً (۵) ، أَصْبَحَتْ أَصْوَاتُهُمْ هَامِدَهً، وَرِيَاحُهُمْ رَاكِدَهً (۶) ، وَ أَجْسَادُهُمْ بَالِيَهً، وَدِيَارُهُمْ خَالِيَهً، وَآثَارُهُمْ عَافِيَهً (۷) ، فَاسْتَبْدَلُوا بِالْقُصُورِ الْمُشَيَّدَهِ، وَالنَّمارِقِ (۸) الْمُمَهَّدَهِ (۹) ، الصُّخُورَ وَالْأَحْجَارَ الْمُسَنَّدَهَ، وَالْقُبُورَ اللاَّطِئَهَ (۱۰) الْمُلْحَدَهَ (۱۱) ، الَّتی قَـدْ بُنِیَ عَلَى الْخَرَابِ فِنَاؤُهَا (۱۲) ، وَشُيِّدَ بِالتُّرَابِ بِنَاؤُهَا، فَمَحَلُّهَا مُقْتَرِبٌ، وَسَاكِنُهَا مُغْتَرِبٌ، بَيْنَ أَهْلِ مَحَلَّهٍ مُوحِشِينَ، وَأهْلِ فَرَاغٍ مُتَشَاغِلِينَ، لاَيَسْتَأْنِسُونَ بِالْأَوْطَانِ، وَلاَ يَتَوَاصَلُونَ تَوَاصُلَ الْجِيرَانِ، عَلَى مَا بَيْنَهُمْ مِنْ قُرْبِ الْجِوَارِ، وَدُنُوِّ الـدَّارِ، وَكَيْفَ يَكُونُ بَيْنَهُمْ تَزَاوُرٌ، وَقَدْ طَحَنَهُمْ بِكَلْكَلِهِ (۱۳) الْبِلَى (۱۴) ، وَأَكَلَتْهُمُ الْجَنَادِلُ (۱۵) وَالثَّرَى (۱۶) !

وَكَأَنْ قَدْ صِرْتُمْ إِلَى مَا صَارُوا إِلَيْهِ، وَارْتَهَنَكُمْ ذَلِكَ الْمَضْجَعُ (۱۷) ، وَضَمَّكُمْ ذَلِكَ الْمُسْتَوْدَعُ، فَكَيْفَ بِكُمْ لَوْ تَنَاهَتْ (۱۸) بِكُمُ الْأُمُورُ، وبُعْثِرَتِ الْقُبُورُ! (۱۹) : (هُنَالِكَ تَبْلُو (۲۰) كُلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوا إِلَى اللهِ مَوْلاَهُمُ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ ما كَانُوا يفْتَرُون)

In Persian

۱ دنیا شناسی

دنیا خانه ای است پوشیده از بلاها، به حیله و نیرنگ شناخته شده، نه حالات آن پایدار، و نه مردم آن از سلامت برخوردارند، دارای تحوّلات گوناگون، و دوران های رنگارنگ، زندگی در آن نکوهیده، و امنیّت در آن نابود است. اهل دنیا همواره هدف تیرهای بلا هستند که با تیرهایش آنها را می کوبید، و با مرگ آنها را نابود می کند.

۲ عبرت گرفتن از دنیا

ای بندگان خدا! بدانید، شما و آنان که در این دنیا زندگی می کنید، بر همان راهی می روید که گذشتگان پیمودند! آنان زندگانی شان از شما طولانی تر، خانه های شان آبادتر، و آثارشان از شما بیشتر بود، که ناگهان صداهایشان خاموش، و وزش بادها در سرزمینشان ساکت، و اجسادشان پوسیده، و سرزمینشان خالی، و آثارشان ناپدید شد! قصرهای بلند و محکم، و بساط عیش و بالش های نرم را به سنگ ها و آجرها، و قبرهای به هم چسبیده تبدیل کردند:

گورهایی که بنای آن بر خرابی، و با خاک ساخته شده است، گورها به هم نزدیک اما ساکنان آنها از هم دور و غریبند ، در وادی وحشتناک به ظاهر آرام امّا گرفتارند، نه در جایی که وطن گرفتند انس می گیرند، و نه با همسایگان ارتباطی دارند، در صورتی که با یکدیگر نزدیک، و در کنار هم جای دارند. چگونه یکدیگر را دیدار کنند در حالی که فرسودگی آنها را در هم کوبیده، و سنگ و خاک آنان را در کام خود فرو برده است. شما هم راهی را خواهید رفت که آنان رفته اند، و در گرو خانه هایی قرار خواهید گرفت که آنها قرار دارند، و گورها شما را به امانت خواهد پذیرفت ، پس چگونه خواهید بود که عمر شما به سر آید؟ و مردگان از قبرها برخیزید؟

p: ۲۲۷

«در آن هنگام که هر کس به اعمال از پیش فرستاده آزمایش می شود، و به سوی خدا که مولا و سرپرست آنهاست باز می گردد، و هر دروغی را که می بافتند برای آنان سودی نخواهد داشت».

SERMON ۲۲۷

In English

Supplication

O' my Allah! Thou art the most attached to Thy lovers and the most ready to assist those who trust in Thee. Thou seest them in their concealments knowest whatever is in their consciences and art aware of the extent of their intelligence. Consequently their secrets are open to Thee and their hearts are eager from Thee. If loneliness bores them Thy remembrance gives them solace. If distresses befall them they beseech Thy protection because they know that the reins of affairs are in Thy hands and that their movements .depend upon Thy commands

O' my Allah! if I am unable to express my request or cannot see my needs then guide me towards my betterment and take my betterment and take my heart towards the correct goal. This is not against (the mode of) Thy guidance nor anything new against Thy ways of .support

O' my Allah! deal with me through Thy forgiveness and do not deal with me according to .Thy justice

In Arabic

[۲۲۷] ومن دعاء له علیه السلام

یلجأ فیه إلی الله لِیهدیه إلی الرشاد

اللَّهُمَّ إِنَّکَ آنَسُ (۱) الْآنِسِینَ لْأَوْلِیَائِکَ، وَأَحْضَرُهُمْ بِالْکِفایَهِ لِلْمُتَوَکِّلِینَ عَلَیْکَ. تُشَاهِدُهُمْ فِی سَرَائِرِهِمْ، وَتَطَّلِعُ عَلَیْهِمْ فِی ضَمَائِرِهِمْ، وَتَعْلَمُ مَبْلَغَ بَصَائِرِهِمْ، فَأَسْرَارُهُمْ لَکَ مَکْشُوفَهٌ، وَقُلُوبُهُمْ إِلَیْکَ مَلْهُوفَهٌ (۲) ، إنْ أَوْحَشَتْهُمُ الْغُرْبَهُ آنَسَهُمْ ذِکْرُکَ، وَإِنْ صُبَّتْ عَلَیْهِمُ الْمَصَائِبُ لَجَؤُوا إِلَی الْإِسْتِجَارَهِ بِکَ، عِلْماً بَأَنَّ أَزِمَّهَ الْأُمُورِ بِیدِکَ، وَمَصَادِرَهَا عَنْ قَضَائِکَ.

p: ۲۲۸

اللَّهُمَّ إِنْ فَهِهْتُ (۳) عَنْ مسْأَلَتِی، أَوْ عَمِیتُ عَنْ طِلْبَتِی (۴) ، فَدُلَّنِی عَلَی مَصَالِحِی، وَخُذْ بِقَلْبِی إِلَی مَرَاشِدِی (۵) ، فَلَیْسَ ذَلِکَ بِنُکْرٍ (۶) مِنْ هِدَایَاتِکَ، وَلاَ بِبِدْعٍ (۷) مِنْ کِفَایَاتِکَ. اللَّهُمَّ احْمِلْنِی عَلَی عَفْوِکَ، وَلاَ تَحْمِلْنِی عَلَی عدْلِکَ.

In Persian

یکی از دعاهای امام علیه السّلام

خدایا! تو با دوستانت از همه انس گیرنده تری، و بر طرف کننده نیازهای توکّل کنندگانی، بر اسرار پنهانشان آگاه، و به آنچه در دل دارند آشنایی، و از دیدگاه های آنان با خبر، و رازشان نزد تو آشکار، و دل هایشان در حسرت دیدار تو داغدار است ، اگر تنهایی و غربت به وحشتشان اندازد یاد تو آرامشان می کند، اگر مصیبت ها بر آنان فرود آید، به تو پناه می برند، و روی به درگاه تو دارند، زیرا می دانند که سر رشته کارها به دست توست، و همه کارها از خواست تو نشأت می گیرد. خدایا! اگر برای خواستن درمانده شوم، یا راه پرسیدن را ندانم، تو مرا به اصلاح کارم راهنمایی فرما، و جانم را به آنچه مایه رستگاری من است هدایت کن، که چنین کاری از راهنمایی های تو بدور، و از کفایت های تو ناشناخته نیست. خدایا، مرا با بخشش خود بپذیر، و با عدل خویش، با من رفتار مکن!

SERMON ۲۲۸

In English

.About a companion who passed away from this world before the occurrence of troubles

May Allah reward such and such man (۱) who straightened the curve cured the disease abandoned mischief and established the sunnah. He departed (from this world) with untarnished clothes and little shortcomings. He achieved good (of this world) and remained safe from its evils. He offered Allah's obedience and feared Him as He deserved. He went away and left the people in dividing ways wherein the misled cannot .obtain guidance and the guided cannot attain certainty

p: ۲۲۹

In Arabic

[۲۲۸] ومن كلام له عليه السلام

يريد به بعض أصحابه

لِلَّهِ بِلَاءُ فُلَانٍ (۱) ، فَلَقَدْ قَوَّمَ (۲) الْأَوَدَ، وَدَاوَى الْعَمَدَ (۳) ، وَأَقَامَ السُّنَّةَ، وَخَلَّفَ (۴) الْفِتْنَةَ! ذَهَبَ نَقِيَّ الثَّوْبِ، قَلِيلَ الْعَيْبِ. أَصَابَ خَيْرَهَا، وَسَبَقَ شَرَّهَا، أَدَّى إِلَى اللهِ طَاعَتَهُ، وَاتَّقَاهُ بِحَقِّهِ، رَحَلَ وَتَرَكَهُمْ فِي طُرُقٍ مَتَشَعِّبَهٍ (۵) ، لاَ يَهْتَدِي بِهَا الضَّالُّ، وَلاَ يَسْتَيْقِنُ الْمُهْتَدِي.

In Persian

(در تعریف سلمان فارسی که قبل از پیدایش فتنه ها درگذشت) «۱»

ویژگی های سلمان فارسی

خدا او را در آنچه آزمایش کرد پاداش خیر دهد، که کجی ها را راست، و بیماری ها را درمان، و سنّت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را به پاداشت، و فتنه ها را پشت سر گذاشت ، با دامن پاک، و عیبی اندک، درگذشت، به نیکی های دنیا رسیده و از بدی های آن رهایی یافت، وظائف خود نسبت به پروردگارش را انجام داد، و چنانکه بایـد از کیفر الهی می ترسید. خود رفت و مردم را پراکنده بر جای گذاشت، که نه گمراه، راه خویش شناخت، و نه هدایت شده به یقین رسید.

---

(۱) مرحوم شهرستانی نقل می کند که در نسخه خطّی سیّد رضی (ره) که دخترش خدمت عموی بزرگوار، سیّد مرتضی، آن را می آموخت، نام سلمان فارسی در ابتدای این خطبه نوشته شده بود. و همین درست است، زیرا با بررسی دیگر خطبه های نهج البلاغه، و شناخت تفکّرات امام علیه السّلام و بررسی صحیح زندگانی یاران امام علیه السّلام این حقیقت روشن می شود که شخص یاد شده باید سلمان فارسی یا مالک اشتر باشد و دیگر احتمالاتی که داده شده است با عصمت و اعتقادات امام علیه السّلام سازگار نیست.

Footnote

Ibn Abi'l-Hadid has written (in Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۴ pp. ۳-۴) that the . (۱) reference here is to the second Caliph 'Umar and that these sentences have been uttered in his praise as indicated by the word "Umar' written under the word 'such and such' in as-Sayyid ar-Radi's own hand in the manuscript of Nahj al-balaghah written by him. This is Ibn Abi'l-Hadid's statement but it is to be seen that if as-Sayyid ar-Radi had written the word "Umar' by way of explanation it should have existed as other explanations by him have remained in those versions which have been copied from his manuscript. Even now there exists in al-Musil (Iraq) university the oldest copy of Nahj al-balaghah written by the famous calligraphist Yaqut al-Musta'simi; but no one has afforded any clue to this explanation of as-Sayyid ar-Radi. Even if the view of Ibn Abi'l-Hadid is accepted it would be deemed to represent the personal opinion of as-Sayyid ar-Radi which may serve as a supplementary argument in support of an original argument but this personal view .cannot be assigned any regular importance

It is strange that two and a half centuries after as-Sayyid ar-Radi namely in the seventh century A.H. Ibn Abi'l Hadid makes the statement that the reference here is to Caliph 'Umar and that as-Sayyid ar-Radi himself had so indicated as a result of which some other annotators also followed the same line but the contemporaries of as-Sayyid ar-Radi who wrote about Nahj al-balaghah have given no such indication in their writings although as contemporaries they should have had better information about as-Sayyid Ar-Radi's writing. Thus al-'Allamah 'Ali ibn Nasir who was a contemporary of as-Sayyid ar-Radi and wrote an annotation of Nahj al-balaghah under the name of A'lam Nahj al-:balaghah writes in connection with this sermon

p: ۲۳۱

Amir al-mu'minin has praised one of his own companions for his good conduct. He had died before the troubles that arose after the death of the Prophet of Allah.

This is supported by the annotations of Nahj al-balaghah written by al-'Allamah Qutbu'd-Din ar-Rawandi (d. ۵۷۳ A.H.). Ibn Abi'l-Hadid (vol. ۱۴ p. ۴) and Ibn Maytham al-Bahrani (in Sharh Nahj al-balaghah vol. ۴ p. ۹۷) have quoted his following view.

By this Amir al-mu'minin refers to one of his own companions who died before the mischief and disruption that occurred following the death of the Prophet of Allah.

Al-'Allamah al-Hajj al-Mirza Habibu'llah al-Khu'i is of the opinion that the person is Malik ibn al-Harith al-Ashtar on the ground that after the assassination of Malik the situation of the Muslim community was such as Amir al-mu'minin explains in this sermon.

al-Khu'i adds that:

Amir al-mu'minin has praised Malik repeatedly such as in his letter to the people of Egypt sent through Malik when he was made the governor of that place and like his utterances when the news of Malik's assassination reached him he said: "Malik! who is Malik? If Malik was a stone he was hard and solid; if he was a rock he was a great rock which had no parallel. Women have become barren to give birth to such as Malik." Amir al-mu'minin had even expressed in some of his utterances that "Malik was to me as I was to the Holy Prophet." Therefore one who possesses such a position certainly deserves such attributes and even beyond that. (Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۴ pp. ۳۷۴-۳۷۵)

p: ۲۳۲

If these words had been about Caliph 'Umar and there was some trustworthiness about it Ibn Abi'l-Hadid would have recorded the authority or tradition and it would have existed in history and been known among the people. But here nothing is found to prove the statement except a few self-concocted events. Thus about the pronouns in the words "khayraha" and "sharraha" he takes them to refer to the caliphate and writes that these words can apply only to one who enjoys power and authority because without authority it is impossible to establish the sunnah or prevent innovation. This is the gist of the argument he has advanced on this occasion; although there is no proof to establish that the antecedent of this pronoun is the caliphate. It can rather refer to the world (when Amir al-mu'minin says "He achieved good [of this world] and remained safe from its evils.") and that would be in accord with the context. Again to regard authority as a condition for the safeguarding of people's interest and the propagation of the sunnah means to close the door to prompting others to good and dissuading them from evil although Allah has assigned this duty to a group of the people without the condition of :authority

And that there should be among you a group who call (mankind) unto virtue and enjoin (what is good and forbid wrong; and these are they who shall be successful. (Qur'an ۳:۱۰۴

:Similarly it is related from the Prophet

So long as people go on prompting for good and dissuading from evil and assisting each .other in virtue and piety they will remain in righteousness

p: ۲۳۳

:Again Amir al-mu'minin in the course of a will says in general terms

Establish the pillars of the Unity of Allah and the sunnah and keep both these lamps .aflame

In these sayings there is no hint that this obligation cannot be discharged without authority. Facts also tell us that (despite army and force and power and authority) the rulers and kings could not prevent evil or propagate virtue to the extent to which some unknown godly persons were able to inculcate moral values by imprinting their morality on heart and minds although they were not backed by any army or force and they didn't have any equipment save destitution. No doubt authority and control can bend heads down before it but it is not necessary that it should also pave the way for virtue in hearts. History shows that most of the rulers destroyed the features of Islam. Islam's existence and progress has been possible by the efforts of those helpless persons who possessed .nothing save poverty and discomfiture

If it is insisted that the reference here should only be to a ruler then why should it not be taken to mean a companion of Amir al-mu'minin who had been the head of a Province such as Salman al-Farisi for whose burial Amir al-mu'minin went to al-Mada'in; and it is not implausible that Amir al-mu'minin might have uttered these words after his burial by way of comments on his life and way of governance. However to believe that they are about Caliph 'Umar is without any proof. In the end Ibn Abi'l-Hadid has quoted the :following statements of (the historian) at-Tabari in proof of his hypothesis

p: ۲۳۴

It is related from al-Mughirah ibn Shu'bah that when Caliph 'Umar died Ibnah Abi" Hathmah said crying. "Oh 'Umar you were the man who straightened the curve removed ills destroyed mischief revived the sunnah remained chaste and departed without entangling in evils.' (According to at-Tabari) al-Mughirah related that "When 'Umar was buried I came to 'Ali and I wanted to hear something from him about 'Umar. So on my arrival Amir al-mu'minin came out in this state that was wrapped in one cloth after bathing and was jerking the hair of his head and beard and he had no doubt that the Caliphate would come to him. On this occasion he said "May Allah have mercy on 'Umar." Ibnah Abi Hathmah has correctly said that he enjoyed the good of the Caliphate and remained safe from its evils. By Allah she did not say it herself but was made to say so." ((at-Tabari vol. ۱ p. ۲۷۶۳; Ibn Abi'l-Hadid vol. ۱۲ p. ۵; Ibn Kathir vol. ۷ p. ۱۴۰

The relater of this event is al-Mughirah ibn Shu'bah whose adultery with Umm Jamil the Caliph 'Umar's saving him from the penalty despite the evidence and his openly abusing Amir al-mu'minin in Kufah under Mu'awiyah's behest are admitted facts of history. On this ground what weight his statements can carry is quite clear. From the factual point of view also this story cannot be accepted. Al-Mughirah's statement that Amir al-mu'minin had no doubt about his Caliphate is against the facts. What were the factors from which he made this guess when the actual facts were to the contrary. If the caliphate was certain for any one it was 'Uthman. Thus at the Consultative Committee 'Abd ar-Rahman ibn 'Awf said to Amir al-mu'minin: "O' 'Ali! do not create a situation against yourself for I have observed and consulted the people and they all want 'Uthman." (at-Tabari vol. ۱ p. ۲۷۸۶; Ibn al-Athir (vol. ۳ p. ۷۱; Abu'l-Fida' vol. ۱ p. ۱۶۶

p: ۲۳۵

Consequently Amir al-mu'minin was sure not to get the caliphate as has already been stated on the authority of at-Tabari's History under the sermon of the Camel's Foam (ash-Shiqshiqiyyah) namely that on seeing the names of the members of the Consultative Committee Amir al-mu'minin had said to al-'Abbas ibn 'Abd al-Muttalib that the caliphate could not be given to anyone except 'Uthman since all the powers had been given to 'Abd ar-Rahman ibn 'Awf and he was 'Uthman's brother-in-law (sister's husband) and Sa'd ibn Abi Waqqas was a relative and tribesman of 'Abd ar-Rahman. These two would join in .giving the caliphate to him

At this stage the question arises as to what the reason was that actuated al-Mughirah to prompt Amir al-mu'minin to say something about 'Umar. If he knew that Amir al-mu'minin had good ideas about 'Umar he should have also known his impression; but if he thought that Amir al-mu'minin did not entertain good ideas about him then the purpose of his asking Amir al-mu'minin would be none other than that whatever he may say he would by exposing it create an atmosphere against him and make the members of the Consultative Committee suspicious of him. The views of the members of the Consultative Committee are well understood from the very fact that by putting the condition of following the conduct of the first two Caliphs in electing the caliph they had shown their adherence to them. In these circumstances when al-Mughirah tried to play this trick Amir al-mu'minin said just by way of relating a fact that 'Umar achieved the good (of this world) and remained safe from its evil. This sentence has no connection with praise or eulogy. 'Umar did in his days enjoy all kinds of advantages while his period was free from the mischiefs :that cropped up later. After recording this statement Ibn Abi'l-Hadid writes

p: ۲۳۶

From this event the belief gains strength that in this utterance the allusion is towards .'Umar

If the utterance means the word uttered by Ibnah Abi Hathmah about which Amir al-mu'minin has said that they are not her own heart's voice but she was made to utter them then doubtlessly the reference is to 'Umar but the view that these words were uttered by Amir al-mu'minin in praise of 'Umar is not at all established. Rather from this tradition it is evidently shown that these words were uttered by Ibnah Abi Hathmah. Allah alone knows on what ground the words of Ibnah Abi Hathmah are quoted and then it is daringly .argued that these words were uttered by Amir al-mu'minin about 'Umar

It seems Amir al-mu'minin had uttered these words about someone on some occasion then Ibnah Abi Hathmah used similar words on 'Umar's death and then even Amir al-mu'minin's words were taken to be in praise of 'Umar. Otherwise no mind except a mad one can argue that the words uttered by Ibnah Abi Hathmah should be deemed a ground to hold that Amir al-mu'minin said these words in praise of 'Umar. Can it be expected after (a glance at) the sermon of the Camel's Foam that Amir al-mu'minin might have uttered these words. Again it is worth consideration that if these words had been uttered by Amir al-mu'minin on 'Umar's death then at the Consultative Committee when he refused to follow the conduct of the (first) two Caliphs it should have been said to him that only the other day he has said that 'Umar had established the sunnah and banished innovations so that when his conduct was in accord with the sunnah what was the sense in accepting the .sunnah but refusing to follow his conduct

p: ۲۳۷

SERMON ٢٢٩

In English

About allegiance to Amir al-mu'minin for the Caliphate. A similar sermon in somewhat) (.different version has already appeared earlier

You drew out my hand towards you for allegiance but I held it back and you stretched it but I contracted it. Then you crowed over me as the thirsty camels crowd on the watering cisterns on their being taken there so much so that shoes were torn shoulder-cloths fell away and the weak got trampled and the happiness of people on their allegiance to me was so manifested that small children felt joyful the old staggered (up to me) for it the .sick too reached for it helter skelter and young girls ran for it without veils

In Arabic

[٢٢٩] ومن كلام له عليه السلام

فى وصف بيعته بالخلافه

قال الشريف : وقد تقدم مثله بألفاظ مختلفه. وَبَسَطْتُمْ يَدِی فَکَفَفْتُهَا، وَمَدَدْتُمُوهَا فَقَبَضْتُهَا، ثُمَّ تَدَاکَکْتُمْ عَلَیَّ (١) تَدَاکَّ الْإِبِلِ الْهِيمِ (٢) عَلَی حِيَاضِهَا يَوْمَ وِرْدِهَا، حَتَّی انْقَطَعَتِ النَّعْلُ، وَسَقَطَ الرِّدَاءُ، وَوُطِیءَ الضَّعِيفُ، وَبَلَغَ مِنْ سُرُورِ النَّاسِ بِبَيْعَتِهِمْ إِيَّایَ أَنِ ابْتَهَجَ بِهَا الصَّغِيرُ، وَهَدَجَ (٣) إِلَيْهَا الْکَبِيرُ، وَتَحَامَلَ نَحْوَهَا الْعَلِيلُ، وَحَسَرَتْ (۴) إِلَيْهَا الْکِعَابُ (۵) .

In Persian

(وصف روز بیعت مردم با امام علیه السّلام که شبیه این خطبه در عبارات گذشته آمد)

ویژگی های بیعت مردم با امام

دست مرا برای بیعت می گشودید و من می بستم، شما آن را به سوی خود می کشیدید و من آن را می گرفتم!

سپس چونان شتران تشـنه که به طرف آبشخور هجوم می آورند بر من هجوم آوردید ، تا آن که بند کفشم پاره شد، و عبا از دوشم افتـاد، و افراد ناتوان پایمال گردیدنـد. آنچنان مردم در بیعت با من خشـنود بودنـد که خردسالان شادمان، و پیران برای بیعت کردن، لرزان به راه افتادند، و بیماران بر دوش خویشان سوار، و دختران، جوان بی نقاب به صحنه آمدند ! «١».

p: ٢٣٨

---

(١) اثبات: حکومت مردمی و دخالت مردم در حکومت و نفی حکومت: دسپوتیسم Despotism (حکومت استبدادی) البتّه مراد مردم مسلمانی می باشند که در پرتو وحی انتخاب می کنند، و نقد دموکراسی YCARCOMED (حکومت اکثریّت مردم)، زیرا رأی اکثریّت مردم در پرتو وحی قانونی است.

SERMON ٢٣٠

In English

Advice about fear of Allah and an account of those who remain apprehensive of death and adopt abstemiousness

Certainly fear of Allah is the key to guidance provision for the next world freedom from every slavery and deliverance from all ruin. With its help the seeker succeeds and he who .makes for safety escapes and achieves his aims

Perform (good) acts while such acts are being raised (in value) repentance can be of benefit prayer can be heard condi tions are peaceful and the pens (of the two angels) are in motion (to record the actions). Hasten towards (virtuous) actions before the change of age (to oldness) lingering illness or snatching death (overtakes you). Certainly death will end your enjoyments mar your pleasures and remove your objectives. It is an unwanted visitor an invincible adversary and an unaccounting killer. Its ropes have entrapped you its evils have surrounded you its arrowheads have aimed at you its sway over you is great .its oppression on you is continuous and the chance of its missing you is remote

Very soon you will be overwhelmed with the gloom of its shades the severity of its illness the darkness of its distresses the nonsense utterances of its pangs the grief of its destruction the darkness of its encompassment and the unwholesomeness of its taste. It will seem as if it has come to you all of a sudden silenced those who were whispering to you separated your group destroyed your doings devastated your houses and altered your successors to distribute your estate among the chief relatives who did not give you any benefit or the grieved near ones who could not protect (you) or those rejoicers who .(did not lament (you

p: ٢٣٩

Therefore it is upon you to strive make effort equip yourself get ready and provide yourself from the place of provision. And let not the life of this world deceive you as it deceived those before you among the past people and by-gone periods -- those who extracted its milk benefited from its neglectfulness passed a long time and turned its new things into old (by living long). Their abodes turned into graves and their wealth into inheritable estate. They do not know who came to them (at their graves); do not pay heed to those who weep over them and do not respond to those who call them. Therefore beware of this world as it is treacherous deceitful and cheating it gives and takes back covers with clothes and uncovers. Its pleasure does not last its hardship does not end and .its calamity does not stop

A part of the same sermon about ascetics

They are from among the people of this world but are not its people because they remain in it as though they do not belong to it. They act herein on what they observe and hasten here in (to avoid) what they fear. Their bodies move among the people of the next world. They see that the people of this world attach importance to the death of their bodies but they themselves attach more importance to the death of the hearts of those who are .living

In Arabic

[۲۳۰] ومن خطبه له علیه السلام

p: ۲۴۰

في مقاصد أُخرى

فَإِنَّ تَقْوَى اللهِ مِفْتَاحُ سَدَادٍ، وَذَخِيرَهُ مَعَادٍ، وَعِتْقٌ مِنْ كُلِّ مَلَكَهٍ (۱) ، وَنَجَاهٌ مِنْ كُلِّ هَلَكَهٍ (۲) ، بِهَا يَنْجَحُ الطَّالِبُ، وَيَنْجُوا الْهَارِبُ، وَتُنَالُ الرَّغَائِبُ.

فضل العمل

فَاعْمَلُوا وَالْعَمَلُ يُرْفَعُ، وَالتَّوْبَهُ تَنْفَعُ، وَالدُّعَاءُ يُسْمَعُ، وَالْحَالُ هَادِئَهٌ، وَالْأَقْلامُ جَارِيَهٌ.وَبَادِرُوا (۳) بِالْأَعْمَالِ عُمُراً نَاكِساً (۴) ، أَوْ مَرَضاً حَابِساً (۵) ، أَوْ مَوْتاً خَالِساً (۶) ، فَإِنَّ الْمَوْتَ هَادِمُ لَذَّاتِكُمْ، وَمُكَدِّرُ شَهَوَاتِكُمْ، وَمُبَاعِدُ طِيَّاتِكُمْ (۷) ، زَائِرٌ غَيْرُ مَحْبُوبٍ، وَقِرْنٌ (۸) غَيْرُ مَغْلُوبٍ، وَوَاتِرٌ (۹) غَيْرُ مَطْلُوبٍ، قَدْ أَعْلَقَتْكُمْ حَبَائِلُهُ (۱۰) ، وَتَكَنَّفَتْكُمْ (۱۱) غَوَائِلُهُ (۱۲) ، وَأَقْصَدَتْكُمْ (۱۳) مَعَابِلُهُ (۱۴) ، وَعَظُمَتْ فِيكُمْ سَطْوَتُهُ، وَتَتَابَعَتْ عَلَيْكُمْ عَدْوَتُهُ (۱۵) ، وَقَلَّتْ عَنْكُمْ نَبْوَتُهُ (۱۶) ، فَيُوشِكُ (۱۷) أَنْ تَغْشَاكُمْ (۱۸) دَوَاجِي (۱۹) ظُلَلِهِ (۲۰) ، وَاحْتِدَامُ (۲۱) عِلَلِهِ، وَحَنَادِسُ (۲۲) غَمَرَاتِهِ (۲۳) ، وَغَوَاشِي سَكَرَاتِهِ، وَأَلِيمُ إِرْهَاقِهِ (۲۴) ، وَدُجُوُّ (۲۵) أَطْبَاقِهِ (۲۶) ، وَجُشُوبَهُ (۲۷) مَذَاقِهِ. فَكَأَنْ قَدْ أَتَاكُمْ بَغْتَهً فَأَسْكَتَ نَجِيَّكُمْ (۲۸) ، وَفَرَّقَ نَدِيَّكُمْ (۲۹) ، وَعَفَّى آثَارَكُمْ (۳۰) ، وَعَطَّلَ دِيَارَكُمْ، وَبَعَثَ وُرَّاثَكُمْ، يَقْتَسِمُونَ تُرَاثَكُمْ (۳۱) ، بَيْنَ حَمِيمٍ (۳۲) خَاصٍّ لَمْ يَنْفَعْ، وَقَرِيبٍ مَحْزُونٍ لَمْ يَمْنَعْ، وَآخَرَ شَامِتٍ لَمْ يَجْزَعْ.

فضل الجد

فَعَلَيْكُمْ بِالْجِدِّ وَالْإِجْتِهَادِ، وَالتَّأَهُّبِ وَالْإِسْتِعْدَادِ، وَالتَّزَوُّدِ فِي مَنْزِلِ الزَّادِ. وَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الدُّنْيَا كَمَا غَرَّتْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ الْمَاضِيَهِ، وَالْقُرُونِ الْخَالِيَهِ، الَّذِينَ احْتَلَبُوا دِرَّتَهَا (۳۳) ، وَأَصَابُوا غِرَّتَهَا (۳۴) ، وَأَفْنَوْا عِدَّتَهَا، وَأَخْلَقُوا جِدَّتَهَا (۳۵). وأَصْبَحَتْ مَسَاكِنُهُمْ أَجْدَاثاً (۳۶) ، وَأَمْوَالُهُمْ مِيرَاثاً. لاَ يَعْرِفُونَ مَنْ أَتَاهُمْ، وَلاَ يَحْفِلُونَ مَنْ بَكَاهُمْ (۳۷) ، وَلاَ يُجِيبُونَ مَنْ دَعَاهُمْ. فَاحْذَرُوا الدُّنْيَا فَإِنَّهَا غَدَّارَهٌ غَرَّارَهٌ خَدُوعٌ، مُعْطِيَهٌ مَنُوعٌ، مُلْبِسَهٌ نَزُوعٌ (۳۸) ، لاَ يَدُومُ رَخَاؤُهَا، وَلاَ يَنْقَضِي عَنَاؤُهَا، وَلاَ يَرْكُدُ (۳۹) بَلاَؤُهَا.

و منها فی صـفه الزّهاد : كَانُوا قَوْماً مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا وَلَيْسُوا مِنْ أَهْلِهَا، فَكَانُوا فِيهَا كَمَنْ لَيْسَ مِنْهَا، عَمِلُوا فِيهَا بَمَا يُبْصِرُونَ، وَبَادَرُوا (۴۰) فِيهَا مَا يَحْذَرُونَ، تَقَلَّبُ أَبْدَانُهُمْ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ أَهْلِ الْآخِرَهِ (۴۱) ، يَرَوْنَ أَهْلَ الـدُّنْيَا يُعَظِّمُونَ مَوْتَ أَجْسَادِهِمْ وَهُمْ أَشَدُّ إِعْظَاماً لِمَوْتِ قُلُوبِ أَحْيَائِهِمْ.

In Persian

۱ پرهیزکاری و عمل

همانا ترس از خدا کلید هر در بسته، و ذخیره رستاخیز، و عامل آزادگی از هر گونه بردگی، و نجات از هر گونه هلاکت است. در پرتو پرهیزکاری، تلاشگران پیروز، پرواکنندگان از گناه رستگار، و به هر آرزویی می توان رسید. مردم! عمل کنید که عمل نیکو به سوی خـدا بالاـ می رود، و توبه سودمنـد است، و دعا به اجابت می رسـد، و آرامش برقرار، و قلم های فرشـتگان در جریان است. به سوی اعمال نیکو بشتابید پیش از آن که عمرتان پایان پذیرد، یا بیماری مانع شود، و یا تیر مرگ شما را هدف قرار دهد.

۲ ضرورت یاد مرگ

مرگ نابود کننده لذّت ها، تیره کننده خواهش های نفسانی، و دور کننده اهداف شـماست، مرگ دیدار کننده ای دوست نداشتنی، همـاوردی شـکست ناپـذیر و کینه توزی است که بـازخواست نمی شود ، دام های خود را هم اکنون بر دست و پای شـما آویخته، و سختی هـایش شـما را فرا گرفته، و تیرهـای خود را به سوی شـما پرتـاب کرده است. قهرش بزرگ، و دشـمنی او پیاپی و تیرش خطا نمی کنـد. چه زود است که سایه های مرگ، و شـدّت دردهای آن، و تیرگی های لحظه جان کنـدن، و بیهوشـی سـکرات مرگ، و ناراحتی و خارج شـدن روح از بدن، و تاریکی چشم پوشـیدن از دنیا، و تلخی خاطره ها، شـما را فرا گیرد. پس ممکن است ناگهان مرگ بر شـما هجوم آورد، و گفتگوهایتـان را خـاموش، و جمعیّت شـما را پراکنـده، و نشانه های شـما را نابود، و خانه های شـما را خالی، و میراث خواران شـما را بر انگیزد تا ارث شما را تقسیم کنند، آنان یا دوستان نزدیکند که به هنگام مرگ نفعی نمی رسانند، یا نزدیکان غم زده ای که نمی توانند جلوی مرگ را بگیرند، یا سرزنش کنندگانی که گریه و زاری نمی کنند.

p: ۲۴۲

۳ سفارش به نیکوکاری

بر شـما باد به تلاش و کوشش، آمادگی و آماده شدن، و جمع آوری زاد و توشه آخرت و در دوران زندگی دنیا. دنیا شما را مغرور نسازد، چنانکه گذشتگان شما و امّت های پیشین را در قرون سپری شده مغرور ساخت.

آنان که دنیا را دوشیدند، به غفلت زدگی در دنیا گرفتار آمدند، فرصت ها را از دست دادند،

و تازه های آن را فرسوده ساختند، سـرانجام خانه هایشان گورسـتان، و سـرمایه هایشان ارث این و آن گردید، آنان که نزدیکشان را نمی شناسـند، و به گریه کننـدگان خود توجّهی ندارند، و نه دعوتی را پاسخ می گویند. مردم! از دنیای حرام بپرهیزید، که حیله گر و فریبنده و نیرنگ باز است، بخشـنده ای باز پس گیرنده، و پوشنده ای برهنه کننده است، آسایش دنیا بی دوام، و سختی هایش بی پایان، و بلاهایش دائمی است.

۴ دنیا و زاهدان

زاهدان گروهی از مردم دنیایند که دنیا پرست نمی باشـند، پس در دنیا زندگی می کنند امّا آلودگی دنیا پرسـتان را ندارند، در دنیا با آگاهی و بصـیرت عمل می کنند، و در ترک زشتی ها از همه پیشی می گیرند، بدن هایشان به گونه ای در تلاش و حرکت است که گویـا میـان مردم آخرتنـد، اهـل دنیـا را می نگرنـد که مرگ بـدن ها را بزرگ می شـمارند، امّا آنها مرگ دل های زنـدگان را بزرگ تر می دانند.

SERMON ۲۳۱

In English

Amir al-mu'minin delivered this sermon at Dhiqar on his way to Basrah and the historian .(al-Waqidi has mentioned it (in Kitab al-Jamal

About the Holy Prophet

The Prophet manifested whatever he was commanded and conveyed the messages of his Lord. Consequently Allah repaired through him the cracks joined through him the slits and created (through him) affection among kin although they bore intense enmity in .(their) chests and deep-seated rancour in (their) hearts

p: ۲۴۳

In Arabic

[۲۳۱] ومن خطبه له علیه السلام

خطبها بذی قار، وهو متوجّه إلی البصره، وذکرها الواقدی فی کتاب (الجمل)

فَصَدَعَ (۱) بَمَا أُمِرَ بِهِ، وَبَلَّغَ رِسَالَهِ رَبِّهِ، فَلَمَّ اللهُ بِهِ الصَّدْعَ (۲) ، وَرَتَقَ بِهِ الْفَتْقَ (۳) ، وَأَلَّفَ بِهِ بَیْنَ ذَوِی الْأَرْحَامِ، بَعْدَ الْعَدَاوَهِ الْوَاغِرَهِ (۴) فِی الصُّدُورِ، والضَّغَائِنِ الْقَادِحَهِ (۵) فِی الْقُلُوبِ.

In Persian

(این سخنرانی در سرزمین «ذی قار» «۱» هنگام حرکت به سوی بصره در سال ۳۶ هجری ایراد شد و واقدی آن را در کتاب «جمل» نقل کرد)

ویژگی پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

پیامبر اسلام صلّی اللّه علیه و آله و سلّم آنچه را که به ابلاغ شد آشکار کرد، و پیام های پروردگارش را رساند. او شکاف های اجتماعی را به وحدت اصلاح، و فاصله ها را به هم پیوند داد و پس از آن که آتش دشمنی ها و کینه های بر افروخته در دل ها راه یافته بود، میان خویشاوندان یگانگی بر قرار کرد.

(۱) ذی قار: نام سرزمینی است در نزدیکی شهر بصره، که جنگ اعراب و ایران پیش از اسلام در آن جا اتّفاق افتاده است.

SERMON ۲۳۲

In English

Abdullah ibn Zama'ah who was one of the followers of Amir al-mu'minin came to him' :during his Caliphate to ask for some money when Amir al-mu'minin said

This money is not for me nor for you but it is the collective property of the Muslims and the acquisition of their swords. If you had taken part with them in their fighting you would have a share equal to theirs otherwise the earning of their hands cannot be for other than .their mouths

p: ۲۴۴

In Arabic

[۲۳۲] ومن كلام له عليه السلام

كلّم به عبدالله بن زمعه وهو من شيعته وذلك أنه قَدِمَ عليه فى خلافته يطلب منه مالاً، فقال عليه السلام:

إنَّ هـذَا الْمَـالَ لَيْسَ لِي وَلاَـ لَـکَ، وَإِنَّمَا هُوَ فَيْءٌ لِلْمُسْـلِمِينَ (۱) ، وَجَلْبُ أَسْـيَافِهِمْ (۲) ، فَإِنْ شَـرِكْتَهُمْ (۳) فِی حَرْبِهِمْ کَـانَ لَـکَ مِثْلُ حَظِّهِمْ، وَإِلاَّ فَجَنَاهُ (۴) أَيْدِيهِمْ لاَ تَكُونُ لِغَيْرِ أَفْوَاهِهِمْ.

In Persian

(عبد الله بن زمعه «۱» از یاران امام بود و درخواست مالی داشت، در جوابش فرمود)

احتیاط در مصرف بیت المال

این اموال که می بینی نه مـال من و نه از آن توست، غنیمتی گرد آمـده از مسـلمانان است که با شمشـیرهای خود به دست آوردنـد، اگر تو در جهاد همراهشان بودی، سهمی چونان سهم آنان داشتی، و گر نه دسترنج آنان خوراک دیگران نخواهد بود.

(۱) عبد اللّه ابن زمعه کسـی است که پدر و عمو و برادرش در جنگ بدر به دست مسـلمانان کشـته شدند، جدّ او أسود، رسول خدا را فراوان آزار می داد، اما او از شـیعیان امام علی علیه السّـلام شد و فکر می کرد، در تقسیم بیت المال به او بیشتر توجّه می شود. امّا پاسخ قاطع امام او را بیدار کرد.

SERMON ۲۳۳

In English

.On Ja'dah ibn Hubayrah al-Makhzumi's (۱) inability to deliver a sermon

About speaking the truth

Know that the tongue is a part of a man's body. If the man desists speech will not co-operate with him and when he dilates speech will not give him time to stop. Certainly we are the masters of speaking. Its veins are fixed in us and its branches are hanging over .us

p: ۲۴۵

Know that – may Allah have mercy on you – you are living at a time when those who speak about right are few when tongues are loath to utter the truth and those who stick to the right are humiliated. The people of this time are engaged in disobedience. Their youths are wicked their old men are sinful their learned men are hypocrites and their speakers are sycophants. Their youngs do not respect their elders and their rich men do not .support the destitute

In Arabic

[۲۳۳] ومن كلام له عليه السلام

بعد أن أقدم أحدهم على الكلام فحصر وهو فى فضل أهل البيت، ووصف فساد الزمان

أَلاَ إِنَّ اللِّسَانَ بَضْعَةٌ (۱) مِنَ الْإِنْسَانِ، فَلاَ يُسْعِدُهُ الْقَوْلُ إِذَا امْتَنَعَ، وَلاَ يُمْهِلُهُ النُّطْقُ إِذَا اتَّسَعَ، وَإِنَّا لَأُمَرَاءُ الْكَلاَمِ، وَفِينَا تَنَشَّبَتْ (۲) عُرُوقُهُ، وَعَلَيْنَا تَهَدَّلَتْ (۳) غُصونُهُ.

فساد الزمان

وَاعْلَمُوا رَحِمَكُمُ اللهُ أَنَّكُمْ فِي زَمَانٍ الْقَائِلُ فِيهِ بِالْحَقِّ قَلِيلٌ، وَاللِّسَانُ عَنِ الصِّدْقِ كَلِيلٌ (۴) ، وَاللاَّزِمُ لِلْحَقِّ ذَلِيلٌ. أَهْلُهُ مُعْتَكِفُونَ عَلَى الْعِصْيَانِ، مُصْطَلِحُونَ عَلَى الْإِدْهَانِ، فَتَاهُمْ عَارِمٌ (۵) ، وَشَائِبُهُمْ آثِمٌ، عَالِمُهُمْ مُنَافِقٌ، وَقَارِئُهُمْ مُمَاذِقٌ (۶) ، لايُعَظِّمُ صَغِيرُهُمْ كَبِيرَهُمْ، وَلاَ يَعُولُ غَنِيُّهُمْ فَقِيرَهُمْ.

In Persian

(هنگامی که «جعده بن هبیره» خواهر زاده امام علیه السّلام نتوانست در حضور آن حضرت سخن بگوید فرمود)

۱ فصاحت و بلاغت اهل بیت علیهم السّلام

آگاه باشید، همانا زبان، پاره ای از وجود انسان است، اگر آمادگی نداشته باشد، سخن نمی گوید، و به هنگام آمادگی، گفتار او را مهلت نمی دهد ، همانا ما امیران سخن می باشیم، درخت سخن در ما ریشه دوانده، و شاخه های آن بر ما سایه افکنده است. «۱»

p: ۲۴۶

۲ علل سقوط جامعه انسانی

خدا شـما را رحمت کند، بدانید که همانا شـما در روزگاری هستید که گوینده حق اندک، و زبان از راستگویی عاجز، و حق طلبان بی ارزشـند ، مردم گرفتـار گناه، و به سازشـکاری همداسـتانند، جوانانشان بـد اخلاق، و پیر مردانشان گنه کار، و عالمشان دو رو، و نزدیکانشان سود جوینده، نه خردسالانشان بزرگان را احترام می کنند و نه توانگرانشان دست مستمندان را می گیرند.

---

(۱) اشاره به علم: اوراشن NOITARO (علم خطابه و سخنوری)

Footnote

(۱) . Once Amir al-mu'minin asked his nephew (sister's son) Ja'dah ibn Hubayrah al-Makhzumi to deliver a sermon but when he rose for speaking his tongue faltered and he could utter nothing whereupon Amir al-mu'minin ascended the pulpit to speak and delivered a long sermon out of which a few sentences have been recorded here by as-Sayyid ar-Radi.

of their characters are formed. Therefore to the extent that their clay of origin is akin their mental and imaginative tendencies too will be similar and to the extent by which they differ there will be a difference in their inclinations and tendencies. By origins of a thing are meant those things on which its coming into existence depends but they should not be its cause. The word "tin" is the plural of "tinah" which means origin or basis. Here "tinah" means semen which after passing through various stages of development emerges in the human shape. Its origin means those constituents from which those items are created which help in the formation of semen. Thus by saltish sweet soft or hard soil the reference is to these elementary constituents. Since those elementary constituents carry different properties the semen growing out of them will also bear different characteristics and propensities which will (eventually) show forth in the differences in features and conduct of those borne in it.

p: ۲۴۷

Ibn Abi'l-Hadid has written (in Sharh Nahj al-balaghah vol. ۱۳ p. ۱۹) that "origins of tinah" implies those preservative factors which are different in their properties as Plato and other philosophers have held. The reason for calling them "origins of tinah" is that they serve as an asylum for the human body and prevent the elements from diffusion. Just as the existence of a thing hinges on its basis in the same way the existence of this body which is made up of elements depends on preservative factors. So long as the preservative factor exists the body is also safe from disruption and disintegration and the elements too are immune to diffusion and dispersal. When it leaves the body the .elements also get dispersed

According to this explanation Amir al-mu'minin's words would mean that Allah has created different original factors among whom some are vicious and some are virtuous some are weak and some are strong and every person will act according to his original factor. If there is similarity in the inclinations of two persons it is because their original factor are similar and if their tendencies differ it is because their original factors do not have any similarity. But this conclusion is not correct because Amir al-mu'minin's words do not only refer to differences in conduct and behaviour but also of features and shape and the differences of features and shape cannot be the result of differences in original .factors

In any case whether the original factors are the cause of differences in features and conduct or the elementary constituents are the cause these words appear to lead to the negation of volition and to prove the compulsion (of destiny) in human actions because if man's capacity for thinking and acting is dependent on "tinah" then he would be compelled to behave himself in a fixed way on account of which he would neither deserve praise for good acts nor be held blame worthy for bad habits. But this hypothesis is incorrect because it is well established that just as Allah knows everything in creation after its coming into being in the same way He knew it before its creation. Thus He knew what actions man would perform of his free will and what he would leave. Therefore Allah gave him capacity to act according to his free will and created him from a suitable "tinah". This tinah is not the cause of his actions so as to snatch away from him his free will but the meaning of creating from suitable tinah is that Allah does not by force stand in man's .way but allows him to tread the path he wants to tread of his own free will

p: ۲۴۸

SERMON ۲۳۴

In English

Causes for difference in the features and traits of people

Dhi'lib al-Yamami has related from Ahmad ibn Qutaybah and he from 'Abdullah ibn Yazid and he from Malik ibn Dihyah who said "We were with Amir al-mu'minin when discussion arose about the differences of men (in features and conduct) and then Amir al-mu'minin ":said

They differ among themselves because of the sources (۱) of their clay (from which they have been created). This is because they are either from saltish soil or sweet soil or from rugged earth or soft earth. They resemble each other on the basis of the affinity of their soil and differ according to its difference. Therefore sometimes a person of handsome features is weak in intelligence a tall statured person is of low courage a virtuous person is ugly in appearance a short statured person is far-sighted a good-natured person has an evil trait a person of perplexed heart has bewildering mind and a sharp-tongued .person has a wakeful heart

In Arabic

[۲۳۴] ومن كلام له عليه السلام

روى ذعلب اليمانى، عن أحمـد بن قتيبه، عن عبـدالله بن يزيـد، عن مالك بن دِحْيَهَ، قال: كنّا عند أميرالمؤمنين عليه السـلام، وقد ذكر عنده اختلاف الناس فقال :

إِنَّمَا فَرَّقَ بَيْنَهُمْ مَبَادِیءُ طِينِهِمْ (۱) ، وَذلِكَ أَنَّهُمْ كَانُوا فِلْقَةً (۲) مِنْ سَبَخ (۳) أَرْض وَ عَذْبِهَا، وَحَزْنِ تُرْبَةٍ وَسَهْلِهَا، فَهُمْ عَلَى حَسَبِ قُرْبِ أَرْضِهِمْ يَتَقَارَبُونَ، وَعَلَى قَدْرِ اخْتِلاَفِهَا يَتَفَاوَتُونَ، فَتَامُّ الرُّوَاءِ (۴) نَاقِصُ الْعَقْلِ، وَمَادُّ الْقَامَهِ (۵) قَصِيرُ الْهِمَّهِ، وَزَاكِى الْعَمَلِ قَبِيحُ المَنْظَرِ، وَقَرِيبُ الْقَعْرِ (۶) بَعِيدُ السَّبْرِ،مَعْرُوفُ الضَّرِيبَهِ (۷) مُنْكَرُ الْجَلِيبَهِ (۸) ، وَتَائِهُ الْقَلْبِ مُتَفَرِّقُ اللُّبِّ، وَطَلِيقُ اللِّسَانِ حدِيدُ الْجَنَانِ.

p: ۲۴۹

(ذعلب یمانی از جمله احمد بن قتیبه، از عبد الله بن یزید، از مالك بن دحیه نقل كرد كه در حضور امام از علّت تفاوت های میان مردم پرسیدند، امام فرمود)

علل تفاوت ها میان انسان ها

علّت تفاوت های میان مردم، گوناگونی سرشت آنان است، زیرا آدمیان در آغاز، تركیبی از خاك شور و شیرین، سخت و نرم، بودند، پس آنان به میزان نزدیك بودن خاكشان با هم نزدیک، و به اندازه دوری آن از هم دور و متفاوتند «۱».

یكی زیبا روی و كم خرد، و دیگری بلند قامت و كم همّت، یكی زشت روی و نیكوكار، دیگری كوتاه قامت «۲» و خوش فكر، یكی پاك سرشت و بد اخلاق، دیگری خوش قلب و آشفته عقل، و آن دیگری سخنوری دل آگاه است! «۳»

---

(۱) اشاره به علم: یوژنیكس SCINEGUE (نژاد شناسی) و علم: اتنولوژی YGOLONHTE (نژاد شناسی)

(۲) اشاره به علم: مرفولوژی YGOLOHPROM (شكل شناسی) و فیزیونومی YMONGOISYHP (قیافه شناسی)

(۳) این خطبه بسیاری از مشكلات علمی نسبت به پیدایش نژادها و تفاوتهای روانی و جسمی انسانها را بر طرف می سازد، و شبهات مربوط به عدل الهی را پاسخ می دهد كه تفاوتها، علل و عوامل طبیعی داشته و به انتخاب و اختیار و نوع تغذیه و شرائط جغرافیایی محیط زیست ارتباط دارد.

پدر و مادرم فدای تو ای رسول خدا! با مرگ تو رشته ای پاره شد كه در مرگ دیگران اینگونه قطع نشد، با مرگ تو رشته پیامبری، و فرود آمدن پیام و اخبار آسمانی گسست.

p: ۲۵۰

مصیبت تو، دیگر مصیبت دیدگان را به شکیبایی واداشت ، و همه را در مصیبت تو یکسان عزادار کرد.

اگر به شکیبایی امر نمی کردی، و از بی تابی نهی نمی فرمودی، آنقدر اشک می ریختم تا اشک هایم تمام شود، و این درد جانکاه همیشه در من می ماند، و اندوهم جاودانه می شد، که همه اینها در مصیب تو ناچیز است! چه باید کرد که زندگی را دوباره نمی توان بازگرداند، و مرگ را نمی شود مانع شد، پدر و مادرم فدای تو! ما را در پیشگاه پروردگارت یاد کن، و در خاطر خود نگهدار!

SERMON ۲۳۵

In English

Spoken when Amir al-mu'minin was busy in the funeral ablution (ghusl) of the Holy Prophet and shrouding him

May my father and my mother shed their lives for you. O' Messenger of Allah! With your death the process of prophethood revelation and heavenly messages has stopped which had not stopped at the death of others (prophets). Your position with us (members of your family) is so special that your grief has become a source of consolation (to us) as against the grief of all others; your grief is also common so that all Muslims share it equally. If you had not ordered endurance and prevented us from bewailing we would have produced a store of tears and even then the pain would not have subsided and this grief would not have ended and they would have been too little of our grief for you. But this (death) is a matter that cannot be reversed nor is it possible to repulse it. May my father and my mother die for you; do remember us with Allah and take care of us.

p: ۲۵۱

In Arabic

[۲۳۵] ومن كلام له عليه السلام

قاله وهو يلي غسل رسول الله, صلى الله عليه وآله وتجهيزه :

بِأَبِي أَنْتَ وأُمِّي يَا رَسُولَ اللهِ، لَقَدِ انْقَطَعَ بِمَوْتِکَ مَا لَمْ يَنْقَطِعْ بِمَوْتِ غَيْرِکَ مِنَ النُّبُوَّهِ وَالْإِنْبَاءِ وأَخْبَارِ السَّماءِ، خَصَصْتَ حَتَّى صِرْتَ مُسَلِّياً عَمَّنْ سِوَاکَ، وَعَمَمْتَ حَتّى صَارَ النَّاسُ فِيکَ سَوَاءً، وَلَوْ لاَ أَنَّکَ أَمَرْتَ بِالصَّبْرِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْجَزَعِ، لَأَنْفَدْنَا (۱) عَلَيْکَ مَاءَ الشُّؤُونِ (۲) ، وَلَکَانَ الدَّاءُ مُمَاطِلاً (۳) ، وَالْکَمَدُ مُحَالِفاً (۴) ، وَقَلاَّ لَکَ (۵) ! وَلکِنَّهُ مَا لاَ يُمْلَکُ رَدُّهُ، وَلاَ يُسْتَطَاعُ دَفْعُهُ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمّي! اذْكُرْنَا عِنْدَ رَبِّکَ، وَاجْعَلْنَا مِنْ بَالِکَ!

In Persian

(به هنگام غسل دادن پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم فرمود)

در سوگ پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

پدر و مادرم فدای تو ای رسول خدا! با مرگ تو رشته ای پاره شد که در مرگ دیگران اینگونه قطع نشد، با مرگ تو رشته پیامبری، و فرود آمدن پیام و اخبار آسمانی گسست.

مصیبت تو، دیگر مصیبت دیدگان را به شکیبایی واداشت ، و همه را در مصیبت تو یکسان عزادار کرد.

اگر به شکیبایی امر نمی کردی، و از بی تابی نهی نمی فرمودی، آنقدر اشک می ریختم تا اشک هایم تمام شود، و این درد جانکاه همیشه در من می ماند، و اندوهم جاودانه می شد، که همه اینها در مصیب تو ناچیز است! چه باید کرد که زندگی را دوباره نمی توان بازگرداند، و مرگ را نمی شود مانع شد ، پدر و مادرم فدای تو! ما را در پیشگاه پروردگارت یاد کن، و در خاطر خود نگهدار!

p: ۲۵۲

SERMON ۲۳۶

In English

In (۱) this sermon Amir al-mu'minin has related his own condition after the Prophet's .immigration till his meeting with him

I began following the path adopted by the Prophet and treading on the lines of his .remembrance till I reached al-'Arj

as-Sayyid ar-Radi says: Amir al-mu'minin's words "faata'u dhikrahu" constitute the highest forms of brevity and eloquence. He means to say that he was being given news about the Prophet from the commencement of his setting out till he reached this place .and he has expressed this sense in this wonderful expression

In Arabic

[۲۳۶] ومن كلام له عليه السلام

اقتصّ فيه ذكر ما كان منه بعد هجره النبى-صلى الله عليه وآله- ثم لحاقه به:

فَجَعَلْتُ أَتْبَعُ مَأْخَذَ رَسُولِ الله -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- فَأَطَأُ ذِكْرَهُ، حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى الْعَرَجِ (۱) .

قال السيد الشريف رضى الله عنه فى كلام طويل: قوله عليه السلام: «فَأَطَأُ ذِكْرَهُ»، من الكلام الذى رُمِيَ به إلى غايتى الايجاز والفصاحه، وأراد أنى كنتُ أُعْطى خبره -صلى الله عليه وآله- من بدء خروجى إلى أن انتهيتُ إلى هذا الموضع، وكنّى عن ذلك بهذه الكنايه العجيبه.

In Persian

(از هجرت و پيوستن به پيامبر صلّى اللّه عليه و آله و سلّم سخن مى گويد)

ياد مشكلات هجرت

خود را در راهى قرار دادم كه پيامبر صلّى اللّه عليه و آله و سلّم رفته بود، و همه جا از او پرسيدم تا به سرزمين «عرج» رسيدم «۱».

«اين جملات در يک سخن طولانى آمده است، جمله

«فأطأ ذكره»

(در همه جا از او می پرسیدم.) یکی از سـخنانی است که در اوج فصاحت قرار دارد، یعنی خبر حرکت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم از ابتداء حرکت تا پایان به من می رسید، که امام این معنا را با کنایه آورده است)

---

(۱) عرج: یکی از منزلگاه های بین مکّه و مدینه است، وقتی امام علیه السّـلام زنان و فرزندان رسول خدا صـلّی اللّه علیه و آله و سلّم را با پای پیاده از مکّه تا محلّه قبا در مـدینه رساند پاهای آن حضـرت ورم کرد، و خونین شد. پیامبر در منزل «کلثوم بن هدم» بودند، وقتی نگاهش به پاهای امام علی علیه السّلام افتاد اشک در چشمان آن حضرت حلقه زد.

Footnote

Since the commencement of prophethood the Prophet remained in Mecca for thirteen . (۱) years. For him this period was of the severest oppression and destitution. The unbelievers of the Quraysh had closed all the doors of livelihood upon him and had left no deficiency in inflicting hardships upon him so much so that in order to take his life they began contriving how to do away with him. Forty of their nobles assembled in the hall of audience (Dar an-Nadwah) for consultation and decided that one individual should be picked out from every tribe and they should jointly attack him. In this way Banu Hashim would not dare to face all the tribes and the matter would quieten down on the payment of blood price. To give a practical shape to this scheme these people sat in ambush near the house of the Prophet on the night of the first of Rabi' al-awwal so that when the prophet slept in his bed he would be attacked. On this side the preparation for killing him was complete and on the other side Allah informed him of all the intrigues of the Quraysh unbelievers and commanded him to make 'Ali (p.b.u.h.) sleep on his bed and himself to .immigrate to Medina

p: ۲۵۴

The Prophet sent for 'Ali (p.b.u.h.) and disclosing to him his plan said: "Ali you lie on my bed." Amir al-mu'minin enquired: "O' Messenger of Allah will your life be saved by my sleeping here?" The Prophet said: "Yes." Hearing this Amir al-mu'minin performed a prostration in thanks-giving and exposing himself fully to the danger lay on the Prophet's bed while the Prophet left from the rear door. The Quraysh unbelievers were peeping and getting ready for the attack but Abu Lahab said: "It is not proper to attack in the night because there are women and children also in the house. When morning dawns you attack him but keep watch during night that he should not move anywhere." Consequently they kept their eyes on the bed throughout the night and soon on the appearance of the dawn proceeded forward stealthily. Hearing the sound of their footsteps Amir al-mu'minin removed the covering from his face and stood up. The Quraysh gazed at him with stretched eyes as to whether it was an illusion or fact. After making sure that it was 'Ali they enquired "Where is Muhammad?" and 'Ali replied "Did you entrust him to me that now you are asking me?" They had no reply to this. Men ran to chase him but found footprints only up to the cave of Thawr. Beyond that there were .neither footprints nor any sign of hiding in the cave

They came back bewildered while the Prophet after staying in the cave for three days left for Medina. Amir al-mu'minin passed these three days in Mecca returned to the people their properties lying in trust with the Prophet and set off towards Medina to join the Prophet. Upto al-'Arj which is a place between Mecca and Medina he kept getting news about the Prophet and he continued his anxious march in his search till he met the Prophet at Quba on the twelfth of Rabi' al-awwal and entered Medina with him. (at-Tabari at-Tafsir vol. ۹ pp. ۱۴۸-۱۵۱; at-Tarikh vol. ۱ pp. ۱۲۳۲-۱۲۳۴; Ibn Sa'd at-Tabaqat vol. ۱ Part ۱ pp. ۱۵۳-۱۵۴; Ibn Hisham as-Sirah vol. ۲ pp. ۱۲۴-۱۲۸; Ibn al-Athir Usd al-ghabah vol. ۴ p. ۲۵; al-Kamil vol. ۲ pp. ۱۰۱-۱۰۴; Ibn Kathir at-Tafsir vol. ۲ pp. ۳۰۲-۳۰۳; at-Tarikh vol. ۳ pp. ۱۸۰-۱۸۱; Ibn Abi'l-Hadid vol. ۱۳ pp. ۳۰۳-۳۰۶; as-Suyuti ad-Durr al-manthur vol. ۳ pp. ۱۷۹-۱۸۰; al-.('Allamah al-Majlisi Bihar al-anwar vol. ۱۹ pp. ۲۸-۱۰۳

p: ۲۵۵

SERMON ۲۳۷

In English

About collecting provision for the next world while in this world and performing good acts before death

Perform (good) acts while you are still in the vastness of life the books are open (for recording of actions) repentance is allowed the runner away (from Allah) is being called and the sinner is being given hope (of forgiveness) before the (light of) action is put off .time expires life ends the door for repentance is closed and angels ascend to the sky

Therefore a man should derive benefit from himself for himself from the living for the dead from the mortal for the lasting and from the departer for the stayer. A man should fear Allah while he is given age to live upto his death and is allowed time to act. A man should control his self by the rein and hold it with its bridle thus by the rein he should prevent it from disobedience towards Allah and by the bridle he should lead it towards .obedience to Allah

In Arabic

[۲۳۷] ومن خطبه له علیه السلام فی المسارعه إلی العمل

فَاعْمَلُوا وَأَنْتُمْ فِی نَفَسِ الْبَقَاءِ (۱) ، وَالصُّحُفُ مَنْشُورَهٌ (۲) ، وَالتَّوْبَهُ مَبْسُوطَهٌ (۳) ، وَالْمُدْبِرُ (۴) یُدْعَی، وَالْمُسِیءُ یُرْجَی، قَبْلَ أَنْ یَخْمُدَ الْعَمَلُ (۵) ، وَیَنْقَطِعَ الْمَهَلُ، وَیَنْقَضِیَ الْأَجَلُ، وَیُسَدَّ بَابُ التَّوْبَهِ، وَتَصْعَدَ الْمَلاَئِکَهُ (۶) . فَأَخَذَ امْرُؤٌ مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ، وَأَخَذَ مِنْ حَیّ لِمَیِّتٍ، وَمِنْ فَانٍ لِبَاقٍ، وَمِنْ ذَاهِبٍ لِدَائِمٍ. امْرُؤٌ خَافَ اللهَ وَهُوَ مُعَمَّرٌ إِلَی أَجَلِهِ، وَمَنْظُورٌ (۷) إِلَی عَمَلِهِ. امْرُؤٌ أَلْجَمَ نَفْسَهُ بِلِجَامِهَا، وَزَمَّهَا بِزِمَامِهَا (۸) ، فَأَمْسَکَهَا بِلِجَامِهَا عَنْ مَعَاصِی اللهِ، وَقَادَهَا بِزِمَامِهَا إِلَی طَاعَهِ اللهِ.

p: ۲۵۶

In Persian

سفارش به نیکوکاری

حـال که زنـده و برقراریـد، پس عمـل نیکو انجام دهیـد، زیرا پرونـده ها گشوده، راه توبه آماده، و خـدا فراریان را فرا می خوانـد، و بدکاران امید بازگشت دارند.

عمل کنید، پیش از آن که چراغ عمل خاموش، و فرصت پایان یافته، و اجل فرارسیده، و در توبه بسته، و فرشتگان به آسمان پرواز کننـد.پس هر کسـی با تلاش خود برای خود، از روزگار زنـدگانی برای ایّام پس از مرگ، از دنیای فنا پذیر برای جهان پایدار، و از گـذرگاه دنیا برای زنـدگی جاودانه آخرت، توشه برگیرد ، انسان بایـد از خدا بترسد، زیرا تا لحظه مرگ فرصت داده شده، و مهلت عمـل نیکو دارد. انسـان بایـد نفس را مهـار زنـد، و آن را در اختیار گرفته از طغیان و گناهان باز دارد، و زمام آن را به سوی اطاعت پروردگار بکشاند.

SERMON ۲۳۸

In English

About the two arbitrators (Abu Musa al-Ash'ari and 'Amr ibn al-'As) and disparagement of .(the people of Syria (ash-Sham

Rude low people and mean slaves. They have been collected from all sides and picked up from every pack. They need to be taught the tenets (of Islam) disciplined instructed trained supervised and led by the hand. They are neither muhajirun (immigrants from Mecca) nor ansar (helpers of Medina) nor those who made their dwellings in the abode (in Medina) and in belief. Look! They have chosen for themselves one who is nearest of all of them to what they desire while you have chosen one who is nearest to what you dislike. You may certainly recall that the other day 'Abdullah ibn Qays (Abu Musa) was saying: "It is a mischief therefore cut away your bow-string and sheathe your swords." If he was right (in what he said) then he was wrong in marching (with us) without being forced but if he was lying then he should be viewed with suspicion. Therefore send 'Abdullah ibn al-'Abbas to face 'Amr ibn al-'As. Make use of these days and surround the borders of Islam. ?Do you not see that your cities are being attacked and your prowess is being aimed at

p: ۲۵۷

In Arabic

[٢٣٨] ومن خطبه له علیه السلام فی شأن الحکمین وذمّ أهل الشام

جُفَاهٌ (١) طَغَامٌ، (٢) عَبِیدٌ أَقْزَامٌ (٣) ، جُمِّعُوا مِنْ کُلِّ أَوْبٍ، وَتُلُقِّطُوا مِنْ کُلِّ شَوْبٍ (۴) ، مِمَّنْ یَنْبَغِی أَنْ یُفَقَّهَ وَیُؤَدَّبَ، وَیُعَلَّمَ وَیُدَرَّبَ، وَیُوَلَّی عَلَیْهِ، وَیُؤْخَذَ عَلَی یَدَیْهِ، لَیْسُوا مِنَ الْمُهَاجِرِینَ وَالْأَنْصَارِ، وَلاَ مِنَ الَّذِینَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَ الْإِیمَانَ.

أَلاَ ـ وَإِنَّ الْقَوْمَ اخْتَارُوا لِأَنْفُسِهِمْ أَقْرَبَ الْقَوْمِ مِمَّا تُحِبُّونَ، وَإِنَّکُمُ اخْتَرْتُمْ لِأَنْفُسِکُمْ أَقْرَبَ الْقَوْمِ مِمَّا تَکْرَهُونَ. وَإِنَّمَا عَهْدُکُمْ بِعَبْدِ اللهِ بْنِ قَیْسٍ بِالْأَمْسِ یَقُولُ: (إِنَّهَا فِتْنَهٌ فَقَطِّعُوا أَوْتَارَکُمْ (۵) وَشِیمُوا (۶) سُیُوفَکُمْ) فَإِنْ کَانَ صَادِقاً فَقَدْ أَخْطَأَ بِمَسِیرِهِ غَیْرَ مُسْتَکْرَهٍ، وَإِنْ کَانَ کَاذِباً فَقَدْ لَزِمَتْهُ التُّهَمَهُ. فَادْفَعُوا فِی صَدْرِ عَمْرِوبْنِ الْعَاصِ بِعَبْدِ اللهِ بْنِ الْعَبَّاسِ، وَخُذُوا مَهَلَ الْأَیَّامِ، وَحُوطُوا قَوَاصِیَ الْإِسْلاَمِ. أَلاَ تَرَوْنَ إِلَی بَلاَدِکُمْ تُغْزَی، وَإِلَی صَفَاتِکُمْ تُرْمَی؟

In Persian

(در باره دو داور عراق و شام و نکوهش کوفیان فرمود)

١ وصف شامیان

شامیان درشت خویانی پست، بردگانی فرو مایه انـد که از هر گوشه ای گرد آمـده، و از گروه های مختلفی ترکیب یافته انـد «١»، مردمی که سزاوار بودند احکام دین را بیاموزند، و تربیت شوند، و دانش فراگیرند، و کار آزموده شوند، و سرپرست داشته باشند، و دستگیرشان کننـد، و آنهـا را به کـار مفیـد وادارنـد. آنـان نه از مهاجراننـد و نه از انصار، و نه آنان که خانه و زنـدگی خود را برای مهاجران آماده کرده، و از جان و دل ایمان آوردند.

٢ نکوهش از انتخاب حکم

آگـاه باشـید کـه شامیـان در انتخـاب حکـم، نزدیـک تریـن فردی را کـه دوسـت داشـتند برگزیدنـد، و شـما فردی را کـه از همه به ناخشنودی نزدیک تر بود انتخاب کردید، «٢» همانا سر و کار شما با عبد اللّه پسر قیس است که می گفت: «جنگ فتنه است بند کمان ها را ببرّیـد و شمشیرها را در نیام کنیـد» اگر راست می گفت پس چرا بدون اجبار در جنگ شرکت کرده؟ و اگر دروغ می گفت پس متّهم است.

p: ٢۵٨

برای داوری. عبد اللّه بن عباس را رو در روی عمرو عاص قرار دهید، و از فرصت مناسب استفاده کنید، و مرزهای دور دست کشور اسلامی را در دست خود نگه دارید ، آیا نمی بینید که شهرهای شما میدان نبرد شده؟ و خانه های شما هدف تیرهای دشمنان قرار گرفته است؟

---

(۱) طرفداران تفکّر موبوکراسی YCARCOBOM که اعتقاد دارند حکومت باید در دست رجّاله ها و اوباش و مردم عوام باشد، که یکی از تعاریف دموکراسی هم همین است.

(۲) شامیان عمرو عاص، و کوفیان ابو موسی را انتخاب کردند، نام ابو موسی، عبد اللّه بن قیس است که در زمان عثمان والی کوفه گردید، و چون امام او را عزل کرد کینه ای در دل گرفت، از منافقانی بود که پس از بیعت غدیر خم می خواستند پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم را ترور کنند.

SERMON ۲۳۹

In English

Amir al-mu'minin describes herein the members of the Prophet's family

They are life for knowledge and death for ignorance. Their forbearance tells you of their knowledge and their silence of the wisdom of their speaking. They do not go against right nor do they differ (among themselves) about it. They are the pillars of Islam and the asylums of (its) protection. With them right has returned to its position and wrong has left its place and its tongue is severed from its root. They have understood the religion attentively and carefully not by mere heresy or from relaters because the relaters of knowledge are many but its understanders are few.

p: ۲۵۹

In Arabic

[۲۳۹] ومن خطبه له علیه السلام یذکر فیها آل محمد(ص)

هُمْ عَيْشُ الْعِلْمِ، وَمَوْتُ الْجَهْلِ، يُخْبِرُكُمْ حِلْمُهُمْ عَنْ عِلْمِهِمْ، ظَاهِرُهُمْ عَنْ بَاطِنِهِمْ, وَصَمْتُهُمْ عَنْ حِكَمِ مَنْطِقِهِمْ. لاَ يُخَالِفُونَ الْحَقَّ وَلاَ يَخْتَلِفُونَ فِيهِ. هُمْ دَعَائِمُ الْإِسْلاَمِ، وَوَلاَئِجُ (۱) الْإِعْتِصَامِ، بِهِمْ عَادَ الْحَقُّ فِی نِصَابِهِ (۲) ، وَانْزَاحَ الْبَاطِلُ (۳) عَنْ مُقَامِهِ، وَانْقَطَعَ لِسَانُهُ عَنْ مَنْبِتِهِ (۴) . عَقَلُوا الدِّينَ عَقْلَ وِعَايَهٍ وَرِعَايَهٍ (۵) ، لاَ عَقْلَ سَمَاعٍ وَرِوَايَهٍ. فَإِنَّ رُوَاهَ الْعِلْمِ كَثِيرٌ، وَرُعَاتَهُ قَلِيلٌ.

In Persian

(در این خطبه از جایگاه خاندان پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم سخن می گوید)

فضائل اهل بیت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم

خاندان پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم مایه حیات دانش، و نابودی جهل اند، بردباری شان شما را از دانش آنها خبر می دهد، و ظاهرشان از صفای باطن، و سکوتشان از حکومت های گفتارشان با خبر می سازد ، هرگز با حق مخالفت نکردند، و در آن اختلاف ندارند.

آنان ستون های استوار اسلام، و پناهگاه مردم می باشند، حق به وسیله آنها به جایگاه خویش بازگشت، و باطل از جای خویش رانده و نابود، و زبان باطل از ریشه کنده شد. اهل بیت پیامبر صلّی اللّه علیه و آله و سلّم دین را چنانکه سزاوار بود، دانستند و آموختند و بدان عمل کردند، نه آنکه شنیدند و نقل کردند، زیرا راویان دانش بسیار، امّا حفظ کنندگان و عمل کنندگان به آن اندکند.

SERMON ۲۴۰

In English

When 'Uthman ibn 'Affan was surrounded 'Abdullah ibn al-'Abbas brought a letter to Amir al-mu'minin from 'Uthman in which he expressed the desire that Amir al-mu'minin should leave for his estate Yanbu' so that the proposal that was being mooted out for him to become caliph should subside. 'Uthman had this request earlier also. Upon this Amir al-mu'minin said to Ibn al-'Abbas:

p: ۲۶۰

O' Ibn al-'Abbas! 'Uthman just wants to treat me like the water-drawing camel so that I may go forward and backward with the bucket. Once he sent me word that I should go out then sent me word that I should come back. Now again he sends me word that I should go out. By Allah I continued protecting him till I feared lest I become a sinner.

In Arabic

[۲۴۰] ومن كلام له عليه السلام قاله لعبد الله بن العباس,

وقد جاء برساله من عثمان وهو محصور يسأله فيها الخروج إلى ماله بينبُع، ليقلّ هتف (۱) الناس باسمه للخلافه، بعد أن كان سأله مثل ذلك من قبل، فقال عليه السلام: يَابْنَ عَبَّاسٍ، مَا يُرِيدُ عُثْمَانُ إِلاَّ أَنْ يَجْعَلَنِي جَمَلاً نَاضِحاً بِالْغَرْبِ (۲) : أَقْبِلْ وَأَدْبِرْ! بَعَثَ إِلَيَّ أَنْ أَخْرُجَ، ثُمَّ بَعَثَ إِلَيَّ أَنْ أَقْدُمَ، ثُمَّ هُوَ الْآنَ يَبْعَثُ إِلَيَّ أَنْ أَخْرُجَ! وَاللهِ لَقَدْ دَفَعْتُ عَنْهُ حَتَّى خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ آثِماً.

In Persian

(در سال ۳۵ هجری وقتی عثمان محاصره شد، ابن عباس را فرستاد که علی علیه السّلام در مدینه نباشد و به باغات ینبع «محلّی در اطراف مدینه» برود، که مردم به نام او شعار ندهند، امام رفت. وقتی احتیاج شدید به یاری داشت پیغام داد و امام به مدینه برگشت. دوباره ابن عباس را فرستاد که علی علیه السّلام از مدینه خارج شود ، امام فرمود)

نکوهش از موضع گیری های ناروای عثمان

ای پسر عبّاس! عثمان جز این نمی خواهد که مرا سرگردان نگهدارد، گاهی بروم، و زمانی برگردم، «۱» یک بار پیغام فرستاد از مدینه خارج شوم، دوباره خبر داد که باز گردم، هم اکنون تو را فرستاده که از شهر خارج شوم. به خدا سوگند، آنقدر از او دفاع کردم که ترسیدم گناهکار باشم!.

p: ۲۶۱

SERMON ۲۴۱

In English

Exhorting his men to jihad and asking them to refrain from seeking ease

Allah seeks you to thank Him and assigns to you His affairs. He has allowed time in the limited field (of life) so that you may vie with each other in seeking the reward (of Paradise). Therefore tight up your girdles and wrap up the skirts. High courage and dinners do not go together. Sleep causes weakness in the big affairs of the day and (its) .darkness obliterates the memories of courage

In Arabic

[۲۴۱] ومن كلام له عليه السلام يحثّ به أصحابه على الجهاد

وَاللهُ مُسْتَأْدِيكُمْ (۱) شُكْرَهُ، وَمُوَرِّثُكُمْ أَمْرَهُ، وَمُمْهِلُكُمْ (۲) فِي مِضْمارٍ (۳) مَحْدُودٍ، لِتَتَنَازَعُوا سَبَقَهُ (۴) ، فَشُدُّوا عُقَدَ الْمَآزِرِ (۵) ، وَاطْوُوا فُضُولَ الْخَوَاصِرِ (۶) ، وَلاَ تَجْتَمِعُ عَزِيمَةٌ وَوَلِيمَةٌ (۷) ، وَمَا أَنْقَضَ النَّوْمَ لِعَزَائِمِ الْيَوْمِ،أَمحَى الظُّلَمَ (۸) لِتَذَاكِيرِ الْهِمَمِ! و صلى الله على سيدنا محمد النبى الأمي, و على آله مصابيح الدجى و العروه الوثقى, و سلم تسليماً كثيراً.

In Persian

(در این سخنرانی یاران را به جهاد تشویق می کند)

تشویق برای جهاد

خدا شکر گزاری را بر عهده شما نهاده، و امر حکومت را در دست شما گذارده، و فرصت مناسب در اختیارتان قرار داده است تا برای جایزه بهشت با هم ستیز کنید.

پس کمربندها را محکم ببندید، و دامن همّت بر کمر زنید ، که به دست آوردن ارزش های والا با خوشگذرانی میسّر نیست! چه بسا خواب های شب که تصمیم های روز را از بین برده ، و تاریکی های فراموشی که همّتهای بلند را نابود کرده است.

p: ۲۶۲

---

(۱) یجعلنی جملا ناصحا (مرا چون شتر آبکش قرار داد) ضرب المثل است و پیامش همان است که در ترجمه آمد. دلو بزرگ چاه آب را با طنابی بر شتر می بستند، وقتی از چاه دور می شد دلو بالا کشیده شده زمین آبیاری می شد و چون به عقب بر می گشت و به چاه نزدیک می شد دلو آب به ته چاه می رسید.

About center

In the name of Allah

هَلْيَسْتَوِيالَّذِينَيَعْلَمُونَوَالَّذِينَلَايَعْلَمُونَ

?Are those who know equal to those who do not know

al-Zumar: ۹

:Introduction

Ghaemiyeh Computer Research Institute of Isfahan, from ۲۰۰۷, under the authority of Ayatollah Haj SayyedHasanFaqihImami (God blesses his soul), by sincere and daily efforts of university and seminary elites and sophisticated groups began its activities in .religious, cultural and scientific fields

:Manifesto

Ghaemiyeh Computer Research Institute of Isfahan in order to facilitate and accelerate the accessibility of researchers to the books and tools of research, in the field of Islamic science, and regarding the multiplicity and dispersion of active centers in this field and numerous and inaccessible sources by a mere scientific intention and far from any kind of social, political, tribal and personal prejudices and currents, based on performing a project in the shape of (management of produced and published works from all Shia centers) tries to provide a rich and free collection of books and research papers for the experts, and helpful contents and discussions for the educated generation and all classes .of people interested in reading, with various formats in the cyberspace

:Our Goals are

(propagating the culture and teachings of Thaqalayn (Quran and Ahlulbayt p.b.u.t-

encouraging the populace particularly the youth in investigating the religious issues-

replacing useful contents with useless ones in the cellphones, tablets and computers-

providing services for seminary and university researchers-

spreading culture study in the publich-

paving the way for the publications and authors to digitize their works-

:Policies

acting according to the legal licenses-

relationship with similar centers-

avoiding parallel working-

merely presenting scientific contents-

mentioning the sources-

.It's obvious that all the responsibilities are due to the author

:Other activities of the institute

Publication of books, booklets and other editions-

Holding book reading competitions-

Producing virtual, three dimensional exhibitions, panoramas of religious and tourism- places

.Producing animations, computer games and etc-

Launching the website with this address: www.ghaemiyeh.com-

Fabricatingdramatic and speech works-

Launching the system of answering religious, ethical and doctrinal questions-

Designing systems of accounting, media and mobile, automatic and handy systems, web- kiosks

Holding virtual educational courses for the public-

Holding virtual teacher-training courses-

Producing thousands of research software in three languages (Persian, Arabic and- English) which can be performed in computers, tablets and cellphones and available and downloadable with eight international formats: JAVA, ANDROID, EPUB, CHM, PDF, HTML, CHM, GHB on the website

Also producing four markets named "Ghaemiyeh Book Market" with Android, IOS,- WINDOWS PHONE and WINDOWS editions

:Appreciation

We would appreciate the centers, institutes, publications, authors and all honorable .friends who contributed their help and data to us to reach the holy goal we follow

:Address of the central office

Isfahan, Abdorazaq St, Haj Mohammad JafarAbadei Alley, Shahid Mohammad HasanTavakkoly Alley, Number plate ١٢٩, first floor

Website: www.ghbook.ir

Email: Info@ghbook.ir

Central office Tel: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

۰۲۱ ـ Tehran Tel: ۸۸۳۱۸۷۲۲

Commerce and sale: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

Users' affairs: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

Introduction of the Center – Ghaemiyeh Digital Library